

KATASZTRÓFAVÉDELMI IGAZGATÁS

II. kötet:

Katasztrófavédelmi igazgatás

I. fejezet

Katasztrófavédelem

II. fejezet

Iparbiztonság

III. fejezet

Polgári védelem

IV. fejezet

Tűzvédelem

Budapest, 2025.

Tartalomjegyzék

I. Fejezet.....	7
KATASZTRÓFAVÉDELEM	7
1. Jogszabályi, szabályozási alapok.....	9
2. Katasztrófák elleni védekezés	10
2.1. A katasztrófák elleni védekezés integrált rendszere	10
2.2 A katasztrófavédelmi feladatok időszakonkénti csoportosítása	10
2.2.1 A védekezésre való felkészülés, a megelőzés időszaka	13
2.2.2 A veszélyhelyzet-kezelés, a védekezés időszaka	14
2.2.3 A következmények felszámolása, a helyreállítás és az újjáépítés-időszaka	15
2.3 Különleges jogrend és annak időszakai	16
2.3.1 A katasztrófaveszély, kiterjedt káresemény.....	17
2.3.2 A hadiállapot	18
2.3.3 A szükségállapot	18
2.3.4 A veszélyhelyzet.....	18
2.3.4.1 A Kormány rendkívüli intézkedései	19
3. A katasztrófák elleni védekezés szervezeti és irányítási rendszere	19
3.1 Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság	21
3.2 A KKB Tudományos Tanácsa	23
3.3 A KKB Nemzeti Veszélyhelyzet-kezelési Központ.....	24
3.4 KKB NVK Védekezési munkabizottság	25
4. Védelmi igazgatás	26
4.1 A katasztrófa elleni védekezésben érintett szervek fő feladatai: a Kormány	26
4.2 A katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter: a belügyminiszter	27
4.3 A katasztrófák elleni védekezésben érintett miniszter feladatai.....	29
4.4 A központi államigazgatási szerv vezetője.....	30
4.5 A hatósági határozat alapján kijelölt gazdálkodó szervezet vezetője.....	31
4.6 Az önként jelentkező szervezetek és személyek, a társadalmi és karitatív szervezetek, önkéntes mentőszervezetek	31
4.6.1 A katasztrófák elleni védekezésben közreműködő önkéntes szervezetek feladatai	32

4.7 A területi védelmi bizottság	33
4.8 A helyi védelmi bizottság	35
4.9 A polgármester	37
4.10 A közbiztonsági referens	38
5. Hivatásos katasztrófavédelmi szervek	40
5.1 A hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve, BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság	40
5.2 A hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve Vármegyei, fővárosi katasztrófavédelmi igazgatóság	43
5.3 A hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szerve A katasztrófavédelmi kirendeltségek (65 db)	44
II. Fejezet.....	47
Iparbiztonság	47
1. Az iparbiztonság szervezete	48
1.1. Az iparbiztonság szervezete	48
1.2. Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (BM OKF).....	48
1.3. Hatósági Főigazgató-helyettesi szervezet.....	50
1.4. Országos Iparbiztonsági Főfelügyelőség	51
2. A veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezés.....	52
2.1. Értelmezés	52
2.2. Általános elvek	53
2.3. Veszélyes Üzemek Főosztály	58
3. A kritikus szervezetek, kritikus infrastruktúrák és az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős szervezetek védelme	60
3.1. Értelmezés	60
3.2. Kritikus Infrastruktúra Koordinációs Főosztály.....	72
4. Nukleárisbaleset-elhárítás	74
4.1. Nukleárisbaleset-elhárítás.....	74
4.2. Az Országos Nukleárisbaleset-elhárítási Rendszer	75
4.2.1. Az Országos Nukleárisbaleset-elhárítási Rendszer	75
4.2.2. OSJER	77
4.2.3. Ágazati feladatok	78
4.2.4. A területi szervek feladatai	78
4.2.5. Az atomenergia alkalmazóinak feladatai és kötelezettségei	79

4.3. Radiológiai események kezelése	80
4.3.1. Radiológiai események kezelése	80
4.3.2. A lakosság és a beavatkozásban részt vevő állomány védelme	80
4.4. A Veszélyes Üzemek Főosztály nukleárisbaleset-elhárítási tevékenysége	81
5. A veszélyes anyagok szállításának szabályozása	83
5.1. A veszélyes anyagok szállításának szabályozása	83
5.1.1. Általános rendelkezések	83
5.2. A közúti, vasúti, vízi és légi szállítás ellenőrzése	84
5.2.1. A közúti, vasúti, vízi és légi szállítás ellenőrzése.....	84
5.2.2. Szállítási módok	85
5.2.3. Közúti szállításnál (ADR) ellenőrizendő	86
5.2.4. Jelölések (nagybárcák, narancssárga tábla, egyéb jelölések).....	89
5.2.6. Az országos, a területi és a helyi szervek.....	94
5.2.7. Szabálytalan szállítás	95
5.2.8. Kényszerítőeszköz-használati jogosultság	96
5.3. Bírósági eljárás, intézkedések, szankciók	97
5.4. Veszélyes áru szállítása során bekövetkezett baleset, rendkívüli esemény	100
5.5. Veszélyes Szállítmányok Főosztály	101
III. Fejezet.....	104
Polgári védelem	104
1. A polgári védelem lényege	105
1.1. A polgári védelem katasztrófavédelmi feladatai	105
1.2. A rendvédelmi szervek honvédelmi intézkedési terve	108
1.3. A polgári védelmi kötelezettség	109
1.4. Polgári védelmi szervezetek létrehozása és működtetése	113
2. Katasztrófavédelmi felkészítés	121
2.1. Katasztrófavédelmi felkészítés	121
2.2. A polgári védelmi szervezetek felkészítése	122
2.3. A közigazgatási vezetők felkészítése	123
2.4. A pedagógusok felkészítése	125
2.5. Az óvodai nevelésben részesülő, illetve az alap- és középfokú nevelési-oktatási rendszerben tanuló gyermekek felkészítése	126
2.6. A lakosság katasztrófavédelmi felkészítése	126

3. A lakosságvédelem	128
3.1. A lakosság egyéni védelme	128
3.2. A veszélyhelyzeti riasztás rendszere	129
3.3. Védőlétesítmények alkalmazása	131
3.4. A távolsági védelem	133
4. Nemzetközi együttműködés	135
4.1. Az Európai Unió	135
5. A NATO Polgári Veszélyhelyzeti Tervezés tartalma és prioritásai	141
5.1. A Polgári Veszélyhelyzeti Tervezés (CEP)	141
5.2. A Felsőszintű Polgári Veszélyhelyzeti Tervezési Bizottság (SCEPC) szerepe	142
5.3. Az Euro-atlanti Katasztrófa Válaszreagálást Koordináló Központ (EADRC)	143
6. A nemzetközi katasztrófavédelmi segítségnyújtás formái és módjai, a nemzetközi szervezetek szerepe	144
6.1. Az ENSZ katasztrófavédelemmel összefüggő tevékenysége	144
6.2. A regionális és bilaterális együttműködés szerepe a katasztrófák elleni védekezésben	146
IV. Fejezet	148
TÚZVÉDELEM	148
1. A tűz elleni védekezés fogalma és szabályozása	149
1.1. Az állami szervek, az önkormányzatok, a gazdálkodó szervek és a magánszemélyek tűzvédelmi feladatai	149
1.2. A tűzoltóság szervezete, működése és irányítási rendszere	153
1.2.1. A tűzoltóság szervezeti és irányítási rendszere	153
1.2.2. A hivatásos tűzoltóság és szerveinek jogállása	154
1.2.3. A hivatásos tűzoltóság feladatai:	154
1.2.4. Az önkormányzati tűzoltóság jogállása	155
1.2.5. A létesítményi tűzoltóság jogállása	156
1.2.6. Az önkéntes tűzoltó egyesületek kategóriái és szaktevékenységük szabályai ..	157
1.3. A tűzvédelmi hatósági és szakhatósági tevékenység szabályai	157
1.3.1. A tűzvédelmi hatósági tevékenység általános és különös szabályai	158
1.3.2. A tűzvédelmi hatóságok hatásköre és illetékessége	158
1.4. Tűzvédelmi szakértői tevékenységekkel összefüggő közigazgatási hatósági eljárások	160
1.5. A hivatásos katasztrófavédelmi szerv, mint tűzvédelmi szakhatóság	162

1.5.1. Szakhatósági jogállás általános jellemzése.....	162
1.5.2. A hivatásos katasztrófavédelmi szerv, mint tűzvédelmi szakhatóság.....	163
2. A hivatásos tűzoltó-parancsnokságok és szerveik szolgálatsszervezése	164
3. Tűzoltás és műszaki mentés	164
3.1. A tűzoltás és a műszaki mentés szervezete és vezetése	164
3.1.1. A tűzoltási feladat és a műszaki mentés fogalma	164
3.1.2. A tűzoltásra és műszaki mentésre jogosultak.....	165
3.1.3. A tűzoltás szervezete	165
3.1.4. A tűzoltás, műszaki mentés irányítási módjai	165
3.1.5. A tűzoltás, műszaki mentés vezetésére jogosultak köre	166
3.1.6. A kivonulás rendje	166
3.2. A tűzoltás vezetését végzők jogai és kötelességei.....	167
3.3. A tűzoltás és műszaki mentés irányításának átadás-átvételi szabályai.....	169
3.4. A tűzoltás és műszaki mentés folyamata és általános szabályai	170
3.5. A műszaki mentés során végrehajtandó feladatok	175
3.6. A tűzoltást és műszaki mentést segítő tervek.....	176
3.6.1. A tűzoltási és műszaki mentési terv fogalma, főbb tartalmi követelményei....	177
3.7. A hivatásos tűzoltóságok részére tartandó szakterületi gyakorlatok rendszere, szervezése	178
4. A kéményseprőipari szolgáltatási tevékenység.....	179
4.1. A hivatásos katasztrófavédelmi szerv kéményseprőipari tevékenységének jogi alapja	179
4.2. A kéményseprőipari szolgáltatás rendszere és felügyelete.....	180

I. FEJEZET

KATASZTRÓFAVÉDELEM

Írta: Garaguly István tű. alezredes

Budapest, 2025.

A VÉDELEM ÉS BIZTONSÁGSZAVATOLÁS ALAPJAI

Magyarország védelme és biztonsága nemzeti ügy, amelyen a nemzet fennmaradása és fejlődése, a közösségi és az egyéni jogok érvényesülése alapszik.

Ennek biztosításának és az ezzel összefüggő korszerű biztonságfelfogás előmozdításának egységes irányítása, valamint az ebben érintett szervezetek, képességek és erőforrások működtetésének, illetve kiaknázásának összehangolása állami feladat.

Ezeknek az érvényre juttatásának és szükség esetén Magyarország fegyveres védelmének három pillére:

- a) a honvédelem rendszere és a Magyar Honvédség,
- b) a rendvédelem és a rendvédelmi szervek, valamint
- c) a nemzetbiztonsági szolgálatok.

A feladatok végrehajtásában közreműködő szervezetek és a közigazgatási szervek a feladataik ellátása során a nemzetgazdaság erőforrásaira és szervezeteire, az állampolgárok elhivatottságára és kötelezettségeik teljesítésére, a lakosság és az anyagi javak megóvását szolgáló polgári védelemre, a civil szervezetek szerepvállalására, valamint a szövetséges államok és szövetségi rendszerek – különösen az Észak-atlanti Szerződés Szervezete (a továbbiakban: NATO) és az Európai Unió (a továbbiakban: EU) – együttműködésére támaszkodnak.

Az ország védelmének és biztonságának hatékonysága:

- a) az állami szervek felkészültségén, gyakorlásán és együttműködésén, továbbá személyi állományuk kapcsolódó ismereteinek folyamatos fejlesztésén és erősítésén,
- b) a társadalom támogatásán és biztonságfelfogásának korszerűsítésén, valamint
- c) a védelmi és biztonsági képességek és az azokkal összefüggő tudományos ismeretek folyamatos fejlesztésén alapul, amelyek előmozdításához és szervezéséhez szükséges alapvető feltételeket – Magyarország teherbíró képességéhez mérten – az állam biztosítja.

Magyarország védelme, biztonságának fenntartása és fejlesztése olyan összetett feladatrendszer, amelynek ellátása során az érintett szervezetek és természetes személyek különösen a következők szerint kötelesek eljárni:

- a) a közreműködő szervezetek a védelmi és biztonsági feladatellátásuk keretében alkalmazott jogkorlátozás tekintetében a megelőzni, elhárítani vagy felszámolni kívánt hátrány vagy sérelem mértékével és társadalmi hatásaival arányosan kötelesek eljárni, és fellépésük nem terjedhet túl az ehhez szükséges mértéken;
- b) a védelmi és biztonsági érdek előmozdítását szolgáló döntések, az ezek alapján elrendelt feladatok és végrehajtott intézkedések, valamint az ezek felülvizsgálatára irányuló eljárások során a szükséges mérték megállapításában az elérni kívánt konkrét védelmi és biztonsági cél jelentőségének elsődlegességet kell biztosítani;
- c) a védelmi és biztonsági feladatok ellátása, valamint az ezzel összefüggő döntéshozatal és intézkedések során úgy kell eljárni, hogy ha az adott cél elérése kisebb mérvű jogkorlátozást eredményező eljárással is elérhető, akkor az kerüljön fogantatásra;

d) a védelmi és biztonsági érdekek védelme és előmozdítása tekintetében a tervezés, a felkészülés, az irányítás, a műveletek végrehajtása, valamint a tapasztalatok feldolgozása során az érintett ágazatok és szervezetek összehangolt működésének, valamint a kihívások és fenyegetések legszélesebb körére kiterjedő, átfogó tudományos ismereteket figyelembe vevő megközelítés követelményének megfelelően kell eljárni; e) a védelem és biztonság fenntartására és fejlesztésére irányuló – jogszabályban meghatározottakon alapuló – cselekmények végrehajtása során a jogszabályok érvényre juttatását, valamint a jogok érvényesülését a közösségi mértékű biztonságra figyelemmel kell biztosítani.

1. Jogszabályi, szabályozási alapok

A katasztrófák elleni védekezés rendjét meghatározó alapvető jogszabályok:

- Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.);
- 2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról (a továbbiakban: Kat.);
- 2012. évi CLXVI. törvény a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről;
- 2021. évi XCIII. törvény a védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról (a továbbiakban: Vbö.);
- 2021. évi CXL. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről;
- 219/2011. (X. 20.) Korm. rendelet a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről;
- 234/2011. (XI. 10.) Korm. rendelet a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról (a továbbiakban: Vhr.);
- 402/2022. (X. 24.) Korm. rendelet a polgári védelemről;
- 406/2022. (X. 24.) Korm. rendelet a védelmi és biztonsági bírság szabályairól;
- 427/2022. (X. 28) Korm. rendelet a védelmi és biztonsági igazgatás területi és helyi szabályairól;
- 428/2022. (X. 28) Korm. rendelet a gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettség szabályairól;
- 614/2022. (XII. 29.) Korm. rendelet a honvédelemről és a Magyar Honvédségről szóló 2021. évi CXL. törvény végrehajtásáról;
- 65/2013. (III. 8.) Korm. rendelet a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről szóló 2012. évi CLXVI. törvény végrehajtásáról;
- 374/2020. (VII. 30.) Korm. rendelet az energetikai létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről;
- 512/2013. (XII. 29.) Korm. rendelet egyes rendvédelmi szervek létfontosságú rendszerei és létesítményei azonosításáról, kijelöléséről és védelméről, valamint a Rendőrségszerveiről és a Rendőrség szerveinek feladat- és hatásköréről szóló;
- 540/2013. (XII. 30.) Korm. rendelet a létfontosságú agrárgazdasági rendszer elemek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről;
- 541/2013. (XII. 30.) Korm. rendelet a létfontosságú vízgazdálkodási rendszer elemek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről;

- 246/2015. (IX. 8.) Korm. rendelet a létfontosságú egészségügyi rendszerelemek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről;
- 330/2015. (XI. 10) Korm. rendelet a pénzügyi létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről;
- 359/2015. (XII. 10) Korm. rendelet a honvédelmi létfontosságú rendszerelemek azonosításáról, kijelöléséről és védelméről;
- 249/2017. (IX. 5) Korm. rendelet az infokommunikációs technológiák ágazathoz kapcsolódó létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről;
- 161/2019. (VII. 4.) Korm. rendelet a közlekedési létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről;
- 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet a katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól;
- 1150/2012. (V. 12.) Korm. határozat a Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság létrehozásáról, valamint szervezeti és működési rendjének meghatározásáról.

2. Katasztrófák elleni védekezés

2.1. A katasztrófák elleni védekezés integrált rendszere

A katasztrófavédelem Magyarország biztonsági rendszerének részét képezi, annak fontos eleme. A katasztrófák hatásai elleni védekezés célja, feladatai az ország biztonság- és védelempolitikai alapelveiből levezethetők, konkrétumai megfogalmazódnak a Nemzeti Biztonsági Stratégiában. Utóbbi dokumentum szerint az ország biztonságát veszélyeztető kihívások, tényezők elleni hatékony védelem alapvetően meghatározza egy ország stabilitását és működőképességét, jelentősen befolyásolja társadalmi és gazdasági helyzetét, az állampolgárok életfeltételeit és életminőségét. Megvalósítása, a biztonság szavatolása kettő pillérre építve valósítható meg. A nemzeti önerőn alapulva, a szövetség és a nemzetközi együttműködés lehetőségeinek felhasználásával.

A katasztrófavédelem komplex, összetett feladat, mert:

- állami feladat, ugyanakkor abban a közigazgatási, az önkormányzati, a polgári szerveknek és szervezeteknek, valamint az állampolgároknak egyaránt feladata, felelőssége van;
- a különböző veszélyeztető tényezőktől függetlenül általános tervezési, szervezési, koordinálási, irányítási és végrehajtási rendszert foglal magába;
- célkitűzéseinek, feladatainak megoldása meghatározó módon a polgári védelmi, a tűzvédelmi és az iparbiztonsági területeinek működtetése útján valósul meg;
- átfogja a megelőzés és felkészülés, a reagálás, beavatkozás és kárelhárítás (a védekezés), valamint a helyreállítás és újjáépítés összes feladatát.

2.2 A katasztrófavédelmi feladatok időszakonkénti csoportosítása

A katasztrófavédelem nem csak napjaink feladata, egyidős az élet, az emberiség létrejöttével. Egységessé válása, rendszerszemléletű, integrált megközelítése Magyarországon a rendszerváltás időszakára tehető. E folyamatban meghatározó jelentőségű az európai fejlődés menete, az ország euro-atlanti szövetséghez való csatlakozása. Ez magával hozta a nemzetközi

jog hazai jogrendbe való integrációját is, amely kihatással volt az egységes katasztrófavédelmi rendszer alkotmányjogi, önálló törvényi szabályainak, követelményeinek megjelenésére.

A 2000. január 01-jével elkezdődött folyamat újabb fordulatot vett, amikor az Országgyűlés 2011-ben új Katasztrófavédelmi törvényt fogadott el (Kat.-t), így 2012. január 1-jével megalakult az egységes állami katasztrófavédelem. A törvény szemléletváltást tükröz: **a katasztrófák megelőzése és az ellenük való védekezés nemzeti ügy, a védekezés egységes irányítása állami feladat.**

A katasztrófavédelmi feladatok megoldását az erre a célra létrehozott szervek, a különböző védelmi rendszerek működésének összehangolásával, a létrehozott védelmi szervezetek, a hivatásos katasztrófavédelmi szervek, az állami szervek és az önkormányzatok, a gazdálkodó és társadalmi szervezetek, önkéntes és karitatív szervek, valamint az állampolgárok közreműködésével kell biztosítani. A résztvevők a feladataikat az állami katasztrófavédelem irányítása és koordinációja mellett, a katasztrófavédelem polgári védelmi feladatai megoldásával, munkaköri, illetve szolgálati feladatként, a polgári védelmi kötelezettség keretében, illetve önkéntesen látják el.

A katasztrófavédelem levonható következtetéseként fogalmazható meg a cél: az ország biztonsági- és védelmi rendszerébe integrálódva, az erőforrások racionalizált, hatékony felhasználásával, az élet-, a környezet-, szociális biztonság és az anyagi javak védelme, a veszélyek hatékony megelőzése, gyors reagálás, kárminimalizálás, a következmények felszámolása, helyreállítás és újjáépítés.

Ugyancsak következtetésként emelhetők ki a következő alapelemek:

- valamennyi veszélyt és a társadalom egészét átfogó komplexitás;
- megelőzés, reagálás, beavatkozás, védekezés, helyreállítás integrált egysége;
- reális kockázatokkal arányos feltételek biztosítása;
- célirányos tervezés és felkészítés;
- szubszidiaritás és állami irányítás.

Kiemelendő fő követelmények, amelyek a szemléletváltást tükrözik:

- a megelőzési kultúra fejlesztése;
- a reagálási képesség és a felkészültség fejlesztése;
- a nemzetközi együttműködés minőségi fejlesztése;
- a tapasztalatok elemzése, folyamatos közreadása;
- a polgári védelem közelítése a napi élet veszélyeihez;
- a társadalmi változásokhoz igazított ösztönzési, finanszírozási, hatósági, tervezési, kommunikációs, együttműködési rendszerek kialakítása;
- a védelmi (közte a polgári védelmi, a tűzvédelmi, az iparbiztonsági) rendszer fejlesztése.

A Kat. a szervezeti, irányítási, koordinációs, eljárási rendet különböző csoportokba sorolja, amelyek az események folyamatának időrendiségét, időszakait jelenti és az egyes időszakokhoz rendeli a feladatokat, illetve a különböző irányítási szintek felelősségeit. A feladatok áttekintése előtt célszerű értelmezni néhány alapfogalmat.

A Kat. értelmező rendelkezései szerint:

- **Katasztrófa:** a veszélyhelyzet kihirdetésére alkalmas, illetve e helyzet kihirdetését el nem érő mértékű olyan állapot vagy helyzet, amely emberek életét, egészségét,

anyagi értékeiket, a lakosság alapvető ellátását, a természeti környezetet, a természeti értékeket olyan módon vagy mértékben veszélyezteti, károsítja, hogy a kár megelőzése, elhárítása vagy a következmények felszámolása meghaladja az erre rendelt szervezetek előírt együttműködési rendben történő védekezési lehetőségeit, és különleges intézkedések bevezetését, valamint az önkormányzatok és az állami szervek folyamatos és szigorúan összehangolt együttműködését, illetve nemzetközi segítség igénybevételét igényli.

- **Katasztrófavédelem:** a különböző katasztrófák elleni védekezésben azon tervezési, szervezési, összehangolási, végrehajtási, irányítási, létesítési, működtetési, tájékoztatási, riasztási, adatközlési és ellenőrzési tevékenységek összessége, amelyek a katasztrófa kialakulásának megelőzését, közvetlen veszélyek elhárítását, az előidéző okok megszüntetését, a károsító hatásuk csökkentését, a lakosság élet- és anyagi javainak védelmét, az alapvető életfeltételek biztosítását, valamint a mentés végrehajtását, továbbá a helyreállítás feltételeinek megteremtését szolgálják.
- **Kiterjedt káresemény:** olyan védelmi és biztonsági esemény, amelynek kezelése során elengedhetetlen az élet- és vagyonbiztonság megóvása érdekében a katasztrófavédelem, mint elsődleges beavatkozó irányításával az eseménykezelésben érintett szervezetek azonnali, összehangolt reagálása a védelmi és biztonsági igazgatás központi szervének koordinációs tevékenysége megkezdéséig.
Katasztrófa károsító hatása által érintett terület: az a terület, ahol a természeti vagy civilizációs katasztrófa következményeinek elhárítása (helyreállítás) érdekében kormányzati intézkedés szükséges.
- **Nemzetközi katasztrófa-segítségnyújtás:** külföldi államoknak az EU-hoz, az ENSZ-hez, a NATO-hoz vagy közvetlenül a Kormányhoz intézett, illetve regionális vagy határ menti egyezmények alapján kibocsátott nemzetközi segítségkérése nyomán a mentéshez és a katasztrófa következményeinek a felszámolásához szükséges anyagok és információk átadása, illetve kiküldött eszközök és mentő csapatok biztosítása.
- **Nemzetközi katasztrófa-segítségkérés:** a magyar Kormánynak az EU-hoz, az ENSZ-hez, a NATO-hoz, illetve regionális vagy határ menti egyezmények alapján kibocsátott nemzetközi segítségkérése, amelyben a hazai veszélyhelyzet vagy katasztrófa következményeinek a felszámolásához anyagokat, információkat, eszközöket vagy mentőcsapatokat kér és fogad.

A **katasztrófavédelem célja:** az ország és intézményrendszere működtetésével, a rendelkezésre álló erőforrások hatékony felhasználásával megteremteni a feltételeket az állampolgárok élet- és vagyonbiztonságának szavatolásához, katasztrófák kialakulása, bekövetkezése esetén is.

Általános feladatai:

- a vezető/irányító rendszer megszervezése és működtetése;
- veszélyelemzésen, kockázatbecslésen alapuló prognózisok készítése;
- előrejelző és értékelő, értesítő, riasztó és tájékoztató rendszer megszervezése és működtetése;
- megelőző (preventív) intézkedő rendszer megszervezése és működtetése;
- eseménykövető (adatpontosító) rendszer megszervezése és működtetése;
- elsődleges beavatkozó rendszer megszervezése és működtetése;

- életvédelmi rendszer megszervezése és működtetése;
- logisztikai rendszer megszervezése és működtetése (pénzügyi, anyagi, technikai, egészségügyi, állategészségügyi, növényvédelmi, élelmiszer, ivó- és ipari víz, takarmány, energia-ellátó és védelmi, közlekedési és szállítási, infokommunikációs, dokumentációs);
- következményeket felszámoló rendszer megszervezése és működtetése (vezetés/irányítást helyreállító, összeköttetést biztosító, helyzet tisztázó és pontosító, műszaki mentő, műszaki kárfelszámoló, mentesítő-fertőtlenítő, egészség- és járványügyi, terület és forgalom biztosító, rendfenntartó, közrend- és közbiztonsági, vagyonvédelmi, rendkívüli közigazgatási, ellátó, szállító, felszámolást biztosító és kiszolgáló, és egyéb, úgynevezett „ad-hoc” szervek és szervezetek, a sajátosságoknak megfelelően);
- ki- és továbbképző rendszer megszervezése és működtetése;
- helyreállító és újjáépítő rendszer megszervezése és működtetése.

A katasztrófavédelem területi felosztása szintén a törvény végrehajtási jogszabályaiból következtethető. Ez alapján a **nemzeti védekezés 3 része** különböztethető meg, amelyek – a feladatok időbeli jelentkezésének sorrendje alapján – tovább bonthatók:

- **a megelőzés:**
 - veszélyhelyzet elemzés, kockázatértékelés, tervezés
 - felkészülés, kiképzés
- **a veszélykezelés, védekezés:**
 - reagálás (azonnali intézkedések kiadása)
 - beavatkozás
 - védekezés
- **a helyreállítás:**
 - következmény felszámolás
 - kárenyhítés
 - helyreállítás
 - újjáépítés

A katasztrófavédelem feladatrendszerét a megelőzés, a veszélykezelés és a helyreállítás egymáshoz képest eltérő súlyú, de egymással komplex egységet alkotó szemléletmódja jellemzi. Az elsődlegességet a megelőzés (a prevenció) élvezi.

2.2.1 A védekezésre való felkészülés, a megelőzés időszaka

A tapasztalatok azt mutatják, hogy a veszélyhelyzetek megelőzése költséges, ugyanakkor lényegesen olcsóbb, mint a következmények kezelésére és a helyreállításra fordított összegek. Megelőzés: minden olyan tevékenység vagy előírás alkalmazása, amely a katasztrófát előidéző okokat megszünteti vagy minimálisra csökkenti, a károsító hatás valószínűségét a lehető legkisebbre korlátozza.

A megelőzési időszak tehát egy rendkívül fontos időszak, összetett folyamat, amelynek fő feladatai a következők:

- integrált veszélyelemzés, kockázatértékelés és hatásvizsgálat;
- az elemzések alapján a katasztrófa elleni védelem modellezése;
- a katasztrófa elleni védelem cél-, feladat-, és szervezetrendszerének meghatározása;

- a jogszabályok, szabályozók megalkotása vagy a már meglévők módosítása;
- a kapcsolódó projektek elkészítése, beindítása és megvalósítása;
- a katasztrófavédelmi (veszély-elhárítási) tervek kidolgozása, napra készen tartása;
- a katasztrófavédelmi hatósági, szakhatósági tevékenység feltételeinek megteremtése, a tevékenység beindítása, végzése;
- a katasztrófavédelmi oktatás, képzés, kiképzés, felkészítés és felkészülés feltételeinek megteremtése, beindítása, folyamatos végzése;
- a nyilvánosság biztosítása, a katasztrófavédelmi (veszélyhelyzeti) kommunikáció rendszerének kialakítása, feltételeinek megteremtése;
- a tudományos tevékenység, a kutatás-fejlesztés irányainak meghatározása, feltételeinek megteremtése, folyamatos végzése;
- a nemzetközi tájékoztatás, koordináció és együttműködés megszervezése és folyamatos végzése.

2.2.2 A veszélyhelyzet-kezelés, a védekezés időszaka

A veszélyhelyzetek kezelése, a katasztrófahelyzetek, a bekövetkezett események következményeinek elhárítása alulról felfelé építkezik a helyi felelőségekből kiindulva, azaz: azon a területen (településen) kezdődik meg, ahol az bekövetkezett. Abban az esetben, amikor az adott területen (településen) a rendelkezésre álló erők és eszközök nem elégségesek vagy több települést érintő területi kiterjedésről van szó, akkor fokozatosan eggyel magasabb védelmi igazgatási szintre emelkedik a koordináció, az irányítás. Ily módon tehát a katasztrófák hatásai elleni védekezés során a cselekvési folyamat a „település – körzet (járás) – vármegye (régión) – országos” sorrendiséget mutat.

A védekezés időszakának főbb feladatai a következők:

- az esemény észlelése, értesítés és bejelentés az eseményről;
- az értesítés és bejelentés fogadása, reagálás az eseményre;
- az elsődleges beavatkozásra kijelölt (alkalmas) erők és eszközök értesítése, riasztása, azonnali élet- és műszaki mentés;
- az esemény figyelemmel kísérése, a kialakult helyzet elemzése, értékelése, a további feladatok meghatározása érdekében prognózis elkészítése;
- az operatív vezetés/irányítás szervezeti aktivizálása és működtetése;
- a helyzet minősítése, a tényállás megállapítása, kihirdetése, a szükséges rendkívüli intézkedések bevezetése;
- az integrált védelmi rendszer aktivizálása, működtetése;
- a lakosság riasztása és tájékoztatása;
- veszélyhelyzeti lakosság- és környezetvédelmi intézkedések fogantatosítása;
- veszélyhelyzeti közigazgatás, közszolgálat és közszolgáltatási kötelezettség bevezetése;
- veszélyhelyzeti gazdálkodási (költségvetési) intézkedések bevezetése;
- veszélyhelyzeti közrend- és közbiztonsági, vagyonvédelmi, egészségügyi, szociális és járványügyi, igazságszolgáltatási stb. intézkedések fogantatosítása;
- nemzetközi segítségnyújtás kérése, elfogadása, a segítségnyújtó erők alkalmazása.

Azaz, a helyzet minősítése, a veszélyhelyzeti tényállás megállapítása és kihirdetése után az érintett területen a feladat: a kivételes hatalom gyakorlása feltételeinek megteremtése, a

kivételes hatalom gyakorlása a katasztrófa következményeinek minimálisra csökkentése vagy kiküszöbölése, a lakosság élet- és vagyonbiztonságának szavatolása, a katasztrófavédelmi szervezeti rendszer aktivizálása és működtetése útján.

2.2.3 A következmények felszámolása, a helyreállítás és az újjáépítés-időszaka

A védekezés időszakát követően – illetve már az alatt is – egy harmadik, meghatározó feladatsor a következmények felszámolása és a helyreállítás. Azzal együtt is, hogy a Kat. és végrehajtási rendeletei szinte kizárólag a helyreállításról szólnak, ebben az időszakban több olyan feladat is megjelenik, amely a polgári védelmi feladatokból erre az időszakra levezetett.

Főbb feladatok:

- a különleges jogrendi időszak (veszélyhelyzet) fenntartásának vagy megszüntetésének mérlegelése, a döntésnek megfelelően a szükséges intézkedések foganatosítása;
- további élet- és vagyonmentés;
- kárfelszámolás (műszaki, környezeti, stb.) végrehajtása;
- közegészségügyi és járványügyi, állategészségügyi és növényvédelmi rendszabályok foganatosítása;
- a kimenekített, kitelepített intézményrendszer és a lakosság visszatelepítése;
- a közigazgatási rendszer normalizálása;
- a közszolgálat, a közszolgáltatás és a közellátás normalizálása;
- a kárenyhítést, a helyreállítást és az újjáépítést szolgáló rendkívüli intézkedések fenntartása;
- a szükséges hatósági és szakhatósági tevékenységek végzése;
- kegyeleti eljárás és lelki gondozás végzése;
- ingyenes jogsegélyszolgálat működtetése;
- felelősségvizsgálat lefolytatása és megállapítása;
- kártérítési kötelezettség és jogosultság megállapítása;
- különleges szociális ellátás, anyagi és dologi segélyezés végzése;
- folyamatos lakossági tájékoztatás és kontroll biztosítása;
- kárenyhítés;
- helyreállítás;
- újjáépítés;
- a tapasztalatok gyűjtése és összegezése;
- a nemzetközi tájékoztatási, adatszolgáltatási és ellenőrzési kötelezettségek teljesítése.

2.3 Különleges jogrend és annak időszakai

Különleges jogrendi időszak	Kiváltó okai	Területi kiterjedtsége	Időbeli kiterjedtsége	Kihirdeti	Hatalmi centrum
Hadiállapot	Háborús helyzet kinyilvánítása, háborús veszély, külső fegyveres támadás/ezzel egyenértékű, szövetséges kötelezettség.	Egész ország területe		Országgyűlés	Kormányra átruházott Országgyűlési jogok
Szükségállapot	Az alkotmányos rend megdöntésére, felforgatására vagy a hatalom kizárólagos megszerzésére irányuló cselekmény, az élet- és vagyonbiztonságot tömeges mértékben veszélyeztető súlyos, jogellenes cselekmény.		30 nap + 30 nap meghosszabbítás	Országgyűlés	
Veszélyhelyzet	A szomszédos országban fennálló fegyveres konfliktus, háborús helyzet vagy humanitárius katasztrófa, továbbá az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető súlyos esemény – különösen elemi csapás vagy ipari szerencsétlenség – esetén, valamint ezek következményeinek az elhárítása érdekében	Az ország egy része, vagy egész területe	30 nap + alkalmanként 180 nap meghosszabbítás	Kormány	Kormány - Kormányrendelet

Különleges jogrendi időszak ("minősített" időszak): az állam életének kivételes időszaka, amelyben - az Alaptörvényben rögzített feltételek megléte esetén - kivételes hatalom - úgynevezett rendeleti kormányzás - gyakorolható.

Ez jelenti:

- a jogszabályok (törvény, rendelet), egyéb közjogi szabályozó eszközök – az alapvető emberi és állampolgári jogok ("Genfi Humanitárius Minimum") kivételével – korlátozhatóságát, felfüggeszthetőségét, hatályon kívül helyezhetőségét, valamint
- az operatív intézkedések lehetőségét.

Az **ember** sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait tiszteletben kell tartani. Védelmük az állam elsőrendű kötelezettsége. **Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos értéke védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.** A törvény alapján létrehozott jogalanyok számára is biztosítottak azok az alapvető jogok, valamint őket is terhelik azok a kötelezettségek, amelyek természetüknél fogva nem csak az emberre vonatkoznak.

Minden magyar állampolgár köteles a haza védelmére. Ennek biztosítása érdekében személyi kötelezettségként minden magyarországi lakóhellyel rendelkező, nagykorú, magyar állampolgárságú férfiakat **katonai szolgálat** kötelezettsége, minden magyarországi lakóhellyel rendelkező felnőtt magyar állampolgárt **polgári védelmi kötelezettség** és **honvédelmi**

munkakötelezettség terheli. Honvédelmi és katasztrófavédelmi feladatok ellátása érdekében mindenki **gazdasági és anyagi szolgáltatás** teljesítésére kötelezhető.

Különleges jogrendben az Alaptörvény alkalmazása nem függeszthető fel, az Alkotmánybíróság működése nem korlátozható. A Kormány különleges jogrendben köteles minden olyan intézkedést megtenni, amely az Alkotmánybíróság folyamatos működését szavatolja.

Az Országgyűlés a Kormány által különleges jogrend idején a különleges jogrendre vonatkozó szabályok szerint alkotott rendeletet hatályon kívül helyezheti. A hatályon kívül helyezett rendeletet a Kormány azonos tartalommal nem alkothatja meg újra, kivéve, ha azt a körülmények jelentős változása indokolja.

A különleges jogrendet a különleges jogrend kihirdetésére jogosult szerv megszünteti, ha kihirdetésének feltételei már nem állnak fenn.

A Kormány által különleges jogrend idején a különleges jogrendre vonatkozó szabályok szerint alkotott rendelet a különleges jogrend megszűnésekor hatályát veszti.

2.3.1 A katasztrófaveszély, kiterjedt káresemény

A katasztrófaveszély: olyan folyamat vagy állapot, amelynek következményeként okszerűen lehet számolni a katasztrófa bekövetkezésének valószínűségével, és amely ezáltal veszélyezteti az emberi egészséget, környezetet, az élet- és vagyonbiztonságot.

A kiterjedt káresemény: olyan védelmi és biztonsági esemény, amelynek kezelése során elengedhetetlen az élet- és vagyonbiztonság megóvása érdekében a katasztrófavédelem, mint elsődleges beavatkozó irányításával az eseménykezelésben érintett szervezetek azonnali, összehangolt reagálása a védelmi és biztonsági igazgatás központi szervének koordinációs tevékenysége megkezdéséig.

Ebben a helyzetben a Kat. a Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (a továbbiakban: BM OKF) Főigazgatóját feljogosítja, hogy a Belügyminiszter által jóváhagyott Központi Veszélyelhárítási Terv alapján, a katasztrófavédelmi feladatok ellátása keretében, azonnal intézkedjen:

- az emberi élet;
- a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak;
- a kritikus szervezetek ellenálló képességének (létfontosságú rendszerek) védelme;
- a lakosság alapvető ellátásának biztosítása;
- a bekövetkező katasztrófa következményeinek lehető legkisebbre csökkentése érdekében.

A honvédségi erők igénybevétele a szükséges létszámnak megfelelően a Magyar Honvédség irányítására vonatkozó szabályok alapján erre jogosult személy döntése alapján történik. A BM OKF Főigazgatója a megtett intézkedésekről haladéktalanul tájékoztatja a katasztrófák elleni védekezésért felelős minisztert.

2.3.2 A hadiállapot

Az Országgyűlés:

- háborús helyzet kinyilvánítása vagy háborús veszély;
- külső fegyveres támadás, hatásában külső fegyveres támadással egyenértékű cselekmény, valamint ezek közvetlen veszélye, vagy
- kollektív védelemre irányuló szövetségesi kötelezettség teljesítése esetén hadiállapotot hirdethet ki.

A hadiállapot kihirdetéséhez az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges. Hadiállapot idején a Kormány gyakorolja az Országgyűlés által átruházott jogokat, valamint dönt a Magyar Honvédség külföldi vagy magyarországi alkalmazásáról, békefenntartásban való részvételéről, külföldi hadműveleti területen végzett humanitárius tevékenységéről, külföldi állomásozásáról, valamint a külföldi fegyveres erők magyarországi vagy Magyarország területéről kiinduló alkalmazásáról és magyarországi állomásozásáról.

2.3.3 A szükségállapot

Az Országgyűlés:

- az alkotmányos rend megdöntésére, felforgatására vagy a hatalom kizárólagos megszerzésére irányuló cselekmény, vagy
- az élet- és vagyonbiztonságot tömeges mértékben veszélyeztető súlyos, jogellenes cselekmény esetén szükségállapotot hirdethet ki.

A szükségállapot kihirdetéséhez az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

A szükségállapot harminc napra hirdethető ki. A szükségállapotot az Országgyűlés az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával harminc nappal meghosszabbíthatja, ha a szükségállapot kihirdetésére okot adó körülmény továbbra is fennáll.

2.3.4 A veszélyhelyzet

A Kormány:

- szomszédos országban fennálló fegyveres konfliktus, háborús helyzet vagy humanitárius katasztrófa;
- továbbá az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető súlyos esemény – különösen elemi csapás vagy ipari szerencsétlenség – esetén;
- valamint ezek következményeinek az elhárítása érdekében veszélyhelyzetet hirdethet ki.

A veszélyhelyzet harminc napra hirdethető ki, amelyet a Kormány a veszélyhelyzetet az Országgyűlés felhatalmazása alapján meghosszabbíthatja, ha a veszélyhelyzet kihirdetésére okot adó körülmény továbbra is fennáll. A felhatalmazásról az Országgyűlés a jelen lévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával dönt.

2.3.4.1 A Kormány rendkívüli intézkedései

A Kormány rendeletben elrendelheti:

- egyes útvonalakon a közlekedés időszakos korlátozását;
- az államhatár rendjének fokozott ellenőrzését;
- az államhatáron történő átlépés fokozott ellenőrzését, illetve időszakos korlátozását;
- az ország egyes területeit érintő személyforgalom és szállítási tevékenység korlátozását;
- egyes – az összehangolt védelmi tevékenység elrendelésére okot adó esemény jellegével összefüggő – intézmény, létesítmény, rendezvény látogatásának és szervezésének korlátozását;
- a kijelölt közterületek és intézmények biztonságának fokozását szolgáló megközelítés-korlátozási, ellenőrzési és védelmi rendszabályok alkalmazását;
- az összehangolt védelmi tevékenység elrendelésére okot adó eseményekhez kapcsolódó, különösen veszélyes személyek elfogása tekintetében a védelmi és biztonsági szervek erre kijelölt erőinek közös igénybevételét;
- a köznevelésre, felsőoktatásra, szakképzésre és felnőttképzésre vonatkozó kiegészítő szabályok alkalmazását;
- az előző pontokban nem szereplő egyéb, törvényben meghatározott, az összehangolt védelmi tevékenységet megalapozó esemény kezelésével, felszámolásával, továbbá káros hatásainak megelőzésével, illetve elhárításával közvetlenül összefüggő – alapjogot nem korlátozó – intézkedés bevezetését.

A Kormány a fentiekben meghatározott hatáskörében kizárólag:

- az összehangolt védelmi tevékenység ellátásával közvetlenül összefüggő, és
- az összehangolt védelmi tevékenység ellátásához elengedhetetlenül szükséges mértékű, az összehangolt védelmi tevékenységet megalapozó esemény kezelésével, felszámolásával, továbbá káros hatásainak megelőzésével, illetve elhárításával arányos intézkedéseket hozhat meg.

A Kormány az intézkedések ellensúlyozására köteles minden lehetséges intézkedést megtenni a lakosság ellátása és az esetleges károk enyhítése érdekében. A Kormány az intézkedéseket az elrendelésre okot adó körülményekhez igazodó módon, az ország meghatározott földrajzi területére, meghatározott időre, de legfeljebb három hónapra vezetheti be. A bevezetett intézkedések hatályát a Kormány szükség szerinti alkalommal három hónappal meghosszabbíthatja, a meghosszabbítás okairól azonban köteles a köztársasági elnököt és az Országgyűlés tárgykör szerint feladatkörrel rendelkező bizottságát tájékoztatni.

Az intézkedések tekintetében a Kormány elrendelheti a Honvédség közreműködését a kapcsolódó rendőrségi feladatok ellátásában, törvényben meghatározott részletes szabályok szerint.

3. A katasztrófák elleni védekezés szervezeti és irányítási rendszere

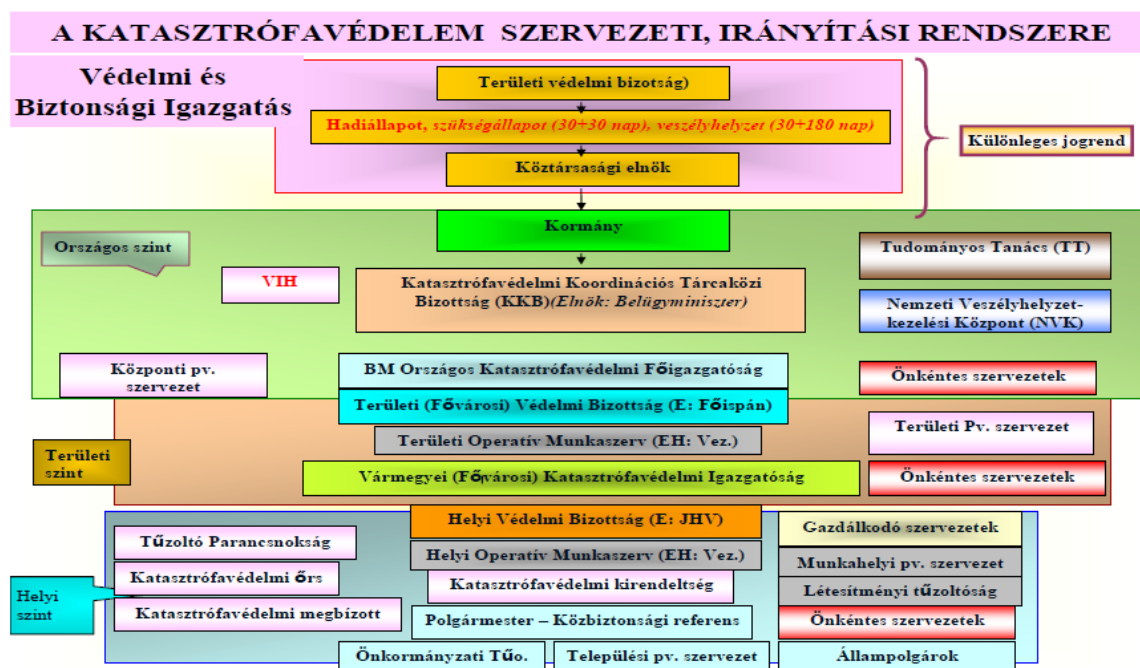
A katasztrófavédelmi alapelvek kifejezik az ország természeti, civilizációs és egyéb veszélyek elleni biztonsága és védelme szavatolásának, szervezésének állami keretét. Kiindulási alapul

szolgálnak a katasztrófavédelmet és az erőforrások, valamint azok feltételeit szabályozó irányelvek és követelmények meghatározásához.

Ezek a következők:

- A nemzeti katasztrófavédelem Magyarország természeti és civilizációs ártalmak káros hatása elleni biztonságát, védelmi céljait és érdekeit szolgálja. Figyelembe veszi a szövetséges tagállamok, a szomszédos és más országok katasztrófa elleni biztonsági és védelmi érdekeit. Nemzeti érdekeit követve elősegíti az euro-atlanti térség, Európa és szűkebb régiója, valamint a globális katasztrófák elleni biztonság fenntartását, a veszélyforrások felszámolását, a veszélyek megelőzését és elhárítását, a következmények felszámolását, az élet alapvető feltételeinek megteremtését.
- A nemzeti katasztrófavédelmi stratégia az ország, a szövetség, a nemzetközi együttműködés és védelem elvének egységén, egymásra-épültségén alapul. Magyarország katasztrófák elleni biztonságának és védelmének szavatolása alapvetően a nemzeti képességekre és a szövetség katasztrófavédelmi lehetőségeire épül. A NATO és az Európai Unió keretei között támogatja a nemzetközi szerepvállalást a katasztrófa-helyzetek megelőzésében és megoldásában.
- Magyarország a katasztrófavédelem rendszerét az ország katasztrófák elleni védelme állami stratégiai feltételeinek szavatolása céljából tartja fenn, fejleszti és alkalmazza. Egyes elemeit a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek vagy más, veszélyhelyzeti szintet el nem érő helyzetek során is felhasználja.
- A katasztrófavédelmi rendszer képességeit, felkészítését és aktivizálását, a stratégiai célú tartalékokat a katasztrófa elleni védelem szükségleteiből kiindulva, a „minimálisan elégséges védelem” alapelveinek megfelelően szavatolja.
- A katasztrófavédelmi rendszert úgy működteti, hogy képes legyen időben felismerni, folyamatosan és megbízhatóan értékelni az ország katasztrófa elleni biztonságát veszélyeztető tényezőket, és időben meghozni a veszélyek megelőzéséhez, elhárításához és a helyreállításhoz (vagy újjáépítéshez) szükséges állami intézkedéseket.
- Magyarország a katasztrófavédelemben résztvevők képességeit és alkalmazhatóságát a katasztrófavédelem biztonságstratégiai céljainak megfelelően tartja fenn és fejleszti. Biztosítja a katasztrófavédelmi feladatok, -erők és azok működésére, fejlesztésére szolgáló források közötti összhangot.
- A polgári védelem a természeti és civilizációs katasztrófák esetén védi a lakosság életét és vagyonát. Magyarország szavatolja a polgári védelem munkájának feltételeit és a képességei fejlesztésének lehetőségeit.
- A fegyveres erők és rendvédelmi szervek speciális felkészültsége és eszközei kiegészítik a polgári szervezetek képességeit a természeti és civilizációs katasztrófák megelőzése, illetve következményeinek elhárítása és a különleges feladatok elvégzése terén.

A katasztrófavédelmi szervezeti és irányítási rendszer működtetésének célja, hogy az érdekelt szervek egységes elveken alapuló, szakszerű tevékenysége egymást kiegészítve, egymásra épülve szolgálja a gyors és hatékony veszélykezelést.

A katasztrófavédelem civil és hivatásos elemei:

Központi szervei:

- Kormány;
- Kormányzati Koordinációs Szerv (KKB);
- Katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter;
- Érintett miniszterek;
- BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság.

Területi szervek:

- Területi Védelmi Bizottság;
- Területi Védelmi Bizottság Elnöke;
- Vármegyei/Fővárosi Katasztrófavédelmi Igazgatóság.

Helyi (települési) szerv:

- Helyi Védelmi Bizottság;
- Katasztrófavédelmi kirendeltség;
- Polgármester (közbiztonsági referens).

3.1 Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság

A Kormány katasztrófavédelemmel összefüggő döntéseinek előkészítését, valamint a védekezéssel kapcsolatos feladatok ágazati összehangolását és irányítását a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter által vezetett **kormányzati koordinációs szerv** (Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság, továbbiakban: KKB) látja el.

A kormányzati koordinációs szerv döntés-előkészítésének támogatását **tudományos** (Tudományos Tanács), a területi **szintű műveletek országos vezetését**, a kritikus folyamatok

során folytatandó **beavatkozások egybehangolását és szükségyszerű újrendezését operatív munkaszerv** (a Nemzeti Veszélyhelyzet-kezelési Központ) **végzi.**

A kormányzati koordinációs szerv operatív munkaszervének (NVK) **alárendeltségében** a területi védelmi bizottság **területi operatív munkaszervet** működtet, melynek ügyrendjét a kormányzati koordinációs szerv (KKB) elnöke hagyja jóvá. A területi védelmi bizottság **területi operatív munkaszervének** alárendeltségében **helyi munkaszerv** működik.

A **kormányzati koordinációs szerv (KKB) operatív munkaszervének (NVK) működéséhez** a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter által vezetett minisztérium és a BM OKF, a területi védelmi bizottság **területi operatív munkaszervének működtetéséhez** a területi védelmi bizottság tart fent a célnak megfelelően kialakított és felszerelt, folyamatosan üzemképes állapotban tartott **vezetési pontot.**

A kormányzati koordinációs szerv (KKB) szervezeti és működési rendjét, valamint eljárási szabályait közjogi szervezetszabályozó eszköz (a Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság létrehozásáról, valamint szervezeti és működési rendjének meghatározásáról szóló 1150/2012. /V.15./ Korm. határozat) határozza meg.

A KKB a katasztrófák elleni felkészüléssel, védekezéssel és helyreállítással kapcsolatos feladatait Vhr. 8. §-ában meghatározottak szerint látja el.

A KKB elnöke a belügyminiszter, elnök-helyettese az elnök által kijelölt tag.

A KKB tagjai:

- az agrárminiszter;
- az építési és beruházási miniszter;
- a honvédelmi miniszter;
- az igazságügyi miniszter;
- a kultúráért és innovációért felelős miniszter;
- a technológiai és ipari miniszter;
- a külgazdasági és külügyminiszter;
- a Miniszterelnöki Kabinetirodát vezető miniszter;
- a Miniszterelnökséget vezető miniszter;
- a pénzügyminiszter által kijelölt politikai vagy szakmai felsővezető;
- a Belügyminisztérium rendészeti államtitkára;
- egészségügyi államtitkára;
- köznevelési államtitkára;
- a KKB elnökének meghívása alapján az Országos Atomenergia Hivatal elnöke.

A KKB ülésén állandó jelleggel tanácskozási joggal részt vesz:

- a Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság főigazgatója;
- az országos rendőrfőkapitány;
- a Magyar Honvédség parancsnoka;
- a KKB Tudományos Tanácsának elnök;
- a KKB Nemzeti Veszélyhelyzet-kezelési Központjának vezetője, valamint
- a KKB adminisztratív feladatait ellátó szervezeti egység vezetője;
- a Belügyminisztérium rendészeti államtitkára, egészségügyi államtitkára és köznevelési államtitkára által kijelölt, a Belügyminisztérium állományába tartozó, vezetői munkakört betöltő személy;
- a Védelmi Igazgatás Hivatal főigazgatója.

A KKB ülésén a KKB elnökének döntése és meghívása alapján tanácskozási joggal vesz részt:

- az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság főigazgatója;
- a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka;
- a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok főigazgatói;
- a KKB NVK-vezető szakmai helyettese;
- az országos főállatorvos;
- az Országos Meteorológiai Szolgálat elnöke;
- az Országos Mentőszolgálat főigazgatója;
- az országos tisztifőorvos;
- a Nemzeti Adó- és Vámhivatal elnöke;
- a Terrorelhárítási Központ főigazgatója;
- az Országos Vízügyi Főigazgatóság főigazgatója;
- a Pest Vármegyei Kormányhivatal főispánja;
- azon területi védelmi bizottság elnöke, akit a KKB napirendjén szereplő kérdés érint;
- a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság elnöke, valamint
- az Országos Kórházi Főigazgatóság főigazgatója.

A KKB elnöke a KKB ülésére más személyt is meghívhat. A meghívásra a napirend által érintett KKB tag kezdeményezése alapján is sor kerülhet.

A KKB tagját akadályoztatása esetén a képviselt tárca szervezeti és működési szabályzatában kijelölt helyettese helyettesíti. A tanácskozási joggal rendelkező személyeket szervezetszerű helyettesük képviseli.

A KKB évente legalább két alkalommal ülésezik. A KKB ülését a KKB elnöke – a KKB adminisztratív feladatait ellátó szervezeti egység útján – hívja össze.

A KKB elnöke, amennyiben úgy ítéli meg, a fentiekől eltérő rendszerességgel is összehívhatja a KKB ülését. A KKB rendkívüli ülésének összehívását bármely KKB tag, az indok egyidejű megjelölésével kezdeményezheti a KKB elnökénél. A kezdeményezésről a KKB elnöke haladéktalanul dönt.

A KKB adminisztratív feladatainak ellátásáról a BM OKF főigazgatója gondoskodik.

A KKB üléseiről emlékeztető készül. Az emlékeztető elkészítéséről és a bizottsági tagok részére – az ülést követő 5 munkanapon belül – történő megküldéséről a KKB adminisztratív feladatait ellátó szervezeti egység gondoskodik.

A KKB működésének részletes szabályait a KKB az ügyrendjében állapítja meg.

3.2 A KKB Tudományos Tanácsa

A KKB, a tevékenységének tudományos támogatása érdekében Tudományos Tanácsot (a továbbiakban: KKB TT) működtet. Ügyrendjét a BM OKF főigazgatójának javaslatára a KKB hagyja jóvá.

A KKB TT tagjai a KKB elnöke által felkért személyek. A tagok a tagságból eredő feladataik ellátása során a tudomány eredményei alapján képviselik álláspontjukat, tevékenységükért díjazásban nem részesülnek.

A KKB TT a természeti és civilizációs katasztrófák elleni védekezéssel kapcsolatban tudományos és tudományszervezési tevékenységet folytat. A nukleáris veszélyhelyzetek

jelentőségére tekintettel a KKB TT nukleárisbaleset-elhárítási műszaki tudományos szekciót működtet.

A KKB TT a katasztrófa- és válsághelyzeti medicinával kapcsolatos egészségügyi tartalékolási feladatok összehangolása érdekében tudományos szekciót működtet.

3.3 A KKB Nemzeti Veszélyhelyzet-kezelési Központ

A KKB, a katasztrófák elleni védekezéssel kapcsolatos feladatok összehangolt végrehajtásának támogatása érdekében operatív munkaszervként Nemzeti Veszélyhelyzet-kezelési Központot (a továbbiakban: KKB NVK) működtet. A KKB NVK ügyrendjét a BM OKF főigazgatójának javaslatára a KKB hagyja jóvá. A KKB NVK a katasztrófák elleni védekezésben részt vevő központi államigazgatási szervek állományából a KKB elnöke, illetve a KKB tagjai által kijelölt szakemberekkel, valamint meghívott szakértőkkel látja el feladatát.

A KKB NVK a vezetőjéből, az **általános munkacsoportból** és **szakmai feladatokat ellátó védekezési munkabizottságokból** áll. A KKB NVK az általános munkacsoport részeként Lakossági Tájékoztatási Munkacsoportot működtet.

Elrendelés esetén a KKB NVK általános munkacsoportja a BM OKF bázisán részleges, vagy a Belügyminisztérium bázisán teljes állománnyal, mindkét esetben 24 órás folyamatos munkarendben működik az ügyrendjében meghatározottak szerint. A részleges működést a BM OKF főigazgatója, a teljes állománnyal való működést a KKB elnöke, halaszthatatlan esetben – a KKB elnökének utólagos tájékoztatásával – a BM OKF főigazgatója rendeli el. A KKB elnöke a teljes állománnyal való működés elrendeléséről haladéktalanul tájékoztatja a KKB tagjait, és ezzel egyidejűleg dönt az érintett védekezési munkabizottság működésének megkezdéséről.

A KKB NVK, folyamatos működésének megkezdését követően, a KKB szakmai javaslattevő, valamint a feladatok végrehajtásának összehangolásában résztvevő szerveként működik, ennek során:

- végzi a szükséges operatív döntések előkészítését, javaslatot tesz a döntések végrehajtására, figyelemmel kíséri a döntések végrehajtását;
- a KKB döntése alapján részt vesz a védekezésbe, illetve a katasztrófa következményeinek felszámolásába bevont erők és a közreműködő szervezetek tevékenységének összehangolásában;
- tájékoztatja a KKB elnöke útján a KKB-t a kialakult helyzetről, a megtett intézkedésekről, a bevont erőkről és eszközökről, valamint a katasztrófa elhárításával, a védekezéssel és a következmények felszámolásával kapcsolatos további javaslatokról;
- elemzi és értékeli a kialakult helyzetet, a központi, területi szintű megelőző intézkedések bevezetésével kapcsolatos információkat.

A KKB NVK, a teljes állománnyal való működésének elrendelését követően, a Belügyminisztérium bázisán erre a célra kialakított és felszerelt, folyamatosan működőképes állapotban tartott létesítményben működik. A KKB NVK fél évente gyakorlatot tart a teljes állománnyal való működési rendre történő áttérés begyakorlása érdekében, amennyiben a tárgyidőszakban veszélyhelyzet kihirdetésére nem került sor.

A KKB NVK vezetőjét a KKB elnöke nevezi ki.

A KKB NVK vezetőjének tevékenységét **általános és szakmai helyettese** támogatja. A KKB NVK vezetőjének **általános helyettese a BM OKF állományából a BM OKF főigazgatója által kijelölt vezető beosztású személy**, aki a helyettesítés során általános helyettesítési jogkörrel jár el. A KKB NVK vezetőjének általános helyettese vezeti azt az általános munkacsoportot, amelyik a valamennyi katasztrófatípus során egyaránt ellátandó feladatokat az érintett központi államigazgatási szervek állományából kijelölt szakemberekkel látja el.

3.4 KKB NVK Védekezési munkabizottság

Az a központi államigazgatási szerv, melynek az adott katasztrófatípus kezelése, elhárítása a jogszabályban meghatározott alapvető feladatait, felelősségi körét elsődlegesen érinti, a székhelyén – a központi államigazgatási szerv állományából – a katasztrófatípus szerinti védekezési munkabizottságot működtet. A védekezési munkabizottság feladatainak ellátására kijelölhető arra alkalmas, már működő olyan munkaszervezet is, amely más jogszabály alapján hasonló tevékenységet végez. A védekezési munkabizottság ügyrendjét az érintett központi államigazgatási szervet képviselő KKB tag a KKB elnökének egyetértésével hagyja jóvá.

A nukleáris védekezési munkabizottság, tevékenysége során az atomenergia felügyeletéért felelős központi államigazgatási szerv és a BM OKF által biztosított elemzési eredményeket használja fel.

A Kat. 3. § 28. pontja szerinti veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem működése során keletkezett katasztrófa következményei felszámolása során a szakmai tevékenységet az általános munkacsoport látja el.

A KKB NVK folyamatos működésének elrendelése esetén a védekezési munkabizottság a KKB NVK részeként működik.

A **KKB NVK vezetőjének szakmai helyettese** minden esetben annak a központi államigazgatási szervnek az állományába tartozó, a szakmai feladatok ellátásáért **felelős vezető beosztású**

személy, melynek **az adott katasztrófatípus** kezelése, elhárítása a jogszabályban meghatározott **alapvető feladatait, felelősségi körét elsődlegesen érinti**.

Ennek megfelelően a KKB NVK vezetőjének szakmai helyettese, egyúttal a **védekezési munkabizottság vezetője**:

- az **ár- és belvizek** elleni védekezés irányítására, a vízügyi infrastruktúrát ért károk felszámolására a vízügyi igazgatási szervek irányításáért;
- a **rendkívüli időjárási** helyzetben történő védekezés irányítására a közlekedésért;
- a veszélyhelyzeti szintet elérő **környezetkárosodás** felszámolásának irányítására a környezetvédelemért;
- a **földtani veszélyforrások** következményeinek felszámolására a településfejlesztésért és településrendezésért;
- a **nukleárisbaleset-elhárításra** az atomenergia felügyeletért;
- a Kat. 3. § 28. **pontja hatálya alá nem tartozó ipari létesítményekben** veszélyes anyag tárolása és szállítása közben bekövetkező, veszélyhelyzeti szintet elérő esemény következményei felszámolásának irányítására az iparügyekért;
- a Kat. 3. § 28. pontja hatálya alá nem tartozó ipari üzemekkel kapcsolatos, **szénhidrogén-kitermelés során bekövetkező**, veszélyhelyzeti szintet elérő esemény következményei felszámolásának irányítására a bányászati ügyekért;
- a **humán járványok**, határon átnyúló egészségügyi veszélyek megelőzésének és felszámolásának irányítására az egészségügyért;
- a veszélyhelyzeti szintű **hőhullám** időszakára az egészségügyért;
- az **állati eredetű járványok**, valamint az élelmiszerbiztonsággal kapcsolatos események megelőzésének és felszámolásának irányítására az élelmiszerlánc-felügyeletért;
- a veszélyhelyzeti szintet elérő **légi, közúti, vasúti, vízi közlekedési balesetek**, valamint a katasztrófák kezelése és a nemzetközi segítségnyújtás során szükséges szárazföldi, vízi és légi szállítási feladatok, kapacitások biztosítására és a közlekedési infrastruktúrát ért károk felszámolására a közlekedésért;
- a kormányzati, közigazgatási és lakosság-ellátási **informatikai rendszerek zavarai, leállása vagy összeomlása** miatt bekövetkező események kezelésére, valamint következményei felszámolásának irányítására a közigazgatási informatika infrastrukturális megvalósíthatóságának biztosításáért;
- az **elektronikus hírközlési infrastruktúrát** ért károk felszámolására az elektronikus hírközlésért, valamint
- a külföldiek **tömeges méretű migrációja** miatt bekövetkező események kezelésére az idegenrendészetért és menekültügyért felelős központi államigazgatási szervet képviselő KKB-tag által kijelölt személy.

4. Védelmi igazgatás

4.1 A katasztrófa elleni védekezésben érintett szervek fő feladatai: a Kormány

A katasztrófavédelem megszervezése és irányítása körében:

- meghatározza a Kormány tagjainak és a védekezésben érintett állami szerveknek a katasztrófavédelemmel kapcsolatos feladatait;

- megköti a katasztrófákkal kapcsolatos kölcsönös tájékoztatásra és segítségnyújtásra, valamint a megelőzés területén történő együttműködésre irányuló nemzetközi egyezményeket;
- összehangolja a katasztrófavédelemmel összefüggő oktatási, képzési, tudományos kutatási és műszaki fejlesztési tevékenységet;
- létrehozza az országos katasztrófavédelmi információs rendszert;
- az éves költségvetésben tervezi a hazai és a nemzetközi segítségnyújtásra fordítható előirányzat mértékét;
- gondoskodik a központi költségvetési tervezés keretében a katasztrófavédelem működésének és fejlesztésének pénzügyi feltételeiről;
- meghatározza a nemzeti kockázatelemzési, -értékelési és feltérképezési követelményeket;
- a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszternek a honvédelemért felelős miniszter, valamint a védelmi és biztonsági igazgatás központi szervének vezetője véleményének kikérését követően kialakított javaslatára meghatározza a polgári védelmi szervezetek összlétszámát;
- a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter útján, a védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról szóló törvényben meghatározottak szerint, továbbá a védelmi és biztonsági igazgatás központi szervével együttműködve irányítja a területi védelmi bizottságok katasztrófavédelmi feladatainak végrehajtását;
- összehangolja a katasztrófákkal szembeni ellenálló képesség fejlesztésével kapcsolatos feladatokat;
- koordinálja a katasztrófák miatti veszteségekre vonatkozó adatok gyűjtését.

A Kormány megszervezi:

- a katasztrófák elleni védekezés irányítását és a végrehajtás összehangolását;
- a tervezés kormány szintű feladatainak végrehajtását;
- a katasztrófák következményeinek felszámolására való felkészülés, a megelőzés, a végrehajtás és a helyreállítás feladatainak tárcák közötti koordinációját.

A Kormány a katasztrófavédelem irányítása során dönt:

- a védekezéshez szükséges külföldi (nemzetközi) segítség igénybeviteléről;
- a külföldi állam részére történő segítségnyújtásról.

4.2 A katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter: a belügyminiszter

Felelős az irányítása alá tartozó hivatásos katasztrófavédelmi szerv működtetéséért.

A miniszter:

- kinevezi, illetve felmenti a közvetlen irányítása alá tartozó hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve vezetőjét, gyakorolja felette a munkáltatói jogokat;
- a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve vezetőjének javaslatára kinevezi, illetve felmenti a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve vezetőjének helyettesét vagy helyetteseit;
- elrendeli a Kormány egyidejű tájékoztatása mellett a polgári védelmi szervezetek részleges alkalmazását;

- dönt az Országgyűlés által az éves költségvetésben a nemzetközi segítségnyújtásra hatáskörébe utalt előirányzat felhasználásáról;
- háromévente jelentést készít az Országgyűlésnek és a Kormánynak a főbb természeti csapásokra és az ember okozta katasztrófákra kiterjedő kockázatelemzésekről, a katasztrófák elleni védekezésre történő felkészülés helyzetéről, illetve a védekezésről;
- gondoskodik a polgári veszélyhelyzeti tervezés katasztrófavédelmi feladatainak hazai koordinálásáról és végrehajtásáról, amelynek érdekében biztosítja a képviselőket a NATO Reziliencia Bizottságban (a továbbiakban: NATO RC), ellátja a NATO RC katasztrófavédelmi szerveivel való kapcsolattartást;
- gondoskodik az EU polgári védelmi tevékenységének hazai koordinálásáról és végrehajtásáról, ennek keretében biztosítja a kapcsolattartást és a képviselőket az EU intézményeiben;
- a külpolitikáért felelős miniszterrel együttműködve részt vesz a nemzetközi segítségnyújtásban;
- felelős a kritikus szervezetek ellenálló képességének a katasztrófák elleni védekezés területén;
- jóváhagyja a központi veszélyelhárítási tervet;
- az irányítása alá tartozó szervezetek tekintetében biztosítja a védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról szóló törvényben meghatározott feladatok végrehajtását, valamint gondoskodik az irányítása alá tartozó szervezetek hatékony együttműködéséről a védelmi és biztonsági feladatok ellátásban részt vevő szervek, szervezetek, különösen a védelmi és biztonsági igazgatás szervei tekintetében.

A miniszter megelőzéssel, felkészüléssel és védekezéssel kapcsolatos feladatai:

- a katasztrófavédelmi koordinációs szerv véleményének kikérése mellett irányítja a védekezéssel és a felkészüléssel kapcsolatban a területi védelmi bizottságok és a területi védelmi bizottságok elnökei feladatainak végrehajtását;
- meghatározza a területi védelmi bizottságok védekezésre történő felkészítésének rendjét;
- jóváhagyja a területi védelmi bizottságok által tervezett – a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve által egyeztetett – katasztrófavédelmi gyakorlatok terveit;
- meghatározza a katasztrófavédelmi feladatok ellátásában közreműködő, irányítása alá tartozó rendvédelmi szervek katasztrófavédelmi feladatait;
- irányítja az állampolgárok és a gazdálkodó szervezetek katasztrófavédelmi felkészítését, tájékoztatását, valamint a lakosság riasztását;
- meghatározza a lakosság és az anyagi javak műszaki-technikai és radiológiai, biológiai és vegyi védelmének irányelveit;
- meghatározza a védekezés során megvalósítandó együttműködés követelményeit,
- szervezi a katasztrófavédelem nemzetközi együttműködésből eredő feladatai végrehajtását;
- meghatározza a katasztrófavédelmi feladatok személyi, anyagi-technikai biztosításának elvi követelményeit;
- az érintett miniszterekkel egyetértésben a Kormány elé terjeszti a katasztrófavédelem fejlesztésével kapcsolatos tudományos kutatási és műszaki fejlesztési, valamint az oktatási, képzési célokat és feladatokat;

- a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve útján koordinálja és ellátja a katasztrófák elleni védekezés feladatkörében a kritikus infrastruktúrával kapcsolatos feladatokat, ezen belül a nemzeti kapcsolattartó és koordinációs feladatokat az Európai Bizottság és az Európai Unió tagállamai felé;
- kezdeményezi célzott támogatás biztosítását a Kormány felé az élet- és anyagi javak védelme, az alapvető szolgáltatások biztosításának folyamatossága érdekében;
- az élet és anyagi javak védelme, az alapvető szolgáltatások biztosításának folyamatossága érdekében javaslatot tesz a szükséges szabályozások kidolgozására a kritikus infrastruktúrák katasztrófák elleni védelme tekintetében;
- közreműködik a kritikus infrastruktúra védelemmel összefüggő oktatási, képzési, felkészítési, tudományos kutatási és műszaki fejlesztési tevékenység összehangolásában;
- az élet és anyagi javak védelme, az alapvető szolgáltatások biztosításának folyamatossága érdekében kijelöli a katasztrófavédelmi fejlesztések irányát és a prioritásokat;
- a kritikus infrastruktúra védelem feladatrendszerén belül képviseli a katasztrófavédelmi szempontrendszer érvényesítését;
- közreműködik a kritikus infrastruktúra védelem horizontális kritériumrendszerének kialakításában;
- részt vesz az ágazati miniszterek által előterjesztett potenciális ágazati kritikus infrastruktúra elemek horizontális kritériumok alapján történő beazonosításában;
- gondoskodik a kijelölt kritikus infrastruktúra elemek katasztrófák elleni fokozott védelmének megszervezéséről.

4.3 A katasztrófák elleni védekezésben érintett miniszter feladatai

A katasztrófák elleni védekezésben érintett miniszter:

- rendszeresen tájékoztatja a katasztrófavédelmi koordinációs szerv elnökét a feladatok végrehajtásának helyzetéről;
- figyelemmel kíséri a szakterületén jelentkező, katasztrófa veszélyét hordozó jelenségeket, folyamatokat, intézkedik a veszély elhárítására, illetve megteszi a szükséges intézkedéseket a megelőzéshez szükséges pénzügyi források biztosítására, a feladatok végrehajtására;
- gondoskodik a veszélyhelyzetet okozó emberi tevékenységek és a környezeti elemek körében a kockázat csökkentéséhez, a károk bekövetkezésének megelőzéséhez szükséges katasztrófavédelmi tervezési, kivitelezési, működtetési, ellenőrzési és biztonsági szabályok megállapításáról;
- gondoskodik az ágazat figyelő- és ellenőrzőrendszerének az egységes irányítási rendszerbe illeszkedő kiépítéséről és működtetéséről, valamint az ágazati adatszolgáltatási kapcsolat kialakításáról;
- gondoskodik az irányítása és felügyelete alá tartozó szervek védekezésre való felkészítéséről és működési feltételeinek biztosításáról, jóváhagyja a feladatok végrehajtását szolgáló terveket;
- gondoskodik a minisztérium és a minisztériumot vezető miniszter felügyelete alá tartozó szervek alkalmazottainak katasztrófavédelmi felkészítéséről;

- ellenőrzi a megelőzéssel és a felkészüléssel kapcsolatos ágazati feladatok végrehajtását;
- végzi a katasztrófák elleni védekezés feladatkörében az ágazati kockázatbecslési feladatokat;
- a biztonsági elemzések eredményei alapján javaslatot tesz az ágazati katasztrófavédelmi biztonsági célkitűzésekre és biztonságpolitikára;
- részt vesz a nemzeti és nemzetközi katasztrófavédelmi gyakorlatok tervezésében, szervezésében és végrehajtásában.

4.4 A központi államigazgatási szerv vezetője

Felelős az ágazati feladatkörébe tartozó terület katasztrófavédelmével kapcsolatos tervező, szervező, irányító tevékenységéért.

Ennek keretében:

- megállapítja az ágazati tevékenységgel összefüggő adatközlési, bejelentési, hatósági engedélyezési kötelezettségeket, és végzi az érvényesítésükhöz szükséges szabályozási és jogalkalmazói feladatokat;
- irányítja a megelőző védelmi feladatok ágazati végrehajtását;
- az állami költségvetési tervezés rendszerében az államháztartásért felelős miniszter egyetértésével meghatározza az ágazati katasztrófavédelmi rendszer és szervek működéséhez szükséges pénzügyi feltételeket;
- a közigazgatási informatika infrastrukturális megvalósíthatóságának biztosításáért felelős miniszterrel egyeztetve végrehajtja a katasztrófavédelmi célú távközlési, informatikai, valamint ágazati mérő- és ellenőrző rendszerek egységes irányítási rendszerbe illeszkedő kialakítását és működtetését;
- kijelöli az ágazat katasztrófavédelemben részt vevő szerveit és a katasztrófavédelemben bevonható gazdálkodó, valamint az önkéntesen jelentkező civil szervezetek közül az állandó együttműködésre alkalmas és a helyi részvételnél átfogóbb tevékenységre is képes szervezeteket, meghatározza a katasztrófavédelemmel kapcsolatos feladataikat, jogszabály alapján intézkedik felkészítésükre és a működési feltételeik megteremtésére;
- a területi szerv vezetőjének javaslatára kinevezi és felmenti a helyi szervek vezetőit, gyakorolja a velük kapcsolatos – jogszabályban meghatározott – munkáltatói jogköröket.

Felelős az állami szerv katasztrófavédelmi feladatainak teljesítéséért:

- meghatározza szakterületén, illetve az alárendeltségébe tartozó szerv vonatkozásában a megelőzéssel kapcsolatos feladatokat;
- kialakítja a saját szervezetére vonatkozóan a védekezéssel kapcsolatos, a normál működési rendtől eltérő szabályokat és meghatározza a bevezetés rendjét;
- meghatározza a felügyelete alatt álló szervezet védekezés idejére szükséges működési rendjét, szervezetét és az ehhez kapcsolódó feltételrendszert;
- meghatározza más, a védekezésben részt vevő állami szervekkel az együttműködés és a kapcsolattartás rendjét;
- kidolgozza a szakterületén a lakosság és az anyagi javak műszaki-technikai és radiológiai, biológiai és vegyi védelmének fejlesztési irányait.

A katasztrófák elleni védekezésben részt vevő központi államigazgatási szervek vezetőinek a tevékenységet úgy kell megszervezni, hogy a szervek a váratlan helyzetekben munkaidőn belül haladéktalanul, munkaidőn kívül három órán belül legalább az azonnal fogantatosítható rendszabályok bevezetésére, hat órán belül a teljes működésre legyenek képesek. Munkaszüneti napon, illetve heti pihenőnapon ez az idő kétfő órával növekedhet.

A fenti rendelkezéseket az autonóm államigazgatási szervekre és az önálló szabályozó szervekre nem kell alkalmazni.

4.5 A hatósági határozat alapján kijelölt gazdálkodó szervezet vezetője

Felelős a szervezet védekezési feladatainak ellátásáért, ennek keretében:

- hatósági határozatban megjelölt, polgári védelmi kötelezettségen alapuló települési és munkahelyi polgári védelmi szervezetet hoz létre, kijelöli a munkahelyi polgári védelmi szervezet tagjait, és beosztásuk esetén gondoskodik a felkészítésükről, valamint a szervezet működtetéséről;
- szervezi és irányítja az alkalmazottak katasztrófavédelmi felkészítését;
- gondoskodik a létfenntartáshoz nélkülözhetetlen anyagi javak (különösen élelmiszer-, víz-, gyógyszer-, takarmánykészletek, állatállomány) műszaki-technikai, valamint radiológiai, biológiai és vegyi megelőző védelméről;
- működési területén kívül közreműködik a károk csökkentésében, valamint a mentéshez szükséges halaszthatatlan munkák végzésében;
- gondoskodik az alkalmazottak védelmét szolgáló védőlétesítmények létrehozásáról, fenntartásáról, az egyéni védőeszközök biztosításáról;
- a hivatásos katasztrófavédelmi szervnek a gazdálkodó szervezet székhelye, telephelye szerint illetékes helyi szervének előzetes egyetértésével jóváhagyja a gazdálkodó szervezet veszélyelhárítási tervét.

4.6 Az önként jelentkező szervezetek és személyek, a társadalmi és karitatív szervezetek, önkéntes mentőszervezetek

Az önként jelentkező szervezetek és személyek katasztrófa veszélye, kiterjedt káresemény esetében, illetve veszélyhelyzetben a katasztrófa típusának és a képességeiknek megfelelő tevékenységet végeznek a katasztrófák hatásai elleni védekezésben a védekezés irányításáért felelős személy döntése alapján.

Az önként jelentkező személyek a Kat. 65. §-ában foglaltak alapján vesznek részt a katasztrófák elleni védekezéssel összefüggő feladatok ellátásában.

Az önként jelentkező szervezetek a védekezési tevékenységbe abban az esetben kerülnek bevonásra, ha a katasztrófák elleni védekezésért felelős szervek erői, eszközei és képességei a védekezés irányításáért felelős személy döntése alapján nem elegendőek a káresemény felszámolásához.

Az önként jelentkező társadalmi és karitatív szervezetek védekezésben való közreműködésére a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szervének döntése alapján kerülhet sor. Az operatív beavatkozó tevékenységet végző állományára, a védekezésben, illetve a nemzetközi segítségnyújtásban való részvételére az 57–66. §-okban foglaltak irányadók.

A humanitárius tevékenységet végző karitatív szervezetek a veszélyelhárítási tervekben meghatározott feladatokat látják el.

Az országban működő önkéntes mentőszervezet (a továbbiakban: mentőszervezet) a hazai katasztrófák, veszélyhelyzetek és kiterjedt káresemények hatásai elleni védekezésben akkor vehet részt, ha a Nemzeti Minősítési Rendszerben meghatározott képzettségi, felkészültségi alapkövetelményeknek eleget téve a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve által lefolytatott eljárásban a minősítést megszerezte. A Nemzeti Minősítési Rendszert a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve minden év január 31-ig közzéteszi a honlapján.

A minősítés megszerzéséhez a mentőszervezet a nyilvántartásba vétel helye szerint illetékes hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervénél kérelmet nyújt be.

A minősítésnek megfelelt és a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve által nyilvántartásba vett mentőszervezet értesítés alapján vesz részt a hazai katasztrófák, veszélyhelyzetek és kiterjedt káresemények hatásai elleni védekezésben, valamint a nemzetközi segítségnyújtásban.

A minősítésnek megfelelt mentőszervezet megállapodás aláírásával elfogadja a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve koordinációs és – beavatkozás esetében – irányítási jogát, és ezzel a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervénél vezetett nyilvántartásba bekerül.

A nyilvántartásba vett mentőszervezet a védekezésben a Kat. 18. § (2) bekezdése esetén a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervének értesítése, kiterjedt káresemény esetén a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szervének értesítése alapján vesz részt. Az értesítő okmány tartalmazza a káresemény jellegét, az esemény helyszínét, az igényelt segítségnyújtás mértékét, valamint a gyülekezési pont helyét.

Az értesítés kiterjed a mentőszervezetek mentésbe történő bevonására, próbariasztásra, valamint ellenőrző gyakorlaton történő részvételre.

A mentőszervezet védekezésbe történő bevonásáról szóló értesítést kiadó szerv a mentőszervezet védekezésbe történő bevonása elrendelőjének minősül.

A mentőszervezetek kárhelyszíni tevékenységét a helyszíni műveletirányító irányítja.

4.6.1 A katasztrófák elleni védekezésben közreműködő önkéntes szervezetek feladatai

Az önkéntesen segítséget nyújtó személyek, az önkéntesen közreműködő társadalmi és karitatív szervezetek részt vehetnek a katasztrófák elleni védekezéssel összefüggő feladatok ellátásában.

Az önként jelentkező társadalmi és karitatív szervezetek a katasztrófák elleni védekezéssel összefüggő feladatok ellátásában a hivatásos katasztrófavédelmi szervekkel kötött megállapodás alapján vehetnek részt.

Az önkéntesen segítséget nyújtó személyek a katasztrófák elleni védekezéssel összefüggő feladat végrehajtásáért felelős személy irányításával látják el a számukra meghatározott feladatot.

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi és területi szervei a katasztrófák elleni védekezésben önkéntesen közreműködő társadalmi és karitatív szervezet és a minősített önkéntes mentőszervezet részére pályázati úton, valamint egyedi elbírálás alapján pénzbeli és nem pénzbeli juttatást biztosíthatnak.

A védekezési feladatokba csak a hivatásos katasztrófavédelmi szerv által szakmailag megfelelőnek minősített önkéntes mentőszervezet vonható be. A hivatásos katasztrófavédelmi szerv az önkéntes mentőszervezetet kérelmére minősíti.

Ha különleges szakképzettség és speciális szakfelszerelések igénybevétele szükséges, a minősített önkéntes mentőszervezetek védekezésbe történő bevonását a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve vezetője rendeli el.

A minősített önkéntes mentőszervezetek a hivatásos katasztrófavédelmi szervek szakmai irányítása mellett vesznek részt a katasztrófák hatásai elleni védekezésben és a kárelhárításban.

4.7 A területi védelmi bizottság

A területi védelmi bizottságok irányítását a Kormány – az ágazati védekezési és felkészülési feladatok irányítását ide nem értve – a védelmi és biztonsági igazgatás központi szerve útján látja el.

A területi védelmi bizottság

- **elnöke** a fővárosi, vármegyei főispán;
- **általános elnökhelyettese** a fővárosi, vármegyei kormányhivatal főigazgatója;
- **szakmai elnökhelyettesek** – a védelmi és biztonsági igazgatás központi szervének vezetője egyetértésével –
- **katasztrófák elleni védekezés** tekintetében a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervének vezetője;
- **honvédelmi feladatok** tekintetében a honvédelemért felelős miniszter által kijelölt, a Honvédség tényleges állományának tisztí állománycsoportba tartozó tagja.

A területi védelmi bizottság tagja az elnökön és az elnökhelyetteseken kívül:

- a) a vármegyei közgyűlés elnöke – a fővárosban a főpolgármester – vagy az általa helyettesítésre kijelölt személy;
- b) a vármegyei jogú város polgármestere vagy az általa helyettesítésre kijelölt személy;
- c) a katonai igazgatás területi szervének vezetője;
- d) a bizottság szakmai elnökhelyettese kivételével a bizottság illetékességi területén működő, önálló hatáskörrel rendelkező rendvédelmi szerv illetékes vezetője;
- e) az egészségügyi államigazgatási szerv képviselője;
- f) az árvízi védekezésért felelős szervezet vezetője;
- g) a területi védelmi bizottság titkára.

A területi védelmi bizottság szervezeti és működési rendjét – a védelmi és biztonsági igazgatás központi szerve vezetőjének egyetértésével – maga állapítja meg.

A területi védelmi bizottság költségeinek fedezetét a fővárosi, vármegyei kormányhivatal részére az egyes védelmi és biztonsági feladatokra biztosított költségvetési összegből, céltámogatásból, az illetékességi területhez tartozó településekre háruló védelmi és biztonsági feladatok és a lakosság létszámának arányában meghatározott állami támogatásból kell biztosítani.

A területi védelmi bizottság hatáskörébe utalt hatósági, valamint más döntési jogköröket a bizottság elnöke kiadmányozza. Ha a bizottsági ülés megtartásának feltételei idő hiányában vagy más okból hiányoznak, vagy a bizottság a döntéshozatalban bármely okból akadályoztatott, halaszthatatlan esetben a bizottság elnöke egy személyben gyakorolja. A bizottság jogkörében eljáró elnök a szakmailag érintett elnökhelyettes véleményének kikérését követően hozhatja meg a döntését, amelyről a területi védelmi bizottságot az akadályoztatás megszűnését követően haladéktalanul tájékoztatja.

A területi védelmi bizottság elnöke az igazgatási feladatait a fővárosi, vármegyei kormányhivatal közreműködésével látja el. Az összehangolt védelmi tevékenységgel összefüggésben, valamint különleges jogrend idején bevezetett intézkedések végrehajtásából eredő feladatok ellátása érdekében, a szükséges mértékben a fővárosi, vármegyei kormányhivatal valamennyi kormánytisztviselője és munkavállalója rendkívüli munkavégzésre kötelezhető.

A területi védelmi bizottság illetékességi területén ellátja a válsághelyzetekre és különleges jogrendre történő felkészülés, továbbá a védelmi és biztonsági események kezelésében, valamint a különleges jogrendi feladatokban történő közreműködés törvényben vagy a Kormány rendeletében meghatározott területi feladatait.

A területi védelmi bizottság a védelmi és biztonsági tevékenysége keretében:

- a) irányítja a helyi védelmi bizottságokat;
- b) összehangolja a főpolgármester, a vármegyei közgyűlés elnöke és a polgármesterek helyi védelmi bizottságok védelmi és biztonsági igazgatási feladataiban együttműködő szervezetek tevékenységét;
- c) a szükséges feltételek fennállása esetén elrendeli a védelmi és biztonsági szervezetek és a védelmi és biztonsági tevékenységben közreműködő egyéb szervek számára szükséges ingó, ingatlan, szolgáltatás igénybevételét, a területi gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettségeket, amelyről gazdasági és anyagi szolgáltatási nyilvántartást vezet, és az elrendelésről értesíti a polgármestert;
- d) biztosítja a védelmi és biztonsági igazgatási szervek működésének feltételeit, és irányítja a rendkívüli intézkedésekkel hatáskörébe utalt feladatok végrehajtását;
- e) kezdeményezi Kormány vagy más szerv hatáskörébe tartozó védelmi és biztonsági intézkedések megtételét;
- f) halasztást nem tűrő esetben a helyben szokásos módon, átmeneti jelleggel elrendelheti az élet és az anyagi javak védelméhez szükséges mértékben a veszélyeztetett területekről az állampolgárok kimenekítését, és erről haladéktalanul értesíti a Kormányt;
- g) elrendeli az adott helyzetben védekezésért felelős miniszter intézkedése alapján – halasztást nem tűrő esetben annak utólagos tájékoztatásával – a polgári védelmi szervezetek alkalmazását, erről egyidejűleg tájékoztatja a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve vezetőjét;
- h) összehangolja a lakosság és az anyagi javak kitelepítését, kimenekítését, befogadását, ellátását, továbbá a helyi védekezés megszervezését;
- i) illetékességi területén gondoskodik a védelmi és biztonsági célú vezetési infrastruktúráról, valamint a védelmi és biztonsági igazgatás infokommunikációs rendszerének folyamatos működőképességéről;
- j) ideiglenesen magához vonhatja a védekezés irányítását, ha a saját vagy az érintett polgármester helyzetértékelése szerint a katasztrófa elleni védekezés a helyi védelmi bizottság lehetőségét meghaladja, erről haladéktalanul értesíti a Kormányt;
- k) folyamatosan értékeli a kialakult helyzetet és a védekezést, minderről jelentést tesz a Kormánynak.

A területi védelmi bizottság a védelmi és biztonsági tevékenységre való felkészülés keretében:

- a) irányítja a helyi védelmi bizottságok és összehangolja főpolgármester, a vármegyei közgyűlés elnöke és a polgármesterek védelmi és biztonsági felkészítését;

- b) megállapítja a védelmi és biztonsági tevékenységben közreműködő szervek részére a védelmi és biztonsági felkészítés követelményeit és feladatait, összehangolja azok végrehajtását;
- c) megszervezi az illetékességi területén található települések, kerületek, valamint a lakosság és a védekezésben érintett szervezetek közötti riasztás, kiértesítés és tájékoztatás, valamint kölcsönös segítségnyújtás rendjét;
- d) gondoskodik a közigazgatási szervekkel, a védelmi és biztonsági szervezetekkel, és a civil szervezetekkel, valamint más vármegyékkel és a fővárossal történő együttműködés, kölcsönös segítségnyújtás feltételeinek és rendjének biztosításáról;
- e) felelős a polgári védelmi kötelezettségen alapuló területi polgári védelmi szervezetek létrehozásáért, valamint a területi veszélyelhárítási terv elkészítéséért;
- f) illetékességi területén felelős a védelmi és biztonsági tevékenység koordinációjához és irányításához szükséges feltételek biztosításáért;
- g) védelmi és biztonsági felkészítés feladatainak gyakorlása és ellenőrzése céljából a védelmi és biztonsági igazgatás központi szervének tájékoztatásával gyakorlatot vezethet a polgármesterek, valamint a védelmi és biztonsági tevékenységben közreműködő szervek közreműködésével;
- h) irányítja a hatáskörébe tartozó katasztrófavédelmi tervező tevékenységet;
- i) a fővárosi, vármegyei védelmi bizottság ülésének napirendjére tűzi a védekezésben részt vevő szervek felkészültségéről szóló beszámolót;
- j) az éves feladattervben meghatározza a polgármesterek felkészítésével kapcsolatos feladatokat;
- k) egyetértési jogot gyakorol a területi polgári védelmi szervezetek felépítésére, létszámára vonatkozó – a területileg illetékes hivatásos katasztrófavédelmi szerv által tett – javaslatokkal kapcsolatosan;
- l) a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter részére felterjeszti az illetékességi területén lévő települések polgármestereinek a települések katasztrófavédelmi besorolására vonatkozó javaslatait.

A területi védelmi bizottság elnöke a területi veszélyelhárítási tervet a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve vezetőjének egyetértésével hagyja jóvá.

4.8 A helyi védelmi bizottság

A helyi védelmi bizottság illetékességi területe a járásokhoz, a fővárosban a fővárosi kerületekhez igazodik.

A helyi védelmi bizottság

- **elnöke** a fővárosi, vármegyei kormányhivatal járási, fővárosi kerületi hivatalának vezetője;
- **szakmai elnökhelyettese**;
- **honvédelmi feladatok** tekintetében a Honvédség állományából vezényelt katona;
- **katasztrófák elleni védekezés** tekintetében a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervének vezetője által kijelölt személy.

A helyi védelmi bizottság tagja az elnökön és az elnökhelyetteseken kívül:

- a) a bizottság szakmai elnökhelyettese kivételével a bizottság illetékességi területén működő, önálló hatáskörrel rendelkező rendvédelmi szerv illetékes vezetője;
- b) a fővárosi, vármegyei kormányhivatal képviselője;

- c) a katonai igazgatási szerv képviselője;
- d) az árvízi védekezésért felelős szervezetnek a bizottság illetékességi területe szerinti vezetője;
- e) a helyi védelmi bizottság titkára.

A helyi védelmi bizottság szervezeti és működési rendjét – az illetékes területi védelmi bizottság elnökének egyetértésével – maga állapítja meg.

A helyi védelmi bizottság költségeinek fedezetét járási, fővárosi kerületi hivatal részére az egyes védelmi és biztonsági feladatokra biztosított költségvetési előirányzatból, céltámogatásból, az illetékességi területhez tartozó településekre háruló védelmi és biztonsági feladatok és a lakosság létszámának arányában meghatározott állami támogatásból kell biztosítani.

A helyi védelmi bizottság elnöke a válságkezelési, valamint a különleges jogrend idején bevezetett intézkedések végrehajtásából eredő feladatokat a járási hivatal közreműködésével látja el. A védelmi és biztonsági feladatok ellátása érdekében, a szükséges mértékben, a járási hivatal kormánytisztviselője és munkavállalója rendkívüli munkavégzésre kötelezhető.

A helyi védelmi bizottság hatáskörébe utalt hatósági, valamint más döntési jogköröket a bizottság elnöke kiadmányozza. Ha a bizottsági ülés megtartásának feltételei idő hiányában vagy más okból hiányoznak, vagy a bizottság a döntéshozatalban bármely okból akadályoztatott, halaszthatatlan esetben a bizottság elnöke egyszemélyben gyakorolja. A bizottság jogkörében eljáró elnök a szakmailag érintett elnökhelyettesssel egyetértésben hozhatja meg a döntését, amelyről a helyi védelmi bizottságot az akadályoztatás megszűnését követően haladéktalanul tájékoztatja.

A helyi védelmi bizottság a válsághelyzetekre és különleges jogrendre történő felkészülés, továbbá a védelmi és biztonsági események kezelésében, valamint a különleges jogrendi feladatokban történő közreműködés jogszabályban meghatározott – járásokra, illetve a főváros egyes kerületeire kiterjedő – helyi feladatait látja el.

A helyi védelmi bizottság a védelmi és biztonsági tevékenysége keretében

- a) működési területén összehangolja a polgármesterek, valamint a védekezésben részt vevő szervek, szervezetek tevékenységét, a főpolgármester és a vármegyei közgyűlés elnöke kivételével utasíthatja őket a hatáskörükbe tartozó intézkedések megtételére;
- b) irányítja és összehangolja a Honvédség hadkiegészítésével összefüggő közigazgatási feladatok végrehajtását;
- c) összehangolja az illetékességi területére háruló gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettségek teljesítését;
- d) közreműködik a különleges jogrendben hozott rendkívüli intézkedésekből adódó feladatok végrehajtásában;
- e) szervezi és összehangolja a lakosság védelmével és ellátásával kapcsolatos feladatokat;
- f) utasíthatja a védekezés irányítása során a védekezésben részt vevő szervezetek vezetőit a hatáskörükbe tartozó intézkedések megtételére;
- g) intézkedik a védekezéshez igénybe vehető állomány és eszközök átcsoportosítására és bevonására.

A helyi védelmi bizottság elnökének az előzőekben meghatározott irányítási és utasítási jogköre nem terjed ki a főpolgármesterre és a vármegyei közgyűlés elnökére.

A helyi védelmi bizottság a védelmi és biztonsági tevékenységre való felkészülés keretében

- a) irányítja és összehangolja a Honvédség hadkiegészítésével összefüggő közigazgatási feladatok előkészítését;
- b) irányítja az illetékességi területe védelmi és biztonsági feladataihoz szükséges tájékoztatási rendszer kialakítását és működését;
- c) részt vesz a területi védelmi bizottság által szervezett felkészítéseken, gyakorlatokon,
- d) közreműködik az illetékességi területén lévő települések védelmi és biztonsági igazgatási felkészítéseinek, gyakorlatainak előkészítésében és végrehajtásában;
- e) nyilvántartást vezet a jogszabályban meghatározott adatokról;
- f) a gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettséggel összefüggésben gazdasági és anyagi szolgáltatási nyilvántartást vezet, amelyben elősegíti a területi védelmi bizottság elnökének, valamint a helyi védelmi bizottság illetékességi területén a polgármesterek hatáskörébe tartozó igénybevételi jog gyakorlását, koordinálja az igénybevétel helyi szintű végrehajtását.

A helyi védelmi bizottság elnöke a települési veszélyelhárítási tervet a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szerve vezetőjének egyetértésével hagyja jóvá.

Ha a területi, illetve a helyi szintű védekezésben egyidejűleg a védelmi és biztonsági igazgatás több területi szervének együttműködése szükséges, a védekezés közvetlen irányításáért felelős vezetőt illetékességi területén a területi védelmi bizottság elnöke, több vármegye területét illetően a védelmi és biztonsági igazgatás központi szerve jelöli ki. A kijelölésig az események következményeinek felszámolásában elsődlegesen érintett szerv vezetője végzi a védekezés irányítását.

4.9 A polgármester

A polgármester illetékességi területén ellátja a védelmi és biztonsági tevékenységekkel kapcsolatos, jogszabályban és a helyi védelmi bizottság által számára megállapított, települési szintű feladatokat, irányítja és összehangolja azok végrehajtását.

A polgármester a védelmi és biztonsági tevékenységre való települési szintű felkészülés keretében:

- a) felelős a települési lehetőségek figyelembevételével a védekezés feltételeinek a biztosításáért;
- b) irányítja a védekezésre való felkészítést, részt vesz a feladatainak ellátása érdekében, a védelmi és biztonsági szervek által szervezett felkészítéseken;
- c) gyakorolja az elsőfokú polgári védelmi hatósági jogkört, amit jogszabály nem utal más szerv hatáskörébe;
- d) felelős a polgári védelmi kötelezettségen alapuló települési polgári védelmi szervezet megalakításáért;
- e) kijelöli a védekezéssel összefüggő feladatokban közreműködő referenseket;
- f) gondoskodik az illetékességi területen élő vagy tartózkodó személyek részére a veszélyekről, fenyegetésekről szóló, a magatartási szabályokat is tartalmazó tájékoztatásról;
- g) felelős a települési (a fővárosban kerületi) veszélyelhárítási tervek elkészítéséért, valamint a helyi lehetőségek figyelembevételével a védekezés feltételeinek a biztosításáért;

- h) irányítja a védekezésre való felkészítést;
- i) a polgári védelmi kötelezettség alatt álló állampolgárt a területi, települési, kerületi és munkahelyi polgári védelmi szervezetbe kiképzésre és gyakorlatra osztja be;
- j) a gazdálkodó szervezetek részére elrendeli a polgári védelmi kötelezettségen alapuló települési és munkahelyi polgári védelmi szervezetek megalakítását és az alkalmazás feltételeinek biztosítását;
- k) biztosítja a lakosság riasztására szolgáló és a közigazgatási területén lévő, rendelkezésre bocsátott technikai berendezések működtetését;
- l) részt vesz a feladatainak ellátása érdekében, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv által szervezett felkészítéseken.

A főpolgármester és a vármegyei közgyűlés elnöke szervezi és irányítja a fővárosi és a vármegyei önkormányzat közfeladataihoz kapcsolódó védelmi és biztonsági tevékenységekkel kapcsolatos fenti felkészülési feladatokat.

A polgármester a települési szintű védelmi és biztonsági tevékenysége keretében:

- a) hatáskörrel rendelkező szerv kiérkezéséig irányítja a települési szintű védelmi és biztonsági tevékenységet;
- b) halasztást nem tűrő esetben átmeneti jelleggel elrendeli az élet és az anyagi javak védelméhez szükséges intézkedéseket, és erről haladéktalanul értesíti a település szerint illetékes hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve vezetőjét és a területi védelmi bizottság elnökét;
- c) a polgári védelmi kötelezettség alatt álló állampolgárt polgári védelmi szolgálatra kötelezi;
- d) szervezi és irányítja a lakosság védelmét, kitelepítését, kimenekítését, befogadását és visszatelepítését, az összehangolt védelmi tevékenységgel összefüggő, továbbá a különleges jogrenddel összefüggésben bevezetett intézkedésekből eredő települési feladatok végrehajtását;
- e) a területi védelmi bizottság elnökének rendelkezése alapján – vagy halasztást nem tűrő esetben annak utólagos tájékoztatásával – elrendeli a települési polgári védelmi szervezetek alkalmazását;
- f) elrendeli a hatáskörébe utalt gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettség teljesítését, amelyről gazdasági és anyagi szolgáltatási nyilvántartást vezet,
- g) együttműködik más települések polgármestereivel, a védekezésbe bevont más szervezetekkel;
- h) szervezi és irányítja az anyagi javak védelmét, a lakosság létfenntartáshoz szükséges anyagi javakkal történő ellátását.

A főpolgármester és a vármegyei közgyűlés elnöke szervezi és irányítja a fővárosi és a vármegyei önkormányzat közfeladataihoz kapcsolódó védelmi és biztonsági tevékenységekkel kapcsolatos fenti feladatok ellátását.

4.10 A közbiztonsági referens

A polgármester a védelmi és biztonsági feladat ellátására való felkészülés és a védekezéssel összefüggő feladat ellátása érdekében honvédelmi referenst, valamint közbiztonsági referenst jelölhet ki.

Közbiztonsági referensként a polgármester a védekezésre való felkészülés, a védekezés, a helyreállítás szakmai feladatában, továbbá rendvédelmi feladatában közreműködő, legalább középfokú iskolai végzettséggel rendelkező személyt jelölhet ki.

A katasztrófavédelmi szempontból I. vagy II. veszélyességi osztályba sorolt településen közbiztonsági referens kijelölése nem mellőzhető.

A közös önkormányzati hivatalt működtető települések polgármesterei közösen jelölik ki a közbiztonsági referenst, megállapodásuk hiányában ezt a jogkört a közös önkormányzati hivatal székhelye szerinti település polgármestere gyakorolja.

A közbiztonsági referens a kijelölését követő 90 napon belül köteles elvégezni a közbiztonsági referensi tanfolyamot, és azon vizsgabizonyítványt szerezni.

A közbiztonsági referens polgári védelmi felkészítésének tematikáját, tárgykörét, óraszámát külön jogszabály állapítja meg.

A közbiztonsági referens a polgármester feladatmeghatározásának megfelelően vesz részt a polgármester védekezési feladatának tervezésében, szervezésében és végrehajtásában, aminek keretében:

A felkészülés időszakában:

- a) részt vesz a települési (fővárosi kerületi) veszélyelhárítási terv elkészítésében;
- b) a polgármester döntésének megfelelően részt vesz a katasztrófavédelmi felkészítésen;
- c) közreműködik a lakosság felkészítésével és tájékoztatásával kapcsolatos feladatban;
- d) figyelemmel kíséri a lakosság veszélyhelyzettel kapcsolatos, a helyi sajátosságról és a tanúsítandó magatartási szabályról történő tájékoztatását;
- e) közreműködik a lakossági riasztó és riasztó-tájékoztató végpont működőképességének és karbantartottságának ellenőrzésében;
- f) a polgári védelmi kötelezettségen alapuló települési polgári védelmi szervezet létrehozása és megalakítása során szakmai javaslattal segíti a polgármester döntését;
- g) részt vesz a polgári védelmi kötelezettséggel terhelt állampolgár polgári védelmi szervezetbe történő beosztásában, a szervezet kiképzésének és gyakorlatának előkészítésében és lebonyolításában;
- h) rendszeresen tájékoztatja a polgármestert a felkészülés időszakában végrehajtott feladatról, valamint
- i) kapcsolatot tart a hivatásos katasztrófavédelmi szervvel, a katasztrófák elleni védekezésben közreműködő más szervvel és szervezettel.

A védekezés időszakában:

- a) előkészíti a polgármester védekezéssel kapcsolatos szakmai döntését a lakosság és a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak védelme érdekében;
- b) kapcsolatot tart a védekezést irányító és a védekezésben közreműködő szervvel, és erről tájékoztatja a polgármestert;
- c) előkészíti a polgári védelmi kötelezettséggel terhelt állampolgár polgári védelmi szolgálatra kötelező határozatát és a települési polgári védelmi szervezet alkalmazásának elrendelésével kapcsolatos feladatot;
- d) részt vesz a kitelepítés, a kimenekítés, a befogadás és a visszatelepítés feladatában.

A helyreállítás időszakában:

- a) közreműködik a vis maior eljárásban;
- b) részt vesz a kárfelmérésben, és szakmailag előkészíti a polgármester helyreállítással kapcsolatos döntését;
- c) folyamatosan figyelemmel kíséri a helyreállítási és újjáépítési munka helyzetét, amelyről rendszeresen tájékoztatja a polgármestert;
- d) közreműködik a településre érkező segélyszállítmánnyal és adománnyal kapcsolatos feladatban;
- e) közreműködik a helyreállítási és újjáépítési tevékenység ellenőrzésében.

A főpolgármester és a vármegyei közgyűlés elnöke, a polgármester a katasztrófavédelmi feladatait a hivatásos katasztrófavédelmi szerv közreműködésével látja el, a katasztrófavédelmi feladatok a Kat.-ban meghatározott végrehajtása során államigazgatási jogkörben jár el.

A katasztrófavédelmi feladatok ellátása érdekében a kormánytisztviselő, a köztisztviselő, a közalkalmazott és az egészségügyi szolgálati jogviszonyban álló személy túlmunkára kötelezhető.

5. Hivatásos katasztrófavédelmi szervek

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv –

- az országos illetékességgel működő központi szerv (Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság /a továbbiakban: BM OKF/),
- a vármegyei, fővárosi illetékességgel működő területi szervek (vármegyei, fővárosi katasztrófavédelmi igazgatóság),
- helyi szervek a katasztrófavédelmi kirendeltségek és a hivatásos tűzoltóságok –

államigazgatási feladatot is ellátó rendvédelmi szerv, amelynek tagjai hivatásos állományúak, rendvédelmi alkalmazottak, munkavállalók és tisztjelöltek.

A BM OKF a vármegyei, fővárosi katasztrófavédelmi igazgatóságok, a BM OKF Gazdasági Ellátó Központ, valamint a Katasztrófavédelmi Oktatási Központ középírányító szerve.

A katasztrófavédelmi kirendeltség a vármegyei, fővárosi katasztrófavédelmi igazgatóság helyi szerveként, önálló feladat- és hatáskörrel működik.

A hivatásos tűzoltóság a katasztrófavédelmi kirendeltség szervezeti elemeként működik.

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv a feladatait a védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról szóló törvényre (Vbő.) is figyelemmel hajtja végre.

5.1 A hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve, BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság

A BM OKF költségvetési szerv. A hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szervének vezetője (a főigazgató) vezeti a központi szervet, irányítja a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi és helyi szervei működését, szakmai tevékenységét.

A főigazgató központi irányítási és felügyeleti jogkörében a központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló törvényben meghatározott irányítási jogosítványokon túl:

- javaslatot tesz a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve vezetője helyettesének vagy helyetteseinek kinevezésére és felmentésére;
- gyakorolja a munkáltatói jogokat a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve állományába tartozó személyek felett.

A védekezésre való felkészülés és a megelőzés során a főigazgató a többi között:

- meghatározza a hivatásos állományra vonatkozó képzés és továbbképzés, valamint az e területekhez kapcsolódó tudományos kutató tevékenység tartalmát és a végrehajtás kereteit, jóváhagyja a képzés tartalmát;
- kidolgozza az ország katasztrófaveszélyeztetettségére, a katasztrófák hatásai elleni védekezésre vonatkozó nemzeti stratégiát, valamint a megelőzés és felkészülés éves nemzeti tervét;
- kapcsolatot tart a kiemelt informatikai és távközlési szolgáltatókkal, a kritikus infrastruktúra elemek üzemeltetőivel, valamint az országos médiaszolgáltatókkal.

A katasztrófaelhárítás irányításával és koordinálásával kapcsolatos jogkörében:

- biztosítja a hivatásos katasztrófavédelmi szervezetek működési feltételeit, tervezi és felügyeli a katasztrófák elleni védekezéssel összefüggő jóváhagyott fejlesztéseket;
- javaslatot tesz a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter részére a katasztrófavédelem működését, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv feladatkörét érintő jogszabályoknak és a közjogi szervezetszabályozó eszközöknek megalkotására;
- kidolgozza a katasztrófavédelemmel összefüggő tervezési, szervezési, felkészítési szakmai elveket és követelményeket, végzi a lakosság mentésével kapcsolatos tervező, szervező feladatokat, irányítja az alárendelt szerveknek a bekövetkezett események következményeinek felszámolására irányuló tevékenységét;
- a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter irányításával közreműködik a katasztrófák várható következményeinek megelőzésére és elhárítására vonatkozó tervezésben;
- felelős a polgári védelmi kötelezettségen alapuló központi polgári védelmi szervezet létrehozásáért és a központi veszély-elhárítási terv elkészítéséért;
- meghatározza a tűzvédelmi és műszaki mentési, a katasztrófavédelmi feladatok végrehajtásának szakmai követelményeit, irányítja és ellenőrzi az alárendelt szervek szakmai munkáját és tevékenységét;
- ellátja a polgári védelmi szervezetek létrehozásával és felkészítésével, ellátásával és alkalmazásával, valamint a lakosság és az anyagi javak mentésével összefüggő tervezési és szervezési feladatokat;
- biztosítja a védelmi igazgatás szerveinek működéséhez szükséges szakértőket, és részt vesz a védelmi igazgatás tervezési feladataiban;
- együttműködik az országos illetékességgel eljáró szervek ágazati katasztrófa-elhárítási szervezeteivel;
- feladatai ellátásához az ingatlanügyi hatóságtól a számítógépes ingatlan-nyilvántartási rendszerből, a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartását kezelő szervtől adatot, a földmérési és térképészeti állami alapadatok kezelésére jogosult szervtől földmérési és térképészeti állami alapadatokat, termékeket kér;

- gondoskodik a közfoglalkoztatás feltételeinek rendelkezésre állásáról a katasztrófák elleni védekezésre való felkészüléssel, a védekezéssel és a helyreállítással összefüggő katasztrófavédelmi feladatok hatékonyabb ellátása érdekében;
- irányítja a veszélyes áruk szállításának ellenőrzésével kapcsolatos, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv hatáskörébe tartozó hatósági feladatok ellátását;
- ellátja a veszélyes áruk szállítására használt nem nyomástartó csomagoló- és szállítóeszközök gyártási típus jóváhagyási engedélyezésével, a gyártás ellenőrzésével és azzal összefüggő szankcionálással kapcsolatos hatósági feladatok irányítását.

A nemzetközi együttműködéssel kapcsolatos jogkörében:

- közreműködik a katasztrófavédelemmel kapcsolatos nemzetközi szerződések szakmai előkészítésében, részt vesz a nemzetközi együttműködésben, ennek keretében folyamatos kapcsolatot tart fenn a nemzetközi katasztrófavédelmi szervezetekkel;
- jelöli a NATO RC munkájában az állandó képviselőt ellátó összekötő személyt;
- jelöli NATO RC alá tartozó polgári védelmi bizottság (CPG) munkájában a nemzeti szakmai képviselőt ellátó személyt;
- biztosítja a nemzetközi szervezetekkel, így különösen az EU és a NATO polgári védelmi gyorsriasztó és információs rendszereivel való kapcsolattartást, előkészíti, koordinálja és biztosítja a nemzetközi szervezetekben és azok szakmai testületeiben való érdekképviselőt;
- ellátja az EU Lisszaboni Szerződésből eredő polgári védelmi tevékenységek koordinálásával kapcsolatos feladatokat, és szoros kapcsolatot tart fenn a külpolitikáért felelős miniszterrel a humanitárius segítségnyújtással való összhang megteremtése érdekében;
- biztosítja a hazai és nemzetközi katasztrófavédelmi gyakorlatok tervezését, szervezését és az azokon való részvételt;
- biztosítja a Kormány által kötött katasztrófavédelmi egyezményekben foglaltak maradéktalan végrehajtását;
- biztosítja a regionális és határ menti együttműködéssel összefüggő feladatok folyamatos végrehajtását;
- részt vesz a katasztrófák megelőzésére és felszámolására irányuló nemzetközi együttműködésben;
- szükség esetén – a külpolitikáért felelős miniszterrel együttműködve – biztosítja a nemzetközi segítségnyújtásra kijelölt szervek rendelkezésre állását, illetve a külföldi állam katasztrófa sújtotta területeire történő kijuttatását, szervezi a nemzetközi katasztrófa-segítségnyújtás gyakorlati végrehajtását, a szállítmányok továbbítását, és folyamatos kapcsolatot tart a nemzetközi katasztrófavédelmi szervezetekkel, e tevékenységbe bevonja a különböző karitatív szervezeteket, a Magyar Vöröskeresztet és azokat a nemzetközi karitatív szervezeteket vagy azok magyar tagozatait, amelyek erre előzetesen a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szervével megállapodást kötöttek;
- szükség esetén – a külpolitikáért felelős miniszterrel együttműködve – biztosítja a nemzetközi segítség fogadását, elősegíti kapacitásai függvényében a nemzetközi segítségnek a veszélyhelyzet vagy a katasztrófa károsító hatása által érintett területre való eljuttatását, és szétosztását;

- végzi az Európai Unió kötelező jogi aktusából vagy nemzetközi szerződésből eredő katasztrófavédelmi feladatokat.

A főigazgató irányítja az országos szűnyoggyérítési program keretében a szűnyoggyérítéssel kapcsolatos feladatok ellátását.

5.2 A hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve Vármegyei, fővárosi katasztrófavédelmi igazgatóság

Területi jogállású szervek: Katasztrófavédelmi Oktatási Központ, Gazdasági Ellátó Központ. A hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve költségvetési szerv, amely jogszabályban meghatározott ügyekben hatóságként jár el, ellátja a jogszabályokban részére meghatározott feladatokat, irányítja a hivatásos tűzoltóságokat és a katasztrófavédelmi kirendeltségeket, valamint ellátja az önkormányzati tűzoltóságok felügyeletét, ellenőrzi a létesítményi tűzoltóságok és az önkéntes tűzoltó egyesületek tevékenységét.

Az igazgatóság vezetője (az igazgató) a többi között:

- kijelöli a területi védelmi bizottságok operatív munkaszervének vezetőjét;
- szervezi a lakosság és az anyagi javak védelme érdekében a társadalmi és karitatív szervezetekkel történő együttműködést;
- szervezi az együttműködést a kölcsönös segítségnyújtás érdekében a szomszédos vármegyék, valamint – a nemzetközi szerződések alapján – a határ menti területek katasztrófa-elhárítási szerveivel;
- a polgári védelmi erők alkalmazása esetén koordinálja a védekezési tevékenységet;
- illetékességi területén irányítja az alapvető és létfontosságú felhasználók kijelölésével kapcsolatos első fokú eljárást;
- gondoskodik a kijelölt alapvető és létfontosságú fogyasztók naprakész nyilvántartásáról;
- ellátja a katasztrófák elleni védekezés feladatkörében a kritikus infrastruktúra védelemmel kapcsolatos feladatokat;
- közreműködik a kritikus infrastruktúra védelem horizontális kritériumrendszerének kialakításában, a kritikus infrastruktúra elemek beazonosítási folyamatában;
- irányítja az illetékességi területén található európai, vagy nemzeti kritikus infrastruktúra elemek védelmének erősítését célzó területi katasztrófavédelmi gyakorlatok tervezését és végrehajtását;
- követi, összesíti, a tervezés során felhasználja az illetékességi területén található európai, vagy nemzeti kritikus infrastruktúra elemek védelmét ellátó szervezetek, valamint az érintett hálózat üzemeltetőjének tapasztalatait és igényeit;
- kapcsolatot tart a kiemelt területi informatikai és távközlési szolgáltatókkal, valamint a közösségi és a helyi médiaszolgáltatókkal;
- kapcsolatot tart az illetékességi területén található európai, vagy nemzeti kritikus infrastruktúra elemek tulajdonosaival, üzemeltetőivel, az azok védelmét ellátó szervezetekkel, valamint az érintett hálózat üzemeltetőivel;
- gondoskodik a lakosságfelkészítési feladatok éves ütemtervének elkészítéséről.

A katasztrófavédelmi kirendeltségek a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervei szervezeti (helyi) egységeiként működnek. Irányítja a hivatásos tűzoltóparancsnokságok, a

katasztrófavédelmi őrök és a katasztrófavédelmi megbízottak működését és tevékenységét. Jogszabályi felhatalmazás alapján elsőfokú hatósági és szakhatósági jogkörben járnak el.

5.3 A hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szerve A katasztrófavédelmi kirendeltségek (65 db)

Illetékességi területén ellátja a helyi szintű katasztrófavédelemmel kapcsolatos feladatok szakirányítását. Hatásköre a fővárosi, vármegyei katasztrófavédelmi igazgatóság alárendeltségében kiterjed az illetékességi területén működő tűzoltó-parancsnokság(ok)ra, katasztrófavédelmi megbízottakra.

A kirendeltség-vezető, vezetői beosztásában tervezési, szervezési, információgyűjtési, koordinálási, irányítási, értékelési, kapcsolattartási, együttműködési és tájékoztatási feladatokat lát el, szolgálati előjárója felé jelentési kötelezettséggel tartozik. Munkáját egy egy polgári védelmi, tűzoltósági és iparbiztonsági felügyelő segíti.

A tűzoltó-parancsnokság a tűzoltási és műszaki mentési, tűz megelőzési, polgári védelmi feladatok ellátására létrehozott, önálló működési és illetékességi területtel rendelkezik. Hatásköre a katasztrófavédelmi kirendeltség alárendeltségében kiterjed az illetékességi területén működő tűzoltó őr-(ök)-re, katasztrófavédelmi megbízottakra.

A tűzoltóparancsnok az illetékes katasztrófavédelmi kirendeltség közvetlen alárendeltségében, önálló felelősségi körben irányítja a tűzoltó-parancsnokságok polgári védelmi szakterületéért felelős állomány (katasztrófavédelmi megbízott), tűzoltó őrök tevékenységét.

A tűzoltóságok

Egy korábbi meghatározás szerint a tűzoltóság tűzoltási és műszaki mentési közszolgáltatási, valamint tűzvédelmi szakigazgatási feladatok ellátására létrehozott és fenntartott szervezetrendszer. Az elnevezés ma már nem tükrözi teljes egészében a valóságot, mivel a tűz megelőzési-szakigazgatási feladatok az ezredfordulótól kezdve fokozatosan a katasztrófavédelem szerveihez kerültek át. Egy korábbi jogszabály (az első katasztrófavédelmi törvény) így fogalmazott: „az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság és annak területi szervei ellátják a hivatásos állami tűzoltóság, valamint a polgári védelmi szervezetek jogszabályban meghatározott feladatait”. Mára ez a rendelkezés kikerült a hatályos szabályozás köréből, és a folyamat végeredményeképpen a tűz megelőzési-szakigazgatási feladatok mintegy „észrevétlenül” kerültek át teljes egészében a katasztrófavédelmi szervekhez. Bár a tűzvédelmi törvény még tartalmazza, hogy a hivatásos tűzoltóság „rendeletben meghatározott tűzvédelmi hatósági feladatokat lát el”, a gyakorlatban már a helyi szintű hatósági feladatokat sem a tűzoltóságok, hanem a katasztrófavédelmi kirendeltségek látják el. Ezzel elmondhatjuk, hogy a tűzoltóság napjainkban szinte kizárólag tűzoltási, műszaki mentési és ezzel szorosan összefüggő tevékenységet végez

Tűzoltóságok, tűzoltási feladatot ellátó szervezetek a(z):

- hivatásos tűzoltóság (HTP);
- önkormányzati tűzoltóságok (ÖT);
- Létesítményi tűzoltóságok (LT);
- önkéntes tűzoltó egyesület (ÖTE).

A hivatásos tűzoltóságok

A tűzvédelmi törvény vonatkozó rendelkezése értelmében a hivatásos tűzoltóság a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szerve.

Alapfeladataként a HTP:

- beavatkozó tevékenysége körében:
 - közreműködik közvetlen tűz- és robbanásveszély esetén a biztonsági intézkedések végrehajtásában, illetve
- tűz megelőzési tevékenysége körében:
 - székhelyén az önkormányzat kérésére közreműködik egyes, speciális felkészültséget vagy eszközöket igénylő középületek biztonságos üzemeltetését szolgáló feladatok ellátásában,
 - ellenőrzi az önkormányzati tűzoltóság, a létesítményi tűzoltóság és a tűzoltási és műszaki mentési feladatokat ellátó önkéntes tűzoltó egyesület tevékenységét.

A legjelentősebb HTP-k mellett a vármegyei katasztrófavédelmi igazgatóságok közvetlen irányítása alá tartozó *Műszaki Mentőbázisok* is működnek¹¹. A bázisok különleges technikai eszközei olyan tűzoltási, műszaki mentési, katasztrófaveszélyt megelőző, illetve katasztrófahelyzetben a védekezési feladatok végrehajtásához vehetők igénybe, ahol a tűzoltóságok egyéb eszközei mennyiségükből vagy teljesítményükből adódóan nem elegendőek az esemény felszámolásához.

Jogszába ly ugyan nem tartalmazza, de önálló feladatként értelmezhető, hogy a HTP-k és szerveik rendszeresen részt vesznek a tűzvédelmi propagandában, illetve tagjai tűzvédelmi oktatásokat tartanak.

Az önkormányzati tűzoltóságok

A tűzvédelmi törvény (a továbbiakban: Tű. tv.) szerint az önkormányzati tűzoltóság (a továbbiakban: ÖT) a települési önkormányzat vagy az önkormányzati társulás és az önkéntes tűzoltó egyesület által közösen VAGY a települési önkormányzat vagy az önkormányzati társulás által önállóan alapított köztestület, AMELY a települési önkormányzat vagy az önkormányzati társulás közigazgatási területén, a hivatásos tűzoltósággal kötött együttműködési megállapodás alapján és annak szakmai iránymutatása alapján tűzoltási és műszaki mentési célokra folyamatosan igénybe vehető készenléti szolgálatot lát el és közreműködik közvetlen tűz- és robbanásveszély esetén a biztonsági intézkedések végrehajtásában. Az önkormányzati tűzoltóság kérheti közhasznúsági nyilvántartásba vételét. (34. § (1) bek.). A jelenleg működő önkormányzati tűzoltóságok a tűzoltó egyesületek „továbbfejlődésével” jöttek létre, mégpedig úgy, hogy a leendő székhely szerinti települési önkormányzat képviselő-testülete a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszternél önálló működési terület megállapítását kezdeményezte.

A létrejött 198 járásban van legalább egy szakember, aki védelmi igazgatási feladatokat lát el.

A **katasztrófavédelmi megbízott** a területileg illetékes hivatásos tűzoltóság beosztottja, egyebek mellett ellátja a közbiztonsági referensek szakirányítását, közreműködik a felkészítésükben, bevonja őket a különféle katasztrófavédelmi gyakorlatokba.

Katasztrófavédelmi őrs: a hivatásos tűzoltóság elsődleges tűzoltási és műszaki mentési, tűz megelőzési feladatok elvégzésére létrehozott szervezeti egysége;

A létesítményi tűzoltóságok

A létesítményi tűzoltóság a gazdálkodó szervezet tevékenységével összefüggő tűzoltási és más műszaki mentési feladatok elsődleges ellátására létrehozott és fenntartott szervezet (Tű. tv. 35. § (1) bek.).

Más megfogalmazásban a „létesítményi tűzoltóság: tűzoltási és műszaki mentési feladatok elvégzésére, gazdálkodó szervezet által létrehozott, önálló működési területtel nem rendelkező tűzoltóság” (Tű. tv. 4. § q) pont).

Az önkéntes tűzoltó egyesületek

Sajátos helyet foglalnak el a hazai tűzvédelemben a több, mint másfél évszázados múltra visszatekintő önkéntes tűzoltó egyesületek (ÖTE-k). Napjainkban ezernél is több tűzoltó egyesület működik országszerte, szaktevékenységet az ÖTE-knek azonban csak egy kisebb része (300-400 egyesület) folytat, nevezetesen azok, amelyek alapszabályukban vállalták a tűz megelőzési, valamint a tűzoltási és műszaki mentési feladatok ellátásában való közreműködést.

A tűzvédelmi törvény 2013. évi változásai alapján az önkéntes tűzoltó egyesületek rendszere több megbecsülést kapott a szakmai vezetés irányából. A törvény szerint „önkéntes tűzoltó egyesület a településen a tűz megelőzési, valamint a tűzoltási és műszaki mentési feladatok ellátásában közreműködő vagy beavatkozó és működési területtel rendelkező egyesület lehet, amely alapszabályában ezt tevékenysége céljaként rögzítette” (33. § (1) bek.). A törvény meghatározása annyiban mindenképp kiegészítésre szorul, hogy az önkéntes tűzoltó egyesület elnevezés alatt működő szervezetek jelentős része alapszabályában nem vállalt fel ún. szaktevékenységet, hanem más szakmai feladatokkal (tipikusan hagyományőrzés, tűzvédelmi propaganda, ár- és belvíz elleni védekezés) foglalkozik.

II. FEJEZET IPARBIZTONSÁG

Írta: Gáti Ádám Gyula tű. alezredes

Budapest, 2025.

1. Az iparbiztonság szervezete

1.1. Az iparbiztonság szervezete

A katasztrófavédelmi törvényben és annak végrehajtási jogszabályaiban meghatározott feladatok ellátására, azzal összhangban 2012-ben új szervezeti-eljárási struktúra alakult. Ez 3 pillérre épült: **iparbiztonság, polgári védelem és tűzvédelem**. A feladatok ellátása, a kapcsolódó hatósági és szakhatósági tevékenység színvonalának, hatékonyságának növelése, a jogi és szakmai követelmények érvényre juttatása érdekében létrejött az **integrált katasztrófavédelmi hatósági feladat- és szervezetrendszer** is.

Az iparbiztonsági hatósági tevékenység a következő fő területekre terjedt ki:

- a veszélyes anyagokkal kapcsolatos ipari balesetek elleni védelem;
- a veszélyes áruk szállítása;
- a kritikus szervezetek, kritikus infrastruktúrák és az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős szervezetek védelme;
- a nukleáris biztonság.

A 2024. október 01-i hatáskör változások miatt a veszélyes ipari balesetekkel kapcsolatos hatósági feladatrendszer már nem tartozik a Katasztrófavédelem feladatai közé.

1.2. Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (BM OKF)

A BM OKF rendeltetésének betöltése érdekében:

- tűzvédelmi, polgári védelmi, iparbiztonsági, piacfelügyeleti, fogyasztóvédelmi, valamint kritikus infrastruktúra védelmi hatósági és szakhatósági jogköröket gyakorol;
- veszélyhelyzetek megelőzése érdekében összehangolja más hatóságok tevékenységét;
- feladat- és hatáskörét gyakorolva részt vesz a kritikus szervezetek, kritikus infrastruktúrák és az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős szervezetek beazonosításában, a vonatkozó jogszabályok hatálya alá tartozó üzemeltetőkre vonatkozóan koordinálja a társhatóságok hatósági ellenőrzéseit, ennek keretében a társhatóságok részére hatósági ellenőrzés fogyanatosítására vonatkozó javaslatot tesz, több társhatóság bevonásával együttes ellenőrzéseket szervez;
- részt vesz a polgári veszélyhelyzet kezelésben, tervezésben, a védelmi igazgatásban, a nemzetgazdaság mozgósításában, valamint az állami tartalékgazdálkodásban;
- ügyeleti és műveletirányítási rendszer működtetésével végzi a feladatkörébe tartozó eseményekkel kapcsolatos információk gyűjtését, és aktivizálja a felszámoláshoz szükséges erőket, eszközöket;

- a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi és helyi szerveinek útján végzi a tűzoltást, a műszaki mentést, a lakosság védelmét, tájékoztatását és riasztását;
- irányítja az önkormányzati, a létesítményi tűzoltóságok, valamint az önkéntes tűzoltó egyesületek részvételét a tűzoltásban, műszaki mentésben, vármegyei szinten műveletirányítási tevékenységet végez;
- a nem rendszeres hulladékszállítás közszolgáltatás biztosítása érdekében végzi a közérdekű szolgáltató kijelölésére vonatkozó hatósági feladatokat, valamint koordinálja a szükségellátás megszervezésével és elvégzésével kapcsolatos tevékenységet;
- távközlési, műveletirányítási, informatikai, valamint az egész országot lefedő mérő-, érzékelő-, lakosságriasztó-rendszereket tart fenn, végzi az ezekkel összefüggő adatkezelést;
- szakmai irányítási jogkört gyakorol a katasztrófák elleni védekezéssel összefüggésben a polgármester által kijelölt közbiztonsági referensek működése, felkészítése, képzése, továbbá a lakosság felkészítése, riasztása és veszélyhelyzeti tájékoztatása tekintetében;
- a törvény által meghatározott esetekben kötelezést állapít meg, bírságot és helyszíni bírságot szab ki, ennek végrehajtása érdekében az adatfeldolgozó szervtől adatot igényel;
- feladatainak ellátása során együttműködik az állami és önkormányzati szervekkel, a civil és gazdálkodó szervezetekkel, az állampolgárokkal, civil és karitatív szervezetekkel, azok szövetségeivel, oktatási, tudományos intézményekkel, valamint a külföldi és nemzetközi katasztrófavédelmi szervekkel és szervezetekkel;
- együttműködik a rendvédelmi szervekkel, a Magyar Honvédséggel és a biztonságot szolgáló más hatóságokkal;
- nemzetközi szerződések alapján széles körű bilaterális és multilaterális kapcsolatokat tart fenn, képviseli Magyarországot az ENSZ, az EU, a NATO szakmai szervezeteiben, valamint a kritikusinfrastruktúra-védelemmel kapcsolatos uniós szervezetekben;
- nemzetközi katasztrófa-segítségnyújtás keretében a külföldi államoknak az EU-hoz, az ENSZ-hez, a NATO-hoz vagy közvetlenül a magyar Kormányhoz intézett, illetve regionális vagy határ menti egyezmények alapján kibocsátott nemzetközi segítség kérése nyomán a mentéshez és a katasztrófa következményeinek a felszámolásához a szükséges anyagokat és információkat átadja, eszközöket és mentőcsapatokat biztosít;
- szükség esetén biztosítja a nemzetközi segítség fogadását, kapacitásai függvényében elősegíti a nemzetközi segítségnek a veszélyhelyzet vagy a katasztrófa károsító hatása által érintett területre való eljuttatását és szétosztását;

- biztosítja a hivatásos katasztrófavédelmi szerv működési feltételeit, a szükséges felszereléseket, technikai eszközöket és anyagokat, tervezi és felügyeli a jóváhagyott fejlesztéseket;
- beruházási és fejlesztési feladatokat és ingatlangazdálkodást végez;
- országos, vármegyei, járási, helyi és üzemi önkéntes és kötelezett polgári védelmi szervezetekkel, központi rendeltetésű és önkéntes mentőszervezetekkel, valamint jelentős eszközparkkal, kiépült logisztikai háttérrel rendelkezik, illetve működteti ezeket;
- működteti a KOK és a területi kiképző bázisokat, a Katasztrófavédelem Központi Zenekarát, Múzeumát és Kutatóintézetét, valamint támogatja a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Katasztrófavédelmi Intézet működtetését, képzését szakmai szempontból véleményezi;
- működteti a Katasztrófavédelmi Vizsgaközpontot;
- európai uniós, egyéb nemzetközi és hazai pályázatokat készít elő, kedvezményezettként és konzorciumi tagként projekteket valósít meg, illetve az ezek nyomán keletkezett eredményeket fenntartja.

1.3. Hatósági Főigazgató-helyettesi szervezet

A Hatósági Főigazgató-helyettesi Szervezet:

- részt vesz a KKB NVK, a KKB NVK nukleárisbaleset-elhárítási és veszélyes anyagokkal kapcsolatos balesetelhárítási védekezési munkabizottságai, valamint a BM OKF Operatív Törzs működtetésében. A kritikus szervezeteket, kritikus infrastruktúrákat és az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős szervezeteket, a veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemeket, létesítményeket és küszöbérték alatti üzemeket, valamint a veszélyes áruk közúti, vasúti, vízi és légi szállítását érintő rendkívüli események – így különösen a bekövetkezett súlyos balesetek, az extrém időjárási viszonyok, az energiaellátási zavarok – kezelése érdekében Iparbiztonsági Operatív Törzset működtet;
- kiadja a hatósági feladatokra vonatkozó iránymutatásokat, állásfoglalásokat, feladatszabásokat és tájékoztatásokat;
- biztosítja az országos és területi szervek közötti kapcsolattartást, adat- és információszolgáltatást;
- végrehajtja a hatósági feladatellátással összefüggő tevékenységek koordinációját, felügyeletét és ellenőrzését;
- elkészíti az országos hatósági ellenőrzési tervet;
- jogszerűen és szakszerű módon ellátja a hatósági tevékenységét, valamint az egységes jogalkalmazás érdekében képzéseket és továbbképzéseket szervez;

- a hatósági feladatok végrehajtásáról szóló rendszeres és soron kívüli jelentéseket, beszámolókat, tájékoztatókat, elemzéseket, értékeléseket és más összefoglalókat készít.

1.4. Országos Iparbiztonsági Főfelügyelőség

Az országos iparbiztonsági főfelügyelő meghatározza, irányítja és ellenőrzi a Kritikus Infrastruktúra Koordinációs Főosztály, a Veszélyes Üzemek Főosztály és a Veszélyes Szállítmányok Főosztály szakmai tevékenységét, amelynek keretében:

- munkaszervezési, szervezési koordinációs feladatot lát el, illetve felügyeleti tevékenységet végez;
- felelős az egységes jogalkalmazás kialakításáért, ennek érdekében tervezi és szervezi a hatósági és bevont állomány továbbképzését, módszertani útmutatókat, szakmai kiadványokat, iratmintákat készít;
- koordinálja a területi és helyi szervek veszélyesáru-szállítási, környezeti hatásvizsgálati, kritikus szervezetekkel, kritikus infrastruktúrákkal és az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős szervezetekkel, továbbá a nukleáris létesítményekkel és a radioaktív hulladék-tárolókkal kapcsolatos hatósági, illetve szakhatósági feladatainak végrehajtását;
- közreműködik az országos hatósági ellenőrzési terv elkészítésében;
- gyakorolja a jogszabályban a BM OKF hatáskörébe tartozó első- és másodfokú iparbiztonsági hatósági és szakhatósági jogköröket;
- az érintett szakterület bevonásával elemzi és értékeli az egyes hatósági szabályozók gyakorlati végrehajtását, javaslatot tesz a működési hatékonyság növelése érdekében szükséges változtatásokra;
- elemzi és értékeli a hatósági tevékenységekkel kapcsolatos tendenciákat, támogatja a vezetői döntéshozatalt;
- felügyeli az előírt hatósági nyilvántartási és tájékoztatási kötelezettségek teljesülését;
- elemzi és értékeli a szakterületek által elkészített rendes és soron kívüli jelentéseket, adatszolgáltatásokat, azok alapján időszakos összefoglaló jelentést, valamint beszámolót készít a hatósági tevékenységről;
- kapcsolatot tart az Iparbiztonsági Tanácsadó Testülettel, koordinálja annak tevékenységét.

2. A veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezés

2.1. Értelmezés

A veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezés összetett tevékenység, többek között magában foglalja a megelőzés műszaki-technikai feladatait, a balesetek károsító hatásainak csökkentését, illetőleg a lakosság védelmét szolgáló intézkedéseket.

A 2024. október 01-én bekövetkezett hatáskörök telepítése következtében a Katasztrófavédelem már nem gyakorol hatósági tevékenységet a veszélyes üzemekkel és a küszöbérték alatti üzemekkel kapcsolatban. Viszont megmaradt a külső védelmi tervezéssel (továbbiakban: KVT), a lakosságtájékoztatással kapcsolatos feladatrendszere, illetve az üzemeltetői gyakorlatokon való részvételi kötelezettsége, amelyeken az operatív beavatkozási tevékenységek, feltételek megfelelőségét vizsgálja. Ezek értelmezéséhez elengedhetetlen a minimum fogalom ismeret az alábbiak szerint.

Iparbiztonsági hatóság: a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve. Illetékessége a vármegye/Főváros területe. A kiemelten kezelendő létesítmények közül a csővezetéken történő szállítással kapcsolatban az Üzemeltető székhelye szerint illetékes területi szerv jár el.

Alsó küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem: ahol a vonatkozó jogszabályban meghatározott alsó küszöbértéket elérő vagy meghaladó, de a felső küszöbértéket el nem érő mennyiségben veszélyes anyagok vannak jelen. Biztonsági dokumentációja a biztonsági elemzés (BE).

Felső küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem: ahol a jelen lévő veszélyes anyagok mennyisége a vonatkozó jogszabályban meghatározott felső küszöbértéket eléri vagy meghaladja. Biztonsági dokumentációja a biztonsági jelentés (BJ).

Belső védelmi terv: a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek kialakulásának megelőzését, a balesetek elhárítását, következményeinek mérséklését szolgáló intézkedések megtételét, az értesítési, riasztási, felkészítési feladatok veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemben, veszélyes anyagokkal foglalkozó létesítményen belüli végrehajtásának rendjét, feltételeit szabályozó üzemeltetői okmány. Mellékletét képezi a biztonsági jelentésnek és az elemzésnek is.

Küszöbérték alatti üzem: egy adott üzemeltető irányítása alatt álló azon terület, ahol a vonatkozó jogszabály szerinti alsó küszöbérték negyedét elérő vagy meghaladó, de az alsó küszöbértéket el nem érő mennyiségben veszélyes anyag van jelen, valamint a külön jogszabályban meghatározott, kiemelten kezelendő létesítmények. Biztonsági dokumentációja a súlyos káresemény elhárítási terv (SKET).

Külső védelmi terv: a veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem, küszöbérték alatti üzem környezetében élő lakosság mentése, az anyagi javakban, a környezetben bekövetkező károk enyhítése érdekében a végrehajtandó rendszabályok bevezetésére, a végrehajtó szervezetre,

a vezetésre, az adatszolgáltatásra vonatkozó terv, amely a települési veszélyelhárítási terv része.

Kiemelten kezelendő létesítmény:

- a veszélyes anyagok, veszélyes hulladékok üzemén kívüli csővezetéken történő szállításának létesítményei, beleértve a szállító vezetékeket, szivattyú-, kompresszor- és elosztó állomásokat; kivéve a lakossági gázellátás elosztó vezetékeit és azok létesítményeit, valamint a szénhidrogén-bányászat gyűjtővezetékeit 400 mm névleges átmérő alatt;
- a vonatkozó jogszabályban szereplő veszélyes tulajdonságok valamelyikével rendelkező veszélyes hulladékok égetéssel történő ártalmatlanítással foglalkozó létesítmények, amennyiben nem tartoznak a veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemek körébe; azon üzemek, amelyek területén klór vagy ammónia legalább 1000 kg mennyiségben van jelen, amennyiben nem tartoznak a veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemek körébe.

Tárolás: a veszélyes anyag ideiglenes vagy tartós jelenléte raktározás, készletezés vagy biztonságos felügyelet melletti elhelyezés céljából, kivéve a szállítókonténerek közúti, vasúti vagy belvízi kombinált fuvarozásra történő átrakását.

Veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek veszélyének azonosítása és kockázatuk elemzése: az üzemeltető által végzett módszeres elemző tevékenység, amelynek során meghatározza és bemutatja a veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemben bekövetkező veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos baleset kialakulásának lehetőségeit és azok bekövetkezésének valószínűségét.

Veszélyeztetett terület: ahol a veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem, küszöbérték alatti üzem tevékenysége során bekövetkező veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek, események által okozott mérgező, hősugárzási, ökotoxikus vagy túlnyomási hatások az emberi egészséget, a környezetet vagy a természeti értékeket károsíthatják.

2.2. Általános elvek

Főbb jogszabályok:

- 2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról (továbbiakban: Kat.);
- 219/2011. (X. 20.) Korm. rendelet a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről (továbbiakban: R.1.).

A KVT-vel és a lakosságtájékoztatással kapcsolatos feladatok

Az iparbiztonsági hatóság a [Kat. 25. § \(1a\) bekezdése](#) szerinti végleges határozatát a veszélyeztetett települések polgármestereivel, az üzem telephelye szerint illetékes környezetvédelmi, valamint természetvédelmi hatósággal, a fővárosban a főpolgármesterrel,

valamint a veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem telephelye szerint illetékes helyi, területi védelmi bizottság elnökével közli.

(2) Az iparbiztonsági hatóság a veszélyes tevékenység végzésére vonatkozó határozatának kiadását követően a veszélyes tevékenységet végzőkről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos baleseti veszélyekről tájékoztatja a veszélyes anyaggal foglalkozó üzem telephelye szerint illetékes vármegyei (budapesti) rendőr-főkapitányságot, az egészségügyi államigazgatási szervet, a környezetvédelmi hatóságot, valamint az állami mentőszolgálatot.

A felső küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem biztonsági jelentésének elfogadása napját követő 180 napon belül az R.1. 9. mellékletben meghatározott tartalmi és formai követelményeknek megfelelő, végleges és jóváhagyott külső védelmi terv készül.

A külső védelmi terv tervezetét a biztonsági jelentés elfogadása napját követő hatvan napon belül az üzemeltető, a mentőszolgálat, a rendőrség, az illetékes iparbiztonsági, környezetvédelmi, természetvédelmi, vízügyi, valamint népegészségügyi hatáskörében eljáró fővárosi és vármegyei kormányhivatal bevonásával kell elkészíteni.

A polgármester a külső védelmi terv tervezetéről huszonegy napra hirdetményt tesz közzé az R.1. 10. melléklet 7. pontjában felsoroltaknak megfelelően, amely idő alatt az érintett nyilvánosság ahhoz észrevételeket tehet. A polgármester a külső védelmi terv tervezetével kapcsolatos észrevételeit az érintett nyilvánosságtól hozzá érkezett észrevételekkel együtt a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szervének a hirdetményi közzététel lezárását követő 8 napon belül megküldi.

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szerve – a polgármester közreműködésével – kidolgozza a külső védelmi terv tervezetét, amelyet az iparbiztonsági hatóság részére megküld, annak vizsgálata céljából.

Az iparbiztonsági hatóság a megvizsgált külső védelmi tervre vonatkozó véleményét a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szervének és a polgármesternek 15 napon belül megküldi.

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szerve a polgármesterrel együttműködésben elkészíti a külső védelmi tervet, amelyet hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerv vezetője hagy jóvá. A jóváhagyott külső védelmi tervet a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szerve megküldi a polgármester és az R.1.-ben felsorolt szervezetek számára.

Egy külső védelmi terv készül abban az esetben is, ha az adott települést több felső küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem, alsó küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem vagy küszöbérték alatti üzem veszélyeztető hatásai érhetik.

A külső védelmi tervet

- a) felső küszöbértékű üzemek esetében legalább háromévente az új vagy a módosított biztonsági jelentés,
- b) alsó küszöbértékű üzemek esetében legalább négyévente az új vagy a módosított biztonsági elemzés,

- c) küszöbérték alatti üzemek esetében az új vagy módosított súlyos káresemény elhárítási terv hatóság által történő elfogadását követően az R.1.-ben részletezett eljárással felül kell vizsgálni, és szükség szerint módosítani kell.

A külső védelmi terv jelentős módosítása esetén új külső védelmi tervet kell kidolgozni. A külső védelmi terv jelentős módosításának tekintendő, ha a meglévő külső védelmi tervben szerepeltetett adatokhoz képest:

- a) a feltételezett veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetet új vagy a lehetséges következmények esetében jelentősen eltérő mennyiségű veszélyes anyag okozza,
- b) a halálos vagy személyi sérüléseket okozó feltételezett veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos baleset lehetséges következményei által veszélyeztetett terület mérete jelentősen változik,
- c) a veszélyes anyagokkal foglalkozó vagy a küszöbérték alatti üzem környezetében a lehetséges veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos baleset következményei által veszélyeztetett területen a következő jelentős változások történtek:
 - ca) új, tömegtartózkodásra szolgáló építmény vagy helyiség létesült,
 - cb) a közlekedést érintően új, nagy forgalmú főút vagy vasútvonal épült,
 - cc) a veszélyeztetett terület által érintett lakosság létszáma számottevően változott.

A külső védelmi tervben végrehajtott nem jelentős módosítást jegyzőkönyvben kell rögzíteni, és a jegyzőkönyvet az iparbiztonsági hatóságnak egyetértés céljából haladéktalanul meg kell küldeni.

A [Kat. 32. § \(1\) bekezdése](#) szerinti döntés meghozatalát követően, amennyiben az alsó küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem által érintett településre külső védelmi terv készítése szükséges, az iparbiztonsági hatóság tájékoztatja erről a polgármestert és a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szervét. A külső védelmi terv a hirdetményi közzététel és a közmeghallgatás biztosítása nélkül, 60 napon belül az (1)–(6) bekezdésben foglaltak, valamint a 9. mellékletben meghatározott tartalmi és formai követelményeknek megfelelően készül.

A [Kat. 40. § \(5\) bekezdése](#) szerinti döntés meghozatalát követően, a súlyos káresemény elhárítási terv készítésére kötelezett üzem vonatkozásában, amennyiben az adott településre külső védelmi terv készítése szükséges, az iparbiztonsági hatóság tájékoztatja erről a polgármestert és a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szervét és egyidejűleg megküldi részükre a védendő adatokat nem tartalmazó súlyos káresemény elhárítási tervet. A külső védelmi terv a hirdetményi közzététel és a közmeghallgatás biztosítása nélkül, hatvan napon belül az R.1. 9. mellékletben meghatározott tartalmi és formai követelményeknek megfelelően készül.

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve – az illetékes polgármesterrel együttműködve – a külső védelmi tervben foglaltak megvalósíthatóságát rendszeresen ellenőrzi. Ennek érdekében évente folytat le olyan gyakorlatot, ahol a tervben megjelölt szervezetek valamely részét, valamint háromévente olyan gyakorlatot, ahol a tervben megjelölt szervezetek egészét gyakoroltatja.

A polgármester és az érintett szervezetek a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos baleset vagy esemény bekövetkezésekor a külső védelmi tervben foglalt intézkedéseket azonnal foganatosítják.

Az iparbiztonsági hatóság a veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem által veszélyeztetett település polgármesterének és a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szervének közreműködésével tájékoztató kiadványt készít. A felső küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemek esetében a tájékoztató kiadványt a biztonsági jelentés és amennyiben készült, annak kivonata és a külső védelmi terv alapján, alsó küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemek esetében a biztonsági elemzés és amennyiben készült, annak kivonata alapján, közérthető formában, az R.1. 10. mellékletben meghatározott tartalommal kell elkészíteni.

A felső küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemek esetében a kiadvány nyomtatott formában és elektronikus úton történő nyilvánosságra hozataláról a polgármester gondoskodik. Ebben tájékoztatja a veszélyeztetett területen élő lakosságot, a közhatalmokat és a szomszédos veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemeket a veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemről, a lehetséges veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetekről, eseményekről és az ellenük való védekezés lehetőségeiről.

A tájékoztató kiadványt a biztonsági jelentés, biztonsági elemzés vagy a külső védelmi terv módosítása esetén haladéktalanul, de legalább háromévente felül kell vizsgálni. Felső küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemek esetében a tájékoztató kiadványt szükség esetén, de legalább öt évenként újra ki kell adni.

Az iparbiztonsági hatóság döntése alapján nem készül külső védelmi terv a felső küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem tekintetében, ha a lehetséges veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek következményeinek értékelése alapján alaposan feltételezhető, hogy a településen nem alakulhat ki az egészséget és a környezetet veszélyeztető hatás.

Az iparbiztonsági hatóság felügyeletet gyakorol a veszélyes tevékenységről folyó lakossági tájékoztatás, és a veszélyes tevékenységgel kapcsolatos dokumentumok nyilvánosságának biztosítása felett. Ha az üzemeltető vagy a polgármester nem teljesíti az e jogszabályban meghatározott tájékoztatási kötelezettségeit, vagy a nyilvánosság számára biztosított dokumentumok nem a valóságot tartalmazzák, az iparbiztonsági hatóság kötelezi az üzemeltetőt, és felhívja a polgármester figyelmét az előírt feladat teljesítésére.

BVT és SKET gyakorlatokon való részvétel

Az üzemeltető a belső védelmi tervben foglaltak megvalósíthatóságát rendszeresen ellenőrzi. Ennek érdekében évente folytat le olyan gyakorlatot, ahol a tervben megjelölt szervezetek valamely részét, valamint háromévente olyan gyakorlatot, ahol a tervben megjelölt szervezetek egészét gyakoroltatja. A gyakorlatok tervezése során figyelembe kell venni az évszakokhoz, napszakokhoz kapcsolódó üzemeltetési körülményeket, üzemállapotokat. A gyakorlatok időpontját ennek megfelelően, az iparbiztonsági hatósággal egyeztetve kell kijelölni. Az üzemeltető a belső védelmi tervben foglaltak gyakoroltatásának időpontjáról az iparbiztonsági hatóságot a gyakorlat előtt legalább 30 nappal értesíti. Az üzemeltető a gyakorlatok tartásával kapcsolatos tapasztalatokat jegyzőkönyvben rögzíti, amelyet az iparbiztonsági hatóság részére a gyakorlat végrehajtását követő 30 napon belül megküld.

Az iparbiztonsági hatóság a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervét a belső védelmi tervben foglaltak gyakoroltatásának időpontjáról szóló üzemeltetői értesítés beérkezését követő öt napon belül tájékoztatja az abban foglaltakról.

Az üzemeltető a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos baleset vagy a veszélyes anyagokkal kapcsolatos esemény bekövetkezése esetén a belső védelmi tervben foglalt intézkedéseket azonnal foganatosítja.

A belső védelmi terv gyakorlatot az iparbiztonsági hatóság a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve bevonásával helyszíni szemlével ellenőrzi és értékeli. Ha a gyakorlatot nem megfeleltnak értékelik, az iparbiztonsági hatóság határidő megjelölésével a belső védelmi terv gyakorlat ismételt végrehajtására kötelezi a veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem üzemeltetőjét.

Az üzemeltető a súlyos káresemény elhárítási tervben foglaltak megvalósíthatóságát rendszeresen ellenőrzi. Ennek érdekében évente folytat le olyan gyakorlatot, ahol a tervben megjelölt szervezetek valamely részét, valamint háromévente olyan gyakorlatot, ahol a tervben megjelölt szervezetek egészét gyakoroltatja. A gyakorlatok tervezése során figyelembe kell venni az évszakokhoz, napszakokhoz kapcsolódó üzemeltetési körülményeket, üzemállapotokat. A gyakorlatok időpontját ennek megfelelően, az iparbiztonsági hatósággal egyeztetve kell kijelölni.

Az üzemeltető a gyakorlatok szervezése során biztosítja, hogy tervben szereplő védekezésben részt vevő erők feladataikat legalább évente egyszer gyakorolják. Az üzemeltető a súlyos káresemény elhárítási tervben foglaltak gyakoroltatásának időpontjáról az iparbiztonsági hatóságot a gyakorlat előtt legalább 30 nappal értesíti, valamint a gyakorlatok tartásával kapcsolatos tapasztalatokat jegyzőkönyvben rögzíti.

Az üzemeltető a gyakorlatok tartásával kapcsolatos tapasztalatokat a gyakorlat elvégzését követő 30 napon belül jegyzőkönyvben rögzíti, melyet az iparbiztonsági hatóság részére haladéktalanul tájékoztatás céljából megküld.

A súlyos káresemény elhárítási terv gyakorlatot háromévente legalább egy alkalommal az iparbiztonsági hatóság a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve bevonásával, helyszíni szemlével ellenőrzi és értékeli. Ha a gyakorlatot nem megfeleltnak értékelik, az iparbiztonsági hatóság határidő megjelölésével a súlyos káresemény elhárítási terv gyakorlat ismételt végrehajtására kötelezi a küszöbérték alatti üzem üzemeltetőjét.

Az iparbiztonsági hatóság a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervét a súlyos káresemény elhárítási tervben foglaltak gyakoroltatásának időpontjáról szóló üzemeltetői értesítés beérkezését követő öt napon belül tájékoztatja az abban foglaltakról.

2.3. Veszélyes Üzemek Főosztály

Veszélyes Üzemek Főosztály feladatkörében eljárva:

- figyelemmel kíséri a veszélyes üzemekben bekövetkező üzemzavarokkal, súlyos balesetekkel kapcsolatos tendenciákat, melyek alapján javaslatot tesz a gyakorlat javítására;
- figyelemmel kíséri a veszélyes üzemek szakterülettel kapcsolatos jogalkalmazási gyakorlatot, és szükség esetén javaslatot tesz annak fejlesztésére, segíti az alárendelt szervek egységes jogalkalmazását;
- közreműködik az egységes jogalkalmazás kialakításában, ennek érdekében tervezi és szervezi a hatósági és bevont állomány továbbképzését, módszertani útmutatókat, szakmai kiadványokat, iratmintákat készít elő;
- eleget tesz a hatósági jogkörében jogszabályban rögzített nyilvántartási és tájékoztatási kötelezettségeinek;
- gyűjti a jogszabály hatálya alá tartozó üzemek területén bekövetkezett veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetekkel, üzemzavarokkal, rendkívüli eseményekkel összefüggő vizsgálatok eredményeit, és feldolgozza az azokról a területi szervek által, illetve az üzemeltető által megküldött jelentéseket;
- iparbiztonsági vonatkozásban közreműködik a települések katasztrófaveszélyeztetettségének felmérésében, pontosításában, javaslatot tesz a települések katasztrófavédelmi besorolásának szükség szerinti módosítására;
- közreműködik a veszélyes anyagok előállításával, felhasználásával és tárolásával, illetve a veszélyes hulladékokat érintő veszélyeztető hatásokkal kapcsolatos veszélyelhárítási és az általános polgári védelmi tervrendszerek felülvizsgálatára vonatkozó központi szintű feladatok végrehajtásában, felügyeli a területi szervek ez irányú tevékenységét;
- szervezi és irányítja a BM OKF súlyos balesetek elleni védekezéshez kapcsolódó szakértői és tudományos tevékenységét, valamint koordinálja az Iparbiztonsági Tanácsadó Testület veszélyes üzemekkel kapcsolatos tevékenységét;
- a jogszabály hatálya alá tartozó üzemek tekintetében gyűjti és értékeli a súlyos balesetek elleni védekezéssel kapcsolatos műszaki, szervezeti és vezetési információkat, ezen belül az uniós követelményeknek megfelelően naprakészen tartja a SEVESO Üzemek Elektronikus Nyilvántartási Rendszerét (eSPIRS);
- működteti az uniós követelményeknek megfelelően a Súlyos Baleseti Elektronikus Jelentési Rendszert (eMARS);
- ellátja a Katasztrófavédelmi Mobil Labor feladatainak szakmai felügyeletét, részt vesz a technikai korszerűsítésre irányuló javaslatok kidolgozásában, továbbképzésük végrehajtásában, szükség esetén ellenőrzéseik, veszélyes anyagok jelenlétében történő beavatkozásaik végrehajtásához szakmai támogatást nyújt;

- szakmai információ és adat szolgáltatásával közreműködik az ipari baleset-megelőzési igazságügyi szakértői tevékenységhez kapcsolódó véleményezési eljárásban;
- ellátja a veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemek körzetében épülő meteorológiai és vegyi monitoring, valamint a MoLaRi meteorológiai és vegyi monitoring rendszerelemének megvalósításával és működtetésével összefüggő feladatokat;
- folyamatos kapcsolatot tart a veszélyes anyagokkal kapcsolatos balesetek megelőzésében, elhárításában érdekelt ágazati minisztériumokkal, állami szervekkel, szakmai és gazdálkodó szervezetekkel, önkormányzatokkal, figyelemmel kíséri a védekezésben érintettek együttműködésének helyzetét, közreműködik a közös feladatok ellátására történő felkészülés feladatainak időszakos egyeztetésében;
- segíti a minisztériumok, országos hatáskörű szervek, valamint az önkormányzatok súlyos balesetek elleni védekezéssel kapcsolatos jogalkalmazó tevékenységét;
- véleményt ad az ágazati jogszabályok és belső normák előkészítése során, kezdeményezi azok kiadását, módosítását, összhangjának megteremtését, továbbá az európai uniós normák és a nemzetközi egyezmények alapulvételével szervezi és végzi a különböző súlyos balesetek elleni védekezéssel kapcsolatos jogszabályok és belső normák tervezeteinek kidolgozását és felülvizsgálatát;
- a súlyos balesetek elleni védekezés területén az aktuális szakmai feladatok egységes értelmezése érdekében a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi és helyi szerveinek szakemberei részére továbbképzéseket, szakmai tájékoztatókat szervez;
- együttműködik a Nemzeti Közszerológiai Egyetemen, valamint a KOK-kal a veszélyes anyagokkal és veszélyes üzemekkel kapcsolatos kutatási és képzési tevékenységben;
- a veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemekről, a végrehajtott feladatokról négyévente nemzeti jelentést készít, amelyet az EU döntéshozatali tevékenység rendjének megfelelően küld meg az Európai Bizottságnak;
- ellátja a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek veszélyének kezeléséről, valamint a 96/82/EK tanácsi irányelv módosításáról és későbbi hatályon kívül helyezéséről szóló, 2012. július 4-i 2012/18/EU irányelv (a továbbiakban: Seveso III. irányelv) illetékes Hatósági és Nemzeti Kapcsolattartó feladatait, valamint közreműködik az Európai Bizottság Közös Kutatóközpont Főigazgatóság (JRC) súlyos balesetek elleni védekezéssel kapcsolatos tevékenységében, továbbá szakmai segítséget nyújt a Seveso III. irányelv és az ENSZ EGB Ipari Baleseti (Helsinki) Egyezmény nemzetközi feladatainak végrehajtásában a nemzetközi szakterület részére;
- végzi és koordinálja az ENSZ Európai Gazdasági Bizottsága ipari balesetek országhatáron túli hatásairól szóló egyezmény (a továbbiakban: Egyezmény) végrehajtásával kapcsolatos feladatokat, és ellátja az illetékes hatósági tevékenységet, működteti az Egyezményben foglaltak alapján a riasztási-értesítési

rendszert, amely során szakmai kapcsolatot tart az Egyezmény titkárságával és a részes felek illetékes hatóságaival, valamint az ENSZ EGB által elvárt időközönként nemzeti jelentést készít az Egyezmény végrehajtásával kapcsolatos feladatokról;

- a Seveso III. irányelv bevezetése és végrehajtása vonatkozásában részt vesz a környezetvédelem területén működő Európai Koordinációs Tárcaközi Bizottság tevékenységében;
- részt vesz a BM OKF pályázati forrással megvalósuló projektjeinek szakmai előkészítésében és végrehajtásában;
- részt vesz a CTIF Veszélyes Anyag Bizottságának munkájában;
- közreműködik a statisztikai adatgyűjtéssel kapcsolatos feladatok végrehajtásában;
- végzi a műszaki biztonsági hatóság hatáskörébe tartozó létesítményekkel, berendezésekkel összefüggő tűz vagy robbanás, mint rendkívüli esemény kiváltó okának és körülményeinek kivizsgálását;
- szakterülete vonatkozásában teljesíti és végrehajtja az Országos Statisztikai Adatfelvételi Programhoz kapcsolódó adatszolgáltatást és feladatokat;
- 4 évente nemzeti jelentést készít, amelyet az EU döntéshozatali tevékenység rendjének megfelelően küld meg az Európai Bizottságnak.

3. A kritikus szervezetek, kritikus infrastruktúrák és az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős szervezetek védelme

3.1. Értelmezés

Alapvető szolgáltatás: a kritikus szervezet által nyújtott, a jogszabályban foglalt táblázat „C” oszlopában meghatározott szolgáltatás, amely elengedhetetlen Magyarország társadalmi, gazdasági stabilitásához, és a biztonság, a környezet, a közegészségügy, a védelmi képességek és a nemzeti ellenálló képességi rendszer fenntartásához.

Ágazati kritérium: olyan a jogszabályban meghatározott ágazattól függő, kormányrendeletben meghatározott szempont, amely alapján egy szervezet, eszköz, létesítmény elengedhetetlenként azonosítható Magyarország társadalmi, gazdasági stabilitásához és a biztonság, a környezet, a közegészségügy, a védelmi képességek és a nemzeti ellenálló képességi rendszer fenntartásához, és amely alapján az kritikus szervezetté, kritikus infrastruktúrává jelölhető ki.

Ágazati szakhatóság: az általános kijelölő hatóság kivételével, az egyes közérdeken alapuló kényszerítő indok alapján eljáró szakhatóságok kijelöléséről szóló kormányrendeletben kijelölt szerv, amely az ott meghatározott szakkérdésben szakhatósági állásfoglalást ad ki a kritikus szervezet, kritikus infrastruktúra kijelölésére, a kijelölés fenntartására vagy a kijelölés visszavonására irányuló eljárásában, továbbá ellátja az e törvényben számára meghatározott egyéb feladatokat.

Általános kijelölő hatóság: a földgáz, hidrogén és villamos energia ágazatok kivételével kritikus szervezet, kritikus infrastruktúra kijelölésére, a kijelölés fenntartására vagy a kijelölés visszavonására irányuló közigazgatási hatósági eljárás lefolytatására kormányrendeletben kijelölt hatóság, amely az energetikai ágazati kijelölő hatóság kijelölési eljárása során az egyes közérdeken alapuló kényszerítő indok alapján eljáró szakhatóságok kijelöléséről szóló kormányrendeletben meghatározott esetekben szakhatóságként is közreműködik.

Ellenálló képességi terv: a kritikus szervezet és kritikus infrastruktúra ellenálló képességével összefüggésben a rendkívüli események bekövetkezésének megelőzése, következményeire való reagálás, a kockázatkezelési eljárások, riasztási folyamatok végrehajtása, a kritikus infrastruktúrák fizikai védelmének biztosítása, az alternatív megoldások azonosítása, az alapvető szolgáltatás nyújtásának újraindítása érdekében, valamint a kritikus munkakörben foglalkoztatottak feladatrendszerének, oktatásának, gyakorlatok megszervezése érdekében megtett technikai, biztonsági és szervezeti intézkedéseket leíró dokumentum.

Horizontális kritérium: olyan ágazattól független szempont, amely alapján egy szervezet, eszköz, létesítmény – figyelemmel a kölcsönös függőségekre, alternatív ellátási lehetőségekre, kritikus kitettsége, ellátási láncban betöltött szerepére – kritikus szervezetté, kritikus infrastruktúrává jelölhető ki.

Kritikus szervezet: olyan alapvető szolgáltatást nyújtó szervezet, amelyet a kijelölő hatóság a III. Fejezetben meghatározottak szerint kijelölt és elengedhetetlen Magyarország társadalmi, gazdasági stabilitásához és a biztonság, a környezet, a közegészségügy, a védelmi képességek és a nemzeti ellenálló képességi rendszer fenntartásához.

Az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős infrastruktúra: az általános kijelölő hatóság vagy a honvédelmi ágazati kijelölő hatóság által kijelölt olyan eszköz, létesítmény, építmény, berendezés, hálózat, rendszer, vagy ezek része, amely az alapvető szolgáltatás nyújtásához szükséges.

Kritikus infrastruktúra: olyan eszköz, létesítmény, építmény, berendezés, hálózat, rendszer, vagy ezek része, amely az alapvető szolgáltatás nyújtásához szükséges.

Jogszabályok

Napjaink kihívásai (covid járvány, háborús helyzet, terrorizmus és hibrid fenyegetés növekedése, klímaváltozás, hibrid technológiák, továbbá a kialakult és egyre szorosabbá váló kölcsönös függőségek) megkövetelik az egyes országok biztonságának maximalizálását, az ellenálló képesség fejlesztését, az eddigi eljárások, gyakorlatok rendezettebb, összehangolását. Ezen kihívások szükségessé tették az európai kritikus infrastruktúrák azonosításáról és kijelöléséről, valamint védelmük javítása szükségességének értékeléséről szóló, 2008. december 8-i (ECI Irányelv) felülvizsgálatát.

Az európai unió 2022. december 14-én elfogadta az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022/2557 irányelvét a kritikus szervezetek rezilienciájáról és a 2008/114/EK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről (CER irányelv).

A CER irányelv célkitűzésként fogalmazta meg a magas szintű reziliencia elérése érdekében a tagállamoknak azonosítaniuk kell azon kritikus szervezeteket, amelyekre különleges

követelmények és felügyelet fog vonatkozni, és amelyek – valamennyi releváns kockázat tekintetében – különös támogatást és iránymutatást fognak kapni.

A kritikus szervezeteknek képeseknek kell lenniük fokozni az arra irányuló képességüket, hogy az alapvető szolgáltatások nyújtásában zavarokat előidézni képes eseményeket:

- a) megelőzzék,
- b) azokkal szemben védekezzenek, azokra reagáljanak, azoknak ellenálljanak, azokat enyhítsék, tompítsák, azokhoz alkalmazkodjanak és
- c) azokból helyreálljanak.

A CER irányelv magyarországi átültetése a korábbi szabályozás átfogó és teljeskörű felülvizsgálatát jelentette, mely új törvényi és rendeleti szintű szabályozással valósult meg a korábbi jogszabályok hatályon kívül helyezése mellett.

Megjelent a kritikus szervezetek ellenálló képességéről szóló 2024. évi LXXXIV. törvény (Kszetv.), illetve ennek végrehajtási rendelete a 474/2024. (XII. 31.) kormányrendelet (Kszevrh.).

Továbbá az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős szervezeteket és infrastruktúrákat érintően a védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról szóló 2021. évi XCIII. törvény módosítását (Vbő.), illetve ennek végrehajtási rendelete a 475/2024. (XII. 31.) kormányrendelet az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős szervezetek ellenálló képességéről.

A kijelölés folyamata

Általános kijelölő hatóságként a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság jár el, az energetikai ágazati kijelölő hatóságként a Magyar Energia és Közmű-szabályozási Hivatal, míg honvédelmi ágazatban a Honvédelmi minisztérium.

Az általános kijelölő hatóság a kijelölési, a kijelölés fenntartására vagy a kijelölés visszavonására irányuló eljárás során vizsgálja az eljárás alá vont szervezet, infrastruktúra esetében a horizontális kritériumok, valamint kormányrendeletben meghatározott esetekben ágazati szakhatóság bevonásával az ágazati kritériumok fennállását.

A kijelölésre irányuló eljárás megindítása céljából az általános kijelölő hatóság előzetes adatszolgáltatásra hívja fel a lehetséges és a kijelölt kritikus szervezetet, melyhez kapcsolódóan az általános kijelölő hatóság az ágazati szakhatóságokat is megkeresi az ágazati szakhatóság rendelkezésére álló adatok és hatósági döntések megküldése érdekében.

Az alapvető szolgáltatást nyújtó szervezetet a kijelölő hatóság kritikus szervezetenként kijelöli, amennyiben megfelel legalább kettő horizontális vagy egy, kormányrendeletben meghatározott ágazati kritériumnak.

A kijelölő hatóság az ágazati kritériumok szakkérdés vizsgálata céljából megkeresett ágazati szakhatóság bevonásával kritikus infrastruktúráként jelöli ki azt az infrastruktúrát, amely

1. a kritikus szervezet által nyújtott alapvető szolgáltatáshoz szükséges,
2. Magyarország területén helyezkedik el, és
3. megfelel legalább egy horizontális vagy egy ágazati kritériumnak.

A kijelölő hatóság a kijelölés véglegessé válásától számítva legkésőbb négyévente a kijelölés fenntartására vagy a kijelölés visszavonására irányuló eljárást folytat le.

A kritikus szervezet a kijelölő határozat véglegessé válásától számított 90 napon belül intézkednie kell ellenálló képességért felelős vezető megbízásáról, vagy foglalkoztatásáról, mely személy adatait köteles eljuttatni a BM OKF részére.

A kritikus szervezetnek a kijelölő határozatban rögzített határidőn belül ellenálló képességi tervet kell készítenie az általános kijelölő hatóság által meghatározott és honlapja közzé tett formanyomtatvány kitöltésével, amelynek kötelező mellékletét képezi az ellenálló képességi mátrix. A kritikus szervezet a dokumentumot a fenti határidőn belül köteles elektronikusan megküldeni az általános kijelölő hatóság részére. A kritikus szervezet által elkészített ellenálló képességi terv, ellenálló képességi mátrix elfogadásáról, kiegészítéséről, módosításáról vagy elutasításáról a tartalmi és formai követelmények vizsgálata alapján az általános kijelölő hatóság dönt.

A kormányrendeletben kijelölt ellenőrző hatóság, a BM OKF a kritikus szervezeteket az ágazati szakhatóságok bevonásával rendszeresen, időszakosan, valamint soron kívül komplex hatósági ellenőrzés (a továbbiakban: komplex ellenőrzés) keretében ellenőrzi.

Az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős szervezet, az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős infrastruktúra kijelölésére, adatszolgáltatására, nyilvántartására, hatósági felügyeletére, támogatására, ellenálló képességének fejlesztésére vonatkozó kötelezettségeire, a rendkívüli események bejelentésére, az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős szervezetek és az eljáró hatóságok közötti együttműködésre, valamint az adatvédelemre – a meghatározott kivételekkel – a Kszetv.-ben foglaltakat Vbő.-ben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni azzal, hogy

- a) az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős szervezetre a kritikus szervezetre,
- b) az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős infrastruktúrára a kritikus infrastruktúrára,
- c) az ellenálló képességért felelős vezetőre a kritikus szervezet ellenálló képességéért felelős vezetőre vonatkozó rendelkezéseit kell alkalmazni.

A BM OKF kritikus szervezetekkel kapcsolatos hatáskörei:

Általános kijelölő hatóságként:

Lefolytatja az energia és honvédelmi ágazat kivételével a kritikus szervezetek és infrastruktúrák, továbbá az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős szervezetek és infrastruktúrák kijelölésére, kijelölés fenntartására és kijelölés visszavonására vonatkozó hatósági eljárásokat.

Szakhatóságként:

Az energia ágazatban történő kijelölésre vonatkozó közigazgatási hatósági eljárás során a horizontális kritériumok teljesülésének lehetőségét szakhatóságként vizsgálja.

Nyilvántartó hatóságként:

Az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős honvédelmi ágazati szervezetek és infrastruktúrák kivételével nyilvántartja és kezeli a kritikus szervezetekre és infrastruktúrákra, továbbá ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős szervezetek és infrastruktúrák az vonatkozó adatokat.

Ellenőrzést koordináló szervként:

Éves ütemezésű komplex ellenőrzés szervezése, lefolytatása, utóellenőrzése.

Komplex gyakorlat:

A kijelölt kritikus szervezet a BM OKF együttműködésével komplex ellenálló képességi gyakorlatot tart.

A kritikus szervezetekkel kapcsolatos hatósági és szakhatósági eljárásokban további közreműködő közigazgatási szervek:

- Belügyminisztérium (BM),
- Építési és Közlekedési Minisztérium,
- Nemzetgazdasági Minisztérium,
- Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (NÉBIH),
- Nemzeti Kereskedelmi és Fogyasztóvédelmi Hatóság (NKFH),
- Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal (MEKH),
- Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Hivatala (NMHH),
- Szabályozott Tevékenységek Felügyeleti Hatósága (SZTFH),
- Budapest Főváros Kormányhivatala (BF KH),
- Vármegyei Kormányhivatalok.

Érintett ágazatok, alágazatok, és a kijelölési eljárásban érintett szakhatóságok

CER irányelvben meghatározott ágazatok és alágazatok:

Ágazat	Alágazat
Energia	villamos energia
	távfűtés vagy távhűtés
	Kőolaj
	Földgáz
	Hidrogén
Közlekedés	Légi
	Vasúti
	Vízi
	Közúti
	Tömegközlekedés
Banki szolgáltatások	-
Pénzügyi piaci infrastruktúra	-
Egészségügy	-
Ivóvíz	-
Szennyvíz	-
Digitális infrastruktúrák	-
Közigazgatás	-
Világűr	-
Élelmiszer előállítás, feldolgozás és forgalmazás	-

Kszetv-ben meghatározott ágazatok, alágazatok és a hozzájuk rendelt szakhatóságok:

Ágazat	Alágazat	Szakhatóság
Agrárgazdaság	Élelmiszeripar	NÉBIH, NKFH
	Mezőgazdaság	NÉBIH, NKFH
	Elosztó hálózatok	NKFH
Egészségügy	Beteg-ellátás	BM
	Közegészségügy	
	Gyógyszer-ellátás	
	Egészségügyi eszközellátás	
	Vérellátás	
Energia	Villamos energia	BM OKF
	Távfűtés, távhűtés	MEKH
	Kőolaj	BF KH Budapest Főváros Kormányhivatal
	Földgáz	BM OKF
	Hidrogén	BM OKF
Infokommunikációs technológiák	Digitális infrastruktúra	NMHH
	Világűr	
Közigazgatás	Központi kormányzati igazgatás	-
Közlekedés	Közút	BF KH
	Vasút	Vasúti hatóság
	Vízi	Hajózási hatóság
	Légi	Légiközlekedési hatóság
	Tömegközlekedés	-
Pénzügy	Banki szolgáltatás	Pénz, tőke, biztosítás piacért felelős miniszter
	pénzügyi piaci infrastruktúra	
Víz	ivóvíz	vízügyi hatóságok
	szennyvíz	

Vbő-ben meghatározott ágazatok, alágazatok és a hozzájuk rendelt szakhatóságok:

Ágazat	Alágazat	Szakhatóság
Egészségügy	Mentési tevékenység	BM
	Egészségügyi tartalékok	
Gyártás	Elsődleges fémgyártás	-
	Gépgyártás	
	Elektromos berendezések, készülékek és alkatrészek gyártása	
	Közeledési eszközök gyártása	
	Vegyipar	
	Máshova nem sorolt gyártói tevékenység	
Honvédelem	Honvédelmi szempontból fontos rendszerek és létesítmények	BM OKF
	Védelmi ipar	
Hulladékgazdálkodás	Települési nem veszélyes hulladékgazdálkodás	-
	Veszélyes hulladék gazdálkodás	
Infokommunikációs technológiák	Postai szolgáltatás	NMHH
	IKT szolgáltatások irányítása	SZTFH
	Futárszolgáltatás	NMHH
	Digitális szolgáltatók	NMHH
Közigazgatás	Központi kormányzati közigazgatás	-
	Rendvédelmi szervek	-
	Köznevelés	-
	Gondoskodás-, gyermek-, és ifjúságpolitika	-
Közeledés	Logisztika	BF KH
Pénzügy	Adó- és Vámigazgatás	Adópolitikáért felelős miniszter
Víz	Árvízi védművek, műtárgyak és tározók	vízügyi hatóság

Az ellenálló képességért felelős vezető tevékenysége

A kritikus szervezet ellenálló képességéért felelős vezető a kritikus szervezet, a kritikus infrastruktúra és az alapvető szolgáltatás vonatkozásában személyesen látja el a feladatát.

A kritikus szervezet biztosítja, hogy minden általa üzemeltetett kritikus infrastruktúrához és általa nyújtott alapvető szolgáltatáshoz tartozzon kritikus szervezet ellenálló képességéért felelős vezető. Egy kritikus szervezet több kritikus szervezet ellenálló képességéért felelős vezetőt is kijelölhet.

A kritikus szervezet ellenálló képességéért felelős vezető

- kapcsolatot tart a kijelölő hatósággal, az ágazati szakhatósággal és egyéb hatóságokkal,
- felméri a kritikus szervezet és a kritikus infrastruktúra biztonságát befolyásoló általános, ágazati és szervezeti követelményeket, szabályozási környezetet,
- elkészíti és aktualizálja a kockázatértékelést és az ellenálló képességi mátrixot,
- elkészíti és aktualizálja az ellenálló képességi tervet,
- értékeli a kritikus szervezet és kritikus infrastruktúra ellenálló képességének helyzetét és javaslatot tesz az ellenálló képesség fejlesztésére,

- f) megszervezi a kritikus szervezet és a kritikus infrastruktúra ellenálló képességét befolyásoló szervezeti egységek közötti koordinációt, bevonja őket a részfeladatok kidolgozásába és
- g) rendszeresen beszámol a kritikus szervezet vezetője számára a kritikus szervezet és kritikus infrastruktúra ellenálló képességi helyzetéről.

Az ellenálló képességért felelős vezető kijelölése

A kritikus szervezet a kijelölő határozat véglegessé válását követő 90 napon belül köteles

- a) a szervezet vezető tisztségviselője vagy a vezető tisztségviselőkből álló testület (a továbbiakban együtt: kritikus szervezet vezetője) közvetlen irányítása alá tartozó, önálló, kritikus szervezet ellenálló képességéért felelős vezető beosztást létrehozni és a beosztásba kritikus szervezet ellenálló képességéért felelős vezetőt kinevezni, vagy
- b) szolgáltatás igénybevétele esetén a kritikus szervezet vezetője felé közvetlen beszámolóval tartozó, kritikus szervezet ellenálló képességéért felelős vezetőt megbízni.

A Kszetv. és Vbö. törvény és a kapcsolódó végrehajtási rendeletek együttesen szabályozzák az ellenálló képességért felelős vezető foglalkoztatásának feltételeit és képesítési követelményeit.

Az ellenálló képességi terv

Az általános kijelölő hatóság az ellenálló képességi terv általános és – az ágazati szakhatóság bevonásával készített – ágazatspecifikus tartalmára vonatkozó tartalmi és formai követelményeit a Kszetv. 2. mellékletben foglalt figyelembevételével állapítja meg és teszi közzé honlapján.

A kritikus szervezet az ellenálló képességi tervben kidolgozza a teljes kritikus szervezetre és az egyes kritikus infrastruktúrákra vonatkozó meglévő és tervezett biztonsági környezetet és az azok működtetéséhez szükséges feltételeket, feladatokat, a kritikus szervezet járványügyi intézkedésekkel kapcsolatos tervét.

Az ellenálló képességi tervet a teljes kritikus szervezetre és kritikus infrastruktúráként a kijelölő hatóság által meghatározott infrastruktúra tagolásban szükséges elkészíteni.

Az ellenálló képességi terv integrált folyamatok esetén összevontan is elkészíthető kivéve, ha az általános kijelölő hatóság által közzétett kitöltési útmutató alapján az ellenálló képességi tervet elkülönülten kell elkészíteni.

Az ellenálló képességi terv tartalmazhat a kritikus szervezet által alkalmazott eljárásrendet, szabályzatot, jóváhagyott terveket, szabványt, műszaki előírást. Az ellenálló képességi tervben hivatkozott eljárásrendet, szabályzatot, jóváhagyott terveket, műszaki előírást, dokumentumokat az ellenálló képességi tervvel együtt meg kell küldeni a nyilvántartó hatóság részére.

A kritikus szervezet az ellenálló képességi tervvel összhangban megszervezi, fejleszti és folyamatosan biztosítja a kritikus szervezet és a kritikus infrastruktúra ellenálló képességét és biztosítja az alapvető szolgáltatás, az ellátási lánc folyamatosságát és annak feltételeit.

A kritikus szervezet az ellenálló képességi tervet az első jóváhagyását követően minden év január 31-ig felülvizsgálja, és amennyiben a kritikus szervezet ellenálló képességéért felelős

vezető a módosítást javasolja, akkor a felülvizsgálatról jegyzőkönyvet készít, amelyet – az egységes szerkezetű ellenálló képességi tervvel együtt – 30 napon belül elektronikus úton megküld az általános kijelölő hatóság részére, amely azt továbbítja az ágazati szakhatóság részére.

Ha az éves felülvizsgálat eredményeként nem szükséges az ellenálló képességi tervet módosítani, a felülvizsgálatról a kritikus szervezet ellenálló képességéért felelős vezető az éves jelentésében számol be.

Horizontális vagy ágazati kritériumokat befolyásoló változás esetén a kritikus szervezet soron kívül köteles módosítani az ellenálló képességi tervet és elektronikus úton megküldeni az általános kijelölő hatóság részére.

Az általános kijelölő hatóság az ellenálló képességi terv és mellékletei soron kívüli felülvizsgálatát rendelheti el:

- a) az ellenőrzés megállapításai,
- b) a nyilvántartásba vételt megelőző elemzés,
- c) jogszabályváltozás,
- d) az ellenálló képességi gyakorlat eredménye,
- e) a komplex gyakorlat eredménye, vagy
- f) rendkívüli esemény alapján.

A kritikus szervezet a soron kívüli felülvizsgálatot a kijelölő hatóság vagy az ágazati szakhatóság döntésében meghatározott határidőn belül köteles elvégezni és a felülvizsgálat eredményeként készült egységes szerkezetű ellenálló képességi tervet elektronikus úton a kijelölő hatóság részére megküldeni.

Az általános kijelölő hatóság a jóváhagyásra megküldött ellenálló képességi tervet és az annak mellékletét képező ellenálló képességi mátrixot tartalmilag és formailag megvizsgálja, szükség esetén a vizsgálat érdekében helyszíni szemlét tart és a tervet:

- a) hiányosság esetén kiegészítésre visszaküldi,
- b) hiba esetén pontosításra visszaküldi, vagy
- c) megfelelés esetén jóváhagyja.

Az általános kijelölő hatóság megkeresésére az ágazati szakhatósággént eljáró szerv megvizsgálja az ellenálló képességi terv ágazatspecifikus részét és az arra vonatkozó javaslatát megküldi az általános kijelölő hatóság részére.

Az általános kijelölő hatóság megkeresésére az egyes fejezetek speciális tartalma miatt a megkeresett szerv megvizsgálja az ellenálló képességi terv érintett részét és az arra vonatkozó javaslatát megküldi az általános kijelölő hatóság részére.

A kritikus szervezetek gyakorlatai

A kritikus szervezetek egységes és kockázatarányos ellenálló képességének elérése és az ellenálló képességi gyakorlatok megszervezésének támogatása érdekében – az aktuális biztonsági környezet figyelembevételével – az ellenálló képességi gyakorlat lebonyolításának, az értékelés szempontjainak és a gyakorlat eredményeképp készült irat megküldésének követelményeit az általános kijelölő hatóság határozza meg és teszi közzé honlapján a tárgyévve vonatkozóan, minden év február 15-ig.

A több kritikus infrastruktúrával rendelkező kritikus szervezet esetében az általános kijelölő hatóság meghatározhatja az éves ellenálló képességi gyakorlatok számát, a gyakorlattal érintett kritikus infrastruktúrák körét.

Az ellenálló képességi gyakorlatot, a komplex ellenálló képességi gyakorlatot és a kritikus szervezet, kritikus infrastruktúra ellenálló képességének meglévő helyzetére, a reakció képesség felmérésére irányuló stressz-tesztet úgy kell megtervezni és végrehajtani, hogy

- a) tesztelje és fejlessze a kritikus szervezet és a kritikus infrastruktúra ellenálló képességét,
- b) tesztelje és gyakoroltassa az ellenálló képességi tervben megjelölt szervezeti és eszközrendszert,
- c) vegye figyelembe a kritikus szervezet és a kritikus infrastruktúra és az alapvető szolgáltatás ágazati, alágazati és területi sajátosságait,
- d) évente, a szervezet szempontjából legjelentősebb kockázatok közül legalább egy kockázatra figyelemmel vizsgálja a megfelelőséget,
- e) mutasson rá az ágazatok, az alágazatok, az alapvető szolgáltatások, a kritikus szervezetek vagy a kritikus infrastruktúrák függőségére, kölcsönös függőségére és kitettségére,
- f) mutasson rá a kritikus szervezet és a kritikus infrastruktúra ellenálló képességével kapcsolatos esetleges hiányosságokra, a riasztási lánc esetleges nem megfelelő működésére,
- g) elősegítse az események és a rendkívüli események megelőzését, hatékony kezelését, valamint a reagálás és az alapvető szolgáltatás gyors helyreállítását,
- h) forgatókönyve kockázatelemzésen alapuljon,
- i) a valós végrehajtáshoz leginkább hasonlítson és
- j) tervezése a szervezet számára előírt más típusú gyakorlatok tervezőivel szükség szerint egyeztetve történjen.

Az ellenálló képességi gyakorlat eredményes végrehajtása céljából a kritikus szervezet az alapvető szolgáltatást arányos mértékben a szükséges ideig korlátozhatja.

A kritikus szervezet ellenálló képességi gyakorlatának végrehajtását a kritikus szervezet ellenálló képességéért felelős vezető koordinálja.

Az ellenálló képességi gyakorlat tervezésében, előkészítésében, lebonyolításában részt vesznek a gyakorlattal érintett kockázatért felelős, valamint a gyakorlat feltételezésében érintett személyek. Az ellenálló képességi gyakorlat tervezésében, előkészítésében, lebonyolításában a kritikus szervezet érintett munkavállalóinak részvétele kötelező, továbbá bevonhatóak a közreműködő szervezetek, az eseménykezelésben feladat- és hatáskörrel rendelkező szervek, a hatáskörrel rendelkező hatóságok.

A kritikus szervezet ellenálló képességéért felelős vezető az ellenálló képességi gyakorlatot és annak eredményét értékeli, és az értékelést az éves értékelő jelentésének részeként megküldi az általános kijelölő hatóság részére.

A tervezett **komplex** ellenálló képességi gyakorlatot és stressz-tesztet az általános kijelölő hatóság éves ellenőrzési tervben szerepelteti.

A komplex ellenálló képességi gyakorlattal érintett kritikus szervezetet a komplex ellenálló képességi gyakorlat-tartási kötelezettségéről az általános kijelölő hatóság a tárgyév január 15-ig értesíti.

A komplex ellenálló képességi gyakorlatot úgy kell megtervezni és végrehajtani, hogy

- a) legalább két kockázatot érintsen,
- b) tesztelje egy vagy több érintett hatósággal, beszállítóval vagy partner szervezettel való együttműködést,
- c) a kritikus szervezet több szervezeti egységét érintse, és
- d) terjedjen ki a rendkívüli eseményhez vezető okok vagy a rendkívüli esemény következményeire, a dominóhatásra.

A komplex ellenálló képességi gyakorlaton a kritikus szervezet mellett részt vesz az általános kijelölő hatóság és a kritikus szervezet ellenálló képességéért felelős vezetője, vagy akadályoztatása esetén a kritikus szervezet képviselőjére jogosult személy. A komplex ellenálló képességi gyakorlaton részt vehet az ágazati szakhatóság, a védelmi és biztonsági igazgatás központi szerve, a kritikus szervezet felügyeleti szerve, valamint a rendkívüli esemény felszámolásában részt vevő, a kritikus szervezet irányítása vagy vezetése alatt álló egyéb szervezet.

Ha a hatósági komplex ellenálló képességi gyakorlat eredménye „nem megfelelő” minősítésű, az általános kijelölő hatóság határidő tűzésével annak megismétlésére kötelezi a kritikus szervezetet, azzal, hogy az ismételt komplex ellenálló képességi gyakorlat megtartásának elmulasztása vagy ismételt „nem megfelelő” minősítése esetén a 3. melléklet szerinti bírság kiszabásának van helye.

„Nem megfelelő” minősítésű a komplex ellenálló képességi gyakorlat abban az esetben, ha az ellenálló képességi tervben foglaltak olyan mértékben eltérnek a valóságtól, hogy ez az alapvető szolgáltatást befolyásolhatja.

Ha „nem megfelelő” minősítésű komplex ellenálló képességi gyakorlat esetén a kritikus szervezet az általános kijelölő hatóság felhívására az ellenálló képességi tervét határidőben nem módosítja, vagy a szükséges intézkedések megtételét elmulasztja, a 3. melléklet szerinti bírság kiszabásának van helye.

Az általános kijelölő hatóság a védelmi és biztonsági helyzet értékelése alapján a védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról szóló törvény előírásaival összhangban soron kívüli ellenálló képességi gyakorlat, illetve stressz-teszt végrehajtását írhatja elő a kritikus szervezet számára.

A hatósági ellenőrzés általános szabályai

A Kormány a kritikus szervezetek ellenőrző hatóságaként a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szervét jelöli ki.

Az ellenőrző hatóság ütemezett módon, éves ellenőrzési terv alapján ellenőrzi a kritikus szervezetet. Az éves ellenőrzési tervet az ellenőrző hatóság a tárgyévvel megelőző év december 31-ig állítja össze.

Az ellenőrző hatóság ellenőrzi

- a) a nyilvántartó hatóság által a kritikus szervezetről és a kritikus infrastruktúráról nyilvántartott és kezelt adatok valódiságát, és
- b) az ellenálló képességi tervben foglalt személyi, fizikai, adminisztratív védelemnek, a folyamatos működést veszélyeztető kockázatoknak és kezelésüknek a megfelelőségét.

Az ellenőrző hatóság soron kívüli ellenőrzést tarthat:

- a) rendkívüli esemény bekövetkezése,
- b) az ellenálló képességi terv soron kívüli módosítása, vagy
- c) egyes kockázatok szükség szerinti vizsgálata esetén.

Az ellenőrzés egy témakör vizsgálatára irányulóan is lefolytatható, ha az ellenőrzés a kritikus szervezet vagy a kritikus infrastruktúra ellenálló képességével kapcsolatos követelmények egy részére irányul.

A helyszíni ellenőrzésnek ki kell terjednie az ellenálló képességi terv valóságtartalmára, alkalmazhatóságára és az ellenálló képességi gyakorlaton feltárt hibák vizsgálatára.

Az ellenőrző hatóság az ellenőrzésbe bevonhatja:

- a) az energetikai ágazati kijelölő hatóságot,
- b) a kritikus szervezet, kritikus infrastruktúra kijelölési eljárásában közreműködő ágazati szakhatóságot, és
- c) a rendkívüli esemény kezelésében érintett szerveket.

Ha az ellenőrzésen az érintett szerv nem vesz részt, és az ellenőrző hatóság ezen szerv feladat- vagy hatáskörébe tartozó jogsértést valószínűsít, ennek tényéről az ellenőrzést követő 8 napon belül értesíti az érintett szervet. Az értesített szerv az értesítésben rögzített megállapításokkal kapcsolatban tett intézkedéseiről 30 napon belül tájékoztatja az ellenőrző hatóságot.

A kritikus szervezet ellenálló képességéért felelős vezető által vezetett audit eredményessége függvényében a kritikus szervezet vezetője felülvizsgálja a kötelezettségei teljesítését. Az auditok értékelését az ellenőrző hatóság részére a kritikus szervezet ellenálló képességéért felelős vezetője megküldi. Az auditok lebonyolításának, az értékelés szempontjainak és eredményének, a jelentés megküldésének követelményei módszertanát és határidejét az általános kijelölő hatóság határozza meg és teszi közzé honlapján.

Az audit során a kritikus szervezet foglalkoztatottjai kötelesek együttműködni a kritikus szervezet ellenálló képességéért felelős vezetővel. A kritikus szervezet ellenálló képességéért felelős vezető az audit eredményéről jelentést tesz a kritikus szervezet vezetője részére. A kritikus szervezet vezetője javító intézkedéseket hoz az audit nem megfelelőséget megállapító eredményei alapján.

Az egyes intézkedésekért felelős szervezeti egység vezetője a nem megfelelőséget javító intézkedések végrehajtásáról dokumentált módon jelentést tesz a kritikus szervezet ellenálló képességéért felelős vezető számára.

Különös szabály szerint, az energetikai ágazati kijelölő hatóság és az ágazati szakhatóság önállóan lefolytatott ellenálló képességi ellenőrzéséről készített jegyzőkönyvét az ellenőrzést követő 8 napon belül, valamint az ellenőrzés alapján indított hatósági eljárásának eredményét a hatósági eljárás lezárását követő 8 napon belül tájékoztatásul megküldi az ellenőrző hatóság részére. Az ágazati szakhatóság az ellenőrző hatósággal egyeztetve az ágazati ellenálló képességi ellenőrzések tapasztalatait rendkívüli esetben soron kívül, egyéb esetben évente.

Az európai kritikus szervezetek és infrastruktúrák kijelölése

Európai kritikus szervezet az a véglegessé vált hatósági határozattal kijelölt kritikus szervezet,

- a) amely hat vagy több tagállamban vagy tagállam számára alapvető szolgáltatásokat nyújt, és
- b) amelyet az Európai Bizottság értesítése alapján a kijelölő hatóság kijelölő határozatában kijelölt.

Ha a véglegessé vált hatósági határozattal kijelölt kritikus szervezet hat vagy több tagállamban vagy tagállam számára nyújt alapvető szolgáltatásokat, akkor erről kormányrendeletben meghatározottak szerint tájékoztatja az általános kijelölő hatóságot. Az általános kijelölő hatóság a tájékoztatás alapján felterjesztést készít a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter részére.

Indokolt esetben az érintett miniszter bevonásával – a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter tájékoztatja az Európai Bizottságot.

Az Európai Bizottság – a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter által továbbított – kezdeményezésére a kijelölő hatóság konzultációt folytat le a többi érintett tagállam illetékes hatóságával és a kritikus szervezettel, majd a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter tájékoztatja az Európai Bizottságot a kijelölés feltételeinek teljesüléséről vagy nem teljesüléséről.

Az Európai Bizottság – a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter által továbbított – értesítése alapján az általános kijelölő hatóság kormányrendeletben meghatározottak szerint kijelöli a kritikus szervezetet európai kritikus szervezetté és megállapítja az európai kritikus infrastruktúrákat.

3.2. Kritikus Infrastruktúra Koordinációs Főosztály

A Kritikus Infrastruktúra Koordinációs Főosztály feladata:

- a kritikus szervezetek, kritikus infrastruktúrák és az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős szervezetek védelme feladatrendszerén belül képviseli a belbiztonsági, katasztrófavédelmi szempontrendszer érvényesítését;
- végzi a kritikus szervezetek, kritikus infrastruktúrák és az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős szervezetek azonosításával, kijelölésével kapcsolatos katasztrófavédelmi koordinációs hatósági, szakhatósági feladatokat, szakirányítást gyakorol a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervei feladatainak ellátása felett;
- végzi a kritikus szervezetek, kritikus infrastruktúrák és az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős szervezetek védelmével kapcsolatos nyilvántartó hatósági feladatokat;
- a jogszabályban meghatározottak szerint ellátja a kijelölt a kritikus szervezetek, kritikus infrastruktúrák és az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős szervezetek ellenőrzésének koordinációját;
- a kritikus szervezeteket, kritikus infrastruktúrákat és az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős szervezeteket védelme rendszeresen, éves ellenőrzési terv szerint ellenőrzi;
- végzi az alapvető szolgáltatást nyújtó szereplők jegyzékének vezetését;

- ellátja az Európai Bizottság részére történő kétévenkénti jelentéshez szükséges, az alapvető szolgáltatást nyújtó szereplők jegyzékének felülvizsgálatával és pontosításával összefüggő feladatokat;
- ellátja a Rotációs Kikapcsolási Rend alapját képező alapvető villamosenergiafelhasználók kijelölési eljárásához kapcsolódó javaslattevési és véleményezési feladatok koordinációját;
- felügyeli és ellenőrzi a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerveinek ez irányú tevékenységét;
- delegált szakértő útján részt vesz a Technológiai és Ipari Minisztérium Krízis Munkacsoport, valamint a MAVIR Zrt. Krízis Munkabizottság munkájában;
- a Nemzetközi Főosztállyal együttműködve ellátja a kritikus infrastruktúra-védelmi Nemzeti Kapcsolattartó Pont (CIP POC) feladatait az Európai Bizottság és az Európai Unió tagállamai felé;
- ellátja a kritikus infrastruktúra-védelemmel kapcsolatos uniós (CIWIN, ERN CIP, CIP POC) katasztrófavédelmi feladatokat, valamint közreműködik a transzatlanti (EU–USA–Kanada) és az EU-n belüli regionális dimenziók előtérbe helyezésében;
- kezdeményezi a nemzetközi szerződésnek nem minősülő katasztrófavédelmi tárgyú megállapodások előkészítését;
- felügyeli az ellenálló képességi terv kidolgozását a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerveinél, valamint támogatja azt a központi szervnél;
- támogatja a területi szervek a kritikus szervezetek, kritikus infrastruktúrák és az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős szervezetek védelmével összefüggő katasztrófavédelmi tárgyú gyakorlatainak tervezését, véleményezi a területi szintű gyakorlatokat, előkészíti és koordinálja az országos gyakorlat végrehajtását, irányítja és értékeli a komplex gyakorlatot;
- támogatja a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerveit, valamint a Fővárosi és a vármegyei területi védelmi bizottságokat a kritikus szervezetek, kritikus infrastruktúrák és az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős szervezetek védelmével kapcsolatos feladataik tervezésében, szervezésében és végrehajtásában;
- elősegíti a hazai és a nemzetközi tapasztalatok alapján kidolgozott nemzeti szakmai irányelvek gyakorlati alkalmazását;
- időszakosan kezdeményezi a nemzeti és az európai kritikus szervezetek, kritikus infrastruktúrák és az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős szervezetek azonosítását elősegítő ágazati kritérium rendszert meghatározó kormányrendeletek felülvizsgálatát;
- kapcsolatot tart a kritikus szervezetek, kritikus infrastruktúrák és az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős szervezetek tulajdonosaival, üzemeltetőivel,

az energia, a közlekedési és az infokommunikációs technológiák ágazat kiemelt szolgáltatóival;

- a Nemzeti Közszerológati Egyetemmel, a KOK-kal, a Katasztrófavédelmi Kutató Intézettel és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanáccsal együttműködésben közreműködik a kritikusinfrastruktúra-védelemmel összefüggő oktatási, képzési, felkészítési, tudományos kutatási és műszaki fejlesztési tevékenység összehangolásában, a biztonsági összekötő személyek képzésében;
- figyelemmel kíséri a szakterületre vonatkozó európai uniós normákat, nemzetközi egyezményeket, jogszabályokat, közjogi szervezetszabályozó eszközöket, szükség esetén módosításokat, jogszabály alkotási folyamatot kezdeményez;
- végzi a nemzetközi kapcsolatrendszeren keresztül rendelkezésre álló szakmai anyagok feldolgozását, a kutatási eredmények megosztását a társhatóságokkal, együttműködőkkel, illetve az ügyfelekkel;
- ellátja a nem rendszeres hulladékszállítással összefüggő katasztrófavédelmi feladatok koordinálását;
- a kritikus szervezetek, kritikus infrastruktúrák és az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős szervezeteket érintő rendkívüli események kezelése feladatkörében – így különösen az extrém időjárási viszonyok, az energiaellátási zavarok, az erőszakos külső támadások és a szándékosan okozott – incidensek bekövetkezését követően, szükség esetén, a helyszínen részt vesz a helyzet kezelésének koordinálásában, a normál biztonsági működési állapot visszaállításáig fogadja a kritikus szervezetek, kritikus infrastruktúrák és az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős szervezeteket érintően bekövetkezett biztonsági eseménnyel kapcsolatos információkat, és szükség esetén hatósági eljárást folytat le az esemény kivizsgálására;
- részt vesz a BM OKF pályázati forrással megvalósuló projektjeinek szakmai előkészítésében és végrehajtásában;
- a kritikus szervezetek, kritikus infrastruktúrák és az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős szervezetek kijelölésére, valamint a kijelölés visszavonására vonatkozó eljárás során hatósági és szakhatósági feladat- és hatáskörrel rendelkezik;
- szakterülete vonatkozásában teljesíti és végrehajtja az Országos Statisztikai Adatfelvételi Programhoz kapcsolódó adatszolgáltatást és feladatokat.

4. Nukleárisbaleset-elhárítás

4.1. Nukleárisbaleset-elhárítás

Az atomenergiáról szóló 1996. évi CXVI. törvény határozza meg az atomenergia békés felhasználási szabályainak teljes rendszerét.

Az atomenergiával, a sugárzások hatásával foglalkozó tudományterületek a laikus ember számára ma még az egyik legismeretlenebb, nehezen ellenőrizhető ismerethalmazt jelentik. Ez egy olyan súlyosan károsító hatás, amelyet érzékszerveinkkel nem kontrollálhatunk, így a laikus vagy semmibe veszi, vagy félelem tölti el már csak a hallatán is. A lakosság, a hozzá nem értők függése a szakemberektől teljes mértékben megvalósul.

A nukleáris eredetű veszélyek forrásai lehetnek:

- a hazai nukleáris energia rendszerek, a Paksi Atomerőmű Zrt. és az erőmű területén települt négy KKÁT (Kiegészített Kazetták Átmeneti Tárolója), az Energiatudományi Kutatóközpont (EK) kutatóreaktora és a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Nukleáris Technikai Intézet oktatóreaktora potenciális veszélyforrás;
- a határon túli atomerőművek esetleges üzemzavarai, balesetei;
- a nukleáris és radioaktív anyagok szállítása;
- a meghibásodott és a légkörbe visszatérő műholdak, esetleges aszteroida becsapódások okozta radioaktív szennyezés;
- a nukleáris fegyverekkel kapcsolatos véletlen baleset vagy tudatos alkalmazás.

Nukleáris veszélyhelyzet: az atomenergia békés felhasználását szolgáló létesítményben, berendezésben radioaktív anyaggal végzett tevékenység során, nukleáris űrobjektum becsapódását követően, vagy a nukleáris anyagok és a radioaktív anyagok szállítása, fuvarozása során a biztonságot kedvezőtlenül befolyásoló és a lakosság nem tervezett sugárterhelését előidéző esemény, amelynek elhárítására, következményeinek csökkentése érdekében lakosságvédelmi korlátozó és védelmi intézkedéseket kell bevezetni.

A nukleáris veszélyhelyzet fennállását és annak megszűnését a Kormány, illetőleg fennállását, halasztást nem tűrő esetben – illetékességi területén a nukleáris létesítménytől kapott információ alapján – a vármegyei, fővárosi területi védelmi bizottság elnöke állapítja meg. A nukleáris veszélyhelyzet kinyilvánításakor a KKB NVK a balesetelhárítási rendszer részbeni vagy teljes működtetését rendeli el.

4.2. Az Országos Nukleárisbaleset-elhárítási Rendszer

4.2.1. Az Országos Nukleárisbaleset-elhárítási Rendszer

A nukleárisbaleset-elhárítási rendszer irányítását a KKB NVK látja el. A döntés-előkészítő és döntéshozó tevékenységéhez szükséges információ biztosítása érdekében Országos Sugárfigyelő, Jelző és Ellenőrző Rendszer (a továbbiakban: OSJER) működik.

A nukleáris veszélyhelyzet kinyilvánításakor a KKB NVK a nukleáris létesítményen kívüli intézkedések megtételére jogosult, amennyiben a nukleáris balesetet szenvedett létesítmény vezetője kéri, vagy azt a kialakult helyzet indokolja, a létesítmény vezetőjével egyetértésben elrendelheti a kijelölt szervezetek alkalmazását a létesítményen belül is. A nukleárisbaleset-elhárítási rendszer működése nem csökkenti a nukleáris létesítmény üzemeltetőjének baleset-elhárítással kapcsolatos felelősségét. A nukleárisbaleset-elhárítási rendszer irányítási, vezetési

rendjének és működésének részletes szabályait, valamint az országos baleset-elhárítási és intézkedési tervrendszer kidolgozásának követelményeit jogszabály alapján a KKB állapítja meg.

Nukleáris veszélyhelyzetben:

- a nukleárisbaleset-elhárítással kapcsolatos nemzetközi együttműködés, tudományos kutatás és műszaki fejlesztés területén a katasztrófavédelmi, rendészeti és tűzvédelmi, illetve a védekezési feladatok a katasztrófavédelmet felügyelő minisztérium, a nukleáris biztonsággal, sugárbiztonsággal összefüggő feladatok az OAH hatáskörébe tartoznak;
- a KKB NVK kiegészül az OAH Főigazgatója által kijelölt egy vagy több szakemberrel;
- a Nukleáris Védekezési Munkabizottság vezetője egyúttal ellátja a KKB NVK szakmai vezető helyettesi feladatokat, az OAH szakértői csoportot működtet;
- a nukleáris biztonsági és a sugárvédelmi helyzet értékelése az OAH feladata. Az értékeléshez és döntés-előkészítéshez adatokat és információkat az OAH-ban működő Baleseti Elemző és Értékelő Központ és Nemzetközi Kapcsolattartási Pont; a BM OKF NVK keretében működő Nukleáris Baleseti Értékelő Központ; valamint az Egészségügyi Minisztérium bázisán működő Országos Környezeti Sugárvédelmi Ellenőrző Rendszer Információs Központja biztosítja.

A védekezési munkabizottság működésének megkezdéséig:

- a KKB NVK feladata a nukleáris veszélyhelyzet következményeinek elhárítására vonatkozó, a lakosság közvetlen védelmét szolgáló kormánybizottsági operatív döntések előkészítése és a végrehajtás központi irányítása;
- a nukleáris veszélyhelyzet következményeinek halasztást nem tűrő elhárítására vonatkozó döntéseket a balesetet szenvedett létesítmény vezetőjétől (külföldön történt baleset esetén az OAH-tól) kapott tájékoztatás és javaslat alapján a vármegyei (Fővárosi) területi védelmi bizottság elnöke, illetve az illetékes polgármester hozhat;
- a nukleáris veszélyhelyzetre való felkészülésre és következményeinek elhárítására a KKB Tudományos Tanács szakmailag önálló szekciójaként Nukleárisbaleset-elhárítási Tudományos Tanács alakul. Vezetőjét – a KKB elnökének egyetértésével – az OAH Főigazgatója bízza meg. A Nukleárisbaleset-elhárítási Tudományos Tanács működési feltételeit az OAH Főigazgatója biztosítja.

A Nukleárisbaleset-elhárítási Tudományos Tanács a nukleáris veszélyhelyzetre való felkészülés során:

- figyelemmel kíséri a nukleáris létesítmények technológiai színvonalát, biztonsági rendszereik fejlesztését, és azokról 2 évenként tájékoztató anyagot készít a KKB és szervei, valamint a rendszer más vezető szervei részére;
- értékeli és folyamatosan pontosítja Magyarország nukleáris veszélyeztetettségét;

- elkészíti javaslatát a nukleárisbaleset-elhárítás középtávú műszaki-fejlesztési tervére, és évenkénti bontásban az éves költségvetési tervek készítéséhez igazodóan megjelöli a fő fejlesztési területeket;
- megalapozza a baleset és a következmények elhárítására szolgáló kormánybizottsági döntések műszaki-tudományos hátterét;
- nukleáris veszélyhelyzet esetén a Kormánybizottság felkérésére javaslatot készít a felmerülő, új kérdések és problémák tudományos megválaszolására, illetve megoldására;
- a következmények felszámolásakor és a helyreállítás során a KKB elnökének felkérésére részt vesz a baleset okainak kivizsgálásában.

4.2.2. OSJER

A sugárzási helyzet folyamatos figyelése, jelzése és ellenőrzése – az országos nukleárisbaleset-elhárítási rendszer részeként – az OSJER feladata. A baleset-elhárítási rendszerben közreműködő minisztériumok és országos hatáskörű szervek által kijelölt szervezetekből áll, felépítését és működési rendjét a KKB állapítja meg. Részeként – a BM OKF NVK-n belül – Nemzeti Nukleáris Baleseti Információs és Értékelő Központ működik.

Az OSJER feladatai:

- az ország sugárzási viszonyainak, helyzetének folyamatos figyelése, jelzése és ellenőrzése;
- a bármely okból bekövetkező nukleáris veszélyhelyzet sugárzási viszonyainak felmérése (felderítés, értékelés), előrejelzése és jelentése;
- a nukleáris veszélyhelyzet fokozatának megfelelő riasztás és értesítés megalapozása;
- a KKB és szervei, valamint a baleset-elhárítási rendszer más vezető szervei elsődleges és folyamatos tájékoztatása;
- a lakosság életkörülményei és munkafeltételei fenntartásához, illetőleg a létfontosságú anyagi javak (ivóvíz, élelmiszer stb.) védelméhez, valamint a baleset-elhárítási tevékenység megalapozásához szükséges adatok és információk biztosítása;
- normál időszakban az OSJER Nukleáris Baleseti Információs és Értékelő Központja útján a távmérő hálózat működésével nyert adatokkal hozzájárul – a lakossági sugárterhelés alakulásának nyomon követése érdekében – az Országos Környezeti Sugárvédelmi Ellenőrző Rendszer Információs Központja által végzett adatgyűjtéshez;
- nukleáris veszélyhelyzetben – a másként szabályozott esetektől eltekintve – az ország nemzetközi értesítési kötelezettségének teljesítéséhez radioaktív szennyezettségre jellemző adatok biztosítása, a sugárfigyelő rendszer tárcáknál működő mérőhelyei és értékelő központjai szakvéleményére alapozva;
- nukleáris veszélyhelyzetben – a lakosság életének és egészségének megóvásához szükséges baleset-elhárítási intézkedések sugárvédelmi megalapozása érdekében –

támaszkodik az Országos Környezeti Sugárvédelmi Ellenőrző Rendszer Információs Központjának közreműködésére és szakvéleményére.

4.2.3. Ágazati feladatok

Az országos jellegű nukleáris veszélyhelyzet elhárításának ágazaton belüli összehangolása és irányítása az érintett minisztereknek (országos hatáskörű szervek vezetőinek) feladata. A nukleáris veszélyhelyzet felmérésére, hatásainak figyelemmel kísérésére, csökkentésére és elhárítására az érintett miniszterek, országos hatáskörű szervek vezetői, valamint a vármegyei, fővárosi területi védelmi bizottságok elnökei a felügyeletük, illetve irányításuk alá tartozó szerveket és szervezeteket jelölnék ki. Az ágazati rendszer irányítási, működési rendjét az érintett miniszterek és országos hatáskörű szervek vezetői állapítják meg. A vármegyei, fővárosi területi védelmi bizottságok – a KKB útmutatója alapján – a nukleáris veszélyhelyzetre vonatkozóan a szervezeti és működési szabályzataikat kiegészítik.

Az ágazatok feladatai:

- az ágazat nukleáris veszélyeztetettségének értékelése;
- az ágazat saját működését biztosító, továbbá a lakosság védelmét segítő nukleáris veszélyhelyzeti feladatainak megállapítása;
- az előző pontok függvényében az ágazati nukleárisbaleset-elhárítási szerv (vagy szervezet) létrehozása, és a végrehajtásban részt vevő erők és eszközök kijelölése;
- a baleset-elhárítási és intézkedési terv kidolgozása és folyamatos karbantartása;
- az ágazati szerv (vagy szervezet) felkészítése a baleset-elhárítási és intézkedési tervekben foglaltak végrehajtására;
- a területi szervek munkájának segítése az ágazatot érintő szakmai irányelvek (útmutatók) kiadásával;
- nukleáris veszélyhelyzetben a baleset-elhárítási és intézkedési tervben rögzített feladatoknak a mindenkori helyzethez igazított végrehajtása;
- az ágazati szintű lakossági tájékoztatás személyi és szervezeti feltételeinek megteremtése, valamint végrehajtása;
- naptári évenként a feladatok teljesítésének értékelése és a következő év feladatainak meghatározása és azokról a KKB tájékoztatása;
- a nukleárisbaleset-elhárításra bármely forrásból biztosított pénzeszközök rendeltetésszerű felhasználása, és arról a Kormánybizottság igénye szerint tájékoztatás adása.

4.2.4. A területi szervek feladatai

A nukleáris veszélyhelyzet területi feladatai végrehajtásának irányítását a vármegyei és a fővárosi területi védelmi bizottság látja el.

Feladatai:

- a főváros és a vármegyék nukleáris veszélyeztetettségének értékelése és az abból következő feladatok meghatározása;
- vármegyei, fővárosi területi védelmi bizottságok nukleáris veszélyhelyzeti speciális szerveinek létrehozása, valamint a végrehajtásban részt vevő erők és eszközök kijelölése a kormánybizottságban érintett központi szervekkel egyeztetetten;
- a baleset-elhárítási és intézkedési terv kimunkálása és annak naprakészen tartása, a települési tervek felügyelete;
- nukleáris veszélyhelyzet esetén a baleset-elhárítási és intézkedési terv szerint működő szervek, szervezetek felkészítése; alárendelt szervek munkájának segítése szakmai anyagok kiadásával.

4.2.5. Az atomenergia alkalmazóinak feladatai és kötelezettségei

Az atomenergia alkalmazása során baleset-elhárítási és intézkedési terv készítésére kötelezett nukleáris létesítmények, valamint technológiai, teleterápiás, laboratóriumi vagy kalibráló sugárforrást alkalmazó létesítmények, továbbá radioaktív hulladéktárolók feladatai és kötelezettségei:

- a nukleáris veszélyhelyzet kialakulása lehetőségeinek és várható következményeinek vizsgálata tudományos eljárások alkalmazásával;
- a vizsgálat eredményéből következő feladatok megállapítása és baleset-elhárítási szervezet létrehozása, valamint a működés és fejlesztés anyagi-pénzügyi feltételeinek megteremtése;
- a lakosság hiteles és időben történő tájékoztatása érdekében a személyi, tárgyi és szervezeti feltételeknek a biztosítása;
- az előbbi pontokból következő feladatok, valamint külső segítségnyújtással kapcsolatos feltételek beépítése a baleset-elhárítási és intézkedési tervbe;
- a baleset-elhárítási szervezet felkészítése a baleset-elhárítási és intézkedési tervben rögzített feladatok végrehajtására;
- a nukleáris létesítmények esetén a KKB tájékoztatása évente a balesetelhárítási tevékenységről;
- a nukleáris veszélyhelyzet esetén a feladatok végrehajtása;
- nukleáris veszélyhelyzet vagy annak várható kifejlődése esetén – a balesetelhárítási és intézkedési tervben meghatározott módon – a baleset-elhárítási rendszer központi, területi és helyi szervei vezetőinek azonnali tájékoztatása a rendkívüli eseményről;
- halasztást nem tűrő esetben javaslat adása az érintett védelmi bizottságok elnökei részére a lakosság védelme érdekében fogandosítandó konkrét intézkedésekre.

A lakosság hiteles és időben történő tájékoztatása érdekében a Lakossági Tájékoztatási Munkacsoporttal egyeztetett sajtótájékoztatón tartása.

4.3. Radiológiai események kezelése

4.3.1. Radiológiai események kezelése

Minden olyan anyag, eszköz, amely sugárterhelést okozhat, sugárforrás. A radioaktív anyag füst, por vagy folyékony halmazállapotban megjelenő formái szennyező anyagok, és ha egy személy vagy tárgy külső bőrfelületére vagy felszínére kerül, akkor az szennyezett. A sugárforrást abban az esetben kell veszélyesnek tekinteni, ha kikerült az ellenőrzés alól, és súlyos egészségügyi hatást kiváltó sugárterhelést okozhat.

A radioaktív anyag külső és belső veszélyforrásként jelenik meg, és a következők lehetnek:

- bizonyos típusú radioaktív anyagok (pl.: gammakibocsátók) olyan sugárzást bocsátanak ki, amelyek külsőleg veszélyesek az emberi szervezetre (ebben az esetben a veszélyt a külső sugárterhelés jelenti);
- egy veszélyes sugárforrás csupán néhány percig tartó hordása (pl. kézben, zsebben) súlyos egészségügyi hatásokat eredményezhet;
- a szennyező anyag a bőrfelületre jut, és súlyos égéseket okoz;
- a radioaktív anyag akkor is veszélyt jelent, ha belégzés (inhaláció) vagy lenyelés útján, illetve nyílt seben keresztül bejut a szervezetbe (belső szennyeződés kialakulása);
- a radioaktív anyagok belégzése a tűz vagy robbanás központjától számított területen belül, igen nagy méretű veszélyes sugárforrást érintő esemény esetén, potenciálisan előidézhets súlyos egészségügyi káros hatások kialakulását;
- a szennyező anyagok véletlen lenyelése (pl.: étkezés szennyezett kézzel) szintén okozhat súlyos egészségügyi hatásokat;
- az igen nagy mértékű veszélyes sugárforrást érintő tűz, robbanás vagy emberi tevékenység olyan felszíni szennyeződési szintet eredményezhet, amely indokoltá teheti az emberek áttelepítését, vagy a terület megtisztítását a hosszan tartó sugárterhelés (évekig tartó) lehetséges egészségügyi hatásai miatt;
- másik probléma lehet a szennyezett vízforrás.

A beavatkozó tevékenység után visszamaradt szennyezett hulladék (pl.: a mentesítéshez használt víz) nem jelenthet egészségügyi kockázatot.

4.3.2. A lakosság és a beavatkozásban részt vevő állomány védelme

A lakosság és a beavatkozó állomány képes védekezni radiológiai veszélyhelyzetben, még akkor is, ha nincs sugárfelderítő műszere, de betartja a végrehajtási utasításban előírt védelmi irányelveket, amelyek főbb elvei:

- a feltehetően radioaktívknak tekinthető tárgyak elkerülése;

- a potenciálisan veszélyesnek tekinthető radioaktív sugárforrás körzetében csak életmentő műveletek végzése;
- a rendelkezésre álló légzésvédelmi eszközök viselése, a veszélyes sugárforrást érintő tűz vagy robbanás belső vagy külső zárt területet meghatározó távolság területén (főleg a beavatkozókat érinti);
- a száj kézzel való meg nem érintése, amíg le nem mosta a kezét és arcát (leülés, evés, ivás, dohányzás, stb. tiltása);
- ha lehetséges, azonnali sugármentesítés (zuhanyozás) és a ruházat cseréje.

A radioaktív anyagok esetleges jelenléte nem akadályozhatja meg a beavatkozó állomány (veszélyhelyzeti szolgálatok) életmentő és más kritikus feladatokat végzők tevékenységét. Azokat, akik munkavégzés során jelentősen szennyeződhetnek vagy besugárzást kaptak, monitorozni, vagyis műszeresen ellenőrizni kell, hogy milyen mértékű a szennyeződésük. Ha a monitorozás közvetlenül a munkavégzés után nem végezhető el, akkor a lehető legrövidebb időn belül zuhanyozzanak le, és vegyenek fel tiszta ruhát.

A potenciálisan besugárzottak és/vagy szennyezett személyek esetében esetleges későbbi kezelésük szempontjából szükség lehet egy orvosi felmérés elvégzésére. Ezért azokat, akik a radiológiai veszélyhelyzet kezelésében valamilyen módon részt vettek, nyilvántartásba kell venni (regisztrálni kell). Azért, hogy a javasolt intézkedések hatékonyan legyenek végrehajtva, világos, egyértelmű lakossági tájékoztatásra, utasításokra van szükség. Ez a fentiekén kívül csillapítja a lehetséges aggodalmakat, és minimalizálja a pszichológiai és gazdasági következményeket.

A lakosságot és a beavatkozókat ezenkívül figyelmeztetni kell, hogy:

- a radiológiai értékelő személynek a lehető legrövidebb időn belül el kell végezni a radiológiai helyzetértékelését;
- a nem hivatalos forrásból származó tanácsok, javaslatok félrevezetőek lehetnek;
- csak a hivatalos forrásokból származó információkra reagáljanak.

Tudni kell, hogy a veszélyhelyzeti szolgálatoknál rendszeresített gammadózis-teljesítményt mérő műszerek nem képesek felderíteni a radioaktív anyagok valamennyi formájának veszélyes szintjeit. A radiológiai veszélyek teljes körű értékelését csak jól képzett és megfelelő felszerelésekkel rendelkező radiológiai szakemberek képesek elvégezni. Ezért mindaddig pontosan követni kell a személyi védelem és a lakosságvédelem irányelveit, amíg a radiológiai értékelő szakember el nem végzi a radiológiai helyzet felmérését, és meg nem teszi speciális ajánlásait, javaslatait.

4.4. A Veszélyes Üzemek Főosztály nukleárisbaleset-elhárítási tevékenysége

- ellátja a KML szakmai felügyeletét, továbbá végzi a KML technikai korszerűsítésére irányuló javaslatok kidolgozását, valamint szakmai támogatást nyújt a továbbképzésük, szükség esetén ellenőrzéseik, beavatkozásaik végrehajtásához;

- végzi a Katasztrófavédelmi Sugárfelderítő Egység (a továbbiakban: KSE) nukleáris és radioaktív anyagokkal kapcsolatos, továbbá mobil vezetési pontként működő tevékenységének szakmai felügyeletét, valamint nukleáris és radioaktív anyagok jelenlétében történő beavatkozások elemzését, szükség esetén szakmai támogatást nyújt beavatkozásaik végrehajtásához, részt vesz a KSE technikai korszerűsítésére irányuló javaslatok kidolgozásában, továbbképzésük végrehajtásában;
- ellátja a Nukleáris Baleseti Információs és Értékelő Központ országos nukleárisbaleset-elhárítási rendszerről szóló kormányrendeletben meghatározott feladatait;
- ellátja az ország nukleárisbaleset-elhárítási korai előrejelzés központi és a nemzetközi radiológiai monitoring adatcsere rendszer nemzeti központ feladatait, továbbá tervezi, szervezi és koordinálja a nemzeti RODOS Központ működését, a hazai és a nemzetközi radiológiai adatcserét, illetve szükség esetén elemzi és értékeli a rendelkezésére álló hazai és nemzetközi radiológiai mérési adatokat, eredményeket;
- adatokat és információt biztosít a lakosság normál és rendkívüli időszaki tájékoztatásához az országos és a nemzetközi háttérsugárzási helyzettel kapcsolatban, végzi az országos sugárzási helyzet értékelését, ennek érdekében iparbiztonsági készenléti ügyeleti SHÜTI szolgálatot szervez;
- adatokat és információt biztosít az országos nukleáris biztonsági és a sugárvédelmi helyzetértékeléshez és döntés-előkészítéshez;
- közreműködik az Országos Környezeti és Sugárellenőrző Rendszer működésében és az adatszolgáltatásban;
- közreműködik a nukleáris biztonsággal és a nukleárisbaleset-elhárítással kapcsolatos bizottságok munkájában;
- együttműködik az OAH-val a nukleárisbaleset-elhárítással kapcsolatos kutatási- és műszaki fejlesztési, továbbá az OAH-val kötött együttműködési megállapodásban foglalt feladatok ellátásában;
- együttműködik a Nemzeti Közszerológiai Egyetemmel, valamint a Katasztrófavédelmi Oktatási Központtal a nukleárisbaleset-elhárítással kapcsolatos kutatási és képzési tevékenységében;
- részt vesz a hazai és nemzetközi nukleárisbaleset-elhárítási gyakorlatokon, továbbképzéseken és konferenciákon;
- közreműködik a központi veszélyelhárítási terv részét képező Országos Nukleárisbaleset-elhárítási Intézkedési Terv kidolgozásában és karbantartásában;
- közreműködik a Magyar Honvédség által működtetett Atom-, Biológiai, Vegyi Riasztási és Értesítési Rendszer feladatainak végrehajtásában;
- ellátja a nukleárisbaleset-elhárítással kapcsolatos szakhatósági feladatokat, valamint szakmailag irányítja a katasztrófavédelem területi szerveinek a radiológiai tevékenységek engedélyezésével kapcsolatos szakhatósági feladatait;

- részt vesz a nukleáris Fűtőelemek szállításával kapcsolatos hatáskörébe utalt feladatok ellátásában;
- szakértői segítséget nyújt a HUNOR mentőszervezet veszélyhelyzeti felderítési képességének fejlesztéséhez.

5. A veszélyes anyagok szállításának szabályozása

5.1. A veszélyes anyagok szállításának szabályozása

5.1.1. Általános rendelkezések¹

A veszélyes áruk szállításának ellenőrzését, a jogszabálysértés szankcionálását a hivatásos katasztrófavédelmi szerv számára jogszabályok biztosítják. A veszélyes áruk szállításának ellenőrzését a közút után a BM OKF és szervei részére valamennyi nemzetközi egyezmény hatálya alá tartozó veszélyes áru szállításának ellenőrzésére, valamint a szállítás megfelelő előkészítése érdekében a telephelyen belüli kontrolljára is kiterjesztette. A katasztrófavédelem a közúti és légi ágazat kivételével megkapta a kizárólagos hatáskört. A közúti ágazatban több hatóság is végezhet ellenőrzést, valamint eljárást folytathat le, de túlnyomó többségében a Katasztrófavédelem hajtja végre ezeket az országban. A szállítási szabályok megsértése miatt bírságot szabhat ki.

ADR – közút, **RID** – vasút, **ADN** – belvízi, **IMDG** – tengeri, **ICAO** – légi

Az eljárásrendet a BM OKF-nek, mint másodfokon eljáró hatóságnak, a vármegyei katasztrófavédelmi igazgatóságoknak és a Fővárosi Katasztrófavédelmi Igazgatóságnak (a továbbiakban: területi szervek) – mint első- és másodfokon eljáró hatóságnak –, valamint a katasztrófavédelmi kirendeltségeknek (a továbbiakban: helyi szervek) elsőfokú hatóságként a jogszabályokban meghatározott feladataik ellátása során kell alkalmazni. A veszélyesáru-szállítások ellenőrzésével, szankcionálásával kapcsolatos feladatok ellátásának rendjét főigazgatói intézkedésben kiadott eljárásrend határozza meg. Az eljárásrendben foglaltak maradéktalan végrehajtásáért az érintett személyi állomány felel.

Az ellenőrzési feladatokban részt vevő személyek közül, ellenőrzési csoportonként legalább egy főnek veszélyes áru (ADR) ügyintézői OKJ-s bizonyítvánnyal, és a vasúti, vízi, légi szállítás ellenőrzése esetén az előzőn kívül, az adott szállítási alágazathoz szükséges kiegészítő képzéssel, vagy az adott szállítási alágazatra érvényes veszélyes áru szállítási biztonsági tanácsadói bizonyítvánnyal is kell rendelkeznie. A hivatásos katasztrófavédelmi szervek által végzett önálló, az adott szállítási alágazatra vonatkozó ellenőrzés az előírt technikai eszközök, felszerelések megléte mellett hajtható végre.

¹ Forrás: Kézikönyv a veszélyes áruk közúti szállításának ellenőrzéséhez (IV. átdolgozott kiadás) és Kézikönyv a veszélyes áruk vasúti szállításának ellenőrzéséhez (IV. átdolgozott kiadás)

Az intézkedésben foglalt önálló ellenőrzési feladatokat a területi szervek, valamint a helyi szervek állományába tartozó személy végezhet. Az önálló ellenőrzési feladatok végrehajtásában ellenőrzési csoportonként legalább kettő főnek kell részt vennie. A társhatóságokkal történő közös ellenőrzéseken a hivatásos katasztrófavédelmi szervek részéről résztvevő személynek, illetve több személy esetén legalább egy főnek rendelkeznie kell az előírt képesítéssel.

A veszélyes áruk vasúti szállítása során a hivatásos katasztrófavédelmi szerv feladat- és hatáskörébe tartozik:

- a veszélyes áruk vasúti szállításra történő előkészítésére, valamint
- a vasúton beérkezett veszélyes áruk továbbítására vonatkozó jogszabályi előírások betartásának ellenőrzése.

A jogszabályban előírt veszélyes áruk vasúti szállítására vonatkozó előírások megsértőivel szemben bírság szabható ki. A bírságolási eljárást a hivatásos katasztrófavédelmi szerv folytatja le.

A veszélyes áru belvízi szállításának hatósági ellenőrzését a veszélyes áruk belvízi szállításának ellenőrzésére vonatkozó jogszabályokban meghatározottak szerint a hivatásos katasztrófavédelmi szerv látja el. Ebben a feladatban a Duna-menti vármegyék érintettek. A meghatározottak mellett a katasztrófavédelmi szerv feladat- és hatáskörébe tartozik:

- a veszélyes áruk belvízi szállítására történő előkészítésének, valamint a belvízi úton beérkezett veszélyes áruk továbbítására vonatkozó jogszabályi előírások betartásának ellenőrzése;
- a veszélyes áruk kikötők területén végzett átrakásának, tárolásának ellenőrzése.

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv jogszabályban meghatározott feladatkörében ellenőrzi:

- a veszélyes áruk légi szállításra történő előkészítésére, valamint a légi úton beérkezett veszélyes áruk nem közvetlenül légi úton történő továbbítására vonatkozó jogszabályi előírások betartását,
- a veszélyes áruk repülőtér területén végzett átrakását, tárolását, kivéve a légi jármű fedélzetére történő átrakást.

Ha a hivatásos katasztrófavédelmi szerv az ellenőrzés során jogszabálysértést állapít meg, a külön jogszabályban foglaltak szerinti intézkedést és bírságot alkalmaz. A tett jogszerű intézkedésből eredő kárért a jogszabálysértővel szemben a hivatásos katasztrófavédelmi szerv felelősséggel nem tartozik.

5.2. A közúti, vasúti, vízi és légi szállítás ellenőrzése

5.2.1. A közúti, vasúti, vízi és légi szállítás ellenőrzése

A veszélyes áruk továbbításának, valamint a szállítások telephelyi előkészítésének – lehetőség szerint teljes részletességgel történő – ellenőrzését a kirendeltségek és az igazgatóságok az

illetékességi területükön, illetve azon kívül is – az illetékességi területre vonatkozó általános és a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló törvény végrehajtásáról szóló kormányrendeletben, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv eljárásai során a veszélyes áruk vasúti és belvízi szállításának ellenőrzésére és a bírság kivetésére vonatkozó egységes eljárás szabályairól, továbbá az egyes szabálytalanságokért kiszabható bírságok összegéről, valamint a bírsággal összefüggő hatósági feladatok általános szabályairól szóló kormányrendeletben, valamint a veszélyes áru légi szállításával kapcsolatos katasztrófavédelmi hatósági ellenőrzésről és a bírság kivetésének szabályairól szóló kormányrendeletben foglaltak szerint kötelesek végezni az irányadó szakmai előírások betartásával.

Az ellenőrzéseket a kirendeltségek és az igazgatóságok a vonatkozó jogszabályokban meghatározottak szerint önállóan, vagy az illetékes társhatóságokkal közösen hajtják végre.

Vámzárral ellátott jármű, konténer rakományának ellenőrzését csak a vámhatóság képviselőjének jelenlétében lehet végrehajtani.

Az ellenőrzést úgy kell végezni, hogy az ne veszélyeztessen személyeket, javakat, a környezetet, illetve ne zavarja jelentősen a közlekedést. Az ellenőrzésnek ki kell terjednie a közbiztonsági intézkedések ellenőrzésére is. A VÁSZ szabályok előírásai alapján a veszélyes áruk szállításában résztvevőknek az ellenőrzéshez szükséges minden, saját feladataikra vonatkozó információt haladéktalanul az illetékes hatóság, illetve képviselője rendelkezésére kell bocsátaniuk. Amennyiben az illetékes hatóságok azt tapasztalják, hogy a VÁSZ szabályok előírásait nem tartották be megszakíthatják az áru továbbítását, amíg a hiányosságokat ki nem küszöbölik, illetve más, megfelelő intézkedést is hozhatnak. A jármű feltartóztatása történhet a helyszínen, vagy biztonsági okokból kiválasztott más helyen. Ezek az intézkedések azonban nem zavarhatják jelentősen a közlekedést.

5.2.2. Szállítási módok

Megkülönböztetünk küldeménydarabos, tartányos és ömlesztett szállítási módokat. Speciális esetben ezek keveréke is előfordulhat egy szállítóegységen belül. Azért fontos ezek meghatározása, mert ezekhez rendeltlen vannak meghatározva a kötelezettségek (pl.: a szükséges műszaki követelmények, a használt okmányok köre, jelölések és minden más szabály).

Küldeménydarabos szállítási mód

Ezen szállítás során küldeménydarabokat szállítanak, amelyek a csomagolási művelet végtermékei. A feladásra kész csomagolóeszközből, nagycsomagolásból vagy IBC-ből és tartalmából áll. A fogalom kiterjed a gázok szállítására használt, ezen fejezet szerinti tartályokra, valamint az olyan tárgyakra is, amelyek méretük, tömegük vagy kialakításuk folytán csomagolás nélkül vagy rekeszben (csúszótalpon), kosárban vagy rakodóeszközben szállíthatók. A radioaktív anyagok szállítását kivéve, nem terjed ki e fogalom azokra az árukra, amelyeket ömlesztve szállítanak, sem a tartányban szállított anyagokra.

Tartányos szállítási mód

Folyadékok, gázok és szilárd (szemcsés, porszerű) anyagok fuvarozása tartány(os) járművel. Valamely áru csak akkor fuvarozható tartányban, ha azt az előírások megengedik és ahhoz mobiltartány utasítás vagy tartány kód van rendelve.

Ömlesztett szállítási mód

Csomagolatlan szilárd anyagok vagy tárgyak fuvarozása. Valamely veszélyes áru csak akkor fuvarozható ömlesztett árukonténerben, konténerben vagy kocsiban ömlesztve, ha azt a szabályzók megengedik. Ahhoz BK vagy VC különleges előírás van rendelve.

Kombinált forgalom

Közúti járművek vasúti-közúti kombinált fuvarozása. Ez a fogalom kiterjed a „gördülő országút” rendszerű fuvarozásra (közúti járművek felrakása [kísért vagy nem kísért formában] az erre a fuvarozásra alkalmas vasúti kocsikra) is.

Multimodális szállítás

Tengeri vagy légi szállítást is magában foglaló szállítási lánc.

Részleteiben a közúti szállításra térünk ki a következőkben, majd a vasúti szállítás egyes speciális területeire. Azon szállítási ágazatokat nem ismertetjük, amelyek nincsenek jelen az ország teljes területén.

5.2.3. Közúti szállításnál (ADR) ellenőrizendő

- A veszélyes áruk összes tömege a szállítóegységen
- A szállított áru(k) megnevezése(i), UN-száma
- Az ADR 1.1.3.6 szerinti mennyiségi határ túllépése
- Fuvarokmány(ok)
- Írásbeli utasítás
- Kétoldalú/többoldalú megállapodás, belföldi hatósági engedély
- Jármű jóváhagyási igazolás
- Járművezető oktatási bizonyítványa
- Az áruk szállítása engedélyezett
- A jármű(vek) engedélyezettek a szállított árura
- A szállítás módjára (küldeménydarabos, ömlesztett, tartányos) vonatkozó előírások
- Együvérekási tilalom
- Rakomány berakása és rögzítése, árukezelés
- Szivárgás vagy sérült küldeménydarab
- Csomagolóeszközök, UN jelölése, tartály és tartány jelölés
- Küldeménydarabok jelölése (pl.: UN-szám) és bárcázása

- Nagybárcák a tartányon, konténeren, járművön
- Jármű/szállítóegység/konténer jelölése (narancssárga tábla, magas hőmérséklet jele)
- Az ADR-ben előírt általános célú biztonsági felszerelés
- Szállított árunak megfelelő felszerelés
- Az írásbeli utasításban előírt további felszerelések
- Tűzoltó készülék(ek)

Fenti felsorolásból kiemelt részek:

Fuvarokmány típusok lehetnek

- Fuvarlevél (menetlevél) csak belföldi forgalomban;
- CMR fuvarlevél nemzetközi forgalomban (kitöltés nyelve: francia, német, angol + a feladó ország nyelvén).

Fuvarokmány(ok) adattartalma a szállított veszélyes árukra, tárgyra

- A veszélyes áru UN-száma, melyet az „UN” betűk előznek meg. Például: „UN 1202”
- A helyes szállítási megnevezés követi az UN-számot. Például: UN 1202 GÁZOLAJ, 3, III, (D/E) Környezetre veszélyes. Ezen adatok közé bármilyen egyéb információ beszállítása tilos. A környezetre veszélyes bejegyzést az ADR 5.4.1.1.18 és a 2.2.9.1.10 pontjai alapján kell feltüntetni a fuvarokmányban
- M.N.N. tételeknél a helyes szállítási megnevezést követően zárójelben, a 274 vagy 318 különleges előírások alapján a műszaki megnevezést kell írni: UN 3077 KÖRNYEZETRE VESZÉLYES SZILÁRD ANYAG, M.N.N. (olajos föld) 9 III (E)
- Az 1 osztály anyagai és tárgyai esetén az osztályozási kódot
- A 7 osztály radioaktív anyagai esetén az osztály számát: „7”; a küldeménydarab kategóriáját, azaz I-FEHÉR, II-SÁRGA, III-SÁRGA; a szállítási mutatószámot (csak a II-SÁRGA és a III-SÁRGA kategóriánál)
- Az UN 3090, 3091, 3480 és 3481 számú lítium akkumulátorokra az osztályszám: „9”
Fontos, hogy ezen UN-számokhoz rendelt bárca a 9A
- A többi osztály anyagai és tárgyai esetén az ADR 3.2 fejezet „A” táblázat 5 oszlopában feltüntetett, illetve a 6 oszlopában feltüntetett különleges előírás alapján szükséges bárca számát, ha egynél több bárca van megadva, akkor az elsőt követő többi bárca számát zárójelbe kell tenni; „UN 1098 ALLIL- AL KO HOL, 6.1 (3), I, (C/D)”
- Olyan anyagok és tárgyak esetén, amelyeknél a 3.2 fejezet „A” táblázat 5 oszlopában nincs bárca szám feltüntetve, e helyett a 3a oszlopban feltüntetett osztály számát
- Csomagolási csoport – ha az adott árura elő van írva. Például: „III” a csomagolási csoport száma elé a „CS”, a „PG”, vagy „VG” stb. betűk írhatók, például: „PG III”
- Az ADR 3.2 fejezetének „A” táblázat 15. oszlopában megadott alagútkorlátozási kód, ha van, nagybetűkkel zárójelben. Például: („D”)

- Küldeménydarabok szállítása esetén a küldeménydarabok számát és fajtáját. A fajta megjelölésnél az ADR megnevezéseit kell használni (pl.: „10 db láda”). A csomagolóeszköz UN kódjelét csak a küldeménydarab-fajta leírásának kiegészítéseként lehet használni (pl.: egy láda „4G”)
- A szállított veszélyes áruk összes mennyiségét kell megadni. Az 1.1.3.6. bekezdés szerinti mentesség esetén a veszélyes áru összmennyiségét szállítási kategóriánként kell megadni
- A feladó nevét és címét
- A címzett(ek) nevét és címét. Ha a veszélyes árut több, olyan címzethez szállítják, akik a szállítás megkezdésekor még nem ismertek (pl.: propán-bután gázpalackok terítésekor), a „járműről történő értékesítés” szavakat lehet beírni
- Az információknak jól olvashatónak kell lenniük! Az adatokat az alagút korlátozások kivételével kis- és nagybetűvel is be lehet jegyezni.

Veszélyes árut szállító szállítóegységen tartandó okmányok

- Mindegyik szállított anyagra vonatkozó fuvarokmánynak, ha szükséges, az ADR 5.4.2 szakasz szerint nagykonténer, illetve jármű megrakási bizonyítvány
- Írásbeli utasítás
- Fényképes személyazonosító okmány (személyi igazolvány, útlevél, jogosítvány)
- A szállítás során elektronikus adatfeldolgozási (EDP) vagy elektronikus adatátviteli (EDI) technikák használata megengedett, csak a hozzáférést, illetve a nyomtatható változatot a helyszínen biztosítani kell!

Ha az ADR előírásai a következő okmányok kiállítását megkövetelik, akkor ezeket is a szállító egységen kell tartani:

- minden egyes szállítóegységre vagy szállítóegység-elemre jóváhagyási igazolást
- a 8.2.1 szakaszban előírt járművezetői oktatási bizonyítványt
- az ADR-ben előírt egyéb hatósági engedély másolatát, amennyiben szükséges (pl.: robbanóanyag-, radioaktívanyag-, veszélyeshulladék-szállítási engedély)

Az ADR-ben előírt tűzoltó készülékek:

- Azokat a szállító egységeket, amelyek az 1.1.3.6 bekezdés szerinti mentességgel végeznek veszélyes áru szállítást, egy darab A, B és C tűzosztályú tüzek oltására alkalmas, legalább 2 kg mennyiségű por oltóanyagú (vagy más oltóanyagú, de azonos oltási képességű) hordozható tűzoltó készülékkel kell ellátni.
- Az ADR 6.2 osztályba tartozó fertőző anyagok (UN 2814, 2900, 3291, illetve a 3373) esetében, figyelembe kell venni az S3-as különleges előírást, amely szerint: a 6.2 osztály fertőző anyagait szállító szállítóegységekre a 8.1.4.1 táblázat (2), (3) és (5) oszlop követelményeit nem kell alkalmazni. Tehát a szállítóegységet elegendő egy darab, A, B és C tűzosztályú tüzek oltására alkalmas, legalább 2 kg mennyiségű por

oltóanyagú (vagy más oltóanyagú, de azonos oltási képességű) hordozható tűzoltó készülékkel ellátni.

A szállítóegység legkisebb tömege	A tűzoltó készülékek legkisebb száma	Legkisebb kapacitás szállítóegységenként	Motor- vagy fülketűzek oltására alkalmas tűzoltó készülékek. Legalább egy készülék kapacitása	Kiegészítő tűzoltó készülék előírása. Legalább egy készülék minimális kapacitás:
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
<3,5 t	2	4 kg	2 kg	2 kg
3,5 t, de < 7,5 t	2	8 kg	2 kg	6 kg
>7,5 t	2	12 kg	2 kg	6 kg

5.2.4. Jelölések (nagybárcák, narancssárga tábla, egyéb jelölések)

Veszélyes árunak nevezzük azokat az áruféleségeket, anyagokat és tárgyakat, amelyek a szállításuk során tűz- és robbanásveszélyt, egészségkárosító (főként maró, mérgező) hatást vagy környezetkárosító tulajdonságokat hordoznak, s amelyeket ilyenként azonosít valamely közlekedési ágazat veszélyes áru szállítási szabályzata.

Az ADR szerint a veszélyes áruk osztályai és a hozzájuk rendelt bárcák:

- 1 osztály: Robbanóanyagok és -tárgyak
- 2 osztály: Gázok
- 3 osztály: Gyúlékony folyékony anyagok
- 4.1 osztály: Gyúlékony szilárd anyagok, önreaktív anyagok, polimerizálódó anyagok és szilárd, érzéketlenített robbanóanyagok
- 4.2 osztály: Öngyulladásra hajlamos anyagok
- 4.3 osztály: Vízrel érintkezve gyúlékony gázokat fejlesztő anyagok
- 5.1 osztály: Gyújtó hatású (oxidáló) anyagok
- 5.2 osztály: Szerves peroxidok
- 6.1 osztály: Mérgező anyagok
- 6.2 osztály: Fertőző anyagok
- 7 osztály: Radioaktív anyagok
- 8 osztály: Maró anyagok
- 9 osztály: Különféle veszélyes anyagok és tárgyak

Veszélyt jelző tábla: a tábla lehet szám nélküli, ún. általános veszélyességi tábla, vagy számmal ellátott. Az alapszíne narancssárga, fényvisszaverő tulajdonsággal. A számozott tábla közepén 15 mm-es választóvonal van, ezzel alsó-felső részre osztja a táblát. Ha a jármű mérete vagy szerkezete nem teszi lehetővé ekkora tábla elhelyezését, akkor a tábla mérete 30 cm szélességig, 12 cm magasságig és a fekete keret 1 cm szélességig csökkenthető.

A veszélyes árukat a szabályzatokban leírt módon valamely UN-számhoz, és a hozzá kapcsolódó helyes szállítási megnevezéshez, illetve ezáltal egy áruosztályba sorolják be. Az UN-szám található a narancssárga tábla alsó részében. Ez teszi lehetővé az azonosítást.

A tábla felső részében a veszélyt jelölő számok jelentése:

Kettő vagy három számjegyből áll. A számok általában a következő veszélyekre utalnak:

2	Nyomás vagy vegyi reakció révén gáz kiszabadulása
3	Folyékony anyagok (gőzök) és gázok gyúlékonysága vagy önmelegedő folyékony anyag
4	Szilárd anyagok gyúlékonysága vagy önmelegedő szilárd anyag
5	Gyújtó (égést tápláló) hatás
6	Mérgezőképesség vagy fertőzésveszély
7	Radioaktivitás
8	Maró hatás
9	Spontán heves reakció veszélye

Valamely számjegy megkettőzése az adott veszély fokozott mértékére utal.

Ha valamely anyag veszélyessége egyetlen számjeggyel megjelölhető, akkor ezt a számjegyet második számként egy nulla követi.

Ha a veszélyt jelölő szám előtt „X” betű áll, ez azt jelzi, hogy az anyag a vízzel veszélyesen reagál. Ilyen anyagoknál víz csak szakértő jóváhagyásával használható.

Az ADR/RID 3.2 fejezet „A” táblázatának 20 oszlopában feltüntetett veszélyt jelölő számok jelentése a következő:

20	Fojtó hatású gáz vagy más járulékos veszéllyel nem járó gáz
22	Mélyhűtött, cseppfolyósított, fojtó gáz
223	Mélyhűtött, cseppfolyósított, gyúlékony gáz
225	Mélyhűtött, cseppfolyósított, gyújtó hatású (égést tápláló) gáz
23	Gyúlékony gáz
239	Gyúlékony gáz, amely spontán heves reakciót okozhat
25	Gyújtó hatású (égést tápláló) gáz
26	Mérgező gáz
263	Mérgező, gyúlékony gáz
265	Mérgező, gyújtó hatású (égést tápláló) gáz
268	Mérgező, maró gáz
30	– gyúlékony (lobbanáspont 23...60 °C) folyékony anyag; vagy
– 60 °C feletti lobbanáspontú gyúlékony folyékony anyag vagy olvasztott szilárd anyag lobbanáspontjával egyenlő vagy annál magasabb hőmérsékleten; vagy

	– önmelegedő folyékony anyag
323	Gyúlékony folyékony anyag, amely vízzel reagálva gyúlékony gázokat fejleszt
X323	Gyúlékony folyékony anyag, amely vízzel veszélyesen reagálva* gyúlékony gázokat fejleszt
33	Könnyen gyúló (lobbanáspont 23 °C alatt) folyékony anyag
333	Piroforos folyékony anyag
X333	Piroforos folyékony anyag, amely a vízzel veszélyesen reagál
336	Könnyen gyúló, mérgező folyékony anyag
338	Könnyen gyúló, maró folyékony anyag
X338	Könnyen gyúló, maró folyékony anyag, amely a vízzel veszélyesen reagál*
339	Könnyen gyúló folyékony anyag, amely spontán heves reakciót okozhat
36	Gyúlékony (lobbanáspont 23...60 °C), enyhén mérgező folyékony anyag vagy önmelegedő, mérgező folyékony anyag
362	Gyúlékony, mérgező folyékony anyag, amely vízzel reagálva gyúlékony gázokat fejleszt
X362	Gyúlékony, mérgező folyékony anyag, amely vízzel veszélyesen reagálva gyúlékony gázokat fejleszt
368	Gyúlékony, mérgező, maró folyékony anyag
38	Gyúlékony (lobbanáspont 23...60 °C) folyékony anyag, amely gyengén maró vagy önmelegedő, maró folyékony anyag
382	Gyúlékony folyékony, maró anyag, amely vízzel reagálva gyúlékony gázokat fejleszt
X382	Gyúlékony folyékony, maró anyag, amely vízzel veszélyesen reagálva gyúlékony gázokat fejleszt
39	Gyúlékony folyékony anyag, amely spontán heves reakciót okozhat
40	Gyúlékony szilárd anyag, vagy önmelegedő anyag, vagy önreaktív anyag
423	Szilárd anyag, amely vízzel reagálva gyúlékony gázokat fejleszt, vagy gyúlékony szilárd anyag, amely vízzel reagálva gyúlékony gázokat fejleszt, vagy önmelegedő szilárd anyag, amely vízzel reagálva gyúlékony gázokat fejleszt
X423	Szilárd anyag, amely vízzel veszélyesen reagálva* gyúlékony gázokat fejleszt, vagy gyúlékony szilárd anyag, amely vízzel veszélyesen reagálva* gyúlékony gázokat fejleszt, vagy önmelegedő szilárd anyag, amely vízzel veszélyesen reagálva gyúlékony gázokat fejleszt
43	Öngyulladó (piroforos) szilárd anyag
X432	Öngyulladó (piroforos) szilárd anyag, amely vízzel veszélyesen reagálva gyúlékony gázokat fejleszt
44	Gyúlékony szilárd anyag, amely magasabb hőmérsékleten olvasztott állapotban van
446	Gyúlékony, mérgező szilárd anyag, amely magasabb hőmérsékleten olvasztott állapotban van
46	Gyúlékony vagy önmelegedő, mérgező szilárd anyag
462	Mérgező szilárd anyag, amely vízzel reagálva gyúlékony gázokat fejleszt
X462	Szilárd anyag, amely vízzel veszélyesen reagálva mérgező gázokat fejleszt

48	Gyúlékony vagy önmelegedő, maró szilárd anyag
482	Maró szilárd anyag, amely vízzel reagálva gyúlékony gázokat fejleszt
X482	Szilárd anyag, amely vízzel veszélyesen reagálva* maró gázokat fejleszt
50	Gyújtó hatású (égést tápláló) anyag
539	Gyúlékony szerves peroxid
55	Erősen gyújtó hatású (égést tápláló) anyag
556	Erősen gyújtó hatású (égést tápláló), mérgező anyag
558	Erősen gyújtó hatású (égést tápláló), maró anyag
559	Erősen gyújtó hatású (égést tápláló) anyag, amely spontán heves reakciót okozhat
56	Gyújtó hatású (égést tápláló), mérgező anyag
568	Gyújtó hatású (égést tápláló), mérgező, maró anyag
58	Gyújtó hatású (égést tápláló), maró anyag
59	Gyújtó hatású (égést tápláló) anyag, amely spontán heves reakciót okozhat
60	Mérgező vagy enyhén mérgező anyag
606	Fertőző anyag
623	Mérgező folyékony anyag, amely vízzel reagálva gyúlékony gázokat fejleszt
63	Mérgező, gyúlékony (lobbanáspont 23...60 °C) folyékony anyag
638	Mérgező, gyúlékony (lobbanáspont 23...60 °C), maró folyékony anyag
639	Mérgező, gyúlékony (lobbanáspont legfeljebb 60 °C) folyékony anyag, amely spontán heves reakciót okozhat
64	Mérgező, gyúlékony vagy önmelegedő szilárd anyag
642	Mérgező szilárd anyag, amely vízzel reagálva gyúlékony gázokat fejleszt
65	Mérgező, gyújtó hatású (égést tápláló) anyag
66	Nagyon mérgező anyag
663	Nagyon mérgező, gyúlékony (lobbanáspont legfeljebb 60 °C) folyékony anyag
664	Nagyon mérgező, gyúlékony vagy önmelegedő szilárd anyag
665	Nagyon mérgező, gyújtó hatású (égést tápláló) anyag
668	Nagyon mérgező, maró anyag
X668	Nagyon mérgező, maró anyag, amely vízzel veszélyesen reagál*
669	Nagyon mérgező anyag, amely spontán heves reakciót okozhat
68	Mérgező, maró anyag
69	Mérgező vagy enyhén mérgező anyag, amely spontán heves reakciót okozhat
70	Radioaktív anyag
78	Radioaktív, maró anyag
80	Maró vagy gyengén maró anyag
X80	Maró vagy gyengén maró anyag, amely vízzel veszélyesen reagál*
823	Maró folyékony anyag, amely vízzel reagálva gyúlékony gázokat fejleszt
83	Maró vagy gyengén maró, gyúlékony (lobbanáspont 23...60 °C) folyékony anyag
X83	Maró vagy gyengén maró, gyúlékony (lobbanáspont 23...60 °C) folyékony anyag, amely vízzel veszélyesen reagál
839	Maró vagy gyengén maró, gyúlékony (lobbanáspont 23...60 °C) folyékony anyag, amely spontán heves reakciót okozhat

X839	Maró vagy gyengén maró, gyúlékony (lobbanáspont 23...60 °C) folyékony anyag, amely spontán heves reakciót okozhat és vízzel veszélyesen reagál
84	Maró, gyúlékony vagy önmelegedő szilárd anyag
842	Maró szilárd anyag, amely vízzel reagálva gyúlékony gázokat fejleszt
85	Maró vagy gyengén maró, gyújtó hatású (égést tápláló) anyag
856	Maró vagy gyengén maró, gyújtó hatású (égést tápláló), mérgező anyag
86	Maró vagy gyengén maró, mérgező anyag
88	Erősen maró anyag
X88	Erősen maró anyag, amely a vízzel veszélyesen reagál*
883	Erősen maró, gyúlékony (lobbanáspont 23...60 °C) folyékony anyag
884	Gyúlékony vagy önmelegedő, erősen maró, szilárd anyag
885	Erősen maró és gyújtó hatású (égést tápláló) anyag
886	Erősen maró és mérgező anyag
X886	Erősen maró és mérgező anyag, amely vízzel veszélyesen reagál
89	Maró vagy gyengén maró anyag, amely spontán heves reakciót okozhat
90	Környezetre veszélyes anyag vagy különféle veszélyes anyagok
99	Különféle veszélyes anyagok magas hőmérsékleten szállítva

Vasúti szállításnál (RID) speciálisan ellenőrizendő:

- Fuvarokmány
- CIM/CUV/BEFU fuvarlevél

Vasúti kocsik ellenőrzése

- Tartányos szállítás
- **Vasúti kocsi pályaszám:** 12 számjegyből áll, amely a kocsit azonosítja.
- **Nagybárca, 13 és 15 számú tolatási bárca, tolatási jel**

Forgatható tábla:

A tábla tartalmi elemei:

A terhelési határok a vasúti kocsi, valamint az érintett vonalosztály alapján, valamint gázok szállítása esetén az éppen szállított gáz megnevezése.

A tartályra van felfestve a tartánykód és a következő felülvizsgálat ideje (hónap, év).

Szállításra, töltésre, kirakásra vonatkozó előírások

- Betöltött tömeg, forgatható tábla vizsgálata
- Szivárgás, csepegés
- Biztonsági eszközök hiánya
- Rakományrögzítés

5.2.6. Az országos, a területi és a helyi szervek

A veszélyes áruk továbbítására, illetve a szállítások telephelyi előkészítésre vonatkozó rendszeres ellenőrzések ütemezett végrehajtására az ellenőrzést végrehajtó szerv, szállítási alágazatonként, havonta tervet készít. A tervet a tárgyhónapot megelőző hónap 20-ig az ellenőrzés idejének és helyének pontos megjelölésével kell elkészíteni és feltölteni az elektronikus nyilvántartó rendszer ellenőrzési terv felületére. A társhatóságokkal közös ellenőrzések tervezése során a résztvevő társhatóságokat is fel kell tüntetni a tervben. Az ellenőrzések tervezése során lehetőség szerint – a hivatali munkarendtől eltérően – a veszélyes áru szállítási szokásokhoz igazodva, a kora reggeli, illetve az esti órákban is kell ellenőrzést tervezni és végrehajtani.

A vasúti társaság, illetve a vízi szállítást vagy fuvarozást végző vállalkozás által tett bejelentés alapján az előzetesen tervezett ellenőrzések végrehajtásától függetlenül, külön intézkedik a vasúti, illetve a vízi szállítások ellenőrzésének végrehajtására. Ebben az esetben a honlapon az ellenőrző hatóság jelzi a szállítmány ellenőrzés alá vonásának szándékát. Az adott szállítmány vonatkozásában az útvonala által érintett többi szerv lehetőleg már újabb ellenőrzést ne folytasson kivéve, ha az ellenőrzési szándékot rögzítő területi szerv az ellenőrzés meghíúsulását külön jelzi.

A több szomszédos megyére, de más-más útvonalra kiterjedő, a veszélyes áruk közúti továbbítására vonatkozó ellenőrzéseket az alábbiak szerint szervezi és hajtja végre. Az igazgatóság alárendeltségébe tartozó kirendeltségnek évente legalább 3 alkalommal részt kell venniük több igazgatóságot érintő ellenőrzéseken, amelyek közül legalább egyet az igazgatóság önállóan szervez, és koordinálja annak végrehajtását. A saját szervezésű, több igazgatóság illetékességi területére kiterjedő ellenőrzéshez legalább két, elsősorban szomszédos igazgatóságot kell bevonni.

A több igazgatóság illetékességi területére kiterjedő ellenőrzés koordinálását végző területi szervnek írásos tervet kell készítenie az ellenőrzésben érintett többi területi szervvel történt előzetes egyeztetés alapján. A tervnek tartalmaznia kell az ellenőrzés céljának, időpontjának, időtartamának, a résztvevő szerveknek (amennyiben bevonásra kerülnek a társhatóságok is) és az ellenőrzési helyszíneknek (területi szervenként lebontva) a meghatározását. A több igazgatóság illetékességi területére kiterjedő ellenőrzések – területi szervek együttműködése alapján történő – tervezésénél az ellenőrzések elkerülésére lehetőséget adó útvonalakat is figyelembe kell venni. Igény esetén 24 órás ellenőrzés is szervezhető.

A határátkelőhellyel rendelkező megyékben – lehetőség szerint – a határátlépő helyeken vagy azok közelében, egy időben történő ellenőrzés végrehajtását is meg kell szervezni.

Az összefoglaló jelentés elkészítése érdekében a résztvevő igazgatóságok az ellenőrzést követően a vonatkozó táblázat szerinti adatokat, valamint a saját ellenőrzésük szöveges értékelését megküldik a koordináló igazgatóság részére. Az ellenőrzések eredményeiről a koordináló igazgatóság a résztvevő igazgatóságok által megküldött adatok beérkezését követő

2 munkanapon belül összefoglaló jelentést készít, amelyet az BM OKF Hatósági Főigazgató-helyettesi Szervezet részére elektronikus úton megküld.

Közúti ellenőrzés során, az ellenőrzéseknek a mezőgazdasági vegyszerek és üzemanyagok mezőgazdasági vontatóval vagy lassú járművel vontatott pótkocsival történő közúti szállításának ellenőrzésére is ki kell terjednie.

Vízi szállítás ellenőrzése során, a menetben lévő hajót annak feltartóztatása nélkül kell ellenőrzés alá vonni.

Az ellenőrzések alkalmával a veszélyes hulladék szállítására vonatkozó szabályok betartását is ellenőrizni kell. Az ellenőrzött veszélyes hulladék VÁSZ szabályok hatálya alá tartozása esetén, a veszélyes hulladékok szállításával kapcsolatos előírásokon túlmenően ugyanúgy kell eljárni, mint más veszélyes áru ellenőrzése és szankcionálása során. A veszélyes hulladék szállításával kapcsolatos szabálytalanság feltárása esetén a szabálytalanságról a területileg illetékes környezetvédelmi hatóságot is tájékoztatni kell.

Az ellenőrzést végzők ellenőrzésük során, szükség esetén a szállított áruból mintát vehetnek, ha annak beazonosíthatósága, vagy veszélyessége az iratokból, dokumentumokból nem állapítható meg, de a VÁSZ szabályok hatálya alá tartozása valószínűsíthető.

A területi szerveknek – lehetőség szerint a társhatóságok területi szerveivel közösen – illetékességi területükön ki kell jelölniük olyan helyeket, ahol a veszélyesáru-szállítás ellenőrzését végre lehet hajtani, illetve olyan helyeket, amelyek alkalmasak arra, hogy a visszatartás elrendelése (kényszervárakoztatás) során a visszatartott, jármű a közlekedés és a környezet biztonságának veszélyeztetése nélkül tartózkodjon.

A területi szerveknek a tolmácsok, szakfordítók adatait legalább az elérhetőségük, a beszélt idegen nyelv, valamint a kirendelhetőségük feltüntetésével kell nyilvántartani, és változás esetén frissíteni kell.

Az ellenőrzések adatait az ellenőrzést követően az aktuális statisztikai rendszerbe fel kell tölteni. Az ellenőrzések tapasztalatait félévente rendszeresen értékelni kell. Az értékelés alapján készített szöveges jelentést a BM OKF Országos Iparbiztonsági Főfelügyelősége részére az aktuális félévet követő hónap 10-ig kell megküldeni. A BM OKF Országos Iparbiztonsági Főfelügyelősége a feltöltött statisztikai adatokat összesíti, és minden év február 25-ig a Nemzeti Közlekedési Hatóság részére megküldi.

5.2.7. Szabálytalan szállítás

A szabálytalan szállítások kiszűrése érdekében szűrőpróbaszerűen a nem jelölt járműveket is meg kell vizsgálni a rakomány, illetve a jármű- és a fuvarokmány ellenőrzése céljából. E járművek esetében, ha megállapításra került, hogy a rakomány nem tartozik a veszélyes áruk szállítására vonatkozó szabályok hatálya alá, és egyéb szabálytalanság nem merült fel, a vizsgálatot be kell szüntetni.

Egyéb szabálytalanság gyanúja esetén (pl.: ittasság, a jármű szemmel látható rossz műszaki állapota, sérült vámvár) haladéktalanul tájékoztatni kell a szabálytalanság szempontjából hatáskörrel rendelkező, illetékes társhatóságot, aki a további eljárásról intézkedik. A közúti ellenőrzések során a központi közlekedési közigazgatási bírságnyilvántartásban vizsgálni kell, hogy a járművezetőnek, vagy az üzemeltetőnek van-e kifizetetlen bírságtartozása. Bírságtartozás fennállása esetén, a közúti közlekedéssel kapcsolatos egyes bírságok kivetésének részletes szabályairól és a bírságok felhasználásának rendjéről szóló jogszabály szerint kell eljárni. Ezen ellenőrzések során a rendszeresített iratminta alkalmazandó.

A veszélyes áruk szállításának ellenőrzése során feltárt szabálytalanságot ellenőrzési jegyzőkönyvekben kell szerepeltetni. A jegyzőkönyvben részletesen rögzíteni kell a tényállást, a körülményeket, a bizonyítékokat, valamint a jármű személyzetének részére biztosítani kell a jogot nyilatkozattételre. Nem jelölt járművek vizsgálatának dokumentálásához a függelék alkalmazása szükséges.

A veszélyesáru-szállítás telephelyi ellenőrzését az ellenőrzési jegyzőkönyvminta alapján, az előírások szerint kell végezni. Az ellenőrzés szempontjai az adott telephely jellegétől függően változtathatók. A telephelyen talált veszélyes áru szállítására használt járművek ellenőrzését az ellenőrzési jegyzék kitöltésével kell végrehajtani, hasonlóan a közúton végzett ellenőrzésekhez. A telephelyi ellenőrzések alkalmával az ellenőrzést végzőknek az ellenőrzési jegyzőkönyvben kell részletezniük mind a telephelyen, mind a telephelyhez tartozó járműveken tapasztalt szabálytalanságokat. A telephelyi ellenőrzéseket előzetes értesítés nélkül is végre lehet hajtani.

A feltárt szabálytalanság jellegétől függően, a szabálytalanságról minden esetben fényképfelvételt, illetve dokumentum esetén másolatot kell készíteni, a csatolt dokumentumokon a jegyzőkönyvhöz való tartozást fel kell tüntetni, (pl. ... sz. melléklet a ... számú jegyzőkönyvhöz) a későbbiek során történő egyértelmű bizonyítás érdekében.

Az ellenőrzést akadályozó, az ellenszegülő vagy erőszakos cselekményt elkövető, támadólag fellépő személy ellen, az ellenőrző a jogszabályban rögzített **kényszerítő eszközt** alkalmazhat (testi kényszer, gázspray, rendőrbot, bilincs), az ellenőrzöttet a hatóság kikerkezéséig (de legfeljebb 2 óráig) visszatarthatja. Az eljárással kapcsolatban az ellenőrzött panasszal élhet.

5.2.8. Kényszerítőeszköz-használati jogosultság²

A hivatásos katasztrófavédelmi szervek veszélyes áru szállítását ellenőrző állománya jogosult kényszerítő eszköz használatára:

- a szabálysértés, bűncselekmény elkövetésén tetten ért személyt a cselekmény abbahagyására felszólítani, valamint a cselekmény folytatásában megakadályozni;

² Forrás: A hatályos BM OKF Főigazgatói intézkedés alapján, 2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról

- a bűncselekmény elkövetésén tetten ért személyt a rendőrség megérkezéséig visszatartani;
- az intézkedés végrehajtása, valamint az ellenszegülés megtörése érdekében:
- testi kényszert és vegyi eszközt alkalmazhat, ha a tetten ért személy felszólítás ellenére a cselekményét folytatja, illetve a felhívásnak nem tesz eleget;
- az intézkedés végrehajtása esetén a szökés megakadályozása érdekében bilincset is alkalmazhat.

Az állomány tagja önvédelmi célból testi kényszert alkalmazhat, továbbá önvédelmi célból vegyi eszközt és rendőrbotot tarthat magánál.

Kényszerítő eszközt csak a használatukra történt képzés, majd rendszeres továbbképzésben részt vett alkalmazhat. A kényszerítő eszközök a rendőrség számára rendszeresített eszközök.

5.3. Bírságotlasi eljárás, intézkedések, szankciók

Szabálytalanság esetén az ellenőrzést végzőnek, az adott eset körülményeire tekintettel, a lakosság, a közlekedés, a környezet biztonságára legkisebb kockázatot jelentő intézkedést kell megtennie a szabálytalanság megszüntetésére. Az ellenőrzést végzőnek, amennyiben az ellenőrzés során a veszélyes áruk szállításával kapcsolatos szabálytalanságot állapít meg, a rendelkezések megsértése esetén kiszabható bírságok összegéről, valamint a bírságotlással összefüggő hatósági feladatokról szóló jogszabályok alapján kell megtennie a szükséges intézkedéseket.

Szabálytalanság feltárása esetén az ellenőrzést végző szerv, ha azt a jogszabályok lehetővé teszik, írásban – felhívja a szabálytalanságotlért felelős vállalkozás (az ügyfél) vezetőjének figyelmét a jogszabálysértésre (a továbbiakban: szignalizáció). A szignalizációval együtt az ellenőrzési jegyzék, illetve jegyzőkönyv másolatát is meg kell küldeni vagy át kell adni az ügyfélnek vagy képviselőjének. Nem szignalizálható szabálytalanság esetén az ellenőrzést végző szerv hivatalból értesítéssel – megindítja az eljárást, amennyiben döntését nem hozza meg 8 napon belül.

Szabálytalanság esetén az ellenőrzést végzőnek az adott eset körülményeire tekintettel a lakosság, a közlekedés, a környezet biztonságára legkisebb kockázatot jelentő intézkedést kell megtennie a szabálytalanság megszüntetésére, azonban a veszélyes áruk közúti szállításának ellenőrzésére vonatkozó egységes eljárásról szóló kormányrendelet és a hivatásos katasztrófavédelmi szerv eljárásai során a veszélyes áruk vasúti és belvízi szállításának ellenőrzésére és a bírság kivetésére vonatkozó egységes eljárás szabályairól, továbbá az egyes szabálytalanságokért kiszabható bírságok összegéről, valamint a bírságotlással összefüggő hatósági feladatok általános szabályairól szóló kormányrendelet előírásai alapján meghatározott esetekben (pl.: I. kockázati kategóriába tartozó szabálytalanság feltárása esetén) a szabálytalanság kijavításáig a jármű nem engedhető tovább kivéve, ha a legközelebbi

kényszervárákoztató/veszteglő hely messzebb van, mint a címzett vagy a feladó telephelye, illetve – ha az eltér az előzőektől – a kirakás vagy a berakás helye.

Az ellenőrzést végzőnek, amennyiben az ellenőrzés során a veszélyes áruk közúti, vasúti, belvízi vagy légi szállításával kapcsolatos szabálytalanságot állapít meg, az általános közigazgatási rendtartásról szóló, a közigazgatási szabályszegések szankciójáról szóló, a közúti közlekedésről szóló, a vasúti közlekedésről szóló, a vízi közlekedésről szóló törvények, a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló törvény végrehajtásáról szóló kormányrendelet, a közúti árufuvarozáshoz, személyszállításhoz és a közúti közlekedéshez kapcsolódó egyes rendelkezések megsértése esetén kiszabható bírságok összegéről, valamint a bírsággal összefüggő hatósági feladatokról szóló kormányrendelet, valamint a veszélyes áru légi szállításával kapcsolatos katasztrófavédelmi hatósági ellenőrzésről és a bírság kivetésének szabályairól szóló kormányrendelet vonatkozó előírásai alapján kell megtennie a szükséges intézkedéseket.

A veszélyes áru szállításával kapcsolatos szabálytalanság feltárása esetén az ellenőrzést végző helyi szerv, hivatalból, értesítéssel – kivéve a helyszínen azonnal intézkedés keretében hozott döntés esetén – megindítja az eljárást. Ha az ellenőrzést területi szerv végezte, és szükség van helyszínen kiadott azonnali döntésre, akkor a bírságot az eljárást a területi szervnek kell megindítani és lefolytatni, illetve jogszabályban meghatározott egyéb hatósági intézkedést meghozni. Amennyiben a területi szerv által végzett ellenőrzés kapcsán nem volt szükség helyszínen kiadott azonnali döntésre, az elsőfokú eljárás lefolytatásához – a BM OKF által – egy másik területi szerv irányítása alá tartozó helyi szerv kijelölése szükséges. A kijelölésre történő felterjesztést az Országos Iparbiztonsági Főfelügyelő részére kell megküldeni.

<i>Első fokú hatóság</i>	<i>Másodfokú hatóság</i>
Az ellenőrzést végrehajtó helyi szerv.	Az első fokon eljáró helyi szervet irányító területi szerv.
Ha az ellenőrzést valamelyik területi szerv végezte és nincs szükség azonnali eljárási cselekményre, úgy első fokon a központi szerv által kijelölt – más területi szerv irányítása alá tartozó – helyi szerv.	Az első fokon eljáró helyi szervet irányító területi szerv.
Ha az ellenőrzést valamelyik területi szerv végezte, és az ellenőrzés során azonnali eljárási cselekményre van szükség, akkor első fokon az ellenőrzést végrehajtó területi szerv.	A központi szerv.
Határidő: 60 nap	Határidő: 60 nap

A határozat külföldre történő kiküldése esetén a BM OKF számlaszámának feltüntetésénél a nemzetközi utalásra vonatkozó részt kell a határozatban szerepeltetni. Egyes esetekben a bírságról szóló határozatot a helyszínen is ki lehet adni az iratminta szerint, amennyiben a pénzbírság megfizetése miatt kerül sor a visszatartásra. Ebben az esetben a járművet kizárólag a bírság megfizetésének igazolása után lehet továbbengedni.

Az ellenőrzött közúti jármű visszatartására a korábban felmért és azonosított várakozóhelyek közül egyet ki kell jelölni, amely célszerűen az ellenőrzés helye, vagy az ahhoz lehető legközelebbi várakozó hely legyen. A visszatartott közúti jármű forgalmi engedélyét és egyéb úti okmányait, fuvarokmányt (pl.: CMR) – kivéve a járművezető személyes iratait – a visszatartás időtartamára el kell venni. Az iratok átvételének és visszaadásának igazolására a függelék szerinti írásbeli tájékoztatót két példányban kell kitölteni és a járművezetővel aláíratni, amelyből egy példányt a gépjárművezető részére át kell adni. A visszatartott jármű vezetőjét tájékoztatni kell a várakozási helyről, annak megközelítési útvonaláról, illetve a járművezető által megteendő intézkedésekről. A várakozásra kötelezett járművet el kell kísérni a kijelölt helyre. Amennyiben a várakozási hely nem az ellenőrzés helye, csak ezt követően lehet a járművezetőt és a járművet magára hagyni. A jármű csak akkor hagyhatja el a kijelölt helyet, ha az okmányok visszaadásra kerültek. A kényszervárakoztatás elrendelésétől kezdődően a várakoztatott járművet és annak személyzetét ellenőrizni kell, hogy a személyzet nem hagyta-e őrizetlenül a veszélyes árut szállító járművet, illetve a szállítmány biztonságos elhelyezése (felügyelete) fennáll-e.

A feltartóztatott közúti vagy vízi jármű vezetőjét tájékoztatni kell arról, hogy milyen módon kell jeleznie a szabálytalanság megszüntetését, ha a jármű feltartóztatására azonnal elhárítandó/elhárítható hiba, műszaki hiányosság miatt került sor. A hiányosságok kiküszöbölésének megtörténtéről a jármű vezetőjének jelzése után az ellenőrnek meg kell győződnie, és csak ezt követően lehet a járművet továbbengedni. Erre a feladatra az ügyeleket nem lehet bevonni.

Szabálytalanság esetén írásbeli tájékoztatót kell kiadni, amelyben szerepeltetni kell az elvett iratok visszaadásának módját, helyét, amennyiben az nem az ellenőrzési vagy a várakoztatási hely. Az iratok visszaszolgáltatására, ha arra várhatóan az ellenőrzés idején, illetve a munkaidőn túl kerül sor, a területi szervek főügyeleteit igénybe lehet venni. Ebben az esetben a főügyeletet az iratok átadásával egyidejűleg tájékoztatni kell az eljárásról, az iratok visszaadásának feltételeiről.

Az ellenőrzött vasúti jármű visszatartására műszaki hiányosság miatt kerülhet sor. A visszatartás elrendeléséről szóló, a függelékben szereplő végzést a továbbbítást végző vasúti társaság részére kell kiállítani, amelyről tájékoztatni kell a pályahálózat működtetését végző vasúti társaság irányítóját. A hiányosságok kiküszöbölésének megtörténtéről, a pályahálózat működtetését végző vasúti társaság irányítójának jelzése után az ellenőrnek meg kell győződnie, és csak ezt követően lehet a vasúti járművet továbbengedni.

A benyújtott fellebbezést – függetlenül attól, hogy időközben a bírságot befizették-e, vagy sem – az ügy összes iratával, a fellebbezésről kialakított álláspontjával együtt a másodfokú szervnek fel kell terjeszteni, amennyiben saját hatáskörben módosításra vagy visszavonásra, kijavításra, kiegészítésre nem kerül sor.

A benyújtott fellebbezések tekintetében felterjesztés előtt az elsőfokú hatóság vizsgálja az illeték lerovását és a fellebbezés elkészítségét, valamint dönt ezek kérdésében (hiánypótlási felhívás, igazolási kérelem elbírálása, megszüntető végzés kiadása stb.). Az elsőfokú hatóság vizsgálja és dönt továbbá a költségmentességre irányuló kérelem tárgyában is.

Az elsőfokú hatóságnak határozatot kell kiadnia, amennyiben az elsőfokú határozatát saját hatáskörében módosítja (kijavítja, kiegészíti) vagy visszavonja. A másodfokú hatóság által a fellebbezés alapján kiadott, a bírság összegét érintő határozat egy példányát a BM OKF Költségvetési Főosztályára meg kell küldeni a befizetés azonosítása céljából. Az elsőfokú határozatot kiadó szervnek a bírság behajtása érdekében, a BM OKF Költségvetési Főosztálya által a bírságnylvántartó adatbázisba feltöltött adatok alapján, a bírságot be nem fizetővel szemben végrehajtási eljárást kell kezdeményeznie.

5.4. Veszélyes áru szállítása során bekövetkezett baleset, rendkívüli esemény

Veszélyes áru szállítása során bekövetkezett baleset, rendkívüli esemény (továbbiakban: baleset) során, amennyiben a veszélyes áru kiszabadult, vagy a veszélyesáru-kiszabadulás közvetlen veszélye áll fenn (pl. jármű borulása), illetve a személyekben, anyagi javakban, környezetben kár keletkezett, vagy közvetlen tűzoltói beavatkozás történt, a baleset helye szerint illetékes szerv köteles soron kívüli ellenőrzés végrehajtásával az eseményt kivizsgálni, és annak során a baleseti adatlapot felvenni.

A veszélyes árut szállító jármű balesete során végzett soron kívüli ellenőrzést főigazgatói intézkedés szabályozza. A baleseti ellenőrzést végző állományban minden esetben lennie kell legalább egy, az adott ágazatra bizonyítvánnyal rendelkező munkatársnak.

Az ellenőrzés során vizsgálni kell:

- a szállítás vagy a ki- és berakás alatt észlelt súlyos baleseteket, rendkívüli eseményeket vagy súlyos szabálytalanságokat, azok okának felderítését, az arról készült jelentéseket;
- a szállítás vagy a ki- és berakás biztonságát veszélyeztető baleset vagy rendkívüli esemény esetére megfelelő veszélyelhárítási eljárások alkalmazását;
- a balesetek, rendkívüli események vagy súlyos szabálytalanságok ismétlődésének megakadályozását célzó megfelelő eljárások alkalmazását;
- amennyiben a vállalkozásnak nincs veszélyesáru-szállítási biztonsági tanácsadója, a vállalkozás vezetőjének kötelessége és felelőssége a baleset körülményeinek kivizsgálása és dokumentálása.

A baleseti ellenőrzés során feltárt VÁSZ szabályok megsértése esetén a szabálytalanságért felelőssel szemben a baleset helye szerint illetékes szervnek kell lefolytatnia a bírságolási eljárást. A baleset helye szerint illetékes szerv köteles a balesetben részt vett, veszélyes áru szállítását végző gazdálkodó szervezet vezetőjét felszólítani – határidő kitűzésével – a jogszabályban foglalt kötelezettségének teljesítésére, amennyiben a biztonsági tanácsadó jelentése nem érkezett meg. A felelősökkel (a vállalkozás vezetőjével, illetve biztonsági tanácsadójával) szemben a jogszabályban foglaltak szerint bírságolási eljárást kell lefolytatni, ha a felszólítás ellenére – a kitűzött határidőre nem érkezett meg a jelentés. Ebben az esetben az elsőfokú bírságolási eljárást a baleset helye szerint illetékes szerv folytatja le.

A baleset helye szerint illetékes szervnek kezdeményeznie kell a gazdálkodó szervezet telephelye szerint illetékes szervnél a gazdálkodó szervezet soron kívüli telephelyi ellenőrzését, amennyiben az értékelés az érintett gazdálkodó szervezetnek a veszélyesáru-szállítás biztonságával kapcsolatos szervezeti, működési problémáit tárja fel.

Amennyiben a veszélyes áruk szállításával kapcsolatos tevékenységek közben bekövetkezett baleset vagy rendkívüli esemény során a veszélyes áru szabaddá vált, személyekben, anyagi javakban vagy a környezetben kárt okoz, az érintett vállalkozás biztonsági tanácsadójának vizsgálatot kell végeznie, majd jelentést kell készítenie, a vállalkozás vezetője és a baleset helye szerint illetékes szerv részére. A jelentésben fel kell tüntetni a baleset körülményeit, részletesen fel kell tárni és elemezni kell az azt előidéző okokat, valamint a hasonló esemény vagy mulasztás megelőzéséhez szükséges intézkedéseket.

5.5. Veszélyes Szállítmányok Főosztály

A Veszélyes Szállítmányok Főosztály feladatkörében eljárva:

- figyelemmel kíséri a veszélyes áru szállításával kapcsolatos tendenciákat, amelyek alapján javaslatot tesz az ellenőrzési és bírságolási módszertan, illetve gyakorlat javítására;
- a veszélyes áru szállításával kapcsolatos megelőzés hatékonyságának növelése érdekében belső szabályozó kiadását kezdeményezi, és részt vesz a kidolgozásában;
- szakirányítja a veszélyes áru közúti, vasúti, vízi szállításának, továbbá az e szállításokkal, valamint a veszélyes áru légi szállításával érintett telephelyek ellenőrzésével és szankcionálásával kapcsolatos katasztrófavédelmi hatósági feladatok végrehajtását;
- szakirányítja a veszélyes áru közúti, vasúti, vízi és légi szállítása, illetve e szállítások kapcsán telephelyen bekövetkezett balesetek kivizsgálásával kapcsolatos katasztrófavédelmi hatósági feladatok végrehajtását;
- a társfőosztályokkal együttműködve végzi a veszélyes áru közúti, vasúti, vízi és légi szállítása során, illetve e szállítások kapcsán telephelyen bekövetkezett balesetekre vonatkozó jelentések feldolgozását;

- részt vesz a területi szervek által a veszélyesáru-szállítás ellenőrzésével kapcsolatos, a hatósági adatszolgáltatási rendszerben tárolt adatok feldolgozásában, értékelésében és a kapcsolódó jelentések összeállításában;
- ellátja a BM OKF számára jogszabályban meghatározott esetekben a veszélyesáru-szállítással kapcsolatos hatósági feladatokat;
- szakmai segítséget nyújt a területi és helyi szervek részére a veszélyes áruk vasúti, vízi szállításának, továbbá az e szállításokkal, valamint a veszélyes áruk légi szállításával érintett telephelyek ellenőrzése során tapasztalt szabálytalanságok szankcionálásával összefüggő közigazgatási ügyekben történő peres és nem peres képviselet ellátásához;
- végzi az alárendelt szervek veszélyes áru közúti, vasúti, vízi szállítások, továbbá e szállításokkal, valamint a veszélyes áru légi szállításával érintett telephelyek ellenőrzésének felüellenőrzését;
- folyamatosan kapcsolatot tart a veszélyes áru szállításának ellenőrzésében érintett társszervekkel, illetve az azokat felügyelő minisztériumokkal, az érintett szakmai, társadalmi, érdek-képviselői szervezetekkel;
- szakirányítja a veszélyesáru-szállítás nyomon követésével kapcsolatos jogszabályban, illetve belső szabályozókban foglalt iparbiztonsági feladatok végrehajtását;
- szükség esetén szakmai tanácsot, tájékoztatást ad a veszélyesáru-szállítás ellenőrzésével kapcsolatos feladatok ellátásához;
- figyelemmel kíséri a szakterület jogalkalmazási gyakorlatát, szükség esetén javaslatot tesz annak fejlesztésére, elősegíti az alárendelt szervek egységes jogalkalmazási gyakorlatát;
- szakirányítja a veszélyesáru-szállítványok bejelentésével kapcsolatos katasztrófavédelmi hatósági feladatokat;
- felügyeli a közlekedési bírságnylévántartó rendszer alkalmazásával kapcsolatos katasztrófavédelmi hatósági feladatok végrehajtását;
- közreműködik a nukleáris fűtőelemek szállításával kapcsolatos feladatok végrehajtásában;
- ellátja a KML-ek és KSE-k veszélyesáru-szállítás ellenőrzéséhez kapcsolódó szakfeladatainak szakmai felügyeletét, az ezzel kapcsolatos technikai korszerűsítésre irányuló javaslatok kidolgozását, közreműködik a továbbképzések végrehajtásában, szükség esetén ellenőrzéseik, veszélyes áru jelenlétében történő beavatkozásaik végrehajtásához szakmai támogatást nyújt;
- előkészíti a veszélyes áru közúti, vasúti, vízi szállításával kapcsolatban a katasztrófavédelmi hatóság helyi szerve által más katasztrófavédelmi hatóság illetékességi területén végzett önálló ellenőrzési tevékenység végrehajtására vonatkozó előzetes jóváhagyást;

- ellátja a jogszabályban meghatározott, a veszélyes áruk szállítása során bekövetkezett eseményekről szóló jelentéssel kapcsolatos nemzetközi vonatkozású illetékes hatósági feladatokat;
- tervezi, szervezi és irányítja a szakterületet érintő országos DISASTER akciók végrehajtását;
- együttműködik a Nemzeti Közszerológiai Egyetemmel, a veszélyes anyagokkal és veszélyes áru szállítással kapcsolatos kutatási és képzési tevékenységében;
- együttműködik a Katasztrófavédelmi Oktatási Központtal, a veszélyes anyagokkal és veszélyes áru szállítással kapcsolatos képzési, valamint a Katasztrófavédelmi Kutató Intézetrel annak kutatási tevékenységében;
- gyűjti a vasúti társaságok által a vasútbiztonsági tanúsítványra, a biztonsági engedélyre, a biztonságirányítási rendszerekre, a biztonsági jelentésre, valamint az egyes hatósági engedélyezési eljárásokra vonatkozó részletes szabályokról szóló rendelet szerint a BM OKF-hez beküldött éves jelentéseket.

III. FEJEZET

POLGÁRI VÉDELEM

Írta: Tóth Tibor tű. dandártábornok

Budapest, 2025.

1. A polgári védelem lényege

1.1. A polgári védelem katasztrófavédelmi feladatai

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a polgári védelem fogalmát, a polgári védelem katasztrófavédelmi feladatainak jogi keretét és a tevékenységre vonatkozó főbb feladatokat, valamint a rendvédelmi szervek intézkedés-terv-készítési rendszerét.

A **polgári védelem** olyan **össztársadalmi feladat-, eszköz- és intézkedési rendszer**, amelynek **célja katasztrófa**, illetve **fegyveres összeütközés esetén** a lakosság életének megóvása, az életben maradás feltételeinek biztosítása, valamint a lakosság felkészítése azok hatásainak leküzdése és a túlélés feltételeinek megteremtése érdekében. A polgári védelemmel kapcsolatos részletes szabályokat a **2011. évi CXXVIII. törvény** (Kat.) rögzíti.

A polgári védelem a közigazgatás társadalmi közszolgáltatási része, megszervezése és irányítása közigazgatási feladat, amelyet a közigazgatási, az önkormányzati szervek és a hivatásos katasztrófavédelmi szervek látnak el. A polgári védelmet országos szinten a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter, területi szinten a vármegyei (fővárosi) védelmi bizottság elnöke, településen (fővárosi kerületben) pedig a polgármester irányítja. A polgári védelem szakmai irányítását és felügyeletét a BM OKF főigazgatója a BM OKF Országos Polgári Védelmi Főfelügyelőség útján látja el.

A polgári védelem feladata, hogy megvédje a lakosság életét és anyagi javait természeti és civilizációs katasztrófák, valamint különleges jogrendi időszakok esetén. A polgári védelem más-más jellegű feladatot old meg a **katasztrófák** (Kat.), illetve a **fegyveres összeütközések** (Hvt.) esetén.

A Kat. a katasztrófa elleni védelem megoldását a polgári védelmi feladatok végrehajtásán keresztül határozza meg.

Ezek az általános polgári védelmi feladatok:

- a) a lakosság felkészítése a védekezés során irányadó magatartási szabályokra;
- b) a polgári védelmi szervezetek létrehozása és felkészítése, valamint a működéshez szükséges anyagi készletek biztosítása;
- c) a tájékoztatás, figyelmeztetés, riasztás;
- d) az egyéni védőeszközökkel történő ellátás;
- e) védelmi célú építmények fenntartása;
- f) a lakosság kimenekítése, kitelepítése és befogadása;
- g) gondoskodás a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak (különösen víz-, élelmiszer-, takarmány- és gyógyszerkészletek, állatállomány) és a kritikus szervezetek ellenálló képességének védelméről;
- h) a kárterület felderítése, a mentés, az elsősegélynyújtás, a mentés és a fertőtlenítés, és az ezekkel összefüggő ideiglenes helyreállítás, továbbá a halálos áldozatokkal kapcsolatos halaszthatatlan intézkedések;
- i) a települések kockázatértékelésen alapuló veszélyeztetettségének felmérése;
- j) a veszélyelhárítási tervezés, szervezés;

- k) közreműködés a kulturális örökség védett elemeinek védelmében, a vizek kártételei elleni védekezés külön jogszabályban meghatározott feladatainak ellátásában, a menekültek elhelyezésében és ellátásában, továbbá a tűzoltásban, és a nemzetközi szerződésekből adódó tájékoztatás és kölcsönös segítségnyújtás feladatainak ellátásában;
- l) közszolgáltatás ellátásának kiesésekor az emberi életben, egészségben és az anyagi javakban esett kár megelőzése céljából a közszolgáltatás ideiglenes ellátásáról történő gondoskodás.

Polgári védelmi feladatok fegyveres összeütközés esetén

A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa 1989. évi 20. törvényerejű rendelete ratifikálta az 1949-ben született Genfi Egyezmények I. és II. kiegészítő Jegyzőkönyvét. Az I. Jegyzőkönyv VI. fejezet (Polgári védelem) 61. cikke a következőképpen definiálja a polgári védelmet:

„Polgári védelem alatt az alább említett feladatok mindegyikének vagy némelyikének az ellátása értendő, amelyek a polgári lakosságnak az ellenségeskedések, vagy katasztrófák veszélyeitől való védelmezésre és közvetlen következményeitől való megóvására, valamint életben maradása feltételeinek biztosítására irányulnak.”

A 2021. évi CXL. Törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről (HVT)

A HVT 45. § szerint:

(1) szerint a fegyveres összeütközések időszakában, a Vbö. 8. § (4) bekezdésének alkalmazása körében polgári védelmi feladatnak minősül:

- a) a riasztás;
- b) a kiürítés és a befogadás;
- c) az óvóhelyek létesítése, fenntartása, működtetése;
- d) az elsötétítési rendszabályok kidolgozása, alkalmazása;
- e) a lakosság és a lakosság ellátásához szükséges nemzetgazdasági javak mentése, szállítása;
- f) az elsősegélynyújtás, a lelki gondozás;
- g) a tűzoltás;
- h) a veszélyes vagy szennyezett területek megjelölése;
- i) a vegyi és sugárfelderítés, a vegyi és sugármentesítés, a fertőtlenítés és a hasonló óvintézkedések;
- j) a szükségelszállás és -ellátás;
- k) a szükségintézkedések összessége a hadműveletek által sújtott területek rendjének helyreállítására és fenntartására;
- l) a közreműködés a létfontosságú vagy a lakosság ellátásához nélkülözhetetlen termelői kapacitásokat biztosító, illetve szolgáltatásokat nyújtó infrastruktúrák működőképességének fenntartásában, működési feltételeinek gyors helyreállításában;
- m) a járvány- és közegészségügyi, továbbá a kegyeleti és a halaszthatatlan adminisztrációs feladatok ellátása;

- n) az a)–m) pont szerinti feladatok végrehajtásához szükséges további kiegészítő tevékenységek, ideértve többek között a tájékoztatást, a tervezést és szervezést, valamint a készletek fenntartását és biztosítását.

(2) A hivatásos katasztrófavédelmi szerveket, valamint a polgári védelmi szervezeteket ki kell képezni, illetve fel kell készíteni a fegyveres összeütközések időszakában végrehajtandó polgári védelmi feladatok ellátására.

A fegyveres összeütközés polgári védelmi feladatai ellátásának célja a lakosság életének megóvása, az életben maradás feltételeinek biztosítása, valamint az állampolgárok felkészítése azok hatásának leküzdésére és a túlélés feltételeinek megteremtésére. A fegyveres összeütközések időszakában végrehajtandó polgári védelmi feladatok:³

- riasztás;
- kiürítés és befogadás;
- óvóhelyek létesítése, fenntartása, működtetése; elsötétítési rendszabályok kidolgozása, alkalmazása;
- lakosság és a lakosság ellátásához szükséges nemzetgazdasági javak mentése; elsősegélynyújtás, lelki gondozás;
- tűzoltás;
- a veszélyes területek felderítése és megjelölése;
- vegyi- és sugármentesítés, fertőtlenítés és hasonló óvintézkedések; szükségelszállás és ellátás;
- szükségintézkedések a hadműveletek által sújtott területek rendjének helyreállítására és fenntartására;
- a létfontosságú közművek működési feltételeinek gyors helyreállítása;
- a halottakkal kapcsolatos halaszthatatlan járvány- és közegészségügyi, továbbá kegyeleti és egyéb adminisztrációs feladatok ellátása;
- közreműködés a lakosság túléléséhez szükséges nélkülözhetetlen létesítmények működőképességének fenntartásában;
- a fenti feladatok végrehajtásához szükséges további kiegészítő tevékenységek, ideértve többek között a tervezést és szervezést.

Fegyveres összeütközések idején a Hvt.-ben meghatározott polgári védelmi feladatok elsődlegességet élveznek minden más polgári védelmi feladattal szemben. A törvényben meghatározott hivatásos katasztrófavédelmi szerveket, valamint polgári védelmi szervezeteket ki kell képezni, illetve fel kell készíteni a fegyveres összeütközések időszakában végrehajtandó polgári védelmi feladatok ellátására. Ennek felelőse a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság. A fegyveres összeütközések időszakában végrehajtandó polgári védelmi feladatokkal összefüggő felkészítésre, végrehajtásra, valamint

³ Az 1949. augusztus 12-én kötött Genfi Egyezményeket kiegészítő és a nemzetközi fegyveres összetűzések áldozatainak védelméről szóló jegyzőkönyv (I. jegyzőkönyv VI. fejezet 61. cikk)

készletképzésre vonatkozó részletes követelményeket az ország fegyveres védelmi terve tartalmazza.

1.2. A rendvédelmi szervek honvédelmi intézkedési terve

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a rendvédelmi szervek intézkedés-terv-készítési rendszerét.

A Belügyminisztérium a honvédelmi feladatok végrehajtásának koordinálására kijelölt hivatali egysége.

- Felügyeli az ágazat részére megállapított honvédelmi feladatok teljesítését, a belügyminiszter által irányított rendvédelmi szervek honvédelmi feladatairól szóló okmányok (a továbbiakban: honvédelmi intézkedési terv) összeállítását, felülvizsgálatát, módosítását, a belügyminiszter által irányított szervezetek a NATO válságkezelési gyakorlatain, valamint az egyéb honvédelmi gyakorlatokon való részvételét;
- közreműködik az ágazati védelmi tervezés rendszerének kialakításában, működtetésében, a gazdaságfelkészítés rendszerében, a védelmi és biztonsági igazgatási szervek felügyeletének, a területi védelmi bizottságok és munkaszervezeteik ellenőrzésének végrehajtásában, valamint a meghagyással kapcsolatos feladatokban;
- összehangolja a belügyminiszter által irányított szervezetek és a védelmi és biztonsági igazgatási szervek együttműködését, a NATO képességcsomag összeállításával és a befogadó nemzeti támogatással kapcsolatos belügyi ágazati feladatokat, továbbá
- gondoskodik a honvédelmi felkészítés kormányzati feladattervében meghatározott feladatok végrehajtásáról és az e célra jóváhagyott költségvetési források felhasználásáról szóló beszámoló tervezetének, valamint a honvédelmi felkészítés következő évi feladattervéhez szükséges javaslatok, és a szükséges költségvetési igények tervezetének összeállításáról.

A belügyminiszter által irányított rendvédelmi szerv (a továbbiakban: rendvédelmi szerv), felkészül a NATO Válságreakálási Rendszerével összhangban álló Nemzeti Intézkedések Gyűjteményében meghatározott honvédelmi feladatok teljesítésére.

A rendvédelmi szerv:

- támogatja a Magyar Honvédséget és a szövetséges fegyveres erőket egyes feladatok végrehajtásában;
- végrehajtja a befogadó nemzeti támogatással kapcsolatos feladatait;
- részt vesz a fegyveres összeütközések időszakában végrehajtandó polgári védelmi és biztonsági feladatok ellátásában;
- együttműködik a védelmi igazgatás szerveivel a honvédelmi feladatok ellátásában, továbbá
- honvédelmi intézkedési tervet készít.

A honvédelmi intézkedési terv

A rendvédelmi szerv vezetője által felterjesztett honvédelmi intézkedési tervet a belügyminiszter hagyja jóvá. A honvédelmi intézkedési terv tartalmazza a rendvédelmi szerv különleges jogrend bevezetésének időszakára vonatkozó, a honvédelmi feladatok ellátását rendkívüli körülmények között is biztosító, a személyi és anyagi erőforrásokra is kiterjedő működési szabályait. A honvédelmi intézkedési terv a rendvédelmi szerv sajátosságainak megfelelő – a működési szabályokról rendelkező – szöveges részből, valamint a személyi és anyagi erőforrásokat bemutató – mellékletekből áll.

A honvédelmi intézkedési terv illeszkedik a védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról szóló törvényben meghatározott védelmi és biztonsági tervdokumentumok rendszerébe, azokkal összhangban megfelel az egymásra épülés alapelvének.

A honvédelmi intézkedési terv rendszeres felülvizsgálatáról és szükség szerinti módosításáról, a módosítás jóváhagyásra történő felterjesztéséről a rendvédelmi feladatokat ellátó szerv vezetője gondoskodik arról, hogy

- a honvédelmi intézkedési terv végrehajtásában részt vevő személyi állomány a tervet megismerje, valamint begyakorolja, továbbá
- a honvédelmi intézkedési terv végrehajtását biztosító erők és eszközök rendelkezésre álljanak.

A belügyi irányítású rendvédelmi feladatokat ellátó szervek sajátos honvédelmi (közte a hivatásos katasztrófavédelmi szervek) feladatait a 16/2013. (V. 9.) BM rendelet a b

1.3. A polgári védelmi kötelezettség

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a polgári védelmi kötelezettség jogi kereteit, a kötelezettek jogait és a teljesítésre vonatkozó szabályokat.

Magyarország Alaptörvénye alapján a magyarországi lakóhellyel rendelkező, nagykorú magyar állampolgárok számára honvédelmi és katasztrófavédelmi feladatok ellátása érdekében – sarkalatos törvényben meghatározottak szerint – polgári védelmi kötelezettség írható elő. Honvédelmi és katasztrófavédelmi feladatok ellátása érdekében – sarkalatos törvényben meghatározottak szerint – mindenki gazdasági és anyagi szolgáltatás teljesítésére kötelezhető.

2021. évi XCIII. Törvény a védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról (VBÖ)

A VÉDELEMMEL ÉS BIZTONSÁGGAL ÖSSZEFÜGGŐ KÖTELEZETTSÉGEK

A kötelezettségek rendszere és alapvető szabályai

A védelmi és biztonsági kötelezettségek a következők:

- hadiállapot idején, a honvédelemről szóló törvényben meghatározottak szerint bevezethető fegyveres vagy fegyver nélküli katonai szolgálat;
- polgári védelmi kötelezettség;

- hadiállapot idején a honvédelemről szóló törvényben meghatározottak szerint bevezethető honvédelmi munkakötelezettség;
- gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettség;
- védelmi és biztonsági célú bejelentési kötelezettség.

Az e törvényben meghatározott egyes védelmi és biztonsági feladatkörökkel összefüggő ágazati törvény – e törvény rendelkezéseire figyelemmel – a védelmi és biztonsági kötelezettségek tekintetében sajátos ágazati szabályokat határozhat meg.

A fenti felsorolásban szereplő *a)–c)* pont szerinti védelmi és biztonsági kötelezettségek közül ugyanazon természetes személyre egyazon időszakra nézve csak egy kötelezettség teljesítése rendelhető el. Az elrendelés során az a kötelezettség élvez elsőbbséget, amelyből az elrendelésre okot adó körülmények és a kötelezett viszonyainak együttes értékelése alapján a védelmi és biztonsági érdek nagyobb mérvű érvényesülése következik. Erre vonatkozóan az elrendelésre okot adó körülményeknek megfelelően a védelmi és biztonsági igazgatás központi szerve jogosult az elrendelés során követendő ajánlást megfogalmazni az elrendelésre jogosult szervek részére.

A különleges jogrend idejét ide nem értve, a védelmi és biztonsági kötelezettségek teljesítése – jogszabályban meghatározottak szerint – akkor rendelhető el, ha az elrendelésre okot adó feladatok ellátását az állam más módon nem tudja biztosítani, vagy a más módon történő ellátás a védelmi és biztonsági érdek jelentős sérelmével fenyegető késedelemmel járna együtt, vagy aránytalanul nagy ráfordítást igényelne.

Az e törvény szerinti védelmi és biztonsági kötelezettségek teljesítésével összefüggő határozat, jogszabályi kötelezés esetén az annak foganatosítását szolgáló intézkedésekkel, valamint a kártalanítási kötelezettséggel összefüggő határozat közigazgatási perben megtámadható.

A polgármester által hozott védelmi és biztonsági kötelezettségek teljesítésével, valamint a kártalanítási kötelezettséggel összefüggő határozatokkal szemben a fellebbezést a területileg illetékes területi védelmi bizottság elnöke bírálja el. Más esetben a határozattal szemben fellebbezésnek helye nincs.

A polgári védelmi kötelezettség

A polgári védelmi kötelezettség fegyveres összeütközések és katasztrófa időszakában:

- az emberi élet védelme;
- az emberi létfenntartáshoz szükséges anyagi javak védelme;
- a vagyonbiztonság megóvásának jogszabályban meghatározottak szerinti előmozdítása, továbbá
- a humanitárius feladatok ellátás érdekében elrendelt személyes kötelezettség.

A polgári védelmi kötelezettséggel kapcsolatos ügyekben első fokon a kötelezett lakóhelye, ennek hiányában belföldi tartózkodási helye szerint illetékes helyi önkormányzat polgármestere jár el. A polgári védelmi kötelezettséghez kapcsolódó feladatok ellátását

fegyveres összeütközés idején a honvédelmi feladatok ellátásának elsődlegességével kell megszervezni.

Mentes a polgári védelmi kötelezettség alól, aki:

- 18. életévét még nem töltötte be;
- annak végrehajtására fizikai vagy egészségi okból alkalmatlan;
- a háztartásában legalább egy fő állandó ápolásra, gondozásra szoruló egyenes ági rokona, illetve házastársa vagy testvére ellátására állandó vagy átmeneti jelleggel egyedül kötelezett, és azt a védelmi és biztonsági kötelezettség teljesítése miatt nem tudná teljesíteni;
- saját háztartásában
 - egyedül kötelezett legalább egy fő kiskorú, vér szerinti, örökbefogadott vagy nevelt gyermek eltartásáról gondoskodni, ideértve azt a nevelt gyermeket is, akit a kötelezett legalább egy éve tart el saját háztartásában, vagy akit a gyámhatóság döntése alapján családba fogadó gyámként vagy gyermekvédelmi nevelőszülőként nevel, és nevelési feladatait a védelmi és biztonsági kötelezettség teljesítése miatt nem tudná teljesíteni;
 - három vagy ennél több kiskorú vér szerinti, örökbefogadott, mostoha vagy nevelt gyermek eltartásáról gondoskodik, ideértve azt a nevelt gyermeket is, akit a kötelezett legalább egy éve tart el saját háztartásában, vagy akit a gyámhatóság döntése alapján családba fogadó gyámként vagy gyermekvédelmi nevelőszülőként nevel;
- várandós, a várandósságának megállapításától kezdve;
- a rá irányadó öregségi nyugdíjkorhatárt elérte;
- cselekvőképességet részlegesen vagy teljesen korlátozó gondnokság alatt áll.

A polgári védelmi kötelezettségét munkaköre ellátásával, köz megbízatása gyakorlásával teljesíti:

- az országgyűlési képviselő és a nemzetiségi szószóló;
- az európai parlamenti képviselő;
- a szakmai felsővezető, a vezetői megbízású, valamint feladatköre szerint katasztrófavédelmi feladatot ellátó kormánytisztviselő, köztisztviselő és közalkalmazott;
- a jegyző;
- a bíró, az ügyész, a közjegyző, a bírósági végrehajtó;
- a Honvédség tényleges állományú, a rendvédelmi szervek, a nemzetbiztonsági szolgálatok, valamint az Országgyűlési Őrség hivatásos állományú tagja, e szervek alkalmazottja;
- az egészségügyi államigazgatási szerv kormánytisztviselője;
- a fekvőbeteg, a járóbeteg- és alapellátást végző orvos és szakképzett szakdolgozó;
- az állami mentőszolgálat dolgozója, betegszállító szervezet dolgozója;
- a készenléti szolgálatot ellátó önkéntes, létesítményi és önkormányzati tűzoltó, az önkéntes tűzoltó egyesület szaktevékenységet végző tagja;
- a közfeladatot ellátó ágazati védekezési szervezet tagja;

- a közüzemi feladatot ellátó létesítmények üzemeltető személyzete;
- a szakirányú felsőfokú végzettséggel rendelkező, hivatását gyakorló pap, lelkész, rabbi;
- a léginavigációs szolgáltatást ellátó szervezet személyzete;
- a létfontosságú rendszerelem kritikus munkakörben foglalkoztatottja.

A polgármester – kérelmére – a polgári védelmi kötelezettség alól legfeljebb egy év időtartamra mentesítheti azt a kötelezettet, aki

- egyéni helyzete;
- munkahelyi, családi vagy társadalmi kötelezettsége miatt nem, vagy a polgári védelmi szolgálat teljesítésével elérhető előnyhöz képest aránytalanul nagy személyes áldozatok mellett tudná csak teljesíteni a polgári védelmi szolgálatot. A fenti pontok alapján mentesített természetes személyek megjelenésre és szolgálatadásra nem kötelezhetőek, polgári védelmi szervezetbe nem oszthatóak be, vagy az ilyen beosztásukat meg kell szüntetni.

62/2011. (XII. 29.) BM rendelet a katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól

A polgári védelmi kötelezettség teljesítése alóli mentesség igazolható

- terhesség esetén a terhesgondozási könyvvel;
- a Vbö. 10. § (1) bekezdés c) és d) pontjában vagy a Vbö. 10. § (3) bekezdésében meghatározott ok a kötelezett lakóhelye szerint illetékes települési önkormányzat jegyzőjének – környezettanulmány alapján – kiállított igazolásával;
- a munkaképesség 67%-os elvesztése az azt megállapító határozattal, a betegség három hónapnál nem régebbi, szakrendelő intézet vagy kórház szakorvosa által kiállított igazolással.

Ha az érintett a környezettanulmány elkészítéséhez nem járul hozzá, a jegyző az igazolás kiadását megtagadja.

A polgári védelmi kötelezettség munkakör vagy közmegbízatus ellátásával történő teljesítése igazolható:

- országgyűlési képviselő esetén az erről kiállított megbízólevéllel, illetve képviselői igazolványával;
- a munkaviszony fennállása a munkáltató által kiállított igazolással;
- a készenléti szolgálat a készenléti elrendelő okmánnyal;
- közfeladatot ellátó ágazati védekezési szervezet tagja esetén a munkáltató által kiállított igazolással;
- közüzemi feladatot ellátó létesítmények üzemeltető személyzete esetén a munkáltató által kiállított igazolással.

A jogszabály humanusan, az egyén jogait és érdekeit tiszteletben tartva alkalmazza a polgári védelmi kötelezettséget.

A polgári védelmi kötelezettség

- az adatszolgáltatási;
- a bejelentési;
- a megjelenési, valamint
- a polgári védelmi szolgálat teljesítésére irányuló;
- kötelezettséget foglalja magában.

A polgári védelmi megjelenési és szolgálatadási kötelezettség teljesítését, valamint a település azonnali beavatkozást igénylő mentési munkálataira történő beosztást a kötelezett lakóhelye, ennek hiányában belföldi tartózkodási helye szerint illetékes polgármester rendeli el.

A polgári védelmi kötelezettséggel kapcsolatos ügyekben hatósági jogkörében első fokon a polgármester, másodfokon a területi védelmi bizottság elnöke jár el. A polgári védelmi kötelezettség a magyarországi állandó lakóhellyel rendelkező magyar állampolgárok esetében 18 éves kortól a nyugdíjkorhatár eléréséig terjed.

1.4. Polgári védelmi szervezetek létrehozása és működtetése

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a polgári védelmi szervezetek rendszerét, típusait, irányítását, kialakításuk szabályozását, valamint az alkalmazásukkal szembeni követelményeket, és ezek alapján saját szakterületén legyen képes polgári védelmi szervezet működtetésére.

A **polgári védelmi kötelezettség alapján létrehozott polgári védelmi szervezetek**⁴ humanitárius feladatokat látnak el, fegyveres vagy súlyos erőszakos cselekmények elhárítására nem használhatók fel.

A köteles polgári védelmi szervezetek a **központi, területi, települési és munkahelyi** polgári védelmi szervezetek, amelyek állományát a polgári védelmi feladatok ellátása érdekében az önként jelentkezett személyekkel lehet kiegészíteni. A polgári védelmi kötelezettséggel kapcsolatos ügyekben első fokon a kötelezett lakóhelye, ennek hiányában a belföldi tartózkodási helye szerint illetékes helyi önkormányzat polgármestere jár el (VBÖ).

A polgári védelmi szervezetek alkalmazásának idejére a polgári védelmi parancsnokszághoz a polgári védelmi kötelezettség alatt álló és megfelelő szakmai felkészültséggel rendelkező személyeket lehet beosztani.

A polgári védelmi szervezetek létrehozásának főbb szempontjai:

- a települések kockázatértékelésének eredményeként kimutatott veszélyeztető hatások, a települések katasztrófavédelmi osztályba sorolása, lélekszáma és népsűrűsége;

⁴ 62/2011. BM rendelet a katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól

- a települési polgári védelmi szervezeteket úgy kell létrehozni, hogy azok alkalmasak legyenek a helyi veszélyeztető tényezők hatásainak csökkentésére és az elsődleges mentési tevékenységgel összefüggő védelmi feladatok elvégzésére;
- a veszélyelhárítási tervekben szereplő feladatok.

Az I. és II. katasztrófavédelmi osztályba sorolt településeken a település lakosságszámának függvényében a polgári védelmi szervezetek létszáma:

- 100 000 lakos felett legalább 750 fő;
- 50 000–100 000 lakos esetén legalább 500 fő;
- 10 000–50 000 lakos esetén legalább 300 fő;
- 5000–10 000 lakos esetén legalább 150 fő;
- 1000–5000 lakos esetén legalább 50 fő;
- 300–1000 lakos esetén legalább 20 fő;
- 300 lakos alatt legalább 6 fő.

A III. katasztrófavédelmi osztályba sorolt településeken a polgári védelmi szervezetek létszáma az I. és II. katasztrófavédelmi osztályba sorolt településeken meghatározott létszám fele. A területi, valamint települési rendeltetésű polgári védelmi szervezetbe csak a település, fővárosban a fővárosi kerület területén lakó vagy ezek területén munkaviszonyban vagy munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyban álló személyt lehet beosztani. A polgári védelmi kötelezettség teljesítése szempontjából a központi és területi polgári védelmi szervezetbe való beosztás a települési és a munkahelyi szervezetbe való beosztást, a lakóhely szerinti beosztás a munkahelyi beosztást megelőzi.

KATASZTRÓFAVÉDELEM KÖTELES POLGÁRI VÉDELMI SZERVEZETEI			
központi	területi	települési	munkahelyi

KATASZTRÓFAVÉDELEM ÖNKÉNTES POLGÁRI VÉDELMI SZERVEZETEI		
önkéntes állampolgár	társadalmi és karitatív szervezetek	önkéntes mentőszervezetek

A központi polgári védelmi szervezet

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szervének vezetője központi polgári védelmi szervezetet hoz létre olyan szakfeladat ellátására, amely különleges szakértelmet és technikai eszközöket igényel. A központi polgári védelmi szervezet felépítéséről és létszámáról a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szervének vezetője dönt. A központi polgári védelmi szervezet tagját a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervének vezetője jelöli ki.

A központi polgári védelmi szervezet személyi állományát a szervezet létrehozásáról szóló főigazgatói döntést követő 30 napon belül az igazgató jelöli ki a Kat. 71. §-a szerint gyűjtött adatok alapján. A polgári védelmi kötelezettség alatt álló személyt a lakóhely szerint illetékes polgármester hatósági határozattal osztja be. A központi polgári védelmi szervezet személyi és anyagi-technikai felépítéséről a szervezet létrehozásának helye szerint illetékes igazgatóság kimutatást készít, és tárolja a központi szervezetek megalakítási tervét. A megalakítási terv egy példányát a BM OKF-nél is el kell helyezni. A főigazgató a központi polgári védelmi szervezetek felépítésének és létszámának indokoltságát legalább háromévente felülvizsgálja, és intézkedik a szükséges módosítások átvezetéséről.

A területi polgári védelmi szervezet

Területi polgári védelmi szervezetet kell létrehozni annak a polgári védelmi feladatnak a végrehajtására, amelyet a települési polgári védelmi szervezetek nem képesek ellátni. A területi polgári védelmi szervezetek felépítéséről, létszámáról a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szervének vezetője határoz, a hivatásos katasztrófavédelmi területi szerv vezetőjének javaslata alapján. A területi polgári védelmi szervezet tagját a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervének vezetője jelöli ki.

A területi polgári védelmi szervezetek felépítésére, létszámára az igazgató részletes szakmai indoklás mellett tesz javaslatot a főigazgató részére. A területi polgári védelmi szervezet személyi állományát a szervezet létrehozásáról szóló döntést követő 30 napon belül az igazgató jelöli ki a területi védelmi bizottság elnökének egyetértésével, a Kat. 71. § alapján gyűjtött adatokra tekintettel. A területi polgári védelmi szervezet személyi állományának felépítéséről a szervezet létrehozásának helye szerint illetékes igazgatóság kimutatást készít, és tárolja a területi szervezetek megalakítási tervét, valamint a beosztó határozatok egy példányát. Az igazgató a területi polgári védelmi szervezetek felépítésének és létszámának indokoltságát legalább háromévente felülvizsgálja, és intézkedik a szükséges módosítások átvezetéséről.

A járási mentőszervezet

A járásra vagy a fővárosi kerületre jellemző veszélyekre történő gyors reagálás érdekében illetékességi területnek megfelelően hozzák létre a járási (kerületi) mentőcsoportokat. A mentőcsoportokat a bekövetkező veszélyekre történő azonnali reagálásra, a beavatkozó hivatásos erők megerősítésére, kiterjedt káresemény, veszélyhelyzeti szintet el nem érő esetre, valamint különleges jogrend időszakában a polgári védelmi feladatok ellátására hozzák létre. A fővárosban egy mentőcsoport illetékességi területe több kerületre is kiterjedhet.

A megalakított mentőcsoportok területi polgári védelmi szervezetnek minősülnek, tagjai önként jelentkező állampolgárok, illetőleg civil és gazdálkodó szervezetek. Minimális megalakítási létszámuk 20 fő, létrehozásuk a területi polgári védelmi szervezetekre vonatkozó szabályok szerint történik. Az önkéntes tűzoltó egyesületek tagjai – önkéntes vállalásuk alapján – tagjai lehetnek a mentőcsoportnak.

A mentőcsoportok megalakítási terveit a katasztrófavédelmi igazgató – a fővárosi, megyei védelmi bizottság elnökének egyetértése után – az országos polgári védelmi főfelügyelő útján jóváhagyásra felterjeszti a BM OKF főigazgatójának.

A mentőcsoportokat az igazgatóság költségvetési és logisztikai biztosítással, a gazdálkodási szabályzattal összhangban támogathatja. A honvédelmi feladatokra történő felkészítéskor – együttműködve a védelmi bizottságokkal – a védelmi költségvetés forrásait fel kell használni. A mentőcsoportok tagjai felkészítésen vesznek részt, majd részükre rendszerbeállító és nemzeti minősítő gyakorlatot kell tartani, amelyet az igazgató az országos polgári védelmi főfelügyelő által jóváhagyott terv alapján szervez, és költségeit az éves költségvetésben tervezi. A mentőcsoportnak csapatzászló adományozható, amelyet – eskütétel, rendszerbeállító gyakorlat, próbaminősítés, minősítő gyakorlat után – az igazgató kezdeményez a BM OKF főigazgatónál.

A települési polgári védelmi szervezet

Községben, városban, vármegyei jogú városban, fővárosi kerületben – ha a település katasztrófavédelmi besorolása azt indokolja – polgári védelmi kötelezettségen alapuló települési polgári védelmi szervezetet kell létrehozni. A települési polgári védelmi szervezeteket úgy kell létrehozni, hogy azok alkalmasak legyenek a helyi veszélyeztető tényezők hatásainak csökkentésére és az elsődleges mentési tevékenységgel összefüggő védelmi feladatok elvégzésére. A 2000 lakos alatti településeken nem szükséges a létrehozott települési polgári védelmi szervezetet egységekre bontani.

A veszélyeztetettség mértékének és jellegének megfelelő települési polgári védelmi szervezet létszámát, a lakosságvédelmi és mentésszervezési feladatok irányítására alkalmas települési polgári védelmi parancsnokság szakmai összetételét és létszámát, a település katasztrófavédelmi besorolásának megfelelően, a katasztrófavédelmi kirendeltségvezető javaslata alapján a polgármester állapítja meg. A települési polgári védelmi szervezet tagját a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervének vezetője jelöli ki, az állandó lakóhely szerint illetékes polgármester hatósági határozattal osztja be.

A katasztrófavédelmi osztályba sorolt településeken a települési polgári védelmi szervezet megalakítási tervét a jegyző, körjegyző a kirendeltségvezető közreműködésével dolgozza ki, és a település polgármestere hagyja jóvá. A megalakítási tervet a kirendeltségvezető háromévente felülvizsgálja, és intézkedik a szükséges módosítások átvezetéséről. A települési polgári védelmi szervezet gazdálkodó szervnél történő létrehozására kiadott hatósági határozatban – a kirendeltségvezető egyetértésével – a település polgármestere meghatározza a szervezet felépítését, létszámát. A gazdálkodó szervnél létrehozott települési polgári védelmi szervezet megalakítási tervét a gazdálkodó szerv vezetőjének javaslata alapján a jegyző, a

körjegyző dolgozza ki és a település polgármestere hagyja jóvá a kirendeltségvezető egyetértésével. A települési polgári védelmi szervezet megalakítási tervének egy-egy példányát a szervezet megalakítási helye szerint illetékes település polgármesteri hivatalának jegyzőjénél, valamint a kirendeltségnél kell elhelyezni.

A munkahelyi polgári védelmi szervezet

A munkahelyi polgári védelmi szervezetet a gazdálkodó szervezet polgári védelmi feladatainak végrehajtása érdekében, hatósági határozat alapján kell létrehozni. A munkahelyi polgári védelmi szervezet tagját a gazdálkodó szervezet vezetője jelöli ki, az állandó lakóhely szerint illetékes polgármester hatósági határozattal osztja be. A munkahelyi polgári védelmi szervezet létrehozására és feladataira a gazdálkodó szervezet telephelye szerint illetékes kirendeltségvezető tesz javaslatot a polgármesternek, aki határozatban rendeli el a szervezet létrehozását.

A munkahelyi polgári védelmi szervezet megalakítási tervét a gazdálkodó szervezet vezetője a kirendeltségvezetővel együttműködve dolgozza ki, és a gazdálkodó szerv vezetője hagyja jóvá. A jóváhagyás előtt a megalakítási tervről a szervezet létrehozását elrendelő polgármester véleményt nyilvánít. A jóváhagyott megalakítási terv egy-egy példányának őrzéséről a gazdálkodó szervezet vezetője, a megalakítási hely szerint illetékes települési önkormányzat jegyzője és a kirendeltségvezető gondoskodik.

A polgári védelmi szervezetek megalakítása

A polgári védelmi szervezet megalakítási helye: az a földrajzilag körülhatárolható hely, ahol a polgári védelmi szolgálat elrendelése esetén a polgári védelmi szervezet tagjainak meg kell jelenniük a feladat végrehajtását megelőző felkészítés érdekében.

A polgári védelmi szervezet megalakítási terve: a polgári védelmi szervezet személyi és anyagi-technikai felépítését tartalmazó dokumentum.

Polgári védelmi egység: a területi, a települési és a munkahelyi polgári védelmi szervezet eleme. A polgári védelmi szervezetek lehetnek:

- vezető-irányító parancsnokságok (munkahelyi, települési, területi);
- végrehajtó szakterületi egységek, különböző szervezeti elemekkel.

Készenléti idejük alapján lehetnek: gyors és rövid készenlétű polgári védelmi szervezetek.

A polgári védelmi szervezetek alkalmazása

A polgári védelmi szervezet alkalmazása: az elrendelt polgári védelmi szolgálat során a polgári védelmi szervezet mozgósítása és védekezési, mentési, mentesítési (fertőtlenítési) tevékenység végrehajtása. Alkalmazási fő szabály: a polgári védelmi szervezet abban a közigazgatási egységben alkalmazható, amelyben létrehozták.

A **területi** polgári védelmi szervezet működési területe a megalakításának alapjául szolgáló közigazgatási egység. A területi polgári védelmi szervezet működési területén kívül történő alkalmazása során a mentésben való részvételére akkor kerülhet sor, ha:

- az adott mentési feladat végrehajtásához szükséges polgári védelmi szervezet a mentéssel érintett megyében nem jött létre, vagy a feladatok a rendelkezésre álló szervezetek erejét és technikai lehetőségeit meghaladják;
- a feladatok elhúzódó jellege az adott területen működő polgári védelmi szervezetek váltását teszi szükségessé, vagy
- a mentési munkálatok elvégzésére más erők nem állnak rendelkezésre, és a késedelem életveszéllyel vagy jelentős anyagi kárral járhat.

Amennyiben a területi polgári védelmi szervezet alkalmazására a szervezése alapjául szolgáló közigazgatási egység határán kívül kerül sor, irányításáért és a mentési tevékenység feltételeinek biztosításáért azon megye megyei védelmi bizottságának elnöke felelős, ahol a polgári védelmi szervezet a tevékenységet kifejti.

A **települési** polgári védelmi szervezetet az illetékes területi védelmi bizottság elnökének döntése alapján lehet más településen alkalmazni. Amennyiben a települési polgári védelmi szervezet alkalmazására a településen kívül kerül sor, irányításáért és a mentési tevékenység feltételeinek biztosításáért annak a településnek a polgármestere felelős, amelynek érdekében a polgári védelmi szervezet a tevékenységet kifejti. A **munkahelyi** polgári védelmi szervezet működési területén kívüli alkalmazására a mentés irányításáért felelős személy döntése alapján kerülhet sor.

A polgári védelmi szervezetek veszélyhelyzetben kívüli alkalmazására a polgári védelmi szolgálat elrendelésére jogosult személy döntése alapján akkor kerülhet sor, ha az arra rendelt szervek erőforrásai nem elegendőek a veszély kezeléséhez, illetve a lakosság, a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak védelme indokoltá teszi. A veszélyeztetett település polgármestere a területi védelmi bizottság elnökénél – amennyiben erőforrásai nem elegendőek – kezdeményezheti a területi vagy más települések megerősítő vagy támogató polgári védelmi szervezeteinek alkalmazását. A területi védelmi bizottság elnökének döntése alapján a területi polgári védelmi szervezet a védekezés időszakára települési polgári védelmi szervezetekkel kiegészíthető.

A polgári védelmi szolgálatra kötelezett és a védekezésben részt vevő erők váltásáról, pihentetéséről és ellátásáról annak a településnek a polgármestere gondoskodik, amely településen a védekezés folyik.

A polgári védelmi szolgálat

A mozgósítás a polgári védelmi kötelezettség alapján létrehozott polgári védelmi szervezeteknek olyan állapota, készenlétbe helyezése, amely biztosítja a jelentkező katasztrófavédelmi feladatok azonnali, tervszerű megkezdését és végrehajtását. A polgári védelmi szervezetek mozgósítása lehet részleges vagy egyidejű, elrendelhető a fokozatok sorrendjében vagy a közbenső fokozatok elhagyásával (ilyen esetben az előző fokozatok

feladatait is végre kell hajtani). A feladat végrehajtására való jelentkezés általános normaideje 8 óra.

Az elrendelés történhet: szóban vagy írásban. Az elrendelés jogosságát minden esetben ellenőrizni kell. Magasabb készenléti fokozatból alacsonyabb fokozatba helyezésre az elrendelő személy jogosult.

A polgári védelmi szervezetbe beosztott folyamatos vagy ideiglenes polgári védelmi szolgálatra kötelezhető. A polgári védelmi szolgálatot elrendelheti:

- a Kormány;
- a belügyminiszter;
- a területi védelmi bizottság elnöke, a főpolgármester, polgármester.

A polgári védelmi szervezetek egymásnak mellérendeltek, tevékenységüket a védekezés irányításáért felelős személy irányítja. A polgári védelmi szervezetek technikai eszközökkel és anyagokkal való felszerelése központi ellátás, gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettség teljesítése keretében történik.

A polgári védelmi szervezetbe beosztott személy esküt tesz. Az eskü szövege a következő:

„Én, ___esküszöm, hogy Magyarország természeti és civilizációs katasztrófák elleni védekezésében legjobb tudásom szerint részt veszek. Magyarország polgárai és a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak védelme érdekében szolgálati kötelezettségeimet teljesítem. Az emberi életet és méltóságot mindenkor tiszteletben tartom. Esküszöm, hogy minden erőmmel, törekvésemmel, tudásommal Magyarország javát szolgálom.” (Az esküt tevő egyéni meggyőződése szerint) „Isten engem úgy segítjen!”

A polgári védelmi beosztott személy jogosult:

- a szolgálat teljesítéséhez szükséges ellátásra;
- norma szerinti ruházattal és felszereléssel való ellátásra;
- egyenruha viselésére;
- feladatának ellátásához szükséges felkészítésre;
- feladatának ellátásához szükséges védőfelszereléssel, munkaeszközökkel történő ellátásra;
- a munka-, tűz- és balesetvédelmi szabályok megismerésére;
- távolléti díjra, utazási költségtérítésre, az ellátása igazolt költségeinek megtérítésére.

A polgári védelmi szervezetbe beosztott mentesíthető részben vagy teljesen a helyi adó megfizetése alól.

A polgári védelmi kötelezettséget teljesítő vagy a védelmi és biztonsági események kezelésében e törvény alapján közreműködő részére a honvédelmi vagy katasztrófavédelmi és honvédelmi feladatok teljesítésével összefüggésben bekövetkezett balesete vagy betegsége esetén a társadalombiztosítási rendelkezések szerinti baleseti ellátás jár. A polgári védelmi kötelezettséggel összefüggő balesetnek minősül az is, ha a baleset a kötelezettséget teljesítőt a kötelezettség teljesítésének helyére vagy onnan vissza, menet közben éri.

A polgári védelmi szervezetbe beosztott jogszabályban meghatározott esküt vagy fogadalmat tesz.

Veszélyhelyzetben az ideiglenes polgári védelmi szolgálat elrendelése írásban, vagy – halasztást nem tűrő esetben – szóbeli közléssel (hangosbemondó, kiértesítő, telefon, rádió- vagy televízió-közlemény útján) történhet. Amennyiben a polgári védelmi szolgálatra kötelezés szóbeli közléssel történik, az érintettnek a határozatot az elrendeléstől számított 72 órán belül át kell adni.

A polgári védelmi szervezetek alkalmazása és gyakoroltatása során a feladat ellátására csak az arra felkészített, megfelelő egyéni védőeszközökkel és munkaeszközökkel ellátott személy kötelezhető. A polgári védelmi kötelezettség alapján létrehozott polgári védelmi szervezet tagja csak beleegyezésével vehető igénybe a nemzetközi szerződésen alapuló, az államhatáron túli mentési feladatok ellátására.

A polgári védelmi beosztottak szolgálatukat függelmi rendben teljesítik. A polgári védelmi szervezet egységében az előjáró az adott egység vezetője, akinek joga és kötelessége a beosztott személyek tevékenységének irányítása. Az előjáró az irányítási jogosítványát a védekezés irányítására jogosult személy által meghatározott feladatoknak megfelelően gyakorolja. Az előjáró a hatáskörén belül önállóan intézkedik, megköveteli beosztottjaitól, hogy pontosan és időben teljesítsék a rájuk bízott feladatokat; szervezi, irányítja és ellenőrzi a beosztottjai munkáját. A polgári védelmi szervezet tagját a beosztás helye szerinti igazgatósága kirendeltség útján látja el igazolvánnyal.

A polgári védelmi egység vezetője az egység állománya tekintetében, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv vezetéssel megbízott tagja, a polgári védelmi szervezet teljes állománya tekintetében gyakorolja az utasításadás jogát. Az utasításadás jogát az egység vezetője a beosztó határozattal, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv vezetéssel megbízott tagja, megbízólevéllel igazolja.

A polgári védelmi szervezetek ellátása

Egyéni védőeszközzel való ellátás:

- a központi, a területi és a települési polgári védelmi szervezetek egyéni védőeszközökkel való ellátása központi készletekből történik, a központi készletek beszerzéséről és elosztásáról a főigazgató gondoskodik;
- a Kat. 73. § (1) bekezdés b) pontja alapján központi készletekből biztosított egyéni védőeszközök állagának megóvásáról és biztonságos tárolásáról a polgári védelmi szervezetek megalakítási helye szerint illetékes polgármester gondoskodik;
- a polgári védelmi szervezetek alkalmazását követően 30 napon belül gondoskodni kell a központi készletből átadott egyéni védőeszközök karbantartásáról és az elhasznált, megsemmisült anyagok, eszközök pótlásáról, amelynek költségeit a polgári védelmi szervezet alkalmazásának elrendelője viseli;
- a BM OKF összesített tervet készít a központi készletekből biztosított egyéni védőeszközökkel történő ellátás megvalósítására.

Az igazgatóság a polgármesterrel együttműködve:

- végzi a működési területén megalakított polgári védelmi szervezetek központi készletekből átadott egyéni védőeszközökkel való ellátását;
- vezeti az egyéni védőeszközök elosztásáról, felhasználásáról szóló nyilvántartást és felterjeszti a BM OKF számára, valamint Jelentést készít a keletkező igényekről, és azt felterjeszti a BM OKF számára. A kirendeltség a polgármesterrel együttműködve:
- végzi a működési területén megalakított polgári védelmi szervezetek központi készletekből átadott egyéni védőeszközökkel való ellátását;
- az egyéni védőeszközök elosztásáról, felhasználásáról nyilvántartást vezet, és az igazgatósághoz felterjeszti, valamint
- a keletkező igényekről jelentést készít, és az igazgatósághoz felterjeszti.

Technikai eszközökkel való ellátás:

- az igazgatóság és a kirendeltség igénybevételi javaslatot készít, amelynek során figyelembe veszi a Kat. 71. §-a alapján bekért és a katonai igazgatás területileg illetékes szervével egyeztetett adatokat;
- a hivatásos katasztrófavédelmi szerv a polgári védelmi feladatok ellátásához szükséges technikai eszközökre vonatkozó adatokat a katonai igazgatás területileg illetékes szervével évente egyezteti;
- a központi készletben lévő és tárolt technikai eszközök karbantartását és nyilvántartását a BM OKF, a területi szervnek kiadott technikai eszközök karbantartását és nyilvántartását az igazgatóság, a helyi szerv részére kiadott technikai eszközök karbantartását a kirendeltség, a nyilvántartását pedig az igazgatóság és a kirendeltség is végzi.

2. Katasztrófavédelmi felkészítés

A téma célja, hogy a vizsgázó megismerje a katasztrófák elleni védekezésre való felkészítés rendszerét, az irányítást végzők, valamint a lakosság védekezés során szükséges teendőit, a védelem főbb típusait.

2.1. Katasztrófavédelmi felkészítés

A katasztrófavédelmi felkészítés és tájékoztatás⁵ a védelmi és biztonsági felkészítés rendszerében megvalósuló folyamat, amelynek célja a természeti, a civilizációs és egyéb eredetű katasztrófák, veszélyhelyzetek megelőzése, az elhárításra és a helyreállítás során jelentkező, a Kat. 52. §-ában meghatározott feladatok végrehajtására való felkészülés, továbbá bekövetkezés esetén a káros következmények lehető legkisebbre csökkentése.

A felkészítés és tájékoztatás időszakai és feladatai – a katasztrófavédelmi feladatok végrehajtásának időszakaihoz kapcsolódóan – a következők.

⁵ 62/2011. BM rendelet a katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól

A megelőzési időszak (normál körülmények) feladatai:

- a veszély tulajdonságainak megismerése (megelőzhetőség, következmények csökkenthetősége), a tudati (pszichikai) felkészítés;
- a riasztás és tájékoztatás rendszerének, az egyéni, a helyi és a távolsági védelem lehetőségeinek a megismertetése.

A veszélyt közvetlenül megelőző időszak feladatai:

- a lehetséges veszélyekre vonatkozó célirányos és konkrét ismeretek biztosítására,
- a veszélyek felismerésére;
- a védekezés lehetőségeire;
- a veszélyhelyzetben tanúsítandó magatartási szabályok és a riasztás – értesítés – eszközeinek, jeleinek, jelzéseinek megismertetésére irányulnak.

A veszély időszakának feladatai:

- folyamatos ismeretek biztosítása a veszély bekövetkezéséről, a célcsoportok megfelelő és differenciált tájékoztatása:
 - a követendő magatartási szabályokról;
 - a védekezés módszereiről;
 - a lakosság egyéni, helyi és távolságvédelméről;
 - a mentéséről.

A katasztrófavédelmi felkészítés célcsoportjai:

- a polgári védelmi szervezetek;
- a közigazgatási vezetők;
- a katasztrófavédelmi feladatok ellátásában és a védelmi és biztonsági igazgatásban közreműködők;
- a pedagógusok, az óvodai nevelés, az alapfokú és a középfokú nevelés-oktatás tanulói (a hivatásos katasztrófavédelmi szerv kezdeményezi a felsőoktatási intézmények vezetőinél a hallgatók felkészítését és a katasztrófavédelmi ismeretek oktatását;)
- a lakosság.

2.2. A polgári védelmi szervezetek felkészítése

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a polgári védelmi szervezetek felkészítésére vonatkozó főbb előírásokat.

A polgári védelmi szervezet tagjának kiképzése elméleti és gyakorlati formában történik. Az elméleti képzés az évi 40, a gyakorlati kiképzés az évi 72 órát nem haladhatja meg. A polgári védelmi elméleti kiképzés típusai és időtartama:

- alapképzés: 6 óra;
- szakképzés: 8 óra, ebből ugyanazon a napon legfeljebb 6 óra tartható meg;
- továbbképzés, valamint
- vezetői képzés.

Az elméleti kiképzésre a BM OKF évenként, a kockázatbecsléseknek és a veszélyelhárítási tervekben meghatározott feladatoknak megfelelően, képzési programot készít, amelyet a főigazgató hagy jóvá.

A polgári védelmi gyakorlati kiképzés célja:

- a felkészítés során elsajátított ismeretek elmélyítése és a gyakorlatban történő alkalmazás begyakorlása;
- a polgári védelmi szervezetek egymás közötti, valamint a mentésben részt vevő más szervezetekkel való együttműködésének gyakorlása;
- a mozgósítás időben történő elérése, valamint
- az előbbiek ellenőrzése.

A polgári védelmi gyakorlati kiképzésre a BM OKF évenként, az elméleti kiképzéshez igazodó gyakorlati kiképzési programot készít, amelyet a főigazgató hagy jóvá. A polgári védelmi gyakorlat elrendelésére jogosult:

- központi szinten a főigazgató;
- területi szinten a területi védelmi bizottság elnöke, illetve az igazgató,
- helyi szinten a polgármester, illetve a kirendeltségvezető.

A munkahelyi polgári védelmi szervezet gyakorlatait a gazdálkodó szerv vezetője által meghatározott időpontban, a munkahelyi polgári védelmi parancsnokság, az általa kidolgozott tervek szerint vezeti le. A munkahelyi polgári védelmi szervezet gyakorlatát a hivatásos katasztrófavédelmi szerv képviselője ellenőrzi, a következő szempontok alapján:

- a munkahelyi polgári védelmi szervezet működési képességének elérése, a személyi és tárgyi feltételek alkalmassága;
- a szervezet irányítási rendszere, az információáramlás és a jelentési rendszer alkalmassága; a beosztott állomány feladatismerete és a biztonságos beavatkozás feltételeinek megléte;
- a szervezet folyamatos működéséhez kapcsolódó feltételek biztosítottága, valamint
- a szervezet megalakításával, gyakoroltatásával kapcsolatos okmányrendszer.

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv képviselője az ellenőrzésről jegyzőkönyvet készít, amelyben rögzíti a megfelelőségeket, a hibákat és hiányosságokat, és amely alapján a hivatásos katasztrófavédelmi szerv vezetője határidő tűzésével felhívja a gazdálkodó szerv vezetőjét a hiánypótlásra és a hibák kijavítására.

2.3. A közigazgatási vezetők felkészítése

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a védekezésirányításban részt vevő közigazgatási szervek vezetőinek felkészítési rendszerét, annak főbb tartalmi elemeit.

A BM OKF évente legalább egy alkalommal katasztrófavédelmi felkészítést szervez a központi államigazgatási szerv vezetője által kijelölt személyek részére. A felkészítés fő tartalma:

- a központi államigazgatási szerv ágazati tevékenységével összefüggő katasztrófavédelmi feladatok, valamint

- a megelőzés, védekezés, helyreállítás során gyakorolt ágazati tervező, szervező, irányító tevékenység.

A területi védelmi bizottság elnökének és tagjainak felkészítése

A BM OKF a területi védelmi bizottság elnökét, az igazgatóság a területi védelmi bizottság tagjait évente legalább egyszer felkészítésben részesíti. A felkészítés főbb tartalmi elemei:

- a közigazgatási és a rendvédelmi szervek, valamint a társadalmi szervezetek területi szintű együttes tevékenysége;
- a lakosság és a védekezésben érintett szervezetek riasztása;
- a területi polgári védelmi szervezetek létrehozása;
- a megelőzés, védekezés, helyreállítás során ellátandó feladatok;
- a lakosság alapvető ellátása, valamint
- a távolsági védelem ismeretei.

A helyi védelmi bizottság elnökének felkészítése

Az igazgatóság önkormányzati választási ciklusonként legalább egyszer felkészítésben részesíti a helyi védelmi bizottság elnökét. A felkészítés főbb tartalmi elemei:

- a védekezésben részt vevők irányítása;
- a települési polgári védelmi szervezetek alkalmazásának szabályai;
- a lakosság alapvető ellátása;
- a lakosság tájékoztatása és riasztása, valamint
- a távolsági védelem ismeretei.

A főpolgármester, a polgármester és a jegyző felkészítése

A Fővárosi Katasztrófavédelmi Igazgatóság két évente legalább egy alkalommal gondoskodik a főpolgármester felkészítéséről, amelynek főbb tartalmi eleme: a fővárosi katasztrófa-veszélyeztetettsége, a veszélyelhárítási tervezés, a felkészülés és megelőzés, valamint a katasztrófák elleni védekezés szervezeti rendszere.

Az igazgatóság:

- évente legalább egyszer felkészítésben részesíti az I. katasztrófavédelmi osztályba sorolt települések polgármestereit és jegyzőit;
- két évente legalább egyszer felkészítésben részesíti a II. katasztrófavédelmi osztályba sorolt települések polgármestereit és jegyzőit;
- önkormányzati választási ciklusonként legalább egyszer felkészítésben részesíti a III. katasztrófavédelmi osztályba sorolt települések polgármestereit és jegyzőit.

A felkészítés főbb tartalmi elemei:

- a helyi kockázati tényezők;
- a település katasztrófavédelmi osztályba sorolása;
- a veszélyelhárítási tervezés;
- a katasztrófavédelmi irányítási rendszer;
- a települési polgári védelmi szervezetek alkalmazásának szabályai;

- az elsőfokú polgári védelmi hatósági hatáskör;
- a lakosság tájékoztatása és riasztása, valamint
- a távolsági védelem ismeretei.

A katasztrófavédelmi feladatok ellátásában, a védelmi igazgatásban közreműködők felkészítése

A katasztrófavédelmi feladatok ellátásában és a védelmi és biztonsági igazgatásban közreműködők részére évente legalább egy alkalommal országos szinten a BM OKF, területi szinten az igazgatóság, helyi szinten az igazgatóság szervezésében a kirendeltség tart elméleti és gyakorlati felkészítést.

Főbb tartalmi elemei:

- a katasztrófavédelem szervezet- és feladatrendszere;
- a védelmi igazgatás rendszere és a különleges jogrend, rendkívüli intézkedések a különleges jogrend idején;
- a katasztrófák elleni védekezés irányítása;
- a közreműködő személyek és szervezetek, az ágazatok sajátos feladatai;
- a riasztási és értesítési, kapcsolattartási és jelentési rend, valamint
- a döntéshozatali eljárások.

2.4. A pedagógusok felkészítése

A téma célja, hogy a vizsgázó megismerje az oktatás különböző szintjein dolgozó pedagógusok sajátos felkészítési rendszerét.

Az igazgatóság szervezésében a kirendeltség évente legalább egyszer elméleti felkészítésben részesíti a nevelési-oktatási intézmény vezetője által kijelölt katasztrófavédelmi felkészítésért felelős pedagógust.

Külön-külön célcsoportként tervezik az óvodai, az általános iskolai és a középiskolai pedagógusok felkészítését. Tartalmánál az óvodai nevelés, az alapfokú nevelés-oktatás és a középfokú nevelés-oktatás szakaszaira jellemző életkori sajátosságokat kell figyelembe venni.

A BM OKF által biztosított központi oktatócsomag alapján a kirendeltségvezető a települési jellemzőknek és az életkori sajátosságoknak megfelelően a pedagógus részére szakmai támogatást nyújt. A kirendeltségvezető éves tervet készít a pedagógusok katasztrófavédelmi felkészítésére. Az igazgatóság, valamint a kirendeltségvezető a pedagógusok és az oktatási intézmények tanulóinak részvételét biztosítja az éves terv alapján megszervezett nyilvános katasztrófavédelmi gyakorlatokon.

2.5. Az óvodai nevelésben részesülő, illetve az alap- és középfokú nevelési-oktatási rendszerben tanuló gyermekek felkészítése

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a különböző korosztályokba tartozó gyermekek felkészítésének sajátosságait.

Az óvodai szintű katasztrófavédelmi felkészítéseknél kiemelt figyelemmel kell lenni a gyermekek életkori sajátosságaira és az alkalmazható módszerekre. A központi oktatócsomagot – az óvodai nevelés országos alapprogramját figyelembe véve – a BM OKF határozza meg, a felkészítések tartalmát a pedagógussal történő egyeztetés alapján a kirendeltségvezető állítja össze. Az igazgatóság a központi oktatócsomag alapján területi és helyi oktatási segédleteket, módszertani útmutatókat dolgoz ki és tesz hozzáférhetővé az intézmények számára.

A tanulók katasztrófavédelmi felkészítéséhez, az alapfokú és a középfokú nevelés-oktatás szakaszára figyelemmel, a BM OKF – a mindenkorai Nemzeti Alaptanterv követelményeinek megfelelően – központi oktatócsomagot dolgoz ki és tesz közzé. Az igazgatóság a központi oktatócsomag alapján területi oktatási segédleteket, módszertani útmutatókat dolgoz ki és tesz hozzáférhetővé a nevelési-oktatási intézmények számára.

A hivatásos katasztrófavédelmi szervek segítséget nyújtanak és részt vesznek a nevelési-oktatási intézmények számára a felkészítések – mind tanórák keretében, mind a tanórán kívüli formáinak – tervezésében és végrehajtásában. Az igazgatóságok és kirendeltségek felelősek a területi és helyi szintű katasztrófavédelmi ifjúsági versenyek szervezéséért és végrehajtásáért, továbbá részt vesznek az országos döntő előkészítésében és lebonyolításában.

Az igazgatóság és a kirendeltségvezető külön tervezi a gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai nevelési-oktatási intézményben kiemelt figyelmet igénylő gyermekek, tanulók, valamint a felnőttoktatásban részt vevők katasztrófavédelmi felkészítését. A felkészítést a kirendeltségvezető a gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai nevelési-oktatási intézmény, illetve a felnőttoktatást végző intézmény vezetőjével történő egyeztetés alapján, a sajátos nevelési-oktatási igényeknek megfelelően hajtja végre.

2.6. A lakosság katasztrófavédelmi felkészítése

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje és alkalmazni tudja a lakosság tájékoztatásának különböző módszereit.

A lakosság katasztrófavédelmi felkészítésének fő célja: a helyben jelentkező veszélyeztető hatások, és a veszély esetén, illetve riasztáskor követendő magatartási szabályok megismertetése. Alapvető formája az aktív és a passzív tájékoztatás.

Aktív tájékoztatás

Az igazgatóság szervezésében a kirendeltség lakosságtájékoztatási program keretében készíti fel a lakosságot:

- az I. katasztrófavédelmi osztályba sorolt településeken évente legalább egyszer;
- a II. katasztrófavédelmi osztályba sorolt településeken 3 évente legalább egyszer.

Az aktív lakosságtájékoztatás megvalósítható:

- tájékoztató kiadványok kibocsátásával;
- a helyi sajtóban, az önkormányzat lapjában, a megyei lapokban, helyi és regionális televíziókban, kábeltelevíziókban, helyi rádiókban megjelenő tájékoztató közlemények megjelentetésével, internetes tájékoztató felületek megjelentetésével;
- lakossági fórumok szervezésével;
- településen rendezett egyéb nyilvános rendezvényen (város- és falunap).

Az aktív lakosságtájékoztatás főbb tartalmi elemei:

- a riasztási módszerek és jelek, jelzések felismerése;
- a követendő magatartási szabályok;
- segítségnyújtás formái;
- az adott területet fenyegető természeti és civilizációs veszélyek;
- a veszélyek elhárításának lehetséges módjai.

Passzív tájékoztatás

Az igazgatóság a kirendeltséggel közösen gondoskodik a lakosság legszélesebb körének tájékoztatásáról. A passzív lakosságtájékoztatás megvalósítható:

- az érdeklődők számára nyomtatott és elektronikusan hozzáférhető információs kiadványok elérhetővé tételével;
- kirendeltségi nyílt nap biztosításával.

A passzív lakosságtájékoztatási formában elérhető tájékoztató főbb tartalmi elemei megegyeznek az aktív tájékoztatás elemeivel.

A kirendeltség legalább évente egy alkalommal, előre meghirdetett nyílt napot tart. A nyílt napon a lakosság számára tájékoztatást nyújt:

- a katasztrófavédelmi rendszerről;
- a kirendeltség feladatairól, felszereléséről;
- a település veszélyeztető tényezőiről;
- a felkészülési-megelőzési lehetőségekről, valamint
- a veszély esetén követendő magatartási és védelmi szabályokról.

Azokon a településeken, ahol a nemzeti, etnikai kisebbség lélekszáma az összlakosság 5%-át eléri, vagy amely település idegenforgalmi központ, az aktív lakosságtájékoztatási formában kiadott vagy megjelentetett tájékoztató kiadvány riasztási jeleket, jelzéseket és a követendő magatartási szabályokat tartalmazó részét, a kisebbség nyelvén és az idegenforgalomra

jellemző világnyelven is meg kell jelentetni. A hátrányos helyzetűek, fogyatékkal élők felkészítését a számukra alkalmas segédletek kidolgozásával és kiadásával kell biztosítani.

3. A lakosságvédelem

3.1. A lakosság egyéni védelme

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a lakosságvédelem különböző formáit, szabályait, illetve katasztrófa esetén fel tudja mérni a lakosság egyéni védőeszközigényét.

A lakosság védelmének szervezésénél alapvető elv, hogy az ország egyes területein, veszélyeztetettség mértékétől függően, azonos szintű, a veszéllyel arányos védelmet kell biztosítani.

A lakosság védelmének módszerei alapvetően nem különböznek egymástól normál, illetve különleges jogrendi időszakokban, így például a rendkívüli állapot viszonyai között sem. Különbség a végrehajtás feltételeiben és körülményeiben jelentkezik, melynek tárgyalása nem feladata a tansegédletnek.

A lakosságvédelem alapvető módjai:

- az egyéni védelem;
- a helyi védelem és
- a távolsági védelem.

Az **egyéni védelem** a személyek egyéni védekezési módszere. A **helyi és a távolsági védelem** a károsító hatások elleni tömegmértékű védekezési módszer, amely igényli a lakosság közreműködését is.

Az egyéni védelem alatt azon lehetőségek, eszközök használatát és alkalmazását, rendszabályok betartását értjük, amelyekkel védjük a személyeket a veszélyek káros hatásaitól, a mérgező anyagok, a nukleáris szennyeződés és a biológiai kórokozók károsító hatásainak veszélyeitől. Ennek során az egyéni védelemnek ki kell terjednie:

- a légzésvédelemre;
- a bőrvédelemre;
- az egyéni sugárdózismérésre;
- egyéni készítmények, gyógyszerek alkalmazására;
- az egyéni mentesítésre;
- a veszélyhelyzeti magatartási rendszabályokra.

Az egyéni védelem eszközeivel való ellátás követelményeit jogszabály írja elő. Ennek megfelelően a lakosság részére egyéni védőeszközt, felszerelést vagy menekülő eszközt kell biztosítani a fellépő veszélyek esetén. Az egyéni védőeszközzel való ellátás a központi készletből történik.

A polgári szerv vezetője felelős a munkahelyi polgári védelmi szervezetbe beosztottak egyéni légzés- és bőrvédő eszközökkel történő ellátásáért. Veszélyes anyagot gyártó, tároló, felhasználó létesítmény üzemeltetője, valamint ezek közvetlen hatásterületén működő, hatósági határozattal kijelölt polgári szerv vezetője felelős az ott dolgozó személyek menekülő felszereléssel történő ellátásáért.

A lakosság védelmének alapvető módszerei a helyi és a távolsági védelem:

- a) a helyi védelem az elzárkózás a veszélyeztető hatás elleni védelemre alkalmas, illetve alkalmassá tett helyen;
- b) a távolsági védelem a lakosság veszélyeztetett területről történő kimenekítése, illetve kitelepítése, valamint befogadóhelyen történő átmeneti jellegű elhelyezése.

Megelőzés, valamint katasztrófa veszélye, kiterjedt káresemény, illetve veszélyhelyzet során, a veszélyeztető hatás és a várható következmények szempontjából – az emberi élet védelmének elsőbbségével – alkalmazandó lakosságvédelmi módszer első helyen a helyi védelem.

Amennyiben az adott körülmények között a lakosság védelmére nem alkalmas a helyi védelem, a távolsági védelem módszerét kell alkalmazni.

3.2. A veszélyhelyzeti riasztás rendszere

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje és értelmezni tudja a különböző riasztások jeleit, közleményeit.

A védelmi és biztonsági szervezetek, valamint a védelmi és biztonsági feladatok ellátásában részt vevő szerveknek, szervezeteknek a védelmi és biztonsági eseményekre való rugalmas, összehangolt és hatékony reagálása érdekében védelmi és biztonsági célú riasztási rendszer működik. A riasztási rendszer működtetését a védelmi és biztonsági igazgatás központi szerve koordinálja (VBÖ).

A riasztási rendszer

- állami és
- lakossági

riasztási és tájékoztatási eljárásrendekre tagozódik.

A lakosság riasztására a hatályos jogszabályok két esetet határoznak meg:

- a **katasztrófariasztást**⁶ és
- a **légi riasztást**⁷.

⁶ 234/2011. Kormányrendelet a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról

⁷ 614/2022. Kormányrendelet a honvédelemről és a Magyar Honvédségről szóló törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról

A védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról szóló 2021. évi XCIII. törvény 19. §-ában és a Kat. 42. §-ában meghatározott bejelentések értékelése után katasztrófa veszélye, kiterjedt káresemény és veszélyhelyzet esetén, az emberi élet és a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak mentése érdekében a rendelkezésre álló riasztó-, illetve tájékoztatórendszertől függően (234/2011. kormányrendelet).

A **katasztrófariasztást** országos vagy több vármegyét érintő veszélyeztetettség esetén, a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter (a belügyminiszter) – a Kormány utólagos tájékoztatásával – a BM OKF útján, vármegyei (fővárosi) szintű veszélyeztetettség esetén a vármegyei (fővárosi) területi védelmi bizottság elnöke – a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter (a belügyminiszter) utólagos tájékoztatásával – a vármegyei (fővárosi) igazgatóság útján, a település veszélyeztetettsége esetén a polgármester – a helyi védelmi bizottság elnökének tájékoztatásával –, polgári szervnél bekövetkezett veszélyhelyzetben a polgári szerv vezetője – a polgármester egyidejű tájékoztatása mellett – rendelheti el. A korszerű riasztórendszerek a riasztáson túl alkalmasak közlemények ismertetésére is.

A katasztrófavédelmi rendszer készenlétben tartásáért, működtetéséért, fejlesztéséért és a működtetésben részt vevők tevékenységének felügyeletéért – az érintett miniszterekkel együttműködésben – a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter (a belügyminiszter) felelős. Állandó működő elemei: a katasztrófavédelem riasztó-, jelző- és tájékoztató rendszere, a közszolgálati média, továbbá a jogszabályban kijelölt országos, körzeti és helyi rádiós és televíziós műsorszolgáltatók, valamint ezek működtetését biztosító szervezetek, infokommunikációs társaságok.

Légi támadás esetére az államnak a személyi veszteségek és az anyagi károk csökkentése és megelőzése, az élet és vagyonmentés céljából riasztási és tájékoztatási rendszert (légiriasztási rendszer) kell fenntartania.

A **légi riasztás** az országot ért váratlan légitámadás vagy annak közvetlen veszélye esetén a Magyar Honvédség, a rendvédelmi szervek és a szervezett védekezésben részt vevő más szervezetek, valamint az állampolgárok megelőző védekezése és a személyi veszteségek, az anyagi károk megelőzése, csökkentése érdekében alkalmazott jelző, riasztó tevékenység.

A légi riasztó-rendszer készenlétben tartásáért, működtetéséért, fejlesztéséért és a működtetésben részt vevők tevékenységének felügyeletéért – az érintett miniszterekkel együttműködésben – a honvédelmi miniszter felelős. Állandó működő elemei: a Magyar Honvédségnek a légi riasztás elrendeléséért és feloldásáért felelős szerve, a katasztrófavédelem riasztó-, jelző- és tájékoztatórendszere, a közszolgálati média, továbbá a jogszabályban kijelölt országos, körzeti és helyi rádiós- és televíziós műsorszolgáltatók, valamint az ezek működtetését biztosító szervezetek, infokommunikációs társaságok.

A Kormány

A Kormány meghatározza a védelmi és biztonsági célú riasztási rendszer döntéshozatali és működési rendjét (VBÖ).

A katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter feladatai

A katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter irányítja az állampolgárok és a gazdálkodó szervezetek katasztrófavédelmi felkészítését, tájékoztatását, valamint a lakosság riasztását (234/2011 kormányrendelet).

A védelmi és biztonsági feladatok ellátásában résztvevő további szervezetek

Jogszabályban meghatározottak szerint közreműködnek a lakosság védelmi és biztonsági célú tájékoztatásában, riasztásában (VBÖ).

A területi védelmi bizottság elnökének feladatai

Megszervezi az illetékességi területén található települések, kerületek, valamint a lakosság és a védekezésben érintett szervezetek közötti riasztás, kiértesítés és tájékoztatás, valamint kölcsönös segítségnyújtás rendjét (VBÖ).

A helyi védelmi bizottság elnökének feladatai

Irányítja az illetékességi területe védelmi és biztonsági feladataihoz szükséges tájékoztatási rendszer kialakítását és működését (VBÖ).

A polgármester feladatai

Biztosítja a lakosság riasztására szolgáló és a közigazgatási területén lévő, rendelkezésre bocsátott technikai berendezések működtetését (VBÖ).

3.3. Védőlétesítmények alkalmazása

***A téma tanulási célja,** hogy a vizsgázó megismerje a védelmet biztosító létesítmények főbb jellemzőit, védelmi képességeiket, illetve a létesítmények adta lehetőségek keretein belül a védekezési módokat.*

A védőlétesítmény rendeltetési céljának megfelelően kiépített vagy átalakítható műszaki létesítmény, amely határoló szerkezete, berendezése, felszerelése és műtárgyai révén meghatározott szintű védelmet nyújt a veszélyek káros hatásai ellen. Az emberi élet védőlétesítményben történő védelmének módszere katasztrófák és fegyveres összeütközés egyes eseteiben.

A védőlétesítmények csoportosítása

Védőképesség alapján:

- osztályba sorolt létesítmény: a támadó fegyverek komplex hatásai ellen nyújt védelmet és a túlélés feltételeit tartósan tudja biztosítani (I. és II. osztályba soroltak rendszerint felsőszintű vezetési pontok, a III., IV., V. osztályú létesítmények épület alatt és épületen kívül létesíthetők, ezek alapvetően lakosságvédelmi célokra alkalmazhatók);
- osztályba nem sorolt ún. régi házi (RH) óvóhely: amely az épületek rombolódása esetén a romteher elviselésére minden megerősítés nélkül alkalmas;
- szükség-védőlétesítmény: a lakosság elhelyezésére alkalmas, korlátozott védelmet nyújtó, adott időszakban elsősorban statikailag megerősítendő pincék, tárok vagy egyéb más műtárgyak;
- a lakosság elrejtése szempontjából fontos építmény a kettős rendeltetésű létesítmény: elsősorban békeidőszaki polgári felhasználásra szolgál, fegyveres összeütközés és katasztrófa esetén életvédelmi létesítményként használható (például: metróvonal-alagút, mélygarázs stb.).

Elhelyezkedése alapján:

- föld alatti;
- földfelszíni;
- épület alatti;
- épületen kívüli;
- önállóan, meglévő, természetes vagy mesterségesen kialakított táro védőlétesítmény.

Magyarország védőlétesítménnyel való ellátottsága

Az ország jelenlegi óvóhely állománya az 1940-es évektől 1985-ig több ütemben és több tervezési irányelv alapján alakult ki. Az ország jelenlegi ellátottsága:

- a települések 92,1%-án egyáltalán nincs életvédelmi létesítmény; a települések 0,9%-án található osztályba sorolt védőlétesítmények, amelyek a budapesti metróval együtt a megvédendő lakosság 2,3%-ának befogadására alkalmasak;
- az osztályba nem sorolt létesítményeket is figyelembe véve, összességében a lakosság 7,9 %-a helyezhető el védőlétesítményben, jelentős építési (megerősítési) feladatok végrehajtásával.

A nemzetközi tapasztalat és gyakorlat azt bizonyítja, hogy a lakosság megvédésére nem csak a speciálisan védőlétesítményi célra épített létesítmények számának növelése az egyedüli megoldás. A világ számos országában azzal oldották meg a lakosság helyi védelmét, hogy az építmények egyes részeit úgy alakították ki, hogy az épület befogadóképességének megfelelő védelmet biztosítson, így néhány százalékos többletköltséggel életvédelemre alkalmas létesítményekhez jutottak. A védőlétesítmények építéséről, fenntartásáról, karbantartásáról, illetve e létesítmények technikai felszerelésének pénzügyi fedezetéről állami és önkormányzati szinten szükséges gondoskodni.

A lakosság elzárkóztatása, mint az életvédelem lehetséges módja

A lakosság helyi védelmének biztosítására sok esetben elégséges védekezési módszer lehet a lakásokon belül kialakítható, elzárkózásra alkalmas ún. biztonsági helyiségek igénybevétele. Az elzárkózás rövid idejű, néhány órás, ideiglenes jellegű lakosságvédelmi módszer. Elzárkózásnál a lakás ablakait be kell zárni, el kell érni, hogy az minél gáztömörebb legyen. A lakás legvédehetőbb helyére kell menni, és ott tartózkodni addig, amíg a riasztás el nem múlik, illetve fel nem oldják. A lakás legvédehetőbb helyiségének kell tekinteni azt, amelyen nincs külső nyílászáró. Lehetőség szerint olyan helyiséget kell elzárkózásra alkalmassá tenni, ahol folyóvíz vételére van lehetőség. Figyelemmel kell kísérni a folyamatos lakossági tájékoztatásokat. A lakást csak abban az esetben lehet elhagyni, ha a veszély elmúlt, vagy a kárelhárításban részt vevők erre utasítást adnak.

3.4. A távolsági védelem

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a távolsági védelem formáit, alkalmazásuk feltételeit, feladatait.

A távolsági védelem ideiglenes lakóhelyelhagyást jelent, magában foglalja:

- a kitelepítést;
- a kimenekítést;
- a kiürítést, és
- az ezekből adódó befogadási-elhelyezési;
- majd visszatelepítési feladatok végrehajtását, valamint
- az ezek során jelentkező biztosítási feladatokat.

Kitelepítés: a lakosság és a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak veszélyeztetett területről történő – a veszélyelhárítási tervben meghatározottak szerinti – kivonása és befogadóhelyen történő átmeneti jellegű elhelyezése.

Kimenekítés: közvetlen életveszély esetében a lakosság veszélyeztetett területről történő azonnali kivonása.

Befogadás: a kimenekített, illetve kitelepített lakosság és létfenntartáshoz szükséges anyagi javak befogadóhelyen történő átmeneti jellegű elhelyezése.

Visszatelepítés: a veszély elmúltával a kimenekített, kitelepített lakosság és a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak lakóhelyre történő visszajuttatása.

Kiürítés: a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak, a kijelölt intézmények és azok ingóságai, valamint a kulturális örökség elemeinek a veszélyeztetett területről történő kivonása.

A kitelepítés, kimenekítés feladatai

A kitelepítés, kimenekítés ideiglenes jellegű védelmi intézkedések, a veszélyeztető esemény elmúltával, illetve a következmények felszámolása után haladéktalanul intézkedni kell a visszatelepítésről. A kitelepítés végrehajtását a polgármester rendeli el, a területi védelmi bizottság elnökének értesítésével vagy utólagos tájékoztatásával.

A kitelepítésre vonatkozó „felhívást” a helyben szokásos módon vagy a tömegtájékoztató eszközökön kell közzétenni. Amennyiben a szervezett végrehajtást nem akadályozza, biztosítani kell a lakosság azon szándékát, hogy az általa megválasztott helyre (veszélyes területen kívülre) távozhasson, vagy lakóhelyét saját közlekedési eszközével hagyhassa el (polgármesteri engedély alapján). A fekvőbeteg ellátást végző egészségügyi intézmények, bentlakásos szociális intézmények kitelepítésének végrehajtásáért az intézmény vezetője felel.

A terület és a visszamaradó anyagi javak őrzéséről a rendőrség (esetenként a Magyar Honvédség alakulataival és más szervekkel együttműködve) gondoskodik (polgári szerv esetében a szerv vezetője gondoskodik az őrzés-védelemről, ennek hiányában a rendőrség).

Közegészségügyi és közbiztonsági okokból gondoskodni kell az érintett területre való be- és kilépés szabályozásáról. Elrendelhető a kilépő személyek egészségügyi, radiológiai, vegyi ellenőrzése, továbbá az esetleges mentesítési (fertőtlenítési) feladatok végrehajtása. A lakossággal együtt elszállítható személyes javakra vonatkozóan a kitelepítés elrendelője mennyiségi korlátozásokat vezethet be.

A befogadással-elhelyezéssel, visszatelepítéssel kapcsolatos feladatok

A területi védelmi bizottság elnöke által befogadásra kijelölt település polgármestere gondoskodik:

- a lakosság elhelyezéséről;
- a nyilvántartási feladatok elvégzéséről;
- az egészségügyi és étel-miszer-ellátás biztosításáról;
- a kitelepített közigazgatási szervek működési feltételeinek megteremtéséről.

A kitelepített intézmény csak intézményben, a lakosság elsősorban intézményben vagy személyek elhelyezésére szolgáló épületben, illetve szükségtáborban helyezhető el. Abban az esetben, ha e lehetőségek nem állnak rendelkezésre, a kitelepítettek a lakoságnál is elhelyezhetőek. Fontos a családok lehetőség szerinti „együtt-tartása, elhelyezése”, ami azt jelenti, hogy a kitelepítés és befogadás során a családtagokat lehetőleg ugyanazon településen, azonos intézményben (épületben) kell elhelyezni.

4. Nemzetközi együttműködés

4.1. Az Európai Unió

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje az Európai Unió katasztrófavédelmi rendszerét, a szabályozás főbb területeit, a polgári védelmi mechanizmus működését, a kárenyhítési sajátosságokat, illetve Magyarország részvételét az Unió katasztrófavédelmében.

A katasztrófák és más veszélyek nem ismerik az államhatárokat, így hazánknak is elengedhetetlen szüksége van a katasztrófavédelem területén működő nemzetközi szervezetek munkájába való céltudatos bekapcsolódásra, tevékenységre. A nemzetközi együttműködés szakmai területei összetettek és rendkívül széles körűek, amelyek minden esetben Magyarország kül- és biztonságpolitikájából levezethetők, illetve levezetettek. Az együttműködés a nemzetközi szervezetektől (EU, NATO, ENSZ) kezdve, a regionális és kétoldalú együttműködéssel bezárólag rendkívül széles területen teremt lehetőséget a katasztrófák hatásainak kölcsönös segítségnyújtás formájában történő kezelésére.

Az Unió⁸ nemzetközi szintű fellépése azon elvekre épül, amelyek létrehozását, fejlődését és bővítését vezérelték, és arra irányul, hogy ezek érvényesülését a világ többi részén is előbbre vigye. Ezek az alapelvek a demokrácia, a jogállamiság, az emberi jogok és alapvető szabadságok egyetemes és oszthatatlan volta, az emberi méltóság tiszteletben tartása, az egyenlőség és a szolidaritás elvei, valamint az Egyesült Nemzetek Alapokmányában foglalt elvek és a nemzetközi jog tiszteletben tartása.

Az Unió arra törekszik, hogy kapcsolatokat alakítson ki és partnersége lépjen azokkal a harmadik országokkal, valamint nemzetközi, regionális vagy univerzális szervezetekkel, amelyek osztoznak vele az említett elvekben. Az Unió, különösen az Egyesült Nemzetek keretében, elősegíti a közös problémák többoldalú megoldását.

Az Unió közös kül- és biztonságpolitikára vonatkozó hatásköre a külpolitika minden területére és az Unió biztonságát érintő valamennyi kérdésre kiterjed, ideértve egy közös védelempolitika fokozatos kialakítását, amely közös védelemhez vezethet.

Az Unió a külső tevékenységeire irányadó elvek és célkitűzések keretében közös kül- és biztonságpolitikát folytat, határoz meg és hajt végre, amely a tagállamok közötti kölcsönös politikai szolidaritás továbbfejlesztésén, az általános érdekű ügyek azonosításán és a tagállamok fellépései között egyre növekvő fokú összhang megvalósításán alapul.

Az Unió közös politikákat és tevékenységeket határoz meg és hajt végre, valamint a nemzetközi kapcsolatok minden területén magas szintű együttműködés kialakításán munkálkodik annak érdekében, hogy:

- megvédje értékeit, alapvető érdekeit, biztonságát, függetlenségét és integritását;

⁸ EU Alapcharta (Lisszaboni szerződés)

- megszilárdítsa és erősítse a demokráciát, a jogállamiságot, az emberi jogokat és a nemzetközi jog elveit;
- összhangban az Egyesült Nemzetek Alapokmányának céljaival és elveivel, valamint a Helsinki Záróokmány elveivel és a Párizsi Charta céljaival – beleértve a külső határokhoz kapcsolódókat is – megőrizze a békét, megelőzze a konfliktusok kialakulását, és erősítse a nemzetközi biztonságot;
- elősegítse a fejlődő országok fenntartható gazdasági, társadalmi és környezeti fejlődését, elsődlegesen a szegénység felszámolása céljából;
- előmozdítsa valamennyi ország bekapcsolódását a világ gazdaságba, egyebek mellett a nemzetközi kereskedelemben érvényesülő korlátozások fokozatos megszüntetése révén;
- hozzájáruljon olyan nemzetközi intézkedések kidolgozásához, amelyek a fenntartható fejlődés biztosítása érdekében a környezet minőségének és a világ természeti erőforrásaival való fenntartható gazdálkodásnak a megőrzésére és javítására irányulnak;
- **segítséget nyújtson a természeti vagy ember által okozott katasztrófákkal sújtott embercsoportoknak, országoknak vagy régióknak,** és előmozdítsa egy erősebb többoldalú együttműködésen és a világ felelős kormányzásán alapuló nemzetközi rendszer létrejöttét.

Az Unió ösztönzi a tagállamok közötti együttműködést a természeti vagy ember okozta katasztrófák megelőzését és az azokkal szembeni védekezést szolgáló rendszerek hatékonyságának javítása érdekében. Az Unió tevékenységének célja:

- az Unión belül a tagállamok nemzeti, regionális vagy helyi szintű intézkedésének támogatása és kiegészítése a kockázatok megelőzése, a tagállamokban a polgári védelemben részt vevők felkészítése és a természeti vagy ember által okozott katasztrófák kezelése terén;
- a nemzeti polgári védelmi szolgálatok gyors és eredményes operatív együttműködésének előmozdítása az Unión belül;
- a nemzetközi szintű polgári védelmi intézkedések koherenciájának előmozdítása.

A célkitűzések megvalósításának elősegítéséhez szükséges intézkedéseket rendes jogalkotási eljárás keretében az Európai Parlament és a Tanács állapítja meg, kizárva azonban a tagállamok törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezéseinek bármilyen harmonizációját.

Az Unió humanitárius segítségnyújtási intézkedéseit az Unió külső tevékenységének elvei és célkitűzései által meghatározott keretek között kell végrehajtani. Ezen intézkedések arra irányulnak, hogy a harmadik országok lakosainak, akik természeti vagy ember okozta katasztrófák áldozataivá váltak, eseti támogatást, segítséget és védelmet nyújtsanak a rendkívüli helyzetből eredő emberi szükségleteik kielégítésében. Az Unió és a tagállamok intézkedései kiegészítik és erősítik egymást.

A humanitárius segítségnyújtási intézkedések során tiszteletben kell tartani a nemzetközi jog elveit a pártatlanság és a semlegesség követelményét, valamint a hátrányos megkülönböztetés

tilalmát. Az Unió humanitárius segítségnyújtási intézkedései végrehajtásának kereteit meghatározó intézkedéseket rendes jogalkotási eljárás keretében az Európai Parlament és a Tanács határozza meg.

Az európai fiataloknak az Unió humanitárius segítségnyújtási intézkedéseiben való közös részvételéhez szükséges keretek biztosítása céljából létrejön az Európai Önkéntes Humanitárius Segítségnyújtási Hadtest. A hadtest jogállását és működésének szabályait rendes jogalkotási eljárás keretében elfogadott rendeletekben az Európai Parlament és a Tanács határozza meg.

Az uniós és a nemzeti humanitárius segítségnyújtási intézkedések hatásosságának és egymást kiegészítő jellegének erősítése érdekében a Bizottság minden hasznos kezdeményezést megtehet az Unió és a tagállamok intézkedéseinek összehangolására. Az Unió gondoskodik arról, hogy humanitárius intézkedései összhangban legyenek a nemzetközi szervezetek és intézmények, így különösen az Egyesült Nemzetek Szervezetéhez kapcsolódó rendszerben működő szervezetek és intézmények által végzett ilyen műveletekkel, és azokhoz koherens módon illeszkedjenek.

Az EU szervezetében a katasztrófák elleni védekezés a polgári védelmi tevékenységen belül kerül megvalósításra, mint annak meghatározó eleme. Az Európai Bizottság XI. Főigazgatóság, amely a környezetvédelem, nukleáris biztonság és a polgári védelem kérdéseivel foglalkozik, több osztályból áll. Így a XI./C/4 osztály, amely általános felelősséggel tartozik a közösségi együttműködésért, a polgári védelem területét koordinálja a XI./C/1 osztály a sugárzásvédelemért, a XI./E/1 osztály az ipari balesetek elleni védekezésért felel, míg az EU más főigazgatóságai, így a VI. (mezőgazdasági) az erdőtüzek megelőzéséért, a VII. a közlekedési balesetek kezeléséért, a VIII. a kutatásokért, valamint az Európai Közösség-Humanitárius Irodája (ECHO) a segítségnyújtásért felelős.

Az EU polgári védelmi, katasztrófavédelmi követelményrendszere 1996 óta ismert az Európai Bizottság XI. Főigazgatósága által kiadott irányelvekből, amely a „Közösségi *együttműködés a polgári védelem területén*” címet viseli. A Főigazgatóság felelősséggel tartozik a közösségi együttműködésért a polgári védelem területén, koordinálja más EU-szervek együttműködését a katasztrófák elleni védekezés, sugárzásvédelem, erdőtüzek megelőzése, közlekedési balesetek és a nemzetközi segítségnyújtás területén. A fenti dokumentum főbb célkitűzései:

- a nemzeti, regionális és helyi szintű törekvések támogatása és kiegészítése a polgári védelemért felelős személyek (szervezetek) katasztrófa-megelőzése és készsége, valamint katasztrófa esetén történő beavatkozás vonatkozásában;
- a lakosság tájékoztatásához való hozzájárulás, az európai polgárok önvédelmi felelősségi szintjének növelése érdekében;
- keret biztosítása a nemzeti polgári védelmi szolgálatok közötti hatékony és gyors együttműködéshez, amikor kölcsönös segítségnyújtásra van szükség;
- polgári védelem területén nemzetközi szinten végrehajtott akciók koherenciájának előmozdítása, különös tekintettel a jelölt közép- és kelet-európai országokkal való együttműködésére a bővítéssel kapcsolatban, valamint a mediterrán régióban lévő partnerekkel való együttműködésre.

A Közösségi Akcióprogram alapján a közösségi együttműködés hatásterülete a polgári védelem terén kiszélesítésre került, hogy átfogja a katasztrófák megelőzésének területét és nagyobb hangsúly helyeződjön a nagyközönség tájékoztatására. A program olyan intézkedések, nevezetesen a kiképzési munkaműhelyek és szimulációs gyakorlatok folytatását is lehetővé teszi, amelyek különösen hatásosnak bizonyultak a múltban. A főbb projekteken kívül egyéb specifikus projektek is támogatásra kerültek.

Főbb projektek:

- szakértők cseréje;
- katasztrófák megelőzése;
- válságkezelés;
- katasztrófa orvos - egészségügyi együttműködés;
- a nagyközönség tájékoztatása egy globális információs rendszer létrehozásával.

Egyéb specifikus projektek:

- véletlen vízszennyeződés;
- az árvizekkel kapcsolatos korai figyelmeztetés;
- polgári védelem a városi területeken;
- az utasszállító kompokkal kapcsolatos balesetek;
- pszichológiai támogatás.

A Közösségi Polgári Védelmi Mechanizmus

Az előzőek tükrében további konkrét követelmények fogalmazódtak meg a göteborgi Európa Tanács 2001. június 15-16-i elnökségi ülés zárónyilatkozat V. fejezetében, amely az „Együttműködésért és biztonságért” címet viseli. Ennek 48. pontja új, konkrét célok kitűzését javasolja a válságkezelés polgári szempontjai számára, továbbá a 49. pontban a NATO és az EU szorosabb együttműködését tartja szükségesnek.

A 2001. szeptember 11-i terrortámadás után 2001. október 23-án döntés született a *Közösségi Polgári Védelmi Mechanizmus* létrehozásáról a polgári védelmi segítségnyújtás terén a fokozott együttműködés előmozdítása érdekében. Magyarország az Egyetértési Nyilatkozatot 2002-ben írta alá, célszerű tehát a hazai joganyagokban is markánsabban megjeleníteni. Biztosítani kell tehát a végrehajtás jogi, intézményi és pénzügyi feltételeit.

Főbb elemei:

- monitoring információs központ létrehozása;
- felmérő és koordináló, beavatkozási szakértők adatbázisainak létrehozása;
- veszélyhelyzeti kommunikációs és információs rendszer létrehozása;
- szakértők képzése, gyakorlatok tervezése;
- adatbázisok létesítése;
- szállítás koordinációja;
- új technológiák használata;
- közös eljárási szabályok kidolgozása.

A mechanizmus alapján az a tagállam, amelyben a katasztrófa történt, haladéktalanul értesíteni köteles azon tagállamokat, amelyeket a katasztrófa érinthet, illetve – amennyiben segítségkérés várható, a Megfigyelő- és Információs Központon (MIC) keresztül – a Bizottságot annak érdekében, hogy az tájékoztathassa a többi tagállamot, és aktivizálja az illetékes szolgálatokat. Veszélyhelyzet esetén bármely ország – a hatósága által kibocsátott hivatalos értesítésen keresztül – a szükséges erőforrások meghatározása mellett segítséget kérhet akár közvetlenül, akár a MIC-on keresztül a tagállamoktól.

A katasztrófa helyzetben történő együttműködést támogató, a határozatban megjelölt *elemek és modulok* (pl. MIC működtetése, Veszélyhelyzeti Kommunikációs és Információ Rendszer létrehozása, szakértői listák összeállítása, kiképzési- és oktatási programok kidolgozása, stb.) megvalósítását a Határozat ún. *Közös Szabályok* kialakításával irányozza elő, amelyek a segítségnyújtási együttműködések és beavatkozások idejére vonatkozó jogi- és feladatrendszert hivatottak részletesen szabályozni.

Az Európai Unió az ésszerű és koherens uniós katasztrófareagálás biztosítása, valamint az uniós polgári védelmi mechanizmus keretében létező jelenlegi önkéntes rendszer hiányosságainak leküzdése érdekében az Európai Bizottság sürgősen létrehozta az uniós eszközök elkülönített tartalékát: a rescEU-t. Jelenleg folyik a rendszer kialakítása. A rescEU olyan kapacitásokból áll, amelyek lehetővé teszik az EU számára, hogy kezelje azokat a katasztrófákat, amelyek az elmúlt néhány év során a leggyakrabban érintették Európa társadalmi szövetét. Ezek a következők: erdőtűz elleni tűzoltó repülőgépek, nagy kapacitású szivattyúk, városi kutató-mentő kapacitások, közegészségügyi kockázatok kezelését szolgáló kapacitások építése, valamint tábori kórházak és sürgősségi orvosi csoportok.

Magyarország részvétele a Mechanizmusban

A megállapodás alapján Magyarország 2003. január 1-től részt vesz a Bizottság mindazon tevékenységében, amely az EU Polgári Védelmi Mechanizmust érinti, szavazati joggal azonban csak az Európai Unióba való belépésről szóló csatlakozási szerződés aláírása óta rendelkezik.

A Bizottság Mechanizmust érintő munkájában történő részvétel lehetőséget ad az ország számára, hogy az EU válságkezelési rendszerét közvetlenül és részletesen megismerje, illetve javaslataival és véleményével formálja a kialakítandó álláspontokat. Így az Unió által támasztott – a teljes csatlakozás után hazánkra nézve is kötelező érvényű – követelményeknek vélhetőleg mihamarabb képes lesz eleget tenni.

Az Integrált Európai Stratégia

A polgári védelem területén folyó tevékenységek három fő részre oszthatók: megelőzés, felkészültség (beavatkozás és reagálás), helyreállítás. A szeptember 11-i eseményekre reagálásként az EU polgári védelmi tevékenységei főként a beavatkozásokra (védekezésre) koncentrálódnak, elsődlegesen a Közösség Polgári Védelmi Mechanizmusa gyors megvalósításán keresztül.

Új kezdeményezésekre is szükség van a megelőzés és helyreállítás területén. A javasolt stratégia általános célja az állampolgárok és a környezet védelme a következők révén:

- kockázatok feltárása;
- a lakosság tudatosságának (lakosságtájékoztatás) fokozása;
- megelőző intézkedések elfogadása, akciók meghatározása a beavatkozás és helyreállítás terén.

Az Integrált EU Stratégia a veszélyhelyzet három fázisával foglalkozik, azonban a megelőzés lesz a fő területe. Ennek okai:

- a megelőzés költsége rendszerint sokkal alacsonyabb, mint a beavatkozás és a helyreállítás költsége;
- a megelőzéssel kapcsolatos bármilyen végrehajtott akció elő fogja segíteni a beavatkozást egy későbbi szakaszban;
- az európai polgári védelmi tevékenységek a beavatkozásra koncentrálnak, és a megelőzéssel nem foglalkoznak.

A fentiek összhangban vannak az ENSZ Nemzetközi Katasztrófavédelmi Stratégiájának azon

kinyilatkoztatásával, miszerint „a beavatkozás kultúrájáról a megelőzés kultúrájára tér át a nemzetközi szervezet”.

Az Európai Szolidaritási Alap

Az alap a katasztrófa sújtotta térségek lakosságának, régióinak és államainak azonnali, hatékony és rugalmas megsegítésére koncentrálnak. Célja, hogy biztosítsa a sürgős szükségletek ellátását és a normális életfeltételek mihamarabbi visszaállítását. Egyfajta, a katasztrófa következményeivel arányos kiegészítést kíván nyújtani az azonnal szükséges intézkedések vonatkozásában, segítve ezáltal az érintett országok helyreállításra irányuló erőfeszítéseit.

A Rendelet alapján a tagállamok és a csatlakozási tárgyalásokat folytató tagjelöltek (az ún. kedvezményezett államok) területüket, lakosságukat és anyagi javaikat érintő súlyos következményekkel járó katasztrófa helyzet esetén kérhetik az Uniót, hogy az Alapból pénzügyi segítséget nyújtson számukra.

Erre a kedvezményezetteknek bármely típusú katasztrófa bekövetkezése esetén lehetősége nyílik, feltéve, hogy a következmények, illetve károk összege meghaladja a 3 milliárd eurót vagy az érintett ország nemzeti jövedelmének 0,6%-át.

Együttműködés a polgári védelmi kiképzés területén

A Tanács határozatában hangsúlyozta, hogy:

„...a Tagállamokban a polgári védelem területén aktív kiképzési központok hálózatának létrehozása a közösség szintjén – ami lefekteti az alapokat például egy ezeket a kiképzési intézményeket magában foglaló európai polgári védelmi főiskola létrehozásához – felgyorsítaná a kívánt együttműködés bevezetését...”

A fentiek megvalósítása érdekében a Tanács az alábbiakat határozta meg a Bizottság számára:

- vizsgálják meg a tagállamokban az iskolák és a polgári védelem területén aktív kiképzési központok hálózatának létrehozását támogató kezdeményezéseket, egy kezdeti hároméves kísérleti szakaszban;
- mérleget készít a kezdeményezés pénzügyi támogatásának lehetőségét azon – az oktatási tevékenységek számára biztosított – pénzügyi intervenciók alapján, amelyeket a Tanács 1999. december 9-i, a 2000. január 1-jétől 2004. december 31-ig terjedő, egy közösségi polgári védelmi akcióprogramot létrehozó határozata, vagy az említett tanácsi határozat tesz lehetővé;
- vonják be a tagjelölt országokat ebbe a munkába;
- mérleget készít – a kísérleti szakasz lejártaival és a kapott eredmények tükrében – a polgári védelmi kiképzéssel kapcsolatos hosszú távú együttműködés bevezetésére irányuló kezdeményezéseket, például az európai polgári védelmi főiskola létrehozásával, amely intézményesítené a fent említett hálózatot.

5. A NATO Polgári Veszélyhelyzeti Tervezés tartalma és prioritásai

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a Polgári Veszélyhelyzeti Tervezés tevékenységét.

5.1. A Polgári Veszélyhelyzeti Tervezés (CEP)

Az 1949. április 4-én Washingtonban aláírt Észak-atlanti Szerződés, összhangban az Egyesült Nemzetek Alapokmányának 51. cikkelyével, kollektív védelmi szövetséget hozott létre. A Magyar Köztársaságnak az Észak-atlanti Szerződéshez történő csatlakozásáról az 1999. évi I. törvény rendelkezik.

A NATO nem rendelkezik pontosan körülhatárolt definícióval, de létezik egyfajta nem általános érvényű meghatározás, amely szerint a veszélyhelyzet (válság) egy olyan nemzeti vagy nemzetközi helyzet, amelyben a prioritással rendelkező értékek és célok veszélybe kerülnek. A NATO veszélyhelyzet-kezelési tevékenységének sikere múlik egyrészt a potenciális veszélyhelyzetek előrejelzésén; másrészt elemzésén, értékelésén; harmadrészt azon tevékenységek tervezésén, amelyekkel ezekre a helyzetekre reagálni lehet.

A polgári védelmi tervezés, oly módon alakult át polgári veszélyhelyzeti tervezéssé a NATO felfogása szerint, hogy a lakosságvédelmi és katasztrófa-elhárítási feladatokon túl kiterjed mindazokra az egyéb intézkedésekre is, amelyeket a polgári hatóságoknak meg kell tenniük egy esetleges válsághelyzetre való felkészülés és kezelés érdekében. Ezt támasztják alá a polgári veszélyhelyzeti tervezés célkitűzéseinek, és a fő tevékenységének, területeinek meghatározására vonatkozó dokumentumok, függetlenül attól, hogy katasztrófáról, fegyveres összeütközésről, polgárháborúról vagy békefenntartási tevékenységben való részvételtől van szó.

Az 1991. évi stratégiai koncepció alapján a polgári veszélyhelyzeti tervezés a stratégiai koncepció végrehajtása során 4 fő tevékenységre irányult:

- lakosságvédelem;
- a kormányzás folyamatosságának biztosítása;
- a gazdaság működőképességének biztosítása;
- polgári támogatás a fegyveres erők részére.

A NATO a polgári veszélyhelyzeti tervezés átfogó vizsgálatát befejezte (1999–2000) és a következő alapvető szerepeket határozta meg:

- folyamatos polgári támogatás nyújtása a szövetség katonai műveleteihez vagy műveletei részére a washingtoni szerződés 5. cikkelyének megfelelően;
- a megváltozott biztonsági környezet alapján a nem az 5. cikkely hatálya alá tartozó támogatás nyújtása válságreagálási műveletekhez;
- a nemzeti hatóságok támogatása a polgári veszélyhelyzetek esetén;
- a nemzeti hatóságok támogatása a polgári lakosság tömegpusztító fegyverek hatásai ellen való védelmében;
- együttműködés a partnerekkel.

5.2. A Felsőszintű Polgári Veszélyhelyzeti Tervezési Bizottság (SCEPC) szerepe

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a felső szintű tervezési stratégia elemeit.

A SCEPC szerepe az, hogy stratégiai irányítást adjon a NATO polgári veszélyhelyzeti tervezési és felkészülési tevékenység számára a meghatározott politikai kereteken belül. A szerepe a következőket foglalja magában:

- megállapítani a prioritásokat a NATO CEP tevékenység számára, és ez tükröződjön vissza a Miniszteri Irányelvekben, illetve biztosítani, hogy a rendelkezésre álló erőforrások aszerint legyenek elosztva;
- kialakítani és gyakorolni a szükséges tervezési és adminisztratív struktúrákat a feladatok megvalósítására. Ezt a tervezési és beszámolási időszak keretében és szoros együttműködésben kell megvalósítani a katonai hatóságokkal, a testületekkel és bizottságokkal, a fővárosokkal, valamint a releváns nemzetközi szervezetekkel;
- irányítani a polgári veszélyhelyzeti tervező testületek és bizottságok munkáját, különös tekintettel arra, hogy biztosítva legyenek a CEP prioritásai és tükrözze a politikai irányvonalat;
- a Tanács tudomására kell hozni bármely olyan CEP témát, amely kihat a Szövetség politikájának más fontos aspektusaira és fordítva, végrehajtani a Tanács által jelzett CEP tevékenységeket.

A SCEPC 9 alárendelt tervező tanács és bizottság munkáját hangolja össze, és irányelveket ad ki számukra. Ezek a következők:

- *Európai Szárazföldi Szállítás Tervezési Tanácsa (PBEIST);*
- *Tengeri Hajózás Tervezési Bizottsága (PBOS);*
- *Polgári Légiközlekedés Tervezési Bizottsága (CAPC);*

- *Kőolaj Tervezési Bizottság (PPC);*
- *Élelmiszer- és Mezőgazdasági Tervezési Bizottság (FAPC);*
- *Ipari Tervezési Bizottság (IPC);*
- *Polgári Távközlés Tervezési Bizottsága (CCPC);*
- *Polgári Védelmi Bizottság (CPC);*
- *Közös Egészségügyi Bizottság (JMC).*

5.3. Az Euro-atlanti Katasztrófa Válaszreagálást Koordináló Központ (EADRC)

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje az új katasztrófavédelmi kihívásokra adandó válaszok koordinálását végző központ tevékenységét.

1998. május 29-én, a NATO-központban hozták létre az Euro-atlanti Katasztrófa Válaszreagálást Koordináló Központot, amelyet a Polgári Veszélyhelyzet Tervezési Igazgatóság igazgatója vezet. A központ törzsét az érdekelt NATO- és partnerországok korlátozott számú állománya, valamint a NATO katonai szerveinek képviselői alkotják. A központ nyitott az ENSZ képviselők részére is. Az ENSZ Humanitárius Ügyeket Koordináló Hivatalával (UNOCHA) szoros együttműködésben, összehangolja az Euro-atlanti Partnerségi Tanács földrajzi körzetéhez tartozó országok területén bekövetkezett katasztrófa-elhárítási műveleteket.

A polgári veszélyhelyzeti tervezési intézkedéseket a NATO szintjén hozzák meg, de ezeket nem ők fejlesztik tovább, hanem a 46-ok, azaz a teljes Észak-atlanti Partnerségi Tanács (EAPC). További feladat szoros koordinációval együttműködni az ENSZ OCHA-val, azaz a Humanitárius Ügyek Koordinációs Hivatalával, a Nemzetközi Atomenergiai Ügynökséggel és a világszervezet más szervezeteivel.

A Szövetség meghatározta a helyét a nemzetközi terrorizmus elleni fellépés területén, továbbá azokat az eszközöket és területet is, amelyre az új képességeit koncentrálni fogja. Az **egyik** ilyen terület az információk cseréjének fokozása, a hírszerzési együttműködés erősítése, a **másik** a polgári veszélyhelyzeti tervezési tevékenység összehangolása és erősítése, a *Polgári Veszélyhelyzeti Tervezési Akcióterv* létrehozása.

Az Akcióterv a 46-ok szintjén valósul meg. Ez egy dinamikus terv, élő dokumentum. 65 különböző intézkedést tartalmaz – a teljes spektrumot magában foglalja, a kiképzést, a gyakorlatok levezetését, együttműködést stb.:

- Az Akciótervnek része a *Nemzeti Reagálási Képességek Jegyzéke*. A legtöbb NATO- és partnerország meghatározta azokat a képességeket, amelyeket a szövetség rendelkezésére bocsátanak bizonyos esetben, és meghatározták az összeköttetési pontokat.
- A terrorizmusra adott válasznak átfogónak kell lennie. A polgári veszélyhelyzeti tervezéssel kapcsolatban olyan szempontokat kell vizsgálni, amelyek újak, pl. számítógépes bűncselekmények. Ebben a vonatkozásban azt kell vizsgálni, hogy a számítógépes támadások milyen módon tudják zavarni a polgári társadalom működését.

- Vizsgálni kell a kritikus szervezetek ellenálló képességének (CI) kérdéseit is, hiszen számos esemény mutatja, hogy ezek a fontos infrastruktúrák sebezhetőek, és megzavarásuknak jelentős hatásai lehetnek az emberek életére és az országok gazdaságára.

A kritikus szervezetek ellenálló képességének munka meghatározását a Polgári Védelmi Bizottság (CPC) dolgozta ki, amely a következő: „A kritikus szervezetek ellenálló képességének azok a létesítményeket, szolgáltatásokat és információrendszereket jelenti, amelyek olyan létfontosságúak a nemzetek számára, hogy működésük leállításának vagy megsemmisülésüknek gyengítő hatása lenne a nemzet biztonságára, a nemzetgazdaságra, a közegészségre és közbiztonságra és a kormány hatékony működésére.”

6. A nemzetközi katasztrófavédelmi segítségnyújtás formái és módjai, a nemzetközi szervezetek szerepe

6.1. Az ENSZ katasztrófavédelemmel összefüggő tevékenysége

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a genfi egyezmények fő elemeit, az ENSZ katasztrófavédelmi stratégiájának tartalmát.

A nemzetközi segítségnyújtás formái és módja alapvetően három szervezési rendszerben működhet:

- multilaterális kapcsolati rendszerben, amely a különböző nemzetközi szervezetek (ENSZ, EU, NATO) tevékenységében való részvétel szerint történik;
- regionális, trilaterális együttműködés keretében, együttműködési megállapodások alapján;
- bilaterális, kétoldalú együttműködési megállapodások, egyezmények alapján.

A II. világháború után, 1949. augusztus 12-én 59 állam képviselőinek részvételével fogadtak el Genfben négy egyezményt:

- A hadra kelt fegyveres erők sebesültjeinek és betegei helyzetének javítására vonatkozó egyezmény („Első Egyezmény”);
- A tengeri haderők sebesültjei, betegei és hajótöröttei helyzetének javítására vonatkozó egyezmény („Második Egyezmény”);
- A hadifoglyokkal való bánásmódra vonatkozó egyezmény („Harmadik Egyezmény”)
- A polgári lakosság háború idején való védelmére vonatkozó egyezmény („Negyedik Egyezmény”).

További jelentős lépés volt a nemzetközi humanitárius jog fejlődésében az a két jegyzőkönyv, amelyet több éves előkészület után, 1977-ben fogadtak el Genfben a négy alapegyezmény kiegészítésére. Az I. és II. kiegészítő jegyzőkönyvet hazánk az 1989. évi 20. törvényerejű rendelettel ratifikálta.

A háború áldozatainak védelmét szolgáló egyezményeket és a kiegészítő jegyzőkönyveket átfogó értelemben a „genfi jognak” is nevezik, a „hágai joggal” összevetve, amely elsősorban

a hadviselésre vonatkozó szabályokat tartalmazza. A négy egyezménynek valamennyi tagállam részese, így az ENSZ Alapokmánya mellett a Genfi Egyezményeket lehet tekinteni a legátfogóbb nemzetközi szerződésrendszernek.

A Katasztrófacsökkenés Nemzetközi Stratégiája (ISDR)

Az ENSZ Közgyűlés 1999. szeptember 22-én az 54/219. számú határozatával fogadta el a Katasztrófa Csökkentés Nemzetközi Stratégiáját (ISDR – International Strategy for Disaster Reduction) a társadalmak természeti és egyéb környezeti- és technológiai veszélyekkel kapcsolatos sebezhetőségének csökkentése céljából.

Az ISDR a veszélyekkel szemben rugalmas közösségek kiépítésére törekszik a fenntartható fejlődés fontossága iránti fokozott tudatosság előmozdításával. 2000. januárban, az 54/219. számú határozatával az ENSZ közgyűlés két mechanizmust hozott létre: az *Ügynökség-közi Titkárságot* (Inter-Agency Secretariat) és az *Ügynökség-közi Katasztrófa Csökkentési Alkalmi Köteléket* (Inter-Agency Task Force on Disaster Reduction). Ez megerősítésre került az 56/195. számú Határozatban 2001 decemberében.

Az ISDR tehát:

- részletesen kidolgozza az ENSZ vonatkozó stratégiai irányelveit;
- növeli a lakosság veszélyekkel és kockázatokkal kapcsolatos ismereti szintjét;
- motiválja az egyes országok intézkedéseit és közigazgatási politikáját a veszélyek csökkentése céljából;
- elősegíti a tudományhoz és technológiához való hozzáférhetőséget, regionális és helyi szinten támogatva a veszélyek csökkentésére irányuló tevékenységet
- növeli a lakosság részvételét ezekben az erőfeszítésekben.

Az ISDR követelményei a nemzeti bizottságokkal való együttműködés terén az alábbiak:

- a nemzetek részvétele az ISDR tevékenységében meghatározó, ezért a Titkárság a nemzeti hálózat kiterjesztésére és erősítésére törekszik;
- a „nemzeti platform” alatt az ISDR azt érti, hogy egy adott országon belül az összes érintett bevonásával kell a katasztrófa-csökkentéssel kapcsolatos tevékenységet megszervezni;
- a nemzetek döntenek el, hogy „Nemzeti Bizottságot”, „Nemzeti ISDR Központot”, vagy bármely más elnevezésű szervezetet hoznak létre. A lényeg, hogy ezt a kormány hatalmazza fel, hogy kapcsolattartó, illetve érintkező szervezatként tevékenykedjen a nemzeti és nemzetközi szintek között az ISDR-en belül. A kijelölt szervezet szabadon használhatja az ISDR logót, képviselheti annak Titkárságát felkérés alapján az ISDR szempontjából fontos nemzeti vagy nemzetközi találkozókra;
- az ISDR Titkárság szorosan együttműködik az adott országban tevékenykedő ENSZ ügynökségekkel, és erről folyamatosan tájékoztatja a nemzeti platformot;
- az ENSZ főtitkár követelménye: minden kormány hozzon létre platformot, ami együttműködik az ISDR Titkársággal.
- A hathatós és hatékony együttműködés érdekében a katasztrófa-csökkentést az alábbi alapvető elvek figyelembevételével kell megközelíteni:

- mint globális témát, a fenntartható fejlődés összefüggésében,
- multidiszciplináris és szektorokon átnyúló módon,
- a szubszidiaritás logikájával (a legmegfelelőbb szinten tevékenykedni, szem előtt tartva, hogy a nemzeti platformoknak fontos felelősségük van a katasztrófa-csökkentési intézkedések megvalósítása biztosításában országos szinten),
- összehangolt és koordinált módon a politika, tervezés és döntéshozatal tekintetében.

Az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság a stratégiát országgyűlési határozat formájában kívánta elfogadtatni, azonban a 2002-ben hatalomra jutott új kormány azon az állásponton volt, hogy az Európai Unióhoz való csatlakozás tükrében, az új kihívásoknak való megfelelés érdekében újra kell fogalmazni a Magyar Köztársaság biztonság- és védelempolitikájának alapelveit, amely maga után vonja a Nemzeti Katasztrófavédelmi Stratégia átdolgozásának szükségességét. Ezen okokból kifolyólag a stratégia a tervezet szintjén rekedt.

Az ISDR Titkársága több ízben rámutatott arra, hogy a Nemzeti Bizottságok tevékenységének lényege: függetlenek legyenek az államigazgatástól. Ezen „követelmény” rámutat a civil szféra, a társadalmi szervezetek tevékenységének fontosságára, és határozottan igényli a civil szervezetek védekezési tevékenységbe történő bevonását és koordinálását. A megfelelő jogi háttér ugyanakkor nem készült el.

A hiányosságok kiküszöbölése érdekében az ENSZ Főtitkár által kiadott követelmények alapján elengedhetetlen az ISDR-rel kapcsolatot tartó nemzeti platform létrehozása, amely megfelelő jogi keretek között biztosítja a civil szervezetek részvételét a katasztrófa elleni védekezés feladatainak ellátásában.

6.2. A regionális és bilaterális együttműködés szerepe a katasztrófák elleni védekezésben

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a tagállamok együttműködésének két-, illetve többoldalú szerződésekkel kapcsolatos alapjait.

Mind a szomszédos országok, mind pedig a közép-európai régió országai nagy hangsúlyt helyeznek a regionális, és különösképpen a kétoldalú katasztrófa segítségnyújtási együttműködésre. Napjainkban regionális együttműködés folyik a Közép-európai Kezdeményezés (Polgári Védelmi Ad-hoc Munkacsoport) keretében és az Alpok-Adria Munkaközösségben (Katasztrófavédelmi Munkacsoport).

A kétoldalú államközi szerződések szabályozzák az ország katasztrófa-elhárítási lehetőségeit meghaladó, súlyos katasztrófa esetén az esetleges segítségkérést. A kétoldalú megállapodások együttműködési területei a következők: információk adása, kölcsönös korai riasztás végrehajtásáról való megállapodás, szakértők, segélycsapatok küldése a külföldi kárhelyre, segélyszállítmányok küldése, amikor az illető ország veszélyhelyzeti tartalékai nem fedezik az adott helyzetben felmerülő tömeges igényeket.

A területi kérdések koordinálását az országos szintű katasztrófavédelmi szervek között kötendő, a határos területi katasztrófavédelmi szervek közötti határ menti együttműködési megállapodások szolgálják.

Az **ágazati kijelölő hatóságot** a Kormány az ágazatra vonatkozó, részletszabályozó rendeletében jelöli ki. Ez ágazaton belül, alágazatonként is eltérő lehet (pl.: energia). A Katasztrófavédelem területi szervei a rendvédelemben (kivéve saját szervezetre vonatkozóan) és a víz ágazatban ágazati kijelölő hatósággént járnak el.

A kijelölő hatóság a nemzeti létfontosságú rendszerelemmé történő kijelölésről, valamint a kijelölés visszavonásáról – az ágazaton kívüli honvédelmi létfontosságú rendszerelem kijelölésére irányuló eljárás speciális szabályai szerinti kivételekkel – **szakhatóság** bevonásával dönt. Ha kijelölő hatósággént a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi, területi vagy helyi szerve jár el, a horizontális kritériumok teljesülése fennállásának a kérdését a hatósági eljárás során a kijelölő hatóság vizsgálja. Hatósági, illetve szakhatósági eljárásban a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi vagy területi szerve

- a gazdasági hatás kritériuma teljesülésének kérdésében a Nemzeti Adó- és Vámhivatal központi szerve;
- a társadalmi hatás kritériuma teljesülésének kérdésében az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv területi, illetve központi szerve, az Alkotmányvédelmi Hivatal központi szerve, a Terrorelhárítási Központ, a Nemzeti Információs Központ, valamint az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság;
- a politikai hatás kritériuma teljesülésének lehetősége tekintetében az illetékes főispán;
- a környezeti hatás kritériuma teljesülésének lehetősége kérdésében a területi környezetvédelmi hatóság, a területi vízügyi és vízvédelmi hatóság, az országos természetvédelmi és környezetvédelmi hatóság, valamint az országos vízügyi és vízvédelmi hatóság;
- a védelem kritériuma teljesülésének kérdésében a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve véleményét kérheti.

A megkeresett **véleményező szervek** véleménye a szakhatóságot döntése során nem köti.

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve a katasztrófavédelem, közrend, közbiztonság, lakosságvédelem, nemzetbiztonság, terrorelhárítás szempontjaira tekintettel, a nemzeti létfontosságú rendszerelemmé történő kijelölés vonatkozásában **általános javaslattevő hatóság**.

A Kormány által az ágazati rendeletben kijelölt **ágazati javaslattevő hatóság** részére a kijelölő hatóság köteles megküldeni véleményezés céljából az azonosítási jelentést.

IV. FEJEZET TŰZVÉDELEM

Írta: Sándor Roland tű. alezredes

Budapest, 2025.

1. A tűz elleni védekezés fogalma és szabályozása

1.1. Az állami szervek, az önkormányzatok, a gazdálkodó szervek és a magánszemélyek tűzvédelmi feladatai

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a tűzvédelem lényegi elemeit. Továbbá ismerje meg az állami szervekre, az önkormányzatokra, a gazdálkodó és egyéb szervezetekre, valamint a magánszemélyekre vonatkozó alapvető tűzvédelmi szabályokat, kötelezettségeket, illetve a tevékenységük során kialakítandó szabályozásokra vonatkozó előírásokat. Legyen továbbá tisztában a tűzvédelmi szakmai képesítések követelményrendszerével, valamint az egyes létesítményekre vonatkozó szabályozások tartalmi elemeivel.

Magyarországon a tűz elleni védekezés rendszerét, a tűzvédelmi feladatokat, jogokat és kötelezettségeket a törvény⁹ (továbbiakban: Tűzvédelmi törvény) és végrehajtási rendeletei szabályozzák.

A tűz elleni védekezés részletesen szabályozott tevékenység, anyagi jogi és eljárási szabályait törvények, kormány- és miniszteri rendeletek széles körben szabályozzák. A tűzvédelem szervezeti és működési rendjét közjogi szervezetszabályozó eszközök is érinthetik. A tűzvédelmi biztonságossági követelmények meghatározásában jelentős szerepet töltenek be az építési termékek, tűzoltó-technikai termékek, tűz- vagy robbanásveszélyes készülékek, gépek, berendezések tűzvédelmi, biztonságossági tulajdonságait, jellemzőit megállapító műszaki előírások, amelyek lehetnek európai uniós jogi aktusok, jogszabályok, harmonizált, európai vagy nemzeti szabványok, európai műszaki értékelések, nemzeti műszaki értékelések, hatályos építőipari műszaki engedélyek vagy műszaki irányelvek.

Szükség szerint egyedi hatósági határozatok is megállapíthatnak tűzvédelmi követelményeket. A tűzvédelmi viszonyok konkrét létesítményi szintű szabályozásának fontos eszközei a gazdálkodó szervek vezetői által kiadott Tűzvédelmi Szabályzatok, illetve a lakó- vagy üdülőegységek Tűzvédelmi Házirendjei. A tűzvédelmi hatóságok, hivatásos tűzoltóságok szakmai tevékenységének részletes szabályait, egységes rendjét a jogszabályon túl a normatív irányítás más eszközei, normatív intézkedések, utasítások, parancsok stb. is meghatározzák.

A tűz elleni védekezésre kötelezettek köre

A tűz elleni védekezésről, mint közfeladatról gondoskodni kell mindenkinek.

Az önkormányzatok tűzvédelmi feladatai

A Tűzvédelmi törvény rendelkezései szerint az önkormányzatoknak és szerveiknek alapvetően tűz megelőzési, lakosságtájékoztatási és az önkormányzati tűzoltóság fenntartásával kapcsolatos feladataik vannak.

⁹ 1996. évi XXXI. törvény a tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról

A településen az oltóvíz biztosítása az önkormányzat feladata. Az önkormányzatok részt vesznek a lakosság tűzvédelmi felvilágosításában, a tűzvédelmi propagandában. A telefonon történő tűzjelzés lehetőségét biztosítani kell minden településről a hívásfogadó központ, a katasztrófavédelmi igazgatóság műveletirányító ügyelete vagy a tűzoltóság (a továbbiakban együtt: jelzésfogadó) részére. A települési önkormányzat polgármesteri hivatala, illetve a közös önkormányzati hivatal a hozzá beérkezett tűzjelzést köteles haladéktalanul a jelzésfogadó felé továbbítani.

A települési önkormányzat képviselő-testülete hozzájárulhat a hivatásos tűzoltóság, valamint hozzájárul – a település védelmében szerepet ellátó – az önkormányzati tűzoltóság és az önkéntes tűzoltó egyesület fenntartásához. Önkormányzati tűzoltóság, illetve önkéntes tűzoltó egyesület alapításában vehet részt, gondoskodik az önkormányzati tűzoltóság **fenntartásáról**, működtetéséről és fejlesztéséről. Az önkormányzati tűzoltósággal rendelkező települési önkormányzat képviselő-testülete elrendelheti az irányítása alá tartozó tűzoltóság rendkívüli készenléti szolgálatát, beszámoltatja az önkormányzati tűzoltóparancsnokot, továbbá a belügyminiszter előzetes tájékoztatása mellett megszüntetheti az önkormányzati tűzoltóságot.

A magánszemélyek tűzvédelmi feladatai

A magánszemélyeknek meg kell ismerniük és meg kell tartaniuk a tulajdonukban, használatukban lévő épületek, lakások, kémények, járművek, tűzvédelmi biztonsági előírásait. Kötelesek gondoskodni a műszaki berendezéseik, készülékeik biztonságos használatáról, azok jogszabályban előírt tűzvédelmi felülvizsgálatáról, és biztosítani a tűzvédelmi hatósági ellenőrzés lehetőségét.

Kötelesek gondoskodni arról, hogy a nevelésük, felügyeletük, gondozásuk alatt álló személyek a szükséges tűzvédelmi ismereteket megszerezzék, és tevékenységük során ne okozzanak tüzet vagy közvetlen tűzveszélyt. Teljesíteniük kell a tűzesetek és a műszaki mentést igénylő káresetek jelzésével, valamint a tűz oltásával és a műszaki mentéssel kapcsolatos tájékoztatási, közreműködési és segítségnyújtási kötelezettségeiket. Amennyiben gazdálkodó tevékenységet folytatnak, kötelesek az azzal kapcsolatos tűzvédelmi rendelkezéseket maradéktalanul megtartani.

A gazdálkodó szervek tűzvédelmi feladatai

A gazdálkodóknak (szervezeteknek és személyeknek) gondoskodniuk kell a jogszabályokban hatósági határozatban meghatározott tűzvédelmi előírások megtartásáról, valamint a tevékenységi körükkel kapcsolatos veszélyhelyzetek megelőzésének és elhárításának feltételeiről.

Kötelesek:

a közvetlen tűzvédelmüket szolgáló – jogszabályban, hatósági határozatban előírt – tűzvédelmi berendezést, készüléket, felszerelést, technikai eszközt állandóan üzemképes állapotban tartani, időszaki ellenőrzésükről, felülvizsgálatukról gondoskodni;

- a tevékenységi körökkel kapcsolatos tüzesetek megelőzésének és oltásának, valamint a műszaki mentésnek a feltételeit biztosítani;
- a tűzoltáshoz szükséges oltóvizet és egyéb oltóanyagokat biztosítani;
- a tűzoltóság részére a helyszíni gyakorlatok megtartását lehetővé tenni;
- a tűzvédelmi hatósági ellenőrzést lehetővé tenni;
- a törvényben meghatározott esetekben tűzvédelmi szabályzatot kell készíteni;
- jogszabályban meghatározott lakó- és üdülőépületek használati szabályait meghatározni;
- gondoskodni kell arról, hogy munkavállalók a tűzvédelmi szabályzatban foglaltakat megismerjék és megtartsák;
- gondoskodniuk kell a tűzvédelem szervezeti és személyi feltételeiről;
- teljesíteni kell a törvényben meghatározott bejelentési, adatszolgáltatási kötelezettségeiket;
- gondoskodni kell az új tűz- vagy robbanásveszélyes technológiák tűzvédelmi vizsgálatáról;
- kötelesek biztosítani a munkavállalók tűzvédelmi oktatását, illetve a tűzvédelmi szakvizsgákra vonatkozó szabályok megtartását;
- teljesíteni kell a tűzjelzéssel, tűzoltással és mentéssel kapcsolatos – jogszabályban, hatósági döntésben meghatározott – kötelezettségeket;
- beépített tűzjelző vagy tűzoltó berendezés létesítését, változtatását, megszüntetését előzetesen kötelesek engedélyeztetni;
- gondoskodni kell a tulajdonukban lévő erdők és parlagterületek tűzvédelméről;
- szaktanfolyamokon, továbbképzések során oktatni kell az általános és a tananyaghoz kapcsolódó tűzvédelmi ismereteket;
- a kormányrendeletben meghatározott feltételek vagy a tűzvédelmi hatóság előírása esetén létesítményi tűzoltóságot kötelesek fenntartani.

A Tűzvédelmi törvény további kötelezettségeket ír elő az oktatási intézmények vezetőinek, valamint a tervezők, felelős műszaki vezetők, kivitelezők és tűzvédelmi szolgáltatást végzők részére.

A tűzvédelmi szabályzat

A tűzvédelmi szabályzatot a Tűzvédelmi törvény és a vonatkozó BM rendelet¹⁰ alapján kell elkészíteni. A törvény rendelkezései szerint a gazdálkodó tevékenységet folytató magánszemélyeknek, szervezeteknek tűzvédelmi szabályzatot kell készíteni, ha:

- a munkavégzésben részt vevő családtagokkal együtt 50-nél több munkavállalót foglalkoztatnak;
- az általuk üzemeltetett, bérlet épületrész, épület területén található olyan helyiség, amelynek a legnagyobb befogadóképessége meghaladja az 50 főt; vagy

¹⁰ 101/2023 (XII. 29.) BM rendelet a tűzvédelmi szabályzat készítéséről

- a 10 fő befogadóképességet meghaladó kereskedelmi szálláshelyet üzemeltetnek.

Az előzőekben nem tartozó gazdálkodó tevékenységet folytató magánszemélyek, jogi személyek kötelesek a munkavállalóik, továbbá a munkavégzésben részt vevő családtagjaik részére elérhetővé tenni a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter által rendeletben közzétett, általános tűzvédelmi szabályzatot.

A BM rendelet tételesen meghatározza a kötelezettek részére a szabályzat tartalmi követelményeit, a kiadott szabályzat megismertetési kötelezettségeit, annak dokumentálását, valamint a szabályzat naprakészen tartásának kötelezettségét.

Lakó- és üdülőépületekre nem kell tűzvédelmi szabályzatot készíteni, azonban a 3-nál több építményszinttel rendelkező és 10-nél több lakó- és üdülőegységet magában foglaló épületre, épületrészre a közös képviselő vagy az intézőbizottság elnöke, ezek hiányában az épület, épületrész tulajdonosa köteles írásban kidolgozni és **Tűzvédelmi Házi rend** elnevezéssel kiadni az épületre, épületrészre vonatkozó tűzvédelmi használati szabályokat, továbbá gondoskodni ezek megismertetéséről, megtartásáról és megtartatásáról.

Tűzriadó Terv

A Tűzvédelmi Szabályzat készítésére kötelezett szervezet vagy személy a szabályzat mellékleteként Tűzriadó Tervet köteles készíteni:

- menekülésben korlátozott személyek elhelyezésére, ellátására, kezelésére, nevelésére, oktatására, gondozására, foglalkoztatására szolgáló rendeltetés esetén;
- oktatási intézmény esetén, ha annak megengedett maximális befogadóképessége meghaladja az 50 főt;
- ha a szabályzat készítésére kötelezett által üzemeltetett, bérelt vagy más jogcímen használt épület, épületrész tömegtartózkodás céljára szolgáló helyiséggel rendelkezik, vagy az épületrészen, épületen egyidejűleg 300-nál több fő tartózkodhat;
- 20-nál több férőhellyel rendelkező kereskedelmi szálláshely esetén;
- olyan épület, épületrész, szabadterület esetén, ahol 1000 kg vagy 1000 l mennyiséget meghaladó, fokozottan tűz- vagy robbanásveszélyes osztályba tartozó anyag – az üzemanyag-töltő állomásokon a kimérő szerkezetekhez kapcsolódó technológiai tartályokban tárolt üzemanyagot figyelmen kívül hagyva – előállítása, feldolgozása, tárolása történik, és az anyag robbanásveszélyes állapotban fordulhat elő.

A Tűzriadó Terv tartalmi követelményeit a BM rendelet szintén részletesen meghatározza, miszerint a terv alaposan kidolgozott **szöveges és rajzos részből álljon**. Rendelkezik továbbá a **megismertetés és a naprakészen tartás** kötelezettségére vonatkozóan is.

A Tűzriadó Tervben foglaltak végrehajtását szükség szerint, de **legalább évente gyakoroltatni** kell az érintettekkel, amelyről annak időpontja előtt 15 nappal a tűzvédelmi **hatóságot kötelező értesíteni**. A tűzriadó gyakorlat szervezője a **gyakorlat eredményét köteles értékelni** és azt írásban rögzíteni, illetve a gyakorlat során tapasztalt hibák, **hiányosságok megszüntetésére 15 napon belül írásban kell intézkedni**.

Tűzvédelmi szakember foglalkoztatása

A tűzvédelmi szabályzat készítésére kötelezettek a tűzvédelem biztosításáról megfelelő szervezettel, **tűzvédelmi szakképesítéssel rendelkező személlyel** vagy szolgáltatás igénybevételével kötelesek gondoskodni, közép- és felsőszintű tűzvédelmi képesítéssel rendelkező személyt foglalkoztatni. Középszintű tűzvédelmi képesítéssel rendelkező személyt kell alkalmazni, ha:

- fokozottan tűz- vagy robbanásveszélyes osztályba tartozó anyagot állít elő, dolgoz fel, tárol, és az egy telephelyen előállított, feldolgozott, tárolt anyagegyüttes egyidejű mennyisége meghaladja az 1000 kg-ot vagy az 1000 litert, de legfeljebb 5000 kg vagy 5000 liter, kivéve az üzemanyag-töltő állomást üzemeltető gazdálkodó szervezetet;
- mérsékelten tűzveszélyes osztályba tartozó anyagot, terméket tárolnak, és az egy telephelyen a szabadtéri és az épületen belüli tárolásra szolgáló összesített alapterület meghaladja az 1000 m²-t;

olyan épületrészt, épületet üzemeltetnek, bérelnek:

- amelyben tömegtartózkodásra szolgáló helyiség található,
- amelynek az összesített befogadóképessége meghaladja az 500 főt, vagy
- amelyben menekülésben korlátozott személyek elhelyezése, ellátása, kezelése, nevelése, oktatása, gondozása történik, és e személyek egyidejű létszáma meghaladja a 20 főt, de legfeljebb 100 főt.

A jogszabály¹¹ a foglalkoztatott tűzvédelmi szakember tekintetében **képesítési követelményeket** határoz meg. A gazdálkodó szerv Tűzvédelmi Szabályzatát és a Tűzriadó Tervet csak a képesítési követelményeknek megfelelő szakember készítheti el és a vezető adja azt ki.

1.2. A tűzoltóság szervezete, működése és irányítási rendszere

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a különböző tűzoltóságok szervezeti felépítését, irányítását, feladatait, illetve a megelőző és mentő tűzvédelemben való részvételük szabályait.

1.2.1. A tűzoltóság szervezeti és irányítási rendszere

A tűzoltóság a tűz elleni védekezésre létrehozott és fenntartott szervezetrendszer, amelynek szervei a **hivatásos tűzoltóság, az önkormányzati tűzoltóság, a létesítményi tűzoltóság és a beavatkozó önkéntes tűzoltó egyesületek** (önkéntes tűzoltóság). Nem tűzoltóságok, de a települések tűzvédelmében fontos szerepet töltenek be a szakfeladatot is ellátó közreműködő önkéntes tűzoltó egyesületek.

¹¹ 9/2015. (III. 25.) BM rendelet a hivatásos katasztrófavédelmi szerveknél, az önkormányzati és létesítményi tűzoltóságoknál, az önkéntes tűzoltó egyesületeknél, valamint az ez irányú szakágazatokban foglalkoztatottak szakmai képesítési követelményeiről és szakmai képzéseiről

Az állami tűzoltósági feladatokat is ellátó, **hivatásos katasztrófavédelmi szervezet** fő részei:

- központi szerv: BM OKF;
- területi szervek: megyei/fővárosi katasztrófavédelmi igazgatóságok;
- helyi (térsgégi) szervek: katasztrófavédelmi kirendeltségek, hivatásos tűzoltóságok és katasztrófavédelmi őrsök.

A belügyminiszternek és a BM OKF főigazgatójának a tűzoltóság szervezetével és működésével kapcsolatos irányítási jogköreit a Tűzvédelmi Törvény határozza meg.

1.2.2. A hivatásos tűzoltóság és szerveinek jogállása

A **hivatásos tűzoltóság** tűzoltási, műszaki mentési és tűz megelőzési feladatok elvégzésére létrehozott, önálló működési területtel rendelkező állami tűzoltóság. A **katasztrófavédelmi őrs** a hivatásos tűzoltóságok elsődleges tűzoltási és műszaki mentési, tűz megelőzési feladatok elvégzésére létrehozott szervezeti egysége.

A hivatásos tűzoltóság a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szerve, állami tűzoltóság, amelyet a BM OKF főigazgató javaslatára a belügyminiszter alapíthat. Parancsnokát a BM OKF főigazgatója nevezi ki, az érintett települési önkormányzatok képviselő-testületei véleményének kikérését követően.

A tűzoltóparancsnok vagy kijelölt helyettese évente beszámol a hivatásos tűzoltóság működési területén működő települési önkormányzatok képviselő-testületének a településsel kapcsolatos tűzvédelmi helyzetről és feladatokról. Amennyiben az érintett önkormányzatoknak súlyos kifogásai vannak a beszámolókkal kapcsolatban, kezdeményezésükre a tűzoltóság felettes szerve vizsgálatot folytat és intézkedéseket tesz.

A hivatásos tűzoltóság személyi állománya: hivatásos szolgálati viszonyban állók, rendvédelmi igazgatási alkalmazottak, köztisztviselők vagy közalkalmazottak.

1.2.3. A hivatásos tűzoltóság feladatai:

- tűzoltási és műszaki mentési tevékenységet végez;
- közreműködik közvetlen tűz- és robbanásveszély esetén a biztonsági intézkedések végrehajtásában; állandó készenléti jellegű szolgálatot tart;
- a Kormány által rendeletben meghatározott tűzvédelmi hatósági feladatokat lát el;
- székhelyén az önkormányzat kérésére közreműködik egyes, speciális felkészültséget vagy eszközöket igénylő, a középületek biztonságos üzemeltetését szolgáló feladatok ellátásában;
- ellenőrzi az önkormányzati tűzoltóság, a létesítményi tűzoltóság, a beavatkozó önkéntes tűzoltó egyesület és a közreműködő önkéntes tűzoltó egyesület tűzoltó szakmai tevékenységét.

Minden hivatásos tűzoltóság a BM OKF főigazgatói intézkedésben¹² meghatározott településeken felelős elsődleges beavatkozóként a tűzoltási és műszaki mentési szolgáltatás biztosításáért. A működési területen a tűzoltóságok székhelytelepüléseitől távol lévő településeken, térségekben **katasztrófavédelmi őrsők** létrehozásával, működtetésével, **vagy más tűzoltóságokkal történő megállapodás** alapján történik a megfelelő időben történő segítségnyújtás biztosítása.

1.2.4. Az önkormányzati tűzoltóság jogállása

Az önkormányzati tűzoltóság tűzoltási és műszaki mentési feladatok elvégzésére létrehozott, elsődleges műveleti körzettel rendelkező önkéntes tűzoltóság.

Az önkormányzati tűzoltóság fő ismérvei:

- az önkormányzati tűzoltóságot a települési önkormányzatok, önkormányzati társulások és a tűzoltó egyesületek közösen, vagy az önkormányzatok, illetve társulásaik önállóan alapítják;
- működési formája köztestület;
- a hivatásos tűzoltósággal kötött együttműködési megállapodás alapján, a hivatásos tűzoltóság szakmai irányításával működik;
- tűzoltási és műszaki mentési célokra folyamatosan igénybe vehető készenléti szolgálatot lát el.

Az önkormányzati tűzoltóság kérheti a közhasznúsági nyilvántartásba vételét.

Az önkormányzati tűzoltóságok szakmai irányításának és felügyeletének rendjét BM OKF főigazgatói utasítás¹³ szabályozza. A tűzoltóparancsnokot a köztestület nevezi ki, a megyei katasztrófavédelmi igazgató egyetértésével. Tagjai lehetnek főállású és önkéntes vállalkás alapján tűzoltói feladatot ellátók.

A tűzoltóságnak a tüzesethez, műszaki mentéshez a beérkezett jelzést követően legalább 1 gépjárműfecskendővel, és minimum 4 fő létszámmal, 8 percen belül meg kell kezdeni a kivonulást, és a jelzéstől számítva 25 percen belül ki kell érkezni a káreset helyszínére. Az önkormányzati tűzoltó-parancsnokságok elsődleges műveleti körzetét BM OKF főigazgatói intézkedés¹⁴ határozza meg.

Az önkormányzati tűzoltóság tagjainak alapvető jogosultságaival kapcsolatosan a Tűzvédelmi törvény rendelkezik. A szakmai feladataira, szervezetére, működésére, együttműködési megállapodásaira, vonulási területére, finanszírozási elveinek meghatározására, elsődleges

¹² 4/2021 BM OKF főigazgatói intézkedés a hivatásos tűzoltó-parancsnokságok működési területéről, valamint az önkormányzati tűzoltó-parancsnokságok elsődleges műveleti körzetének közzétételéről

¹³ 8/2014.(III. 21.) BM OKF főigazgatói utasítás az önkormányzati tűzoltó-parancsnokságok szakmai irányításáról és felügyeleti ellenőrzésének rendjéről

¹⁴ 4/2021 BM OKF főigazgatói intézkedés a hivatásos tűzoltó-parancsnokságok működési területéről, valamint az önkormányzati tűzoltó-parancsnokságok elsődleges műveleti körzetének közzétételéről

műveleti körzetén kívüli vonulási költségei megtérítésére vonatkozó részletes szabályokat Kormányrendelet¹⁵ határozza meg. Ugyanez a Kormányrendelet határozza meg az önkormányzatok részére a tűzoltóságok működéséhez való hozzájárulás elveit.

Az önkormányzati tűzoltóságok legkisebb létszámáról, elhelyezési feltételei és felszerelése minimális mennyiségéről, minőségéről, valamint a szolgálatellátás rendjéről, továbbá az egyenruházatra, rangfokozati jelzésekre, egyéni védőfelszerelésekre, személyi és anyagi feltételekre, a tűzoltók egészségi alkalmasságának minimum követelményeire vonatkozó szabályokat miniszteri rendelet¹⁶ határozza meg.

1.2.5. A létesítményi tűzoltóság jogállása

A létesítményi tűzoltóság tűzoltási és műszaki mentési feladatok elvégzésére, gazdálkodó szervezet által létrehozott, önálló működési területtel nem rendelkező tűzoltóság. A létesítményi tűzoltóságok

rendeltetése a gazdálkodó szervezetek tevékenységével összefüggő tűzoltási és más műszaki mentési feladatok elsődleges ellátása.

Létesítményi tűzoltóságot kell működtetni ott, ahol:

- a Kormányrendelet¹⁷ 2. mellékletében foglalt tűzszakasz alapterülete és a 3-7. mellékletei szerinti számított tűzterhelése indokolja, az ott meghatározott minimális készenléti létszámmal;
- az üzemi technológiai folyamat vagy egyéb helyi sajátosság alapján szükséges, és az illetékes katasztrófavédelmi kirendeltség javaslatára a katasztrófavédelmi igazgatóság határozatában előírja.

Főfoglalkozású létesítményi tűzoltóságot kell működtetni:

- az atomerőműben;
- jogszabály alapján felső vagy alsó küszöbértékűnek minősülő veszélyes üzemben, ha a biztonsági jelentésben vagy a biztonsági elemzésben feltárt kockázat vagy dominóhatás miatt szükséges (a tűzszakaszméret és a tűzterhelés figyelembevételével);

¹⁵ 239/2011. (XI. 18.) Korm. r. az önkormányzati és létesítményi tűzoltóságokra, valamint a hivatásos tűzoltóság, önkormányzati tűzoltóság és önkéntes tűzoltó egyesület fenntartásához való hozzájárulásra vonatkozó szabályokról

¹⁶ 48/2011. (XII. 15.) BM rendelet az önkormányzati tűzoltóság legkisebb létszámáról, létesítményei és felszerelése minimális mennyiségéről, minőségéről és a szolgálat ellátásáról

¹⁷ 239/2011. (XI.18.) Korm. r. az önkormányzati és létesítményi tűzoltóságokra, valamint a hivatásos tűzoltóság, önkormányzati tűzoltóság és önkéntes tűzoltó egyesület fenntartásához való hozzájárulásra vonatkozó szabályokról

- ahol az üzemi technológiai folyamat vagy egyéb helyi sajátosság alapján szükséges, és az illetékes katasztrófavédelmi kirendeltség javaslata alapján a katasztrófavédelmi igazgatóság előírja.

A létesítményi tűzoltóságok létrehozásának és működésüknek az alapelveit a Tűzvédelmi törvény, részletes szabályait Kormányrendelet szabályozza.

A létesítményi tűzoltóság létszámára, gépjárműveire, felszerelésére, oltó- és mentesítő anyagaina, valamint tartalékaira vonatkozó követelményeket az illetékes katasztrófavédelmi igazgatóság határozatban állapítja meg, azzal a megszorítással, hogy a tűzoltóság létszáma 4 főnél kevesebb nem lehet. Ugyancsak a katasztrófavédelmi igazgatóság jogosult a létesítményi tűzoltóság létrehozási és fenntartási kötelezettség alól felmentést adni.

1.2.6. Az önkéntes tűzoltó egyesületek kategóriái és szaktevékenységük szabályai

Az önkéntes tűzoltó egyesület (a továbbiakban: ÖTE) a tűz megelőzési, valamint a tűzoltási és műszaki mentési feladatok ellátásában közreműködő vagy részt vevő olyan egyesület, amely alapszabályában ezt tevékenysége céljaként rögzítette. Az ÖTE-k szervi jogállását és alapvető működési szabályait az egyesülési jogról szóló törvény¹⁸ határozza meg. Az önkéntes tűzoltó egyesületek szaktevékenységére vonatkozó alapvető szabályokat, a szaktevékenységet ellátó tagokra vonatkozó jogokat és követelményeket, az együttműködés lehetőségeit és szabályait, valamint a működési, fejlesztési feltételekre vonatkozó szabályokat a Tűzvédelmi törvény szabályozza. Az ÖTE szaktevékenységet csak akkor végezhet, ha arra írásban megállapodást köt a hivatásos tűzoltósággal. Szaktevékenységük tekintetében a megállapodás szerinti **tevékenységi területtel rendelkeznek**. Szaktevékenységüket a területi és helyi katasztrófavédelmi szervek irányítják, felügyelik és ellenőrzik. A szaktevékenységük irányítására és felügyeletére vonatkozó rendelkezéseket BM OKF utasítás¹⁹ határozza meg.

A tűzvédelmi törvény megkülönböztet közreműködő és beavatkozó önkéntes tűzoltó egyesületeket.

1.3. A tűzvédelmi hatósági és szakhatósági tevékenység szabályai

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a hivatásos katasztrófavédelmi szervek hatósági feladatrendszerét, a hatósági jogkörrel rendelkező szervezeteket, a speciális illetékességi és szakhatósági szabályokat, az egyes tűzvédelmi hatósági feladatokat, az ellenőrzésre vonatkozó előírásokat, valamint a tűzvédelmi szankciórendszerre vonatkozó szabályozásokat.

¹⁸ 2011. évi CLXXV. törvény az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról

¹⁹ 3/2023 BM OKF utasítás az önkéntes tűzoltó egyesületek támogatásának, tűzoltó szakmai irányításának és felügyeletének katasztrófavédelmi feladatairól

1.3.1. A tűzvédelmi hatósági tevékenység általános és különös szabályai

A Tűzvédelmi törvény rendelkezései szerint a tűzvédelmi hatóság jogszabályban meghatározott esetekben:

- 1) engedélyezi a kérelmezett jog gyakorlását;
- 2) a hatáskörébe utalt ügyekben ellenőrzi a kötelezettségek betartását;
- 3) az előírások megsértése esetén korlátozza vagy megtiltja az üzemeltetést, a tevékenység folytatását;
- 4) a kötelezettségeiket megsértőkkel szemben figyelmeztetést alkalmaz, vagy tűzvédelmi bírságot szab ki;
- 5) valamint a tűzesettel kapcsolatban tűzvizsgálati eljárást folytat le, és tűzeseti hatósági bizonyítványt ad ki.

A tűzvédelmi hatóság hatáskörébe utalt hatósági és szakhatósági eljárások során alkalmazandó általános és különös eljárási szabályokat törvények és kormányrendeletek²⁰ határozzák meg. A tűzvédelmi hatóságok jogköreik gyakorlása során az **általános közigazgatási rendtartásról szóló törvény**²¹ és a vonatkozó különös eljárási szabályok rendelkezései szerint járnak el.

A tűzvédelmi hatósági eljárás Kormányrendeletben²² meghatározott sajátosságai

A Kormányrendelet különös eljárási rendelkezéseket tartalmaz a műszaki előírástól (OTSZ-től, TvMI-től, nemzeti szabványtól) való eltérés szabályaira, az atomenergia alkalmazása során alkalmazandó speciális eljárási szabályokra, a tűzvédelmi szakértői tevékenység végzése feletti hatósági felügyeletre, valamint az erdőtűzek megelőzésével kapcsolatos tűzvédelmi hatósági feladatokra.

Meghatározza a bejelentésköteles tűzvédelmi szolgáltatási tevékenység végzése feletti **hatósági felügyeleti eljárások és intézkedések** tartamát.

1.3.2. A tűzvédelmi hatóságok hatásköre és illetékessége

Az állam működését érintő egyes törvények módosításáról szóló 2024. évi XXIX. törvény 2024. október 01-jétől a tűzvédelmi hatósági feladatok ellátására a fővárosi és vármegyei kormányhivatalokat jelölte ki.

²⁰ a 489/2017. (XII. 29.) Korm. rendelet a tűzvédelmi hatósági eljárások általános és különös szabályairól, a 490/2017. (XII. 29.) Korm. r. a tűzesetek vizsgálatára vonatkozó eljárási szabályokról, a 491/2017. (XII. 29.) Korm. r. a beépített tűzjelző, illetve tűzoltó berendezések létesítésének, használatbavételének és megszüntetésének engedélyezésére irányuló hatósági eljárás részletes szabályairól, a 2015. évi CCXI. tv. a kéményseprő-ipari tevékenységről, a 99/2016. (V. 13.) Korm. r. a kéményseprő-ipari tevékenységről szóló törvény végrehajtásáról, valamint a 259/2011. (XII. 7.) Korm. r. a tűzvédelmi hatósági feladatokat ellátó szervezetekről, a tűzvédelmi bírságról és a tűzvédelemmel foglalkozók kötelező élet- és balesetbiztosításáról

²¹ 2016. évi CL. törvény az általános közigazgatási rendtartásról

²² a 489/2017. (XII. 29.) Korm. rendelet a tűzvédelmi hatósági eljárások általános és különös szabályairól

A tűzvédelmi hatósági feladatokat szabályozó kormányrendeletben meghatározott esetben a hivatásos katasztrófavédelmi szerv

- helyi
- területi
- és központi szerve

elsőfokú, meghatározott esetekben másodfokú tűzvédelmi hatósági feladatokat lát el.²³

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szerve elsőfokú tűzvédelmi hatósági feladatainak ellátása során:

- 1) eljár a kéményseprő-ipari tevékenységről szóló törvény szerinti élet- és vagyonbiztonság közvetlen veszélyeztetettsége esetén,
- 2) kivizsgálja a kéményseprő-ipari szerv által végzett kéményseprő-ipari tevékenység elvégzésének eredményét tartalmazó dokumentum kiadásával kapcsolatos vitás ügyeket, valamint annak tartalmát megvizsgálja,
- 3) megvizsgálja az égéstermék-elvezető használati és műszaki állapota kéményseprő-ipari szerv általi, jogszabály szerinti felmérés tartalmát,

és a kéményseprő-ipari szervet – határidő tűzésével – írásban a jogszerű állapot helyreállítására hívja fel, valamint intézkedéséről az ingatlan használóját, tulajdonosát értesíti.

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve tűzvédelmi hatóságként:

- 1) lefolytatja a tűzvizsgálati eljárást;
- 2) eljár a kéményseprő-ipari tevékenységről szóló törvényben meghatározott hatósági és felügyeleti eljárásokban;
- 3) eljár a kéményseprő-ipari tevékenységről szóló törvény végrehajtási rendeletében meghatározott eljárásokban.

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve felügyeleti szervként jár el a kéményseprő-ipari tevékenységről szóló törvény szerinti élet- és vagyonbiztonság közvetlen veszélyeztetettségével kapcsolatos eljárások során.

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve tűzvédelmi hatóságként:

- 1) eljár a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok tűzvédelmi ügyeiben;
- 2) eljár azon kiemelt beruházás tűzvédelmi ügyeiben, amely esetében a Kormány rendeletében így rendelkezik;
- 3) eljár a tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról szóló törvényben meghatározott tűzvédelmi szakértői tevékenységekkel összefüggő közigazgatási hatósági eljárásokban;
- 4) eljár a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve és a Katasztrófavédelmi Oktatási Központ tűzvédelmi szakvizsgával összefüggő oktatásszervezői tevékenységével, valamint az általuk szervezett tűzvédelmi szakvizsgáztatással kapcsolatos közigazgatási hatósági eljárásokban.

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve felügyeleti szervként jár el a területi szerv által lefolytatott eljárásokkal kapcsolatban.

²³ 259/2011. (XII. 29.) Korm. rendelet a tűzvédelmi hatósági feladatokat ellátó szervezetekről, a tűzvédelmi bírságról és a tűzvédelemmel foglalkozó kötelező élet- és balesetbiztosításról

A Magyar Honvédség létesítményeiben a tűzvédelmi hatósági jogköröket a HM Hatósági Hivatala külön jogszabály rendelkezései szerint gyakorolja.

1.4. Tűzvédelmi szakértői tevékenységekkel összefüggő közigazgatási hatósági eljárások

A tűzvédelmi szakértői tevékenység olyan ok-okozati összefüggések magas szakmai színvonalú értékelése, vitatott események megítélése, hibák, károk, és ezek okainak feltárása, valamint mindezekkel kapcsolatos vélemények, tűzvédelmi dokumentációk készítése, amely az épített környezet tűz elleni védelmével, a bekövetkezett tűzesettel, a tűzoltó technikai eszközökkel kapcsolatos műszaki jelenségekkel függ össze.

A tűzvédelmi szakértői tevékenységet és a névjegyzékbe vétel feltételeit a Tűzvédelmi törvény és a tűzvédelmi szakértői tevékenység szabályairól szóló BM rendelet szabályozza.

A Tűzvédelmi törvény rendelkezései szerint a tűzvédelmi szakértői tevékenység bejelentésköteles tevékenység. A BM OKF mint hatóság névjegyzéket vezet a tűzvédelmi szakértőkről, felügyeli és ellenőrzi tevékenységüket.

A katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter rendeletében meghatározott egyéb feltételeknek történő megfelelés érdekében a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve tűzvédelmi szakértői vizsgát és tanfolyamot szervez.

Amennyiben

- 1) jogszabály tűzvédelmi szakterületen szakértő igénybevételét írja elő,
- 2) vagy szakértő igénybevételéhez jogkövetkezményt állapít meg, – az igazságügyi szakértőkről szóló törvény szerint igazságügyi szakértői tevékenység végzésére jogosult szakértő kivételével – szakértőként

kizárólag az a személy vehető igénybe, valamint a jogszabályban meghatározott jogkövetkezmények csak az olyan személy igénybevételéhez fűződnek,

- aki büntetlen előéletű;
- nem áll cselekvőképességet érintő gondnokság, támogatott döntéshozatal vagy közügyektől eltiltás hatálya alatt;
- nem áll a tűzvédelmi szakértői tevékenység folytatását kizáró foglalkozástól eltiltás hatálya alatt;
- valamint rendelkezik a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter rendeletében meghatározott szakmai képesítéssel, és megfelel az ott meghatározott egyéb feltételeknek.

A szakértői vizsgára és az ismétlő vizsgára történő jelentkezés kapcsán – a vizsga lefolytatása és a szakértőkre vonatkozó nyilvántartás vezetése érdekében – a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve kezeli a tűzvédelmi szakértői vizsgára vagy ismétlő vizsgára jelentkező vizsgázó

- 1) természetes személyazonosító adatait;
- 2) lakcímét;
- 3) elérhetőségét;
- 4) iskolai végzettségét, az oktatási intézmény pontos megjelölését;
- 5) diplomájának (oklevelének, bizonyítványának) számát és keltét;
- 6) tűzvédelmi szakképesítésének (oklevelének, bizonyítványának) számát és keltét;

- 7) foglalkozását, munkakörét;
- 8) igazolását a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter rendeletében meghatározott feltételek teljesüléséről;
- 9) által folytatni kívánt tűzvédelmi szakterület megnevezését;
- 10) a tűzvédelmi szakértői tevékenység folytatásához meghatározott képesítését igazoló okirat hiteles másolatát (honosított okirat esetében a magyar nyelvű fordítás hiteles másolatát).

A fentiekben megnevezett adatokat a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve bizalmasan kezeli, azok más szervek vagy személyek részére a jogszabályi előírások alapján nem továbbíthatók.

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv az általa kezelt adatokat

- sikeres tűzvédelmi szakértői vizsga esetén a szakértői bizonyítvány érvényességi idejének lejártát követő hat hónapig;
- sikertelen tűzvédelmi szakértői vizsga esetén a vizsga időpontját követő hat hónapig kezeli.

A személyes adatnak nem minősülő adat korlátlan ideig kezelhető és nem törölhető.

Aki szakértői tevékenységet kívánnak folytatni – az igazságügyi szakértő kivételével – kötelesek a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve, mint tűzvédelmi hatóság részére a tevékenység folytatására irányuló szándékot a szolgáltatási tevékenység megkezdésének és folytatásának általános szabályairól szóló törvény szerint bejelenteni. A bejelentésben meg kell jelölni a bejelentő természetes személyazonosító adatait.

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve, mint tűzvédelmi hatóság által szakértőkről vezetett nyilvántartás – a szolgáltatási tevékenység megkezdésének és folytatásának általános szabályairól szóló törvényben meghatározott adatokon túl – tartalmazza

- a természetes személyazonosító adatokat;
- az elérhetőségi címet (postacím, telefon-, telefaxszám, e-mail);
- a szakértői bizonyítvány számát, a kiadás időpontját, valamint
- a tűzvédelmi szakterület megnevezését.

A szakértői nyilvántartás – a természetes személyazonosító adatok kivételével – közhiteles hatósági nyilvántartásnak minősül.

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve, mint tűzvédelmi hatóság a nyilvántartásba vételről a nyilvántartásba vétellel egyidejűleg igazolást állít ki. Az igazolás tartalmazza

- a szakértő természetes személyazonosító adatait;
- a tűzvédelmi szakterület megnevezését;
- a szakértői bizonyítvány számát;
- érvényességi idejét és kiadásának időpontját.

Az adatokat a nyilvántartásban történő kezelés megszüntetésétől számított legfeljebb tíz évig a központi katasztrófavédelmi szerv a szakértői vélemény jogszerűségének későbbi ellenőrzése céljából tovább tárolhatja.

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve a jogszabályban meghatározott feltételek meglétét a vizsgára jelentkezéskor és a nyilvántartásba vételt követően ellenőrizheti, ennek körében a vizsgára jelentkezőtől és a feltételekre vonatkozó adatokat kezelő szervektől adatot igényelhet.

1.5. A hivatásos katasztrófavédelmi szerv, mint tűzvédelmi szakhatóság

1.5.1. Szakhatósági jogállás általános jellemzése

A közigazgatási eljárásban a hatósági döntés számos ügytípusban több közigazgatási szerv közreműködését igényli. Vannak olyan bonyolultabb közigazgatási ügyek, amelyek eldöntéséhez több igazgatási ágazat jogszabályait, technikai normáit kell figyelembe venni. E különféle jogszabályok alkalmazására különböző igazgatási ágazathoz tartozó közigazgatási szervek hivatottak. Ezeknek a közigazgatási ügyeknek az elintézéséhez valamennyi érintett szerv „engedélyét”, jóváhagyását, állásfoglalását be kell szerezni. A közigazgatási eljárások gyors, egyszerű intézése érdekében egy sajátos eljárással – a szakhatóságok bevonásával – megoldható, hogy egy hatósági döntésben nyerjen megfogalmazást valamennyi érintett hatóság által előírt követelmény. Erre akkor kerülhet sor, ha azt törvény vagy kormányrendelet elrendeli.

A szakhatósági jogállás jellemzői

A szakhatóság az egyes hatósági ügyekben közreműködő társhatóság. A szakhatóság közreműködése törvényben, kormányrendeletben meghatározott esetekben kötelező. Ha az Ákr. eltérően nem rendelkezik, a szakhatóságokra is a hatóságra vonatkozó eljárási szabályokat kell alkalmazni. A szakhatóságot az ügyféllel jogviszonyban álló hatóság keresi meg, kivéve azokat az eseteket, amikor az ügyfelek a szakhatóság előzetes hozzájárulását kérik. A szakhatóság csak olyan ügyekben járhat el, amelyekre jogszabály megállapítja a hatáskörét, illetve, ha a törvény vagy kormányrendelet hatáskörébe utalja az adott kérdés vizsgálatát, és az ügyben illetékes. A szakhatóság a hatáskörébe tartozó szakkérdésben tisztázza a tényállást és indokolással alátámasztott érdemi állásfoglalást alakít ki, amelyben a hatósági engedély kiadásához „a hozzájárulását megadja”, „kikötésekkel járul hozzá”, vagy „megtagadja a hozzájárulást”. A szakhatóság állásfoglalása köti az eljáró hatóságokat és az ügybe bevont szakhatóságok megnevezését, állásfoglalását, valamint annak indokolását kötelesek a hatósági határozatba belefoglalni. A hatóság a határozatát az ügyben eljáró szakhatóság részére köteles megküldeni.

A szakhatósági eljárás lefolytatására a jogszabály határidőt állapíthat meg. A vonatkozó kormányrendelet az egyes szakhatósági ügyekre meghatározza az eljárási határidőket azzal, hogy ahol nem jelöl meg eljárási határidőt, ott az eljárási határidő a szakhatóság részére 21-15 nap. Az ügyintézési határidő nem hosszabbítható meg. A szakhatósági eljárási határidőbe minden eljárási cselekmény (szemle, hiánypótlás) beszámít. A tűzvédelmi szakhatóság legfeljebb 2 ízben hívhatja fel az ügyfelet hiánypótlásra.

Ha törvény vagy kormányrendelet nem tiltja, az ügyfél kérelmére a szakhatóság előzetes szakhatósági hozzájárulást adhat ki, amit az ügyfél – fő szabályként 1 évig – a hatósági eljárásban felhasználhat. Az előzetes szakhatósági hozzájárulás az érvényességi ideje alatt köti a szakhatóságot.

A szakhatóság az állásfoglalásának tartalmát a határozat jogerőre emelkedéséig, jogsértés esetén 1 alkalommal módosíthatja. Módosíthatja az állásfoglalását keresetlevél alapján is, amit a hatóság határozatába foglal.

A szakhatóság állásfoglalása, előzetes hozzájárulása és végzései ellen önálló jogorvoslatnak nincs helye, azok a határozat elleni jogorvoslat körében támadhatók. Amennyiben jogszabály előírja adott ügyben a szakhatóság közreműködését, és a hatóság nem vonta be a szakhatóságot, vagy az állásfoglalását a határozatban nem vette figyelembe, az ügyben kiadott érdemi határozatot semmisnek kell tekinteni, és vissza kell vonni, kivéve, ha a megkeresni elmulasztott szakhatóság utólag megadta a hozzájárulását.

A kormányrendelet arról is rendelkezik, hogy építési ügyekben a használatbavételi engedélyezési eljárásba szakhatóságot akkor kell bevonni, ha az építési engedélyezési eljárás során a szakhatóság kikötéssel vagy feltételekkel járult hozzá, vagy ha az építési tevékenység folyamán az engedélyezett tervektől eltértek, és az eltérés a szakhatóság állásfoglalásának tartalmát érinti.

1.5.2. A hivatásos katasztrófavédelmi szerv, mint tűzvédelmi szakhatóság

Az egyes közérdeken alapuló kényszerítő indok alapján eljáró szakhatóságok kijelöléséről szóló kormányrendelet a mellékleteiben határozza meg a bevonandó szakhatóságokat és azok hatáskörét.

A kormányrendeletben foglaltak alapján a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve az alábbi esetekben jár el szakhatósággént tűzvédelmi szakhatósággént:

- az építésügyi hatóságok kijelöléséről és működési feltételeiről szóló kormányrendeletben kijelölt építésügyi hatóság hatáskörébe tartozó építési engedélyezési, használatbavételi, fennmaradási engedélyezési eljárás esetén;
- repülőtéri létesítményi tűzoltóság kötelező működtetésének elrendelésére vonatkozó eljárás a légiközlekedésről szóló törvény szerinti közös felhasználású repülőtér esetében.

Az atomenergiáról szóló 1996. évi CXVI. törvény rendelkezései alapján tűzvédelmi szakkérdésben szakhatósággént a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve jár el. A szakhatósági eljárásban az ügyintézési határidő 21 nap.

A tűzvédelmi szakhatósági tevékenységek egységes eljárásrendjét az Ákr. és a vonatkozó jogszabályok figyelembevételével, valamint az alkalmazandó iratmintákat BM OKF főigazgatói intézkedésben²⁴²⁵ koordinálja.

²⁴ 531/2017. (XII. 29.) Korm. rendelet az egyes közérdeken alapuló kényszerítő indok alapján eljáró szakhatóságok kijelöléséről

²⁵ 9/2024 számú BM OKF főigazgatói intézkedés a hivatásos katasztrófavédelmi szerv hatósági és szakhatósági tevékenységének rendjéről

2. A hivatásos tűzoltó-parancsnokságok és szerveik szolgálatszervezése

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a hivatásos tűzoltó-parancsnokságok és az alárendeltségeikbe tartozó katasztrófavédelmi őrsök szervezésére vonatkozó szabályozást.

A hivatásos tűzoltó-parancsnokságok és katasztrófavédelmi őrsök készenléti szerállományára és a szolgálat szervezésére vonatkozó szabályokat jogszabályok keretei között BM OKF főigazgatói intézkedés²⁶ határozza meg.

A megyei/fővárosi igazgató felelős az illetékességi területén működő hivatásos tűzoltóegységek szolgálatszervezésének – állománytáblázat szerinti – megvalósításáért. Az intézkedés meghatározza a készenléti szerek párhuzamosításának elvi szabályait, a szerek kezelői létszámára, a szerek parancsnokaira és azok helyettesítésére vonatkozó szabályokat, a szerek számától függő szolgálatszervezési elveket, az őrsök szolgálatszervezésének, valamint működési területen kívülre elrendelt vonulásának elvi követelményeit, illetve a tartalékszerek üzemben tartásának és szükség szerinti átcsoportosításának szabályait.

A hivatásos tűzoltó-parancsnokságoknál folyamatos ügyeleti szolgálat ellátására szervezett, valamint a készenléti jellegű beosztásokban, váltásos szolgálati időrendszerben foglalkoztatottak szolgálatteljesítési időkeretére vonatkozó szabályokat külön BM OKF főigazgatói intézkedés²⁷ határozza meg.

3. Tűzoltás és műszaki mentés

3.1. A tűzoltás és a műszaki mentés szervezete és vezetése

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a tűzoltás és műszaki mentés irányítására, vezetésére vonatkozó feladatokat és fogalmakat, a különböző irányítási módokat, azok tartalmát, illetve az egyes beosztások főbb tevékenységét, a tevékenység irányítására, vezetésére való jogosultság feltételeit, valamint a vezetésre jogosultak körét.

3.1.1. A tűzoltási feladat és a műszaki mentés fogalma

A tűzoltási feladat a veszélyeztetett személyek mentését, a tűz terjedésének megakadályozását, az anyagi javak védelmét, a tűz eloltását és a szükséges biztonsági intézkedések megtételét, továbbá a tűz közvetlen veszélyének elhárítását foglalja magában.

²⁶ 33/2020 BM OKF főig. intézkedés a hivatásos tűzoltó-parancsnokságok és katasztrófavédelmi őrsök készenléti szerállományáról és a szolgálat szervezésének szabályairól

²⁷ 57/2016. BM OKF főig. intézkedés a hivatásos katasztrófavédelmi szerveknél folyamatos ügyeleti szolgálat ellátására szervezett, valamint a készenléti jellegű beosztásokban, váltásos szolgálati időrendszerben foglalkoztatottak szolgálatteljesítési időkeretének

A műszaki mentés természeti csapás, baleset, káreset, rendellenes technológiai folyamat, műszaki meghibásodás, veszélyes anyag szabadba jutása vagy egyéb cselekmény által előidézett veszélyhelyzet során az emberélet, a testi épség és az anyagi javak védelme érdekében a tűzoltóság részéről – a rendelkezésére álló, illetőleg az általa igénybe vett eszközökkel – végzett elsődleges beavatkozási tevékenység.

3.1.2. A tűzoltásra és műszaki mentésre jogosultak

A tűzoltás és a műszaki mentés szaktevékenység, szakszerű végzéséhez tűzoltó szakmai ismeretekre, tudásra, a követelmények megtartására és gyakorlati készségekre van szükség. A tevékenység sajátossága, hogy a tűzoltók gyakorlatilag minden egyes tűz- és káresetnél különböző veszélyeknek vannak kitéve. Nem elég tehát az, hogy egy beavatkozást végző tűzoltó ismerje a szakfelszereléseket, el tudjon végezni egy szerelési feladatot, hanem határozott, pontos és tudatos munkaszervezésre, irányításra is szükség van. Ezt szolgálja, illetve határozza meg a tűzvédelmi törvény, a kapcsolódó BM rendelet²⁸ és a BM OKF főigazgatói intézkedések, utasítások²⁹ előírásai.

3.1.3. A tűzoltás szervezete

A tűzoltási szervezet a tűz oltásával kapcsolatos feladatok végrehajtása érdekében, a vonatkozó rendelkezések megtartásával, a tűzoltóság tagjaiból létrehozott vezetőkből és végrehajtókból áll. A tűzoltási szervezetbe – a feladatok jellegétől függően – más szervezetek és személyek is bevonhatók. A tűzoltás szervezetét a tűzoltásvezető vezeti.

3.1.4. A tűzoltás, műszaki mentés irányítási módjai

A tűzoltás vezetése alapos szakmai felkészültséget, gyors döntési és határozott intézkedési képességet igényel. Nagyon sok körülmény határozza meg, hogy éppen az adott helyzetben mire is van szükség, amiről a tűzoltásvezető joga és kötelessége dönteni. A tűzoltásvezető a tűzoltás megszervezése érdekében többféle vezetési mód közül választhat.

A tűzeset felszámolását végzők vezetése a következő módokon történhet:

- **alapirányítással**, ha a beavatkozó erőket a tűzoltásvezető egyedül irányítja;
- **csoportirányítással**, ha a tűzoltást végzőket és az azok működését segítőket csak megosztva, a beavatkozás hátterének biztosításával lehet irányítani;

²⁸ 39/2011. (XI. 15.) BM rendelet a tűzoltóság tűzoltási és műszaki mentési tevékenységének általános szabályairól

²⁹ 6/2016. (VI. 24.) BM OKF utasítása a Tűzoltás-taktikai Szabályzat és a Műszaki Mentési Szabályzat kiadásáról és a 7/2016. BM OKF főigazgatói intézkedés a hivatásos tűzoltó-parancsnokságok és katasztrófavédelmi őrsők készenléti szerálmányáról és szolgálat szervezési szabályairól

- **vezetési törzzsel**, ha az esemény nagysága, bonyolultsága, a helyszín tagoltsága a beavatkozó erők létszáma, illetőleg egyéb körülmények a feladatok szélesebb körű megosztását indokolják.

3.1.5. A tűzoltás, műszaki mentés vezetésére jogosultak köre

A tűzoltásvezetői feladatokat nem láthatja el bárki, még a tűzoltóságok állományából is csak a külön jogszabályban meghatározott, megfelelő szakmai iskolai végzettséggel, megfelelő tűzoltói gyakorlattal és érvényes foglalkozás-egészségügyi alkalmassági vizsgálattal rendelkező személy.

Tűzoltásvezetői feladatokat az alábbi szolgálati beosztásban szolgálatot ellátó személyek láthatnak el:

- a **beavatkozó önkéntes tűzoltóság** részéről együttműködési megállapodásban meghatározott személy;
- a **létesítményi tűzoltóság** rajparancsnoka, szolgálatparancsnoka, tűzoltási szakterület vezetője, parancsnok-helyettese, parancsnoka;
- az **önkormányzati tűzoltóság** rajparancsnoka, parancsnok-helyettese, parancsnoka;
- a **hivatásos tűzoltóságoknál** szerparancsnok, rajparancsnok, szolgálatparancsnok, tűzoltóparancsnok, a tűzoltóparancsnok által a tűzoltóság állományából megbízott olyan személy, aki tűzoltó szakképesítéssel, legalább szakmunkás bizonyítvánnyal és minimum 5 éves tűzoltási, műszaki mentési gyakorlattal rendelkezik;
- a **katasztrófavédelmi kirendeltségeknél** a katasztrófavédelmi kirendeltség vezetője által az állományból megbízott, személy(ek), aki(k) felsőszintű tűzoltó szakképesítéssel és minimum 5 éves tűzoltási, műszaki mentési gyakorlattal rendelkezik, valamint a katasztrófavédelmi kirendeltség vezetője.
- a **katasztrófavédelmi igazgatóságoknál**:
 - a katasztrófavédelmi műveleti szolgálat (KMSZ) szolgálatszervezés szerinti vezetője, a tűzoltósági főfelügyelő,
 - az igazgató által az állományból megbízott személy(ek), aki(k) felsőszintű tűzoltó szakképesítéssel és minimum 5 éves tűzoltási, műszaki mentési gyakorlattal rendelkezik,
 - az igazgató.
- a **BM OKF-nél**:
 - a főigazgató által az állományból megbízott, személy(ek), valamint
 - a főigazgató.

3.1.6. A kivonulás rendje

A kivonulás rendje az egyes riasztási fokozatokhoz kapcsolódóan a riasztott erők irányítására jogosultak kötelező kivonulási rendjét határozza meg, az alábbiak szerint:

- az **I-es riasztási fokozat** elrendelésekor a szerparancsnok, a rajparancsnok vagy a szolgálatparancsnok, valamint az eset jellegének megfelelő, rendelkezésre álló készenléti szer köteles vonulni;
- a **II-es és III-as riasztási fokozat** elrendelésekor az **előző fokozatban felsorolt** személyeken és a hozzájuk tartozó eszközökön kívül a katasztrófavédelmi igazgatóság KMSZ-e, valamint a hivatásos tűzoltóság parancsnoka, vagy akadályoztatása esetén az általa megbízott tűzoltás vezetésére jogosult személy vagy a katasztrófavédelmi kirendeltség vezetője, akadályoztatása esetén az általa megbízott, a kirendeltség állományába tartozó tűzoltás vezetésére jogosult személy;
- a **IV-es riasztási fokozat** elrendelésekor az **előző fokozatokban meghatározott** személyeken felül az illetékességi terület szerinti katasztrófavédelmi igazgatóság **tűzoltósági főfelügyelője**, akadályoztatása esetén az ügyrendben meghatározott tűzoltás vezetésére jogosult helyettese;
- az **V-ös riasztási fokozat** elrendelésekor az **előző fokozatokban meghatározott** személyeken felül az illetékességi terület szerinti **katasztrófavédelmi igazgató**, akadályoztatása esetén az ügyrendben meghatározott tűzoltás vezetésére jogosult helyettese, valamint a **BM OKF személyi állományából** a főigazgató utasítására az általa **megbízott** tűzoltás vezetésére jogosult személy köteles vonulni.

A **KMSZ köteles vonulni minden közérdeklődésre számot tartó eseményhez**, a riasztási fokozattól függetlenül.

3.2. A tűzoltás vezetését végzők jogai és kötelességei

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a tűzoltás és műszaki mentés főbb szakmai szabályait, a tűzoltásvezetést végzők jogait és kötelezettségeit.

A tűzoltásvezető a tűz oltásának egyszemélyi felelős vezetője, előjárója a riasztott és a tűzoltásban részt vevő tűzoltóknak. A tűzoltás vezetését végzők a biztonsági és a munkavédelmi szabályok alapján a tűzoltásban résztvevők baleset- és életvédelméről minden helyzetben kötelesek intézkedni, illetve annak megtartásáról és megtartatásáról gondoskodni.

A tűzoltásvezető jogai:

- A tűzoltás vezetését indokolt esetben megosztani;
- a tűzoltás szervezetében meghatározott, és egyéb beosztások betöltésére a tűzoltásban résztvevők közül bárkinek parancsot adni;
- elrendelni a szükséges erők, eszközök riasztását, valamint szükség esetén további tűzoltói erők riasztását igényelni;
- a tűzoltás érdekében az esemény felszámolásához szükséges szervezetek kirendelését igényelni, azokat alkalmazni, tartalékba helyezni, számukra közvetlen vezetőjük útján utasítást adni;
- a tűzoltáshoz természetes és jogi személyek, valamint jogi személyiség nélküli szervezetek közvetlen részvételét, a rendelkezésükre álló adatok közlését, valamint azok járművei, eszközei, felszerelései, anyagai rendelkezésre bocsátását igényelni;

- a karitatív szervezetek egységeinek közreműködését kérni;
- a tüzeset helyszínét zárt területté nyilvánítani, azok helyén és környezetében minden olyan tevékenységet vagy mozgást korlátozni, megtiltani, amely a tűzoltást akadályozza vagy hátrányosan befolyásolja, továbbá elrendelni az illetéktelen vagy veszélyeztetett személyek, állatok és anyagi javak eltávolítását, a terület kiürítését;
- a tűzoltás vagy életmentés érdekében – a diplomáciai vagy nemzetközi jogon alapuló más mentesség figyelembevételével – természetes és jogi személyek, valamint jogi személyiség nélküli szervezetek tulajdonában, használatában, kezelésében álló területre, létesítménybe behatolást elrendelni;
- bontást elrendelni, különösen ha azt a felderítés, az életmentés, a robbanásveszély, a tűz megközelítése (a behatolás), a tűz terjedésének megakadályozása, a füst, gáz, gőz eltávolítása, az omlásveszély megelőzése, az utómunkálat indokolja;
- szükség szerint meghatározott felkészültségű szakember segítségét igényelni.

A tűzoltásvezető kötelességei:

- Az esemény jellege alapján – indokolt esetben – meghatározni, illetőleg módosítani a riasztási fokozatot;
- a megállapított riasztási fokozat alapján meghatározni a vonulási útvonalat és a vonulási sorrendet;
- a tűzoltás érdekében intézkedni a rendelkezésre álló erők és eszközök szakszerű alkalmazására; meghatározni a tűzoltásban részt vevők számára a személyi és csapatvédőfelszerelések körét, és használatukat elrendelni;
- zárt térbe történő behatolás elrendelésével egy időben intézkedik a létszám és a felszerelések ellenőrzéséről és azok nyilvántartásáról;
- azokban az esetekben, ha a keletkezett tűznek nemzetgazdasági szempontból nincs jelentősége, vagy eloltása a megmentett értékkel együtt nem jár, dönteni – a gazdasági (erő-, eszköz-, oltóanyag-felhasználás) és környezetvédelmi szempontok figyelembevételével – a tűz oltásáról vagy a teljes elégés felügyeletéről úgy, hogy a tüzesettel összefüggésben járulékos kár ne keletkezzen;
- meghatározni a tűz oltásával kapcsolatos feladatokat, s ezek végrehajtásának sorrendjét, az alkalmazandó oltóanyagot, oltási módot;
- meghatározni a lehető legbiztonságosabb és az egészséget legkevésbé veszélyeztető munkavégzés feltételeit;
- meghatározni a tűzoltás-előkészítés módozatát;
- a megfelelő tájékoztatás érdekében jelenteni az első visszajelzés során;
- a további visszajelzések során:
 - a tűz alakulását,
 - a tűz körülhatárolását,
 - a lánggal való égés megszüntetését (lefektetítés),
 - a tűz eloltását,
 - az utómunkálatok megkezdését, befejezését,
 - a bevonulás megkezdését,
 - az egyéb rendkívüli eseményeket;
 - a társ- és közreműködő szervek helyszínre érkezését;

- a sérültek, elhunytak számát;
- stb.

3.3. A tűzoltás és műszaki mentés irányításának átadás-átvételi szabályai

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a tűzoltás és műszaki mentés főbb szakmai szabályait, ezen belül az átadás-átvétel szabályait.

A tűzoltás, műszaki mentés irányítása a tűzoltásvezető feladata, egy-egy eset során azonban bekövetkezhetnek olyan események, amelyek előre nem láthatók, ezért nem garantált, hogy a tűzoltásvezető az első pillanattól az utolsóig képes feladatainak ellátására. Ezért meg kellett teremteni a lehetőségét annak, hogy bizonyos esetekben ez a beosztás átadható, illetve átvehető legyen.

A hivatásos tűzoltóság a működési területén felelős a tűzoltás vezetéséért. Amennyiben a működési terület szerinti tűzoltóság egysége nincs a helyszínen, akkor a **helyszínrre elsőnek érkező tűzoltás vezetésére jogosult felelős a tűzoltás vezetéséért.** Vannak helyzetek, amikor a kárhelyre elsőnek érkező tűzoltásvezetőtől a később, magasabb szakmai szintű szervezettől érkező vezető jogszabályi rendelkezés alapján köteles a tűzoltás, műszaki mentés irányítását átvenni.

Ha ezután alacsonyabb szintű szervezettől érkezik tűzoltás vezetésére jogosult személy, akkor részére a vezetést át lehet adni. Ha a tűzoltás vezetéséért felelős tűzoltóság tűzoltásvezetésre jogosult tagja azonos vagy magasabb szintű szervezettől érkezik, akkor számára a tűzoltás vezetését át kell adni, és annak át kell vennie, illetve átveheti az alábbiak szerinti sorrendben.

A tűzoltás vezetésének átadás-átvételének sorrendje

1. változat:

- a nem főfoglalkozású létesítményi tűzoltóságtól a vezetést **átveheti** az önkormányzati tűzoltóság (a továbbiakban: ÖTP);
- az ÖTP-től a vezetést **köteles átvenni** a hivatásos tűzoltóság (a továbbiakban: HTP), ha van tűzoltásvezetésre jogosult személy;
- a HTP-től a vezetést **átveheti** az illetékességi terület szerinti Katasztrófavédelmi Kirendeltség (a továbbiakban KvK);
- a KvK-tól a vezetést **átveheti** az illetékességi terület szerinti KI;
- a KI-től a vezetést **átveheti** a BM OKF

2. változat:

- a főfoglalkozású létesítményi tűzoltóságtól a vezetést **átveheti** a HTP;
- a HTP-től a KvK;
- a KvK-tól az illetékességi terület szerinti KI;
- a KI-től a BM OKF.

3. változat:

- a beavatkozó önkéntes tűzoltó egyesülettől a vezetést **köteles átvenni** az ÖTP vagy a HTP;
- az ÖTP-től a vezetést **köteles átvenni** a HTP, ha van tűzoltásvezetésre jogosult személy;
- a HTP-től a vezetést **átveheti** KvK;
- a KvK-tól a vezetést **átveheti** az illetékességi terület szerinti KI;
- a KI-től a vezetést **átveheti** a BM OKF.

Az átadás-átvétel sorrendje az egyes szerveken belül a beosztások sorrendje szerint történik. A helyszínre érkező magasabb beosztású – vonulásra kötelezett és tűzoltás irányítására jogosult – személy a felderítés és helyzetértékelés alapján dönt a tűzoltás vezetésének átvételéről. A tűzoltás vezetője a tűzoltás vezetését helyzetértékelése alapján az arra jogosultnak visszaadhatja.

A tűzoltás vezetését a vonulásra kötelezettnek és a tűzoltásvezetésre jogosultnak át kell vennie, ha a tűzoltásvezető a feladatát nem tudja ellátni. Ha a tűzoltásvezetőnél magasabb beosztású, tűzoltásvezetésre jogosult személy nincs a helyszínen, és a tűzoltásvezető a feladatát nem tudja ellátni, akkor a tűzoltás vezetésére jogosult alacsonyabb beosztású személynek át kell vennie a tűzoltás vezetését.

A tűzoltás vezetésének átvétele nélkül sem az átvételre jogosult, sem más, a tűzoltás szervezetén kívüli személy parancsot vagy utasítást a tűzoltásban részt vevőknek nem adhat.

3.4. A tűzoltás és műszaki mentés folyamata és általános szabályai

***A téma tanulási célja,** hogy a vizsgázó megismerje a tűzoltás és műszaki mentés, illetve a beavatkozások főbb szakaszait, szabályait, valamint a riasztási fokozatokat és azok meghatározó elemeit.*

Minden tűzoltás és műszaki mentés során vannak olyan feladatok, illetve teendők, amelyeket az eset jellegétől függetlenül el kell végezni. Például lennie kell egy jelzésnek, amelyre a tűzoltóság reagál. Oda kell vonulni az esethez, illetve ott is vannak bizonyos rögzített szabályok, amelyeket mindig meg kell tartani ahhoz, hogy a munka biztonságos, mégis gyors és hatékony legyen. A tűzjelzés beérkezésétől kezdődő tűzoltói tevékenységnek van olyan szabályozott folyamata, amely szinte protokollszerűen szabályozott és amelynek az események, körülmények sajátosságait is figyelembe véve követni kell. E folyamat fő elemei az alábbiak:

A tűzjelzés

A tűzoltóság részére érkező – tűzesetre, égésre, égés gyanújára, tűzveszélyre, vonatkozó – bármilyen formájú közlés tűzjelzésnek minősül, amit írásban (káresetfelvételi lapon vagy számítógépen) kell rögzíteni. A tűzjelzést a megyei igazgatóság Műveletirányító Ügylete köteles értékelni, és a Pajzs program és a Döntéstámogatási Térinformatikai Rendszer, valamint a Műveletirányító Terv (MT) és a Tűzoltási és Műszaki Mentési Terv (TMMT) figyelembevételével meghatározni a riasztási fokozatot, illetőleg intézkedni egyéb, az esemény

felszámolásához szükséges szervek értesítésére. Tehát egy jelzés esetén – az előzetes információk alapján – meg kell határozni, hogy kik milyen eszközökkel vonuljanak a helyszínre, amelyet az ügyelet elektronikus úton továbbít a működési terület szerinti tűzoltóság és más érintettek számára.

A riasztás

A riasztás a készenléti jellegű szolgálatba beosztott személyi állomány (erők) és az általuk kezelt gépjárművek (szerek), felszerelések, oltó- és segédanyagok (eszközök) vonulására szóló felhívása. A riasztást a riasztólámpa működtetését követően az arra rendszeresített hang- és vizuális jelek alkalmazásával kell elrendelni. Ezek hiányában a riasztást élőszóban kell végrehajtani.

Az adott szer riasztásának befejezése után a legrövidebb időn belül fel kell készülni a vonulásra. Az állandó készenléti jellegű szolgálat a riasztáskori tartózkodási helyét 2 percen belül köteles elhagyni.

A riasztáskori tartózkodási hely elhagyására legfeljebb 6 perc áll rendelkezésre, amennyiben a riasztás a szerek rendeltetésüktől eltérő használata során érkezett (késleltetett riasztás).

A tűzeset felszámolásához szükséges erőket az alábbi riasztási fokozatokkal kell kifejezni:

- **I-es riasztási fokozat**, amelyben a beavatkozáshoz legfeljebb 2 raj szükséges, amely fél rajokkal is kiadható;
- **II-es a riasztási fokozat**, amelyben a beavatkozáshoz 2,5–3 raj;
- **III-as a riasztási fokozat**, amelyben a beavatkozáshoz 3,5–4 raj;
- **IV-es a riasztási fokozat**, amelyben a beavatkozáshoz 4,5–6 raj;
- **V-ös a riasztási fokozat**, amelyben a beavatkozáshoz 6-nál több raj riasztása szükséges.

A riasztandó különleges gépjárművek fajtáját és darabszámát a riasztást elrendelő határozza meg. Ebben az esetben a riasztási fokozat megnevezése után a „**KIEMELT**” szót kell alkalmazni.

A vonulás

A vonulás – a káresetfelvételi lap adatai alapján – a riasztott tűzoltó erők és eszközök riasztáskori tartózkodási helyének elhagyásától a jelzésben meghatározott esemény helyszínére érkezéséig tart.

A vonulást a megkülönböztető fény- és hangjelzés egyidejű használatával, a legelőnyösebb útvonalon, a lehető leggyorsabban, a közlekedésrendészeti szabályok megtartásával kell végrehajtani.

A tűzjelzés alapján a szer parancsnoka a vonulás idejére az egyéni védőfelszerelések kötelező viselése alól – a vonulás időtartama és a tűzeset jellegének figyelembevételével – a védősisak kivételével, könnyítést engedélyezhet. Vízi jármű vonulásakor és működésekor a Hajózási Szabályzat előírásait kell betartani. Az azonos helyről induló járműveknek az intézkedésre

jogosult parancsnok által meghatározott sorrendben és útvonalon kell vonulniuk. A vonulás során a parancsnoknak a beosztottait tájékoztatni kell, és fel kell készítenie a várható feladatokra.

A tűzoltás előkészítése

A tűzoltás előkészítésekor a helyszínre riasztott raj(ok) elsődleges feladatait kell megszervezni és végrehajtani, a tűzoltás megkezdése és a folyamatos tűzoltás biztosítása érdekében

A működési hely megválasztásánál a tűzoltásvezetőnek figyelembe kell vennie:

- a tűzoltásban részt vevő erők, eszközök biztonságát, épségének megőrzését;
- azt, hogy a szer(ek) helyének megváltoztatására lehetőleg ne kerüljön sor;
- a később érkező szer(ek), felszerelés(ek) működési (felállítási) helye biztosítható legyen;
- hogy hogyan oldható meg az oltóanyagpótlás módja, továbbá;
- az oltóanyag helyét, alkalmasságát, valamint;
- a helyszínen lévő építmények romhatárát.

A tűzoltás előkészítésének módozatát a tűzoltásvezetőnek kell elrendelnie, ami a körülményektől függően lehet:

- sugárszerelés;
- alapvezeték-szerelés;
- táplálásszerelés elrendelése;
- egyéb eszközök és felszerelések előkészítése.

A tűzoltás előkészítése akkor fejeződik be, amikor az előző pontban meghatározott szerelés(ek) megtörténtek, és a folyamatos – a tűzoltáshoz szükséges – oltóanyag-ellátás biztosított.

A felderítés

A felderítés az életmentéssel és a tűzoltással kapcsolatos feladatok meghatározásához, azok biztonságos és hatékony végrehajtásához szükséges adatgyűjtés és tájékozódás, amely a tűzjelzéstől az utómunkálatok befejezéséig tart. A felderítésnek ki kell terjednie az élet-, robbanás- és omlásveszély, valamint veszélyes anyag jelenlétének megállapítására, a tűz körülményeire, környezetére, az időjárási viszonyokra, valamint az egyéb befolyásoló tényezőkre.

Helyszíni felderítés nélkül a beavatkozás megkezdésére nem adható parancs, mivel bármikor előfordulhatnak olyan veszélyes körülmények, amelyekről az előzetes információk alapján nincs tudomása a tűzoltásvezetőnek, viszont a beavatkozást jelentős mértékben befolyásolhatják (pl.: robbanásveszély, omlásveszély, olyan személyek, akik nem képesek jelezni, de életük gyors mentés segítségével megmenthető stb.).

A felderítés saját munkaterületén minden tűzoltónak kötelessége. Az ennek során észlelteket a közvetlen parancsnokának jelentenie kell. A felderítés az adott és várható helyzet

figyelembevételével, a tűzoltásvezető által meghatározott módon és a meghatározott védőfelszerelések és eszközök alkalmazásával hajtható végre.

Az életmentés

Az életveszélybe került személy(ek) mentését – mint az első és legfontosabb feladatot – akár anyagi kár okozásával is el kell végezni, mert az emberi élet megmentése minden másnál előbbre való.

Közvetlen életveszélyben lévőnek kell tekinteni mindazokat, akik olyan helyzetben, állapotban, körülmények között vannak, amelyek alkalmasak az emberi életfunkciók megszüntetésére vagy súlyos károsítására, és ezekből saját erejükönél fogva nem képesek kimenekülni.

Közvetett életveszélyben lévőnek kell tekinteni azokat, akik a közvetlen életveszélyből saját erejükönél fogva képesek menekülni, továbbá mindazokat, akik az életmentés nélkül közvetlen életveszélybe kerülhetnek.

A mentési sorrendet a tűzoltásvezető dönti el. A veszélyeztetett személy mentését – annak akarata ellenére is – végre kell hajtani. A mentést, ha kényszerítő körülmény másként nem indokolja, legalább két személynek kell végrehajtania.

Olyan mentési módot kell választani, ami a mentendő és a mentést végző személyekre nézve a legkisebb kockázattal jár. Mentésre, kiürítésre mindig a legbiztonságosabb, legkedvezőbb természetes útvonalat kell választani. Ennek hiányában a tűzoltóság, illetőleg más szervezet mentőeszközei használhatók. A mentési útvonalak biztonságát a mentés teljes ideje alatt biztosítani kell.

A tűzoltás

A tűzoltás során a szükséges erőket, eszközöket, oltóanyagokat tervszerűen kell alkalmazni. A tűz terjedését meg kell akadályozni, az égést meg kell szüntetni, illetőleg az égés feltételét (feltételeit) ki kell zárni. A tűzoltásban résztvevőket határozott, pontos, félreérthetetlen parancsokkal kell utasítani, a nem megfelelő módon kiadott parancsból származó bármilyen kárért a tűzoltásvezető a felelős.

Az oltási módszer(ek) közül azt (azokat) kell alkalmazni, amellyel (amelyekkel) a tűzoltás az emberéletet, a testi épséget a lehető legkisebb mértékben veszélyezteti, és a lehető legrövidebb idő alatt, a lehető legkisebb kárral, a lehető legkevesebb erővel, eszközzel, a lehető leggazdaságosabban végezhető el.

A tűzoltás főbb szakaszai a tűz körülhatárolása, lefeketítése és a tűz eloltása. A tüzet **akkor kell körülhatároltnak tekinteni**, ha annak bármilyen irányú terjedési lehetősége kizárt. A tüzet **akkor kell lefeketítettnek tekinteni**, amikor a felületen a parázsló égés a jellemző, és az égett terület összefüggő fellángolásának lehetősége kizárt. **A tűzoltás akkor fejeződik be**, amikor a

visszagyulladás lehetősége kizárt, az égés minden látható formája – lánggal égés, izzás, parázslás – megszűnt.

Az oltóvízforrás kiválasztása

A tűzoltáshoz azt a vízforrást kell választani, amelyik a rendelkezésre álló erővel és eszközzel hatékonyan használható, és a tervezett vízmennyiség a működés várható ideje alatt folyamatosan biztosítható.

Az égő, zárt helyiség, terület megközelítése

Az égő, zárt helyiségbe, területre a behatolást a tűzoltásvezető utasítása szerint kell végrehajtani. A behatolásra kijelöltekről (szolgálati hely, levegőnyomás belépéskor, várható kilépési idő) nyilvántartást kell vezetni. A zárt helyiségbe, területre a behatolás elsősorban a bejáratokon keresztül történjen, és törekedni kell a lehető legkisebb károkozásra. A felvonók közül csak biztonsági felvonó vehető igénybe, vagy a tűz által nem érintett tűzzszakaszban lévő felvonó, ha annak működését az elektromos leválasztás, illetve egyéb körülmény nem akadályozza. Az égéstermékek, valamint a felgyülemlett hő elvezetéséről gondoskodni kell.

A bontási munkálatok

Bármilyen bontási, megbontási munkálatot csak a tűzoltásvezető engedélyével, utasítására szabad végezni. A bontási, megbontási munkálatok megkezdésekor gondoskodni kell a veszélyeztetett terület kiürítéséről, lezárásáról és a feladatot végrehajtók kijelöléséről, eligazításáról.

Az állatok és a tárgyak mentése

Állatok, tárgyak és anyagok mentésénél emberélet és testi épség nem veszélyeztethető. Fentebb említettük, hogy a tűzoltás, műszaki mentés során az emberi élet védelme mindennél fontosabb. Ezért az állatok, tárgyak mentése nem rendelhető el, ha az az életet vagy a testi épséget veszélyezteti. Az állatok és tárgyak mentése csak az életmentés befejezése után végezhető, kivételt képez az olyan anyag, amely az emberekre, az oltásban résztvevőkre közvetlen életveszélyt jelent vagy tömegszerencsétlenséget, katasztrófát idézhet elő. Az állatok, a tárgyak és az anyagok mentését csak a tűzoltás vezetője rendelheti el.

Az utómunkálatok

Az utómunkálat a tűz eloltása utáni tevékenység, amely a helyszínen, valamint annak közvetlen környezetében, a további kárnövekedés megakadályozására, illetve baleset és egyéb veszély elhárítására irányul. Az utómunkálatok végzésére csak a legszükségesebb erőt, eszközt lehet igénybe venni.

A tűzvizsgálathoz kapcsolódó feladatok

A működés teljes időtartama alatt, ha az életmentést, tűzoltást nem hátráltatja, de legkésőbb az utómunkálatok idején a tűzoltásvezető a jogszabályban meghatározottak szerint intézkedjen

a tüzesettel kapcsolatos – jogszabályban meghatározott³⁰ – adatok gyűjtésére, dokumentálására, a tűzvizsgálat szükségességének megítélésére és szükség szerint a tűzvizsgáló kirendelésének kezdeményezésére.

Törekedjen a tűzvizsgálatot elősegítő adatok megszerzésére, a tűz keletkezési helyét, idejét, okát alátámasztó bizonyítékok megőrzésére, lehetőség szerint a helyszín eredeti állapotának biztosításáról, megőrzéséről és a tűzvizsgálatot biztosító cselekmények elvégzéséről. Bűncselekmény gyanúja esetén a tűzvédelmi törvényben meghatározottak szerint kell eljárni az ott meghatározott különleges helyszíni intézkedési jogok megfelelő gyakorlásával.

A bevonulás, bevonulás utáni feladatok, a készenlét visszaállítása

A bevonulás megkezdése előtt intézkedni kell a felhasznált felszerelések, eszközök meglétének, állapotának, működőképességének ellenőrzésére és a víztartály, illetve más oltóanyag feltöltésére. Az adott szer és felszerelés végleges készenlétbe állítását az állomáshelyre érkezéskor a legrövidebb idő alatt el kell végezni. Pótolni kell az elhasznált üzem- és oltóanyagokat, át kell vizsgálni a beavatkozás során használt gépjárműveket, eszközöket, személyi felszereléseket, majd azokat meg kell tisztítani, és a szükséges karbantartást el kell végezni. Gondoskodni kell a járművek, felszerelések szükség szerinti javíttatásáról, illetve cseréjéről.

3.5. A műszaki mentés során végrehajtandó feladatok

***A téma tanulási célja,** hogy a vizsgázó megismerje a tűzoltás és műszaki mentés, illetve a beavatkozások főbb végrehajtandó feladatait.*

A műszaki mentési tevékenység alatt az élet- és a vagyonmentést, valamint az alapvető élet- és vagyonbiztonság érdekében végrehajtott tűzoltói feladatokat kell érteni, különösen:

- az épületkároknál, építménybaleseteknél;
- a közlekedési baleseteknél;
- a természetes vizekben bekövetkezett baleseteknél;
- a csatornáknál, kutakban és egyéb víztározókban bekövetkezett baleseteknél;
- a közüzemi berendezések, közművek meghibásodásával összefüggő veszélyhelyzeteknél, baleseteknél;
- a magasban, mélyben, földalatti üregekben (barlangokban, szakadékokban) bekövetkezett baleseteknél;
- a veszélyes anyagok szabadba jutásánál, nukleáris baleset során;
- a természeti csapások során, és minden hasonló esetben.

A tűzoltóság elsődleges beavatkozása addig tart, amíg a közvetlen veszélyhelyzet meg nem szűnt, vagy az esemény felszámolásának irányítását az irányításra jogosult szervezet át nem vette.

³⁰ 44/2011. (XII. 5.) BM rendelet a tüzesetek vizsgálatára vonatkozó szabályokról

A műszaki mentés során végrehajtandó főbb feladatok:

- az életmentés, a közvetett és közvetlen élet- és balesetveszély elhárítása;
- az állatok, tárgyak és anyagi javak mentése értékük, pótolhatatlanságuk, az állatjóléti szempontokra vagy funkcionális fontosságukra tekintettel;
- az esemény által okozott további környezeti károk mérséklése;
- a közlekedési forgalom helyreállításának elősegítése.

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv radiológiai, biológiai, vegyi felderítést és mentesítést végez, amennyiben az a műszaki mentésre vonatkozó jelzés vagy a helyszíni felderítés alapján indokolt. Tömeges balesetnél az egészségügyi kárhely parancsnok javaslata alapján gondoskodni kell a balesetet szenvedettek segítségnyújtási, ellátási helyének kijelöléséről.

A műszaki mentés vezetése és szervezete

A tűzoltóság a műszaki mentési tevékenységet végezheti:

- önállóan saját állományával és technikai eszközeivel;
- együttműködve más szervekkel, szervezetekkel;
- a tűzoltóság önállóan hajtja végre;
- a tűzoltóság más szervvel, szervezettel együttműködve, de önálló feladatként;
- a tűzoltóság együttműködve más szervekkel, szervezetekkel, tűzoltói irányítással;
- a műszaki mentés vezetője a mentésvezető, aki felelős a feladatok gyors és szakszerű végrehajtásáért, a hozzá beosztott személyi állomány és technikai eszközök balesetmentes működéséért.

A helyszínen a tűzoltó egységek, valamint a tűzoltóegységekhez beosztott külső személyek közvetlen irányítását (vezetését) csak a tűzoltóegység parancsnoka végezheti.

A műszaki mentés tevékenység részletes szabályait BM OKF utasítás³¹ határozza meg.

A műszaki mentéssel kapcsolatos alapvető feladatok:

- a felderítés;
- a beavatkozás.

3.6. A tűzoltást és műszaki mentést segítő tervek

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a tűzoltási és műszaki mentési tevékenységhez kapcsolódó tervezési feladatokat, az azokhoz tartozó tervek tartalmi előírásait, valamint a tervekbe bevonható szervezetek körét, a tanultak felhasználásával pedig képes legyen a tervezésben részt venni.

³¹ 6/2016. (VI. 24.) BM OKF utasítása a Tűzoltás-taktikai Szabályzat és a Műszaki Mentési Szabályzat kiadásáról

3.6.1. A tűzoltási és műszaki mentési terv fogalma, főbb tartalmi követelményei

A tűzoltási és műszaki mentési terv (a továbbiakban: TMMT) a tűzoltáshoz, műszaki mentéshez szükséges tűzoltói erőt, eszközszükségletet és szervezési megoldásokat tartalmazó, tűzoltást és műszaki mentést segítő terv, amely az adott létesítmény, terület mentő-tűzvédelmi szempontból legfontosabb adatait tartalmazza, rajzzal és szöveggel kiegészített formában. A TMMT készítési kötelezettséget, a terv tartalmi formai követelményeit és alkalmazási szabályait a Tűzvédelmi törvény, a tűzoltás, műszaki mentés általános szabályait tartalmazó BM rendelet³² és BM OKF főigazgatói intézkedés³³ (továbbiakban: intézkedés) határozzák meg.

A tűzvédelmi szempontból kiemelt fontosságú létesítményekre, területekre, valamint – a veszélyes katonai objektumokkal kapcsolatos hatósági eljárás rendjéről szóló Kormányrendeletben meghatározott – veszélyes katonai objektumokra az emberi élet és a vagyon védelme érdekében TMMT-t kell készíteni. A TMMT elkészítéséért a működési terület szerinti hivatásos tűzoltóság parancsnoka felelős.

Az érintett gazdálkodó szervek a TMMT készítésében kötelesek adatszolgáltatással közreműködni.

A TMMT részletes tartalmi, formai követelményeit az intézkedés határozza meg.

Az elkészített TMMT-t a működési terület szerinti katasztrófavédelmi igazgató hagyja jóvá.

A TMMT-t elektronikus vagy nyomtatott formában el kell helyezni a létesítmény vagy terület helye alapján működési terület szerinti:

- igazgatóság fő- és műveletirányító ügyeletein;
- a hivatásos tűzoltóság ügyeleti helyiségeiben és
- a hivatásos tűzoltóság gépjárműfecskeknél.

A TMMT-t az elkészültét követően, elektronikus formában meg kell küldeni a település szerint elsődleges műveleti körzet alapján illetékes önkormányzati tűzoltóságnak, és a vállalt tevékenységi terület szerinti beavatkozó önkéntes tűzoltó egyesületnek. A TMMT-t érintő adatokban történt változást a létesítmény vezetője köteles 8 munkanapon belül a működési terület szerinti hivatásos tűzoltóság részére megküldeni, ami alapján a Tervet naprakészen kell tartani.

³² 39/2011. (XI. 15.) BM rendelet a tűzoltóság tűzoltási és műszaki mentési tevékenységének általános szabályairól

³³ 20/2018. BM OKF főigazgatói intézkedés a tűzoltási, műszaki mentési tervre kötelezett létesítmények, területek köréről, valamint a Tűzoltási Műszaki Mentési Terv tartalmi és formai követelményeiről

3.7. A hivatásos tűzoltóságok részére tartandó szakterületi gyakorlatok rendszere, szervezése

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a hivatásos tűzoltóságok részére tartandó gyakorlatok rendszerét, valamint az egyes gyakorlatok típusaira vonatkozó előírásokat.

A hivatásos tűzoltó-parancsnokságoknál készenléti jellegű szolgálatot ellátó tűzoltói állomány napi továbbképzésének szabályait és a gyakorlatok tartásának rendjét BM OKF főigazgatói intézkedés³⁴ határozza meg.

A tűzoltósági szakterület által tartandó gyakorlatok rendszere

A hivatásos tűzoltó-parancsnokságoknak és az alárendeltségükbe tartozó katasztrófavédelmi őrsöknek a mentő- és tűzvédelmi feladataik biztonságos és hatékony végrehajtása, valamint az állomány szerelési készségének szinten tartása és fejlesztése érdekében BM OKF főigazgatói intézkedésben meghatározott gyakorisággal gyakorlatokat kell tartaniuk.

A gyakorlatokról éves gyakorlattervet kell készíteni, amely tartalmazza a gyakorlatok helyét (létesítmény neve, címe), típusát és pontos idejét (naptári nap, óra, perc). A gyakorlatterv elkészítéséért a tűzoltóság parancsnoka a felelős, és az egyes gyakorlatok részletes tervét a tűzoltóság parancsnoka hagyja jóvá. A tűzoltóság az éves gyakorlattervét minden év december 15-ig feltölti a KAP-online rendszerre.

A gyakorlatok során a vezetői és a végrehajtó állománynak az elméletben elsajátított ismeretanyagot kell begyakorolnia. A gyakorlatokat úgy kell tervezni és végrehajtani, hogy azok során az állomány megfelelő ismeretet, jártasságot, illetőleg készséget szerezzen. A gyakorlatok tervezésénél, végrehajtásánál a tűzesetek és műszaki mentések tapasztalatait is hasznosítani kell.

A hivatásos tűzoltó-parancsnokság gyakorlatai során a BM OKF főigazgatói intézkedésben meghatározott esetekben és rendben be kell vonni a terület szerinti katasztrófavédelmi őrsöt, az önkormányzati és a létesítményi tűzoltóságokat, illetve be lehet vonni az önkéntes tűzoltó egyesületeket.

A Tűzvédelmi törvény rendelkezései szerint a gazdálkodó szervek kötelesek a tűzoltóság részére a tűz oltására, a műszaki mentésre szolgáló felkészítés érdekében – előzetes egyeztetés alapján – a helyszíni gyakorlatok megtartását lehetővé tenni, és abban közreműködni. A gyakorlatok a létesítmény termelését, munkáját csak a szükséges mértékig és ideig akadályozhatják.

³⁴ 53/2018 BM OKF főigazgatói intézkedés a készenléti jellegű szolgálatot ellátó tűzoltó állomány napi továbbképzésének, valamint a tűzoltósági szakterület által tartandó gyakorlatok rendszerének szabályairól

A gyakorlatok fajtái

Felkészítő gyakorlatok: a vezetési gyakorlat, a szerelési gyakorlat, a tűzoltótechnika-kezelői gyakorlat, a helyismereti foglalkozás, a szituációs begyakorló gyakorlat és a tűzoltási gyakorlat.

Ellenőrző gyakorlatok: a helyi szintű ellenőrző gyakorlat és a területi szintű ellenőrző gyakorlat.

Az egyes felkészítő gyakorlatfajták céljai és értékelése:

- A vezetési gyakorlat.
- A szerelési gyakorlat.
- A tűzoltótechnika-kezelői gyakorlat.
- A helyismereti foglalkozás.
- A szituációs begyakorló gyakorlat
- A tűzoltási gyakorlat.
- Az ellenőrző gyakorlatok céljai és értékelése.

Az ellenőrző gyakorlatok célja a felkészítő gyakorlatok során elsajátított ismeretek megfelelő szintű alkalmazásáról való meggyőződés, valamint visszajelzés a gyakorlatot végrehajtó állomány számára a felkészültségük szintjéről.

Az ellenőrző gyakorlatokat a befejezésük után a helyszínen szóban és írásban is értékelni kell, aminek követelményeit a BM OKF főigazgatói intézkedés részletesen meghatározza.

Az ellenőrző gyakorlatokat az értékelés alapján minősíteni kell, amely során a minősítés lehet:

- **megfelelt**
- **nem megfelelt.**

A nem megfeleltre minősített ellenőrző gyakorlatot 1 hónapon belül meg kell ismételni, lehetőleg azonos helyszínen és hasonló feltételezés mellett.

4. A kéményseprőipari szolgáltatási tevékenység

4.1. A hivatásos katasztrófavédelmi szerv kéményseprőipari tevékenységének jogi alapja

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a kéményseprőipari tevékenység jogi szabályozási rendszerét, a hivatásos katasztrófavédelmi szervezetre vonatkozó rendelkezéseket.

A kéményseprőipari tevékenység végzése, a hozzá kapcsolódó jogszabályi rendelkezések, valamint hatósági felügyeleti és intézkedési jogkörök elsősorban az élet- és vagyonbiztonságot szolgálják, azon túl, hogy a környezetvédelem, levegőtisztaság és az energiatakarékosság szempontjából is nagy jelentőségűek.

A kéményseprőipari tevékenység alapvető szabályai körében a **törvény**³⁵ (a továbbiakban: Kstv.) meghatározza a kéményseprőipari tevékenységgel kapcsolatos fogalomértelmezéseket, a kéményseprőipari tevékenységre vonatkozó alapvető szabályokat, az ingatlanok használoinak a kéménysepréssel kapcsolatos kötelezettségeit és jogait, a kéményseprőipari szerv és a kéményseprőipari szolgáltató adatkezelési tevékenységének alapvető szabályait, valamint a kéményseprőipari tevékenységgel kapcsolatos tűzvédelmi hatósági feladatokat.

A Kstv. alapján **Kormányrendelet**³⁶ jelöli ki a kéményseprőipari szervként a hivatásos katasztrófavédelmi szervet.

Külön Kormányrendelet³⁷ a Kstv. végrehajtási rendeleteként szabályozza az élet- és a vagyonbiztonság közvetlen veszélyeztetése esetén értesítendő hatóságokat és a kötelező értesítés eseteit, a kéményseprőipari tevékenységgel összefüggő hatósági eljárás rendjét, a kéményseprőipari tevékenységet ellátó kötelező értesítési feladatait, valamint a kéményseprőipari tevékenységet ellátó feladatait a tűzvédelmi hatóság megkeresése alapján.

A magasabb szintű jogszabályok alapján **BM rendelet**³⁸ határozza meg a kéményseprőipari **tevékenység ellátásának szakmai szabályait**.

4.2. A kéményseprőipari szolgáltatás rendszere és felügyelete

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a kéményseprőipari szolgáltatás ellátásának feltételeit, a végrehajtás főbb elemeit, valamint a hivatásos katasztrófavédelmi szervek hatósági feladatrendszerét.

Kéményseprőipari szolgáltatói tevékenységet elláthatnak a katasztrófavédelem kéményseprőipari szervezetei, valamint átmenetileg az önkormányzatokkal meglévő szerződés lejártáig a kéményseprőipari (közszolgáltatók), valamint a kéményseprőipari szolgáltatók.

A kéményseprőipari szolgáltatások ellátása

A kéményseprőipari tevékenységet – a törvényben meghatározott kivétellel – **kéményseprőipari szerv, közfeladatként végzi:**

- a természetes személy tulajdonában lévő és gazdálkodó szervezet székhelyként, telephelyként, fióktelepeként be nem jegyzett ingatlan esetében;
- a kizárólag a természetes személy(ek) tulajdonában lévő – telephelyként nem bejegyzett – ingatlanokból álló társasház, lakásszövetkezeti lakóépület esetében, amelyben az égéstermék elvezető társasházi osztatlan közös tulajdonban van;
- társasház, lakásszövetkezeti lakóépület esetében.

³⁵ 2015. évi CCXI. törvény a kéményseprő-ipari tevékenységről

³⁶ 401/2015. (XII. 15.) Korm. rendelet a kéményseprő-ipari szerv kijelöléséről

³⁷ 99/2016. (V. 13.) Korm. rendelet a kéményseprő-ipari tevékenységről szóló törvény végrehajtásáról

³⁸ 21/2016. (VI. 9.) BM rendelet a kéményseprő-ipari tevékenység ellátásának szakmai szabályairól

A kéményseprőipari tevékenység sormunka keretében és sormunka keretén kívül ellátandó feladatokból áll.

A kéményseprőipari szerv közfeladatába nem tartozó ingatlanok esetében a kéményseprőipari tevékenységet **kéményseprőipari szolgáltatók** látják el.

A kéményseprőipari tevékenységgel kapcsolatos tűzvédelmi hatósági feladatok

Kéményseprőipari szakkérdésekben a hatósági feladatokat a tűzvédelmi hatóság látja el a tűzvédelmi törvényben foglaltak alkalmazásával.

Tűzvédelmi hatóság hatáskörében az illetékes katasztrófavédelmi kirendeltség jár el:

- az élet és a vagyonbiztonság közvetlen veszélyeztetése esetében;
- az ingatlan tulajdonosával szemben a jogszabályban a kéményseprőipari tevékenységgel kapcsolatban meghatározott kötelezettség nem teljesítése esetén, és legfeljebb 30 ezer forint összegű bírságot szabhat ki;
- a kéményseprőipari szolgáltató által kiállított, a kéményseprőipari tevékenység elvégzésének eredményét tartalmazó dokumentum kiadására vonatkozó vitás ügyekben, annak tartalmát kérelemre felülvizsgálja;
- kérelemre felülvizsgálja és megváltoztathatja az égéstermék-elvezető használati és műszaki állapota kéményseprőipari szolgáltató általi felmérésének tartalmát.

Az **illetékes katasztrófavédelmi igazgatóság** I. fokú tűzvédelmi hatósági jogkörében jogosult eljárni az ingatlan használojának, tulajdonosának a kéményseprőipari szolgáltató által nem orvosolt és ismét benyújtott panasza ügyében.

A kéményseprőipari szolgáltatói tevékenység felügyelete

A kéményseprőipari szolgáltatás végzésére az jogosult, aki ebbéli szándékát a hatóság részére bejelentette. A **szolgáltatás felügyeleti jogkörrel** – jogszabályok keretei között – a tűzvédelmi hatóságok (a katasztrófavédelmi igazgatóságok) rendelkeznek. A szolgáltatás-felügyeletet ellátó tűzvédelmi hatóságok a bejelentett kéményseprőipari szolgál.